

Riksdagens protokoll

2003/04:76

Onsdagen den 3 mars

Kl. 09.00 – 19.52

Protokoll
2003/04:76

1 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet

Talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Nina Lundström som suppleant i utrikesutskottet.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet
Nina Lundström (fp)

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU9
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2003/04:MJU8 och MJU11
Bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU5

3 § Staten och den finansiella sektorn

*Staten och den
finansiella sektorn*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2003/04:FiU13
Staten och den finansiella sektorn (skr. 2002/03:141).

Anf. 1 CARIN LUNDBERG (s):

Godmorgon, herr talman! Vi inleder dagens arbetsplenum med att behandla en skrivelse från regeringen som vi föreslår ska läggas till handlingarna. Det handlar om staten och den finansiella sektorn.

Den här skrivelsen innehåller en programförklaring för regeringens arbete och ett handlingsprogram för prioriterad lagstiftning på området. Stabilitet i systemet och gott konsumentskydd är de två viktigaste sakerna.

Regeringen anser att det är viktigt att det finansiella systemet är stabilt och präglas av sund verksamhet med ett gott konsumentskydd. Det är viktigt att det finns fungerande styr- och kontrollsystem. Enligt regeringen är det viktigt att belöningssystemen utformas så att de inte lockar

personal att ta för stora risker eller för mycket betonar kortsiktiga vinster. Krav måste ställas på moral, disciplin och professionalism hos enskilda aktörer.

Enligt regeringen syftar regleringen av den finansiella sektorn till att värna om stabilitet i det finansiella systemet, trygga ett gott konsument-skydd och lägga grunden till en sund konkurrens.

Regeringen anser att Sverige bör verka för att riktlinjerna för den svenska regleringen, till exempel funktionell inriktning och stabila regler som stimulerar utveckling och konkurrens, även bör ligga till grund för det arbete som bedrivs inom EU.

Regeringen anser att lagstiftningen inom försäkringssektorn måste moderniseras bland annat för att underlätta produktutveckling och stimulera konkurrens.

Regeringen anser att Sverige bör bedriva ett aktivt internationellt arbete för att bekämpa penningtvätt och terroristfinansiering.

Regeringen gör slutligen bedömningen att tillsynsuppgifterna kommer att öka de närmaste åren, både i omfattning och komplexitet.

Utskottet delar regeringens bedömning av syftet med regleringen av den finansiella sektorn och föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna och motionerna avstyrks.

Anf. 2 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! Det här betänkandet handlar som sagt var om en lång rad olika frågor, huvudsakligen regeringens skrivelse om staten och den finansiella sektorn. Det är en skrivelse som vi inte har några egentliga synpunkter på.

Däremot kan det vara värt att notera att regeringen i sin skrivelse betonar vikten av ett gott konsumentskydd och en väl fungerande konkurrens på finansmarknaden. Det är goda ambitioner, men ser man till hur Socialdemokraterna och stödpartierna agerar i praktiken inser man att det kanske mest är vackra ord.

Återigen försvarar vänstermajoriteten existensen av kollektiva hemförsäkringar. Det är något som inte gynnar vare sig konsumenter eller en väl fungerande konkurrens på försäkringsmarknaden. Många fackförbund har ju valt att påtvinga sina medlemmar olika former av kollektiva hemförsäkringar. I samtliga fall har man tecknat de här hemförsäkringarna i det av facken ägda Folksam, och man har gjort det utan någon som helst anbudsupphandling.

Det här betyder att många fackföreningsmedlemmar har påtvingats försäkringslösningar som de själva inte har önskat sig. I många fall har det blivit försäkringslösningar som är dyrare än de alternativ de annars hade kunnat välja. Många som har haft egna försäkringar sedan tidigare har tvingats säga upp dem för att slippa dubbla kostnader. Andra har kanske missat detta och står där med dubbla kostnader i stället. Det finns de som sedan tidigare har samlat sina försäkringar i ett och samma försäkringsbolag för att uppnå maximal bonus. Om detta inte har skett i det försäkringsbolag som fackförbundet har valt åt sina medlemmar missar man den här rabatten.

Den nuvarande ordningen, där man tillåter kollektiva hemförsäkringar och där man tillåter fackförbunden att påtvinga sina medlemmar en viss försäkringslösning, är någonting som försvagar konsumenternas

ställning och försämrar konkurrensen på försäkringsmarknaden. Det går stick i stäv med vad regeringen i skrivelsen faktiskt säger sig vilja åstadkomma. Det enda rimliga är givetvis att sätta stopp för dessa påtvingade hemförsäkringar. Det enda rimliga ur konsument- och konkurrenssynpunkt är att varje individ och varje hushåll själva tillåts välja vilken försäkringslösning man vill ha. Den nuvarande tvångsanslutningen måste upphöra.

Herr talman! Därför vill jag yrka bifall till reservation nr 4 i betänkandet.

Anf. 3 CHRISTER NYLANDER (fp):

Herr talman! Det har hänt en del på den här fronten sedan köpmännen i italienska renässansstäder började använda växlar dragna på deras konto i stället för att betala i reda pengar. Det var ju så finansmarknaden en gång uppstod.

För Sveriges ekonomiska framgång, som började på 1800-talet, var förnyelsen av den finansiella sektorn en otroligt viktig faktor, och så är det fortfarande. En väl fungerande finanssektor, både stabil och innovativ, är avgörande för tillväxt och välbefinnande. Därför är det synd att det ofta har funnits en ganska njugg inställning till den finansiella sektorn, inte minst här i Sverige, och det finns fortfarande en viss skepsis kvar. I den så kallade Finansmarknadsutredningen som kom år 2000 konstateras det till exempel att det finns ett svagt politiskt stöd för finansmarknaden och finanssektorn. Av någon anledning anses det fult att tjäna pengar på pengar, och det är en märklig inställning.

I den teoretiska litteraturen betonas också allt tydligare vikten av stabila och innovativa finansiella institutioner för att nå tillväxt och välbefinnande. Det gällde för Sverige på 1800-talet, det gäller för Sverige i dag och det gäller för världens fattiga länder.

Mot bakgrund av detta är det välkommet att regeringen nu lägger fram en skrivelse där man presenterar en samlad strategi för statens relation till den finansiella sektorn. Tillsammans med regeringens skrivelse om den globala finansmarknaden utgör den en bra grund för det fortsatta arbetet.

Finansmarknaden liknas ju ofta vid marknadsekonomin skelett eller marknadsekonomin infrastruktur. Det är en ganska bra beskrivning. Funktioner som betalningsförmedling, kanalisering av kapital från sparare till investerare och riskspridning är helt avgörande för en fungerande marknadsekonomi.

Det skadar därför inte att vi har ett ganska brett politiskt synsätt i Sverige om vilka principer som ska gälla för denna infrastruktur. Det stärker långsiktigheten i ekonomin, och det ger förutsättningar för en stabil institutionell miljö.

Vi i Folkpartiet ser därför positivt på att det finns en ganska bred samsyn på det som framställs i regeringens skrivelse om staten och finansmarknaden. Vi skulle naturligtvis kunna tänka oss andra prioriteringar, andra formuleringar och delvis andra inriktningar. Samstämmigheten om de generella spelreglerna innebär inte att vi kommer att vara överens i varje detalj i de lagförslag som följer på detta.

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Staten och den
finansiella sektorn*

En av de viktigaste och samtidigt svåraste uppgifterna när man reglerar finansmarknaden är att finna en rimlig balans mellan systemets stabilitet, konsumentskyddet och dynamiken. Systemet ska vara stabilt för att klara yttre påfrestningar. Det ska ha en stark ställning för konsumenterna, men denna stabilitet och det starka konsumentskyddet måste nås på ett sådant sätt att man inte försämrar flexibiliteten och dynamiken, därför att då försämrar också ekonomins tillväxtkraft.

Att det inte finns någon reservation när det gäller själva skrivelsen ska alltså inte tolkas så att vi är överens om alla detaljer. Framöver kommer vi i vissa delar förmodligen att dra olika slutsatser om var den här balanspunkten ska ligga.

Finansmarknaden är satt i ständig förändring, förmodligen mer nu än någonsin. Därför är det viktigt att det blir fortsatta reformer på området. Det handlar om att möta internationaliseringen och framför allt europeiseringen. Det handlar om att möta en snabb teknologisk utveckling och en ständig förnyelse av de finansiella instrumenten, och det handlar om att möta väl informerade konsumenter med ständigt ökade valmöjligheter och krav.

Särskilt viktigt tycker vi att det är att man framöver med full kraft bidrar till att genomföra en gemensam europeisk marknad för finansiella tjänster. Det är bra att regeringen i sin skrivelse tydligt markerar att man gärna ser att den snabbare beslutsprocess som används inom EU för att riva hinder för värdepappersmarknaden också ska användas inom övriga delar av den finansiella marknaden. Jag förutsätter att detta också innebär försäkringsområdet, där EU-arbetet hittills inte nått särskilt långt.

Herr talman! I utskottsbetänkandet behandlas inte bara regeringens skrivelse utan också några motioner. Jag yrkar bifall till en reservation med anledning av en av dessa motioner. Den gäller den för kammaren välkända frågan om kollektiva hemförsäkringar. Folkpartiet menar liksom de övriga borgerliga partierna att den ordning som gäller i dag inte är acceptabel. Det måste vara möjligt att gå med i ett fack utan att samtidigt välja försäkringsbolag. Jag yrkar därför bifall till reservation 4.

I flera motioner tar man också upp det senaste årets utveckling på livförsäkringsområdet. Det som har hänt har naturligtvis skadat förtroendet framför allt för livbolagen men kanske också för hela den finansiella sektorn, och det är inte bra. En tilltagande skepsis mot livbolagen eller åtminstone mot vissa livbolag som många vittnar om innebär naturligtvis inte någon presumtiv systemrisk med allvarliga störningar för hela ekonomin, men det finns en risk att förtroendekrisen försämrar finansmarknadens effektivitet och därmed ekonomins långsiktiga växtkraft.

Det finns till exempel en uppenbar risk att minskat förtroende för livbolagen förändrar hushållens sparmönster, att konsumenterna till exempel överger pensionssparande i livförsäkringar, som ju i grunden är en ganska bra sparform.

För att möta denna förtroendekris och för att möta de krav som ställs vad gäller internationalisering, konsumentskydd och ny teknik kommer mer specifika frågor om livbolagen och de finansiella marknaderna att tas upp i riksdagen många gånger framöver. Låt mig därför avsluta med att återigen konstatera att det faktum att vi är överens om de grundläggande principerna för statens relation till den finansiella marknaden inte innebär att vi framöver kommer att vara överens i varje del när det gäller

Anf. 4 LENA EK (c):

Herr talman, ärade ledamöter och åhörare! Det gläder mig att den här debatten har vidgats i så måtto att den har tagit utgångspunkt i hur kreditinstrument utvecklades i de gamla italienska handelshusen. Jag tycker att det är viktigt med en sådan spännvidd och historisk bakgrund. Vi skulle också kunna utvidga den här debatten genom en jämförelse med andra länder. Jag tänker då inte på länder så särskilt långt borta från oss utan på de andra nordiska staterna. Där finns nämligen andra regler för den här sektorn än vad vi har i Sverige. Bland annat är konsumentskyddet för sparare när det gäller sådana här försäkringar oerhört mycket starkare i till exempel både Norge och Danmark.

Utskottets majoritet skriver i inledningen att ”den finansiella sektorn är av stor betydelse för ekonomisk tillväxt och utveckling. Sektorn har utvecklats till en betydande näringsgren. Den svarar för centrala funktioner som betalningsförmedling, sparande och förmedling av kapital samt riskhantering.”

Så är det ju också. Den här sektorn och de regler som den styrs av är oerhört viktiga för den ekonomiska stabiliteten och de funktioner som vi också i den här kammaren är satta att bevara. Det är en stabilitet som är oerhört viktig för inte minst statsbudgeten, som ligger under vårt ansvar.

Men sektorn är också väldigt viktig för de enskilda människorna, särskilt för dem som inte har någon egen förmögenhet men som inser att det kan komma att bli besvärligt för dem att klara sig på ålderns höst. Många unga människor börjar redan i 20-årsåldern spara 100 eller 200 kr månaden för att ta ansvar för sitt eget liv och se till att få en ekonomiskt något dragligare ålderdom.

Detta innebär att de sparare som med fullt förtroende lämnar sina pengar till bolag som agerar på den här marknaden har ett oerhört långsiktigt perspektiv. Jag skulle vilja säga att det inte är fråga om någon kvartalskapitalism från deras sida. Det handlar om en livsplanering. Jag tycker därför att det är oerhört viktigt att konsumentskyddet är väldigt starkt i regleringen av detta. De stora och tunga bolagen med mycket pengar och stort inflytande på den här marknaden har ett ansvar för de små spararna, men också vi här i kammaren har faktiskt ett ansvar för detta. Det är bakgrunden till att jag har väckt en motion som behandlas i det här betänkandet.

Utskottets majoritet uttalar att det är viktigt att det finansiella systemet är stabilt och präglas av sund verksamhet med gott konsumentskydd. Man kan då tänka lite grann på hur det här konsumentskyddet har fungerat under det senaste året med tanke på de diskussioner som har förts och de händelser som har inträffat bland annat i Skandia Liv men också i andra bolag. Jag tycker inte att konsumentskyddet har fungerat bra. Jag tycker att många små sparare som har försökt att göra en god och ansvarsfull livsplanering har lämnats i sticket.

Jag tycker att det är skäligen att man ska kunna få flytta sina pensionspengar från bolag vilkas ledningars och styrelser agerande man har tappat förtroendet för. Det är vad jag lägger in i begreppet gott konsumentskydd.

*Staten och den
finansiella sektorn*

Motargumentet mot att införa en fri flyttningsrätt är att det skulle äventyra stabiliteten på den här marknaden, men detta är inte sant. I Norge och Danmark har man regler om fri flyttningsrätt som innebär att spararen kan säga upp sitt sparande och betala en mindre avgift för detta. Det är en avgift som inte på något sätt liknar de avgifter som finns i de bolag som här frivilligt har infört en viss form av flyttningsrätt. Det handlar i stället bara om några hundralappar och om några månaders varseltid. Sedan kan man fritt flytta sitt eget pensionskapital. Det tycker jag är ett gott konsumentskydd.

Herr talman! Jag blir också lite förvånad när företrädare för de här bolagen och andra människor som i vanliga fall pratar om välsignelsen med den fria marknaden i nästa ögonblick säger att en sådan ska gälla i alla sektorer och för alla bolag utom just i det egna – då blir det så farligt. Jag tycker att det är lite ironiskt och en poäng som faktiskt hör hemma i kammarens protokoll.

Jag är inte rädd för en sådan här fri marknad. Det ironiska är ju att en friare marknad på det här området faktiskt också gagnar konsumentskyddet. Det är ju inte alltid så, men i det här fallet gäller detta. Jag har därför väldigt svårt att förstå att utskottets majoritet har valt en väldigt mjuk skrivning, som går ut på att regeringen har sagt att det ska komma en utredning. Det är såvitt jag förstår bara fråga om en diskussion för protokollet. Utredningen är ännu inte tillsatt utan det handlar om hörsägen.

Jag tycker att den här frågans allvar och dignitet och omsorgen om de små spararna förtjänar en starkare skrivning, och det är anledningen till att jag ställer mig bakom en reservation på det här området.

Det finns också, herr talman, andra frågor som hör samman med konsumentskyddet på den här marknaden. Jag har också föreslagit att vi i en parlamentarisk utredning borde studera frågor som rör hur livbolagens kapital ska regleras och skötas framöver. En del av den diskussion som har förts om livbolagens verksamhet det senaste året handlar om hur man bevarar kapitalet. Det finns regler för att stärka detta. Det borde göras. Det borde också göras regelförändringar när det handlar om hur bolagen får förvalta sitt kapital. Där finns det andra regler i de andra nordiska länderna som gör att livbolagen kan arbeta på ett bättre sätt för att förmera kapitalet. De regler som vi har nu har gjort att man var tvungen att åka med ända ned i botten när börsen föll, och när den började stiga så kunde man inte till fullo följa med upp. Det är också ett problem. Vi ska inte ha regler på marknaden som gör att kapitalet inte ökar i den omfattning som det skulle kunna göra. Det är inte heller till gagn för de små spararna, som lägger sin ålderdom i händerna på bolagen. Den här diskussionen finns inte med i betänkandet, och det är synd. När man talar med företrädarna för bolagen påpekar de ständigt att reglerna låser in kapitalet på ett sådant sätt att det inte skyddar spararna. Det gör att man inte kan ta till vara till exempel börsens svängningar på ett sätt som skulle gagna spararna.

Vi har ett annat stort problemområde, nämligen intressekonflikterna mellan ett moderbolag och ett livbolag. Detta granskas i och för sig emellanåt av Finansinspektionen, men jag tycker att det hade förtjänat en belysning och en diskussion för att se och värdera om det hade varit möjligt att ändra reglerna.

Det förs en diskussion om en ökad öppenhet, som borde stärkas. Vi har också en diskussion om revisorernas roll. Allt detta hade förtjänat en ordentlig genomgång av omsorg om marknadens stabilitet, men framför allt av omsorg om spararna.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1 och 3 i betänkandet.

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Staten och den
finansiella sektorn*

Anf. 5 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! De som har lyssnat har märkt att det råder tämligen stor enighet i utskottet om den skrivelse som vi nu behandlar om en programförklaring för regeringens arbete med den finansiella sektorn.

Den finansiella sektorn är av stor betydelse för ekonomisk tillväxt och utveckling. Sektorn har också utvecklats till en betydande och viktig näringsgren för Sverige. Den svarar för centrala funktioner såsom betalningsförmedling, sparande och förmedling av kapital samt riskhantering. Regeringen anser liksom utskottet att det är viktigt att det finansiella systemet är stabilt och präglas av sund verksamhet med ett bra konsumentskydd. Regeringen anser vidare att sektorns aktörer måste fostras till att se mycket strängt på missbruk av den speciella ställning i samhällsekonomin som den finansiella sektorn har. Vi vet alla vad det innebar när staten för drygt tio år sedan tvingades inrätta den så kallade bankakuten för att rädda det svenska banksystemet. Det är därför viktigt att det finns fungerande styr- och kontrollsystem. Det är också viktigt att belöningsystemen är så utformade att de inte lockar personal att ta för stora risker eller att de inte alltför mycket betonar kortfristiga vinster.

Finanssektorn ansvarar för stora ekonomiska värden. Det är inte egna, utan andras, pengar som man förvaltar. Verksamhetens karaktär är sådan att krav måste ställas på god moral, disciplin och professionalism hos enskilda aktörer. Hanteringen av kunder och information måste ske så att risker minimeras.

Regeringen anger att regleringen av den finansiella sektorn syftar till att värna stabilitet i det finansiella systemet, trygga ett gott konsumentskydd och lägga grunden till en sund konkurrens. Regeringen vill så långt som möjligt verka för gemensamma internationella regler och begränsa utrymmet för nationella särlösningar. Regeringen prioriterar lagstiftning inom bank-, försäkrings- och värdepappersområdena. Det är därför angeläget att EU:s handlingsplan för finansiella tjänster genomförs i fortsatt hög takt och med hög kvalitet.

Det pågår ett arbete inom EU för att skapa ett effektivt samarbete mellan tillståndsmyndigheter och centralbanker i krisförebyggande syfte. Det är också viktigt att ge marknaden tydliga signaler om ansvarskravande. Ansvariga i styrelse och ledning, liksom ägarna, ska veta vilka konsekvenserna kan bli om risktagandet drivs för långt. Enligt uppgifter som har kommit utskottet till handa pågår nu ett arbete i Finansdepartementet för att ta fram regler på detta område.

Kapitaltäckningsreglerna, som är en central del av rörelsereglerna för banker, bygger på EU-regler. Det pågår ett omfattande arbete med att ändra reglerna i syfte att göra dessa mer riskanpassade och effektiva. Före utgången av 2006 bör en ny svensk banklagstiftning vara klar.

Livförsäkringsbolagen har under senare tid varit uppmärksammade. Det har både handlat om bolagens solvens och om internaffärer och

bonusprogram. Regeringen anser att försäkringstagarnas ställning i traditionella livförsäkringsbolag måste stärkas. Försäkringstagarna bör antingen enbart betraktas som kunder, och deras kapital därmed skiljas från bolagens riskkapital, eller ges ökad insyn i och inflytande över bolagens styrning.

Med anledning av de förtroendeproblem som har blivit så tydliga på livförsäkringsområdet tillsatte regeringen i oktober 2003 en utredning om nya regler för försäkringsbolag. Under våren räknar utskottet med att få behandla en proposition som kommer att innebära ett förstärkt skydd för försäkringstagare i livförsäkringsbolagen.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer, som jag kort ska beröra.

Reservation 1, som Lena Ek talade om tidigare, handlar om försäkringstagarnas möjlighet att flytta sina pensionsmedel. Inom Regeringskansliet övervägs för närvarande regler om flytträtt. Biträdande finansminister Gunnar Lund meddelade i december att frågan ska snabbutredas. Därför finns det ingen anledning för riksdagen att uttala sig om det som redan är gjort.

I reservation nr 2 vill Kristdemokraterna att den etiska analysen ska lyftas in i regeringens programförklaring.

I reservation nr 3 vill Centerpartiet att det tillsätts en parlamentarisk utredning som ska göra en översyn av regelsystemet för livbolagen.

Utskottet delar Kristdemokraternas oro när det gäller de etiska frågorna och internaffärer, men tycker att vi kan invänta den utredning som regeringen har tillsatt. Det gäller också reservation nr 3. Regeringen har tillsatt en utredning för fem månader sedan. En stor majoritet i utskottet tycker att man ska invänta denna utredning innan man tar ställning till om det behövs en parlamentarisk utredning.

Reservation nr 4 är en riktig långkörare. Samtliga borgerliga partier återkommer med krav på att de fackliga organisationerna inte ska få rätt att träffa avtal med försäkringsbolag om kollektiva hemförsäkringar. Jag tycker inte att det kan vara rimligt att riksdagen ger sig in på associationsrätten i just denna fråga. Det torde vara rimligt att såväl arbetsgivar- som arbetstagarorganisationerna ges rätt att själva avgöra hur de företräder sina medlemmars ekonomiska intressen på bästa tänkbara sätt.

Ett av Sveriges allra största försäkringsbolag heter Arbetsmarknadsförsäkringar. Detta bolag ägs av arbetsmarknadens parter och ansvarar för alla avtalsförsäkringar som arbetsmarknadens parter har kommit överens om.

I reservation nr 4 står det: Vi anser att varje individ själv måste få välja vilket försäkringsbolag hon vill anlita. Min fråga till reservanterna är: Innebär detta att ni anser att alla kollektiva och kollektivavtalsbundna försäkringar ska förbjudas?

Anf. 6 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Det blir lite paradoxalt när man talar om att livförsäkringstagare ska ha flytträtt och samtidigt tillåter en ordning som förvägrar hundratusentals hemförsäkringstagare att välja sin egen försäkringslösning. Jag undrar hur Socialdemokraterna kan försvara en ordning som innebär att hundratusentals människor påtvingas en försäkringslösning

som de själva inte har valt. Där råder ingen flytträtt med mindre än att man faktiskt går ur sitt fackförbund.

Tycker verkligen Kjell Nordström att man ska behöva gå ur facket om man vill ha en annan försäkringslösning än den som ens fackförbund har valt åt en? För inte tror väl Kjell Nordström att varje enskild fackför- eningsmedlem som vill ha en annan försäkringslösning än den som fack- förbundet har valt åt en har den möjligheten att påverka? Man ska väl inte ägna sig åt någon form av interndemokrati i varje enskilt fackför- bund för att få den hemförsäkring man själv vill ha.

Jag undrar: Hur kan Socialdemokraterna och för den delen övriga vänsterpartier acceptera en lösning där man påtvingar hundratusentals konsumenter en viss form av försäkring?

Anf. 7 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte förstå varför Gunnar Axén är så oroad för de där hundratusentals löntagarna. Varför är Gunnar Axén inte mer oroad för de miljoner löntagare som omfattas av de kollektivavtalsbundna för- säkringarna? Alla löntagare i Sverige, vilket torde handla om över 3 miljoner, är anslutna till de kollektivavtalsbundna försäkringarna. Dem accepterar Moderaterna. Där har de enskilda ingen möjlighet att säga att de inte alls vill tillhöra AFA-försäkringen utan att de vill ha sin försäk- ring i Alecia eller Länsförsäkringar.

Jag tror att Gunnar Axén har ett annat intresse. Det är inte med tanke på de enskilda personerna som han agerar här utan han vill snarare för- svaga fackföreningsrörelsen.

Anf. 8 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Jag undrar vilket intresse som Kjell Nordström står för. Jag tror att det handlar om att försvara en ensamrätt som ett Socialdemo- kraterna närstående försäkringsbolag har fått.

Fackförbunden har en viktig uppgift att fylla på den svenska arbets- marknaden. Men det kan inte vara att teckna hemförsäkringar åt sina medlemmar. Det borde vara att ta vara på medlemmarnas intressen när det rör frågor på arbetsmarknaden, Kjell Nordström, och de försäkringar som rör arbetsmarknaden. Men jag kan inte höra någon som helst moti- vering för att fackförbunden ska ta ansvar för vilka hemförsäkringar deras medlemmar ska ha.

Vad är nästa steg? Ska man påtvinga fackföreningsmedlemmarna vissa bilförsäkringar? Hur långt vill Kjell Nordström gå när det gäller att ge facken makt över människors vardagsliv? Det är vad det handlar om.

Eller tycker Kjell Nordström att man ska behöva gå ur fackförbunden för att få välja sina egna försäkringslösningar, sin egen hemförsäkring? Det kan väl inte vara motiverat. Fackförbunden har ändå i många fall en viktig funktion för sina medlemmar när det rör frågor i arbetslivet och på arbetsplatser.

Jag kan inte förstå att Socialdemokraterna försvarar en ordning där man påtvingar hundratusentals konsumenter en viss form av hemförsäk- ring. Jag kan inte förstå det på annat sätt än att man vill slå vakt om ett försäkringsbolag som står Socialdemokraterna och fackföreningsrörelsen väldigt nära, på bekostnad av de enskilda konsumenterna.

Anf. 9 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kommer alltid att försvara de fackliga organisationernas möjlighet att företräda sina medlemmars ekonomiska intressen. Det är det man gör. Jag kan ge ett tips till reservanterna, att det finns en försäkring som är ännu större än hemförsäkringen som man kan ta med nästa år. De fackliga organisationerna har nämligen också tecknat något som heter trygghetsförsäkring för fritidsskador, som gäller medlemmarnas väl och ve när de har lämnat arbetsplatsen. Den kan man också ta med nästa år, för man lär återkomma, vad jag förstår.

Om man nu har den argumentationen att alla ska välja sitt eget försäkringsbolag, varför ska då de anställda tvingas tillhöra AFA-försäkringen? Det är det stora skyddet på arbetsmarknaden. Där har man inget val. Där har parterna gemensamt gjort upp. Det verkar man acceptera. Men man accepterar inte om de fackliga organisationerna, i demokratisk ordning, beslutar om att ta antingen hemförsäkring eller fritidsförsäkring.

Jag förstår vad intresset är. Det handlar naturligtvis inte om att de fackliga organisationerna ska få chansen att företräda sina medlemmars ekonomiska intressen på allra bästa sätt. Det vittnar den här debatten om.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

4 § Hyressättning i statliga ändamålsfastigheter

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2003/04:FiU24
Hyressättning i statliga ändamålsfastigheter.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

Polisfrågor

5 § Polisfrågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU15
Polisfrågor.

Anf. 10 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Herr talman! I detta betänkande, 2003/04:15 från justitieutskottet, behandlar vi ett antal motionsyrkanden som väckts under den allmänna motionstiden år 2003. De behandlade yrkandena tar i huvudsak upp olika frågor om polisen, bland annat renodling av polisens arbetsuppgifter, införande av ett maskeringsförbud i samband med demonstrationer, utökad registrering av uppgifter i DNA-registret, tullens samverkan med andra myndigheter, åtgärder mot illegala vapen, polisens kostnader för att bevaka evenemang, polisens utbildning, arbetsförhållanden och utrustning, enhetliga polisuniformer, internationellt polissamarbete, nation-

ella ID-kort samt beslutanderätten över beredskapspolisen och om belöningar. Det område som väckt riksdagsledamöternas största intresse är frågan om utökad registrering i DNA-registret.

Utskottet hänvisar i betänkandet framför allt till pågående utrednings-, berednings- och utvecklingsarbete samt till gällande regelverk. Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns 41 reservationer och 6 särskilda yttranden.

Därmed överlämnar jag betänkandet till debattörerna.

Anf. 11 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1 för att vinna tid. Vi står förstas bakom alla våra reservationer i det här betänkandet.

Det finns alltså 41 reservationer inom ett område som alla partier tycker är viktigt och vill prioritera. Därför känns det otillfredsställande och trist när inte något av de förslag som finns, i den mängd motioner som är inlämnade, kan möta majoritetens gillande och bifallas. Det tycks som om bara de förslag som kommer från majoriteten själv är bra, och det är inte alls riktigt och rätt.

Det tycks som om det är viktigare vilka partier som styr landet snarare än vilka möjliga lösningar som finns för att förbättra villkoren för medborgarna i vårt land. Eller kan det vara så att endast de förslag som kommer från Socialdemokraterna får effekt i form av ökad trygghet och minskad brottslighet? Jag tror inte det.

En del brottstyper ökar dramatiskt. Till exempel har våldtäkterna ökat, från 2 084 år 2001 till 2 560. När man nämner de här siffrorna så är det bara siffror. Men om man tittar bakom så är det 476 fler kvinnor som har blivit våldtagna jämfört med år 2001. Det är knappt 500 fler brottsoffer, för ett brott som vi alla vet har mycket långa och svåra konsekvenser – ja, ett brott som till och med i många fall gör att livet inte över huvud taget kommer att bli detsamma för dem som har drabbats. Därför tycker jag att det är angeläget att vi samverkar och försöker få fram de allra bästa förslagen.

Jag ställer mig frågande till att Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet kan avslå ett förslag om en tillfällig vapenamnesti. När detta prövades för tio år sedan under den borgerliga regeringen fick man in ungefär 17 000 illegala vapen. I dag har antalet vapen på marknaden ökat. Varför inte pröva modellen att ha en tillfällig vapenamnesti? De förslagen själva löser inte problemen. Vi vill därför höja straffen för grova vapenbrott. Även detta förslag avstyrks i betänkandet. Man ställer sig frågan: Varför? Det finns många frågor som behöver lösas och många förslag.

Det är uppenbart att inom rättsväsendet är länkarna i rättskedjan lika viktiga. I går kunde vi läsa att Sverige får skarp kritik från Europarådets tortyrkommitté för missförhållanden som finns i Sveriges häkten. Det är också en fråga för justitieministern. Vad som kanske inte framgår i den debatten är hur platsbristen i Sveriges häkten påverkar polisverksamheten i Sverige. Poliser tvingas köra runt med personer för att leta plats. Det är många onödiga resor som minskar tiden för att förebygga brott och för

att utreda brott. Det är inte tillfredsställande. I längden kan det leda till att poliser inte ingriper i den omfattning de annars skulle göra.

Polisens arbetsuppgifter behöver renodlas. I dagens Polissverige leder justitieministerns politik till att civilanställda tvingas sägas upp på grund av budgetkrav. Det blir ett helt motsatt förhållande. När civilanställda slutar inom polisen upphör inte arbetsuppgifterna. De måste utföras. Det blir poliser som får utföra den civila personalens arbetsuppgifter till en högre lönekostnad till en högre lönekostnad och med delvis felaktig kompetens.

I betänkandet finns 41 olika reservationer. Tyvärr är talartiden begränsad, och därför tänker jag bara kort ta upp några viktiga punkter. Det gäller först evenemangskostnader som beslutas av regeringen, som till exempel för den i och för sig vällovliga folkmordskonferensen. Man måste hitta en annan het att finansiera det. Det kan inte vara rimligt att stockholmarna ska tvingas att få en försämrad polisverksamhet efter att konferensens bevakningskostnader gick på ungefär 80 miljoner kronor.

Slutligen är det angeläget att statistiken över avskrivna brott blir rättvisande. Att ett brott som anmäls och skrivs av redovisas som uppklat lurar både oss och allmänheten. Här måste regeringen skyndsamt se till att vi får en rättvisande kriminalstatistik. Ett uppklat brott i statistiken måste också innebära ett uppklat brott i praktiken. Ärenden får inte avskrivas för att hålla ärendebalanserna nere.

Polisens brottsutredande verksamhet måste förbättras. Ett led i detta är att satsa på polisens vidareutbildning och chefsutveckling, vilket vi borgerliga reserver anför i reservationerna 27 och 28.

Anf. 12 **TORKILD STRANDBERG** (fp):

Herr talman! I måndags besökte jag Alvesta i Småland. Jag åkte dit för att träffa Spejarna. Spejarna är ingen scoutklubb som det kan låta som utan en ganska stor grupp människor i Alvesta som har tröttnat på inbrott, skadegörelse och stölder. Under början av 2000-talet ökade inbrotten i Alvesta ganska lavinartat. Polisens resurser räckte där som på de flesta håll i landet inte till. För att möta brottsligheten i Alvesta hade polisen vid det tillfället en halvt tjänst stationerad i kommunen.

Då bildades Spejarna. Det är ett stort antal Alvestabor som varje natt årets alla dagar åker omkring i en bil som det kommunala bostadsbolaget och kommunen står för. Instruktionerna till Spejarna är tydliga. De går inte ur bilen, och de ingriper inte vid brottsligheten. Vår uppgift är att synas i Alvesta för att störa eventuella brottslingar, säger Yngve Lindh, som är företagare och ledande i Spejarna. Innan varje pass ringer vi polisen och talar om vart vi kör. När passet är avslutat meddelar vi detta, och så berättar vi vad som har hänt under natten.

Det arbetet har gett resultat. Under 2003 ökade brottsligheten i Kronobergs län. År 2002 anmäldes drygt 18 500 brott. År 2003 var man uppe i 20 000 anmälda brott. Utvecklingen i just Alvesta är den omvända sedan Spejarna bildades. Stölderna och inbrotten har minskat med 25 %, och i snitt har brottsanmälningarna gått ned med 22 %.

Herr talman! För mig visar detta tydligt på två saker. För det första passar centralisering inte rättsväsendet. Människor i Alvesta och i alla andra samhällen i Sverige har rätt att förvänta sig en tydlig närvaro av

rättssamhället. Närvarande och synlig polis minskar brottsligheten. Vi har dyrt fått uppleva vad motsatsen leder till.

För det andra är trenden att en allt större del att rättstryggheten lämnas över till den enskilde att stå för både ekonomiskt och i praktiken. Företagen i Sverige lägger miljardbelopp på bevakning och säkerhet. Kommunerna satsar mångmiljonbelopp på bevakning och vakter i takt med att polisen har dragit sig tillbaka. Sju av tio kommunstyrelseordförande i Sveriges kommuner tycker att staten missköter polis skyddet i kommunerna. Även privatpersoner och enskilda medborgare lägger allt större summor på larm, säkerhetslösningar och försäkringar. På många håll i vårt land känner man sig precis som man gör i Alvesta tvingade att personligen bevaka sin stad, sitt företag eller sin egendom.

Är detta en rimlig utveckling? Är det rimligt att polisen och rättssamhället flyttar allt längre från människorna? Är det rimligt att företagare i Alvesta och på andra håll i landet för att känna sig trygga varje natt året runt på frivillig basis ska åka omkring i bygden? Är det rimligt att allt fler kommuner tvingas anlita vaktbolag för att patrullera gator och torg i brist på riktiga poliser?

Är det rimligt att det en natt i en svensk stad är fler privata väktare i tjänst än antalet poliser? Är det rimligt att det helgkvällar i Gällivares och Jokkmokks polisdistrikt finns två närpoliser på ett större område än Belgien? Är det rimligt? Nej, det är inte rimligt. De är inte heller rimligt att utvecklingen fortsätter. I Dalarna har man stängt fyra polisstationer. På Gotland har en av tre polisstationer stängts, och den andra av de tre ska i fortsättningen vara stängd sommartid när Gotland gästas av allra flest människor.

I Västerbotten har polisen trots regeringens storslagna tal om satsningar på polisen ett sparbeting kommande år på 5 miljoner kronor. För att komma till rätta med detta kommer 15–20 civilanställda att sägas upp, och fyra polisstationer kommer att stängas. Medborgarna får längre till polisen, och polisen får längre till medborgarna. Det är inte bara i Västerbotten som man ska säga upp civilanställda. I Dalarna ser det ut som att 20 civilanställda kommer att sägas upp för att man ska klara budgeten och för att man ska klara att anställa fler poliser. Man säger upp civilanställda för att klara att anställa poliser.

Effekterna av flera års nedskärningar av antalet civilanställda under 90-talet har visat sig i polisens arbete. Det är sämre effektivitet och färre poliser på gatorna. Nu signaleras det att polisen åter ska tvingas minska antalet civilanställda för att kunna ha råd att anställa nya poliser. Det innebär att fler poliser i stället riskerar att behöva sköta den vanliga vardagliga ofta tungrodda administrationen.

På gatorna lär det således blir fortsatt glest med poliser. Ansvar för det är naturligtvis regeringens och majoritetens i den här kammaren. Med ena handen har ni under era tio år vid makten kraftigt skurit ned på rättsväsendet bland annat genom att inte kompensera för prisökningar. Med den andra handen slänger ni då och då in en påse pengar för att täcka något av alla de läckande hålen som ni själva har tillfogat rättsväsendet.

Regeringens oförmåga att leverera ett effektivt polisväsende är förödande. Det visas tydligt i att endast 15 % av alla brott klaras upp. 15 % av brotten klaras upp, 85 % klaras inte upp. Tryggheten i vårt offentliga rum i Alvesta och på en lång rad orter i Sverige läggs alltmer

över på vaktbolag och enskilda. Det är en helt oacceptabel utveckling. Ansvaret är regeringens och endast regeringens.

Herr talman! Det krävs en lång rad åtgärder för att komma till rätta med brottsligheten i Sverige. Det krävs en ordentligt finansierad polis som har råd att anställa utan att avskeda. Det krävs en ordentlig renodling av polisens arbetsuppgifter. Det krävs att polisen får tillgång till en lång rad moderna arbetsuppgifter. Det krävs att polisen på allvar får redskap för att möta den organiserade brottsligheten. Vi har lagt fram förslag om utökad användning av DNA-teknik, om bevisprovokation och buggning, om samverkan mellan tullen och polisen och om att utöka tullens befogenheter att möta den grova gränsöverskridande organiserade brottsligheten. Vi har också lagt fram förslag om att polisens verksamhet i ett län inte ska få stjälpas av att regeringen ställer till med en konferens och sedan lämnar till polisen i länet att betala kalaset.

På alla de här punkterna har regeringen möjlighet att leverera resultat. På alla punkterna är det regeringen som har möjligheten att se till att förslagen blir verklighet. Det enda vi får höra i betänkandet från majoriteten är tal om nya och pågående utredningar. I övrigt är det ekande tyst.

Jag vill yrka bifall till reservationerna 14 och 22.

Anf. 13 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 22 och reservation 40. För övrigt står vi bakom alla våra reservationer och särskilda yttranden.

Det är med växande oro som vi ser att polisen får allt mindre möjligheter att bekämpa vardagsbrottsligheten. Allmänhetens förtroende för polisen har nått bottenivåer. Att det offentliga inte kan garantera medborgarnas trygghet är mycket allvarligt av flera skäl. Det skapar en grogrund för kriminalitet, det urholkar allmänhetens förtroende för rättsväsendet, och det skapar klyftor mellan dem som kan betala privat för sin säkerhet och dem som inte har råd att göra det.

Varje dag möts vi av larmrapporter om svensk polis. Enbart 16 % av brotten klaras upp såtillvida att gärningsmannen kan bindas till brottet. Polisens arbetsmetoder diskuteras, ekonomin är konstant bekymmersam, organisationens effektivitet ifrågasätts, och allt regeringen kan komma med är en rad beredningar och kommittéer i Regeringskansliet.

I det här betänkandet kan vi vid 23 tillfällen – då har jag inte räknat in de upprepningar som sker då olika ärenden bereds i samma utredning eller översyn – läsa att den aktuella frågan bereds i departementet eller att en översyn eller utredning är tillsatt eller har påpekats i regleringsbrev. Ja, det är mycket på gång, och det är ju bra, men det är synd att det ska ta sådan tid för regeringen att få fram konkreta förslag.

I alla polisdebatter där jag har deltagit i denna kammare har polisresurserna framhållits som tillräckliga av majoriteten. Man har gång på gång talat om att polisens budget är någonting ofantligt stort. Över 13 miljarder har man sagt, och därmed har man fått det att låta som att om inte polisen kan klara av att skapa rättstrygghet med *så* mycket pengar, ja, då är det polisens eget fel. Antalet poliser har varit justitieministerns favoritfråga de sista åren. Olika löften har getts, exempelvis om 4 000 poliser på fyra år. Det var för två år sedan, och nettoökningen under de senaste två åren har varit drygt 50 poliser. ”En om dan” var ett

annat uttryck, och påståendet om att det aldrig i historien har utbildats fler poliser än vad det gör i dag har vi fått höra många gånger.

Men i verkligheten är det så att antalet poliser i arbete är obetydligt förändrat i positiv riktning. Alla dessa olika utspel från regeringens och Bodströms sida visar bara på en skrämmande oförmåga att ha ett helhetsgrepp. Ett exempel är då man först säger upp 2 000 civilanställda och därefter återanställer 1 000 stycken. Det här har varit ett slagord i debatten. Man har talat om 1 000 nyanställda civilanställda – men man har inte för ett ögonblick nämnt att man för ett par år sedan sade upp 2 000 civilanställda.

Nu är det nya förslag som ska genomföras. Vaktarna ska bli poliser, och poliserna ska vända papper. Det är ju helt uppenbart att Socialdemokraternas berömda satsningar på polisen visar sig vara ett nollsummespel. Man ger de civilanställda sparken och tvingar i stället polisen att sköta administrationen. Samtidigt får vaktarna försöka ta hand om brottsligheten ute på gatorna. Det är ju självklart att det här skapar otrygghet i samhället, och det är ett stort svek mot både polisväsendet och allmänheten. I några av Stockholms tyngsta polisdistrikt är det väktare som patrullerar, och polisen rycker bara ut på larm med prioritet ett.

Kristdemokraterna anser att det måste finnas fler poliser att skicka då någon kallar, hur banalt ärendet än är. Anmälningar måste tas emot direkt och inte skrivas av innan trycksvärtan ens har torkat. Vi har under flera år påpekat polisens alltför många avskrivningar av brott. Stockholms största polisdistrikt skriver av två av tre polisanmälningar. Vi har också kritiserat att den officiella kriminalstatistiken har en rad brister som försvårar bedömningen av polisens utredningsverksamhet. Ett annat problem är att polis och åklagare inte har haft gemensamma resultatmått avseende utredningsverksamheten. Det här ska nu åtgärdas, vilket vi välkomnar, men hittills har i alla fall inte majoriteten lyckats klargöra hur man ska följa upp Riksdagens revisorers rapport som togs fram på initiativ av utskottet och på förslag från Kristdemokraterna.

I dag har vi i Sverige en säkerhetsbransch med bevakning, konsulttjänster och säkerhetsutrustning som omsätter mycket mer än polisbudgeten, nämligen ca 18 miljarder, en ökning med 3 miljarder på tre år. För 35 år sedan hade vi dubbelt så många poliser som väktare och ordningsvakter i Sverige, trots att kriminaliteten såg helt annorlunda ut. I dag är det precis tvärtom. Vaktbolag som har tillfrågats är eniga om att det är situationen inom polisväsendet som gör att marknaden för de privata bevakningsföretagen ökar. Det är uppenbart att vi går mot en privatiserad ordningsmakt. Vaktare utan våldsmonopol är fler än poliser med våldsmonopol. Man köper sig med andra ord trygghet – om man har råd. Kristdemokraterna anser att väktare och ordningsvakter har en given roll som komplement till polisen, men de får aldrig ersätta polisen.

Herr talman! Det finns också en annan dimension av allt det som har hänt inom polisorganisationen de senaste åren. Nedskärningar, omorganisationer, svagt ledarskap och allt färre poliser i tjänst har inte gjort arbetssituationen till den bästa. Polisen har fått alltför arbetsuppgifter samtidigt som den psykosociala miljön har försämrats och arbetsmiljöfrågorna prioriteras ned.

I vår reservation nr 32 under punkt 33 belyser vi de arbetsmiljöproblem som polisen har. Över 850 poliser är långtidssjukskrivna, rehabilite-

ringsinsatserna är minimala, och för mycket övertid i kombination med strukturförändringar och besparingar gör situationen allvarsam. Vi menar att det är angeläget att arbetssituationen förbättras och att ledarskapsproblematiken ses över.

I vårt yrkande om regeringsbeslutade evenemang, som även de andra borgerliga partierna stöder, påpekar vi vikten av att avsätta medel i statsbudgeten för sådana evenemang. Det är inte rimligt att polismyndigheterna ska ta ur sin redan hårt ansatta budget för att finansiera dessa evenemang. Vi vill även att man ska tillvarata erfarenheterna från Göteborgskravallerna, som på ett avslöjande sätt visade bristen på samordnad operativ och taktisk ledning inom polisen. Vi menar att tydliga riktlinjer bör tas fram som visar hur man ska hantera ordningsstörningar vid stora arrangemang. Det här kravet har Kristdemokraterna ställt de senaste åren, alltsedan Göteborgspolisen drabbades av underskott efter toppmötet. Nu har det hänt igen. Kostnaderna på 75 miljoner kronor för bevakningen av folkmordskonferensen får stark kritik av många, även erfarna polischerfer. Nu är det Stockholmspolisen som står inför samma situation som i Göteborg: hotet om stora besparingar för att kunna betala av de kostnader som regeringsbeslutade evenemang fört med sig.

Herr talman! Bristen på arrestlokaler, häktesplatser och arrestantvakter får också allvarliga konsekvenser för polisens dagliga arbete i och med att frihetsberövade måste transporteras långa sträckor, varpå utredarna måste resa långt för att förhöra samma personer. Nu har det gått så långt, som någon nämnde, att Sverige får skarp kritik från Europarådets tortyrkommitté.

Vi har länge påpekat att det inte är acceptabelt att dömda personer ska sitta i häkte i väntan på fängelsestraff. Många avtjänar till och med hela sin strafftid i häktet. Nej, fler arrestantvakter krävs liksom ytterligare arrestlokaler och häktesplatser. Det behövs en genomgripande omorganisation inom hela polisen och kriminalvården. Därför yrkar vi, som sagt, bifall till reservationerna 22 och 40, och vi står bakom våra övriga reservationer och särskilda yttranden.

Anf. 14 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Nu kommer jag nog att säga något ovanligt. När jag satt här var det nästan så att jag för en gångs skull tänkte: Låt de borgerliga få majoritet! Låt dem få ta det här ansvaret! Låt dem för en gångs skull inse att en utredning och en beredning av ett ärende tar tid! Politik handlar inte om snabba beslut. Det handlar om att fatta de rätta besluten. Så jag satt faktiskt en stund och nästan tänkte: Låt dem ta ansvaret! Låt oss se nya häktesplatser i morgon dag! Låt oss se ett nytt fängelse som står där i morgon! Låt oss se 5 000 nya poliser helt plötsligt befinna sig ute på gatorna! Det händer ju ingenting. Det tar tid, och det är man mycket väl medveten om.

När man läser igenom det här betänkandet slås man av att väldigt många förslag som kommer från oppositionen faktiskt är sådana som oppositionen till och med har fått gehör för. Det är förslag där man har velat få en utredning. Det handlar om sådant som man har velat ska ses över. Utredningen har tillsatts. Förslag bereds. Egentligen borde man känna sig ganska nöjd, men det är tvärtom. Man plockar upp förslag som

bereds, som finns i pågående utredningar, och säger: Fatta beslut om det nu! Det är inte rimligt att driva politik på det sättet.

Herr talman! Jag tycker att det är lite synd att vi inte ägnar den här debatten åt att diskutera de frågor som faktiskt finns i betänkandet, som är väldigt viktiga, som mer handlar om det konkreta polisarbetet och de förändringar som flera partier föreslår. Jag tror att det vore viktigt.

I dag pågår en stor förändring inom polisväsendet. I dag ser vi också, precis som många har sagt, en tendens till centralisering. Det tycker jag är en viktig fråga att debattera. Bör vi ha närpolisstationer utstationerade i varje kommun? Bör de vara öppna dygnet om? För min egen del och för Vänsterpartiets del handlar det om en ganska svår balansgång. Vi kan ju inte ha polishus i varje kommun. Vi kan inte ha ett polisväsende där lokalkostnaderna är en av de stora kostnaderna, där stora lokalytor är det som drar pengar. Det handlar faktiskt om att man måste använda pengarna effektivt.

Det handlar om att vi faktiskt måste ha poliser som är ute på gator och torg. Jag tror att det är ganska viktigt att de politiker som alla partier i stort sett har ute i polisstyrelserna bevakar den frågan. Man ska ju ha närvarande poliser.

I lilla Vaggeryd som jag kommer från har vi precis stängt den polislokal där vi hade två närpoliser stationerade fyra timmar om dagen, mitt på dagen under veckorna. Man tittade på vilken ärendemängd de här poliserna egentligen jobbade med och på hur många gånger människor gick in och sökte polisen på polisstationen – det visade sig att det gjorde man i väldigt låg grad. Det befolkningen egentligen ville var att se en polisbil i centrum. Man vill se en polisman som vandrar omkring där.

Symbolen, att ha en egen polisstation, är viktig, och den är djupt rotad. Det innebär inte att vi som politiker kan säga att vi är beredda att betala massor med pengar för symboler men att det inte spelar någon större roll om vi har möjlighet att genomföra riktig polisverksamhet. Därför tyckte till och med jag i Polisstyrelsen i Jönköpings län att det nog var klokt att stänga polisstationen. Men det gäller att bevaka att alla poliser inte sitter inne i polisstationen i Jönköping, för det tjänar ingen på. Det finns ett stort ansvar att se till att de kommer ut.

I dag pågår ett stort utvecklingsarbete där poliserna i hög grad är inblandade. Det ena är projektet En nationell polis där man ser vilka samordningsvinster som kan göras inom polisen. Hur ska man kunna samarbeta över länsgränser för att kunna använda resurserna på ett bättre sätt? Är det rimligt att man i varje län bygger upp sin egen lilla specialstyrka och piketstyrka där man får en kompetens som man sällan kommer att använda? Eller kan flera län ha en samverkan och få en specialistkompetens som är möjlig att använda i alla länen?

Jag tror att detta är ett oerhört viktigt arbete, och vi ser att många polismän är aktiva i det.

Vi har också utvecklingsavtalet, som är ett avtal mellan facket och arbetsgivarna. Man ska gemensamt bedriva ett förändringsarbete. Från polisfackets sida ser man också att det utrymme som man i så fall kan frigöra ska kunna användas till en löneutveckling inom polisen. Det är ett arbete som är oerhört viktigt, och man måste ge parterna en möjlighet att fortsätta utvecklingen utan att vi som politiker är inne och detaljstyr.

Herr talman! Precis som i alla de här debatterna måste jag poängtera en sak. Å ena sidan används en stor del av oppositionens argumentation till att säga att polisen är ineffektiv. Man kan inte ingripa mot brott. I dag är det väktare. Brotten avskrivs. Ingenting händer. Samtidigt avslutar man med att säga att vi har överfulla arrester, överfulla häkten, överfulla fängelser.

Vi har aldrig någonsin haft så många fängelsedömda i Sverige. Vi har aldrig haft så många fängelseplatser som vi har i Sverige i dag, så uppenbarligen ökar polisens effektivitet. Någonstans gör man ju ändå någonting. Jag förstår att vi inte kommer att vara överens på alla punkter, men jag tror att det är viktigt att säga att vi har en yrkeskår som faktiskt uträttar ett arbete. Sedan kan vi önska oss mer. Men det vore rimligt att ge dem det pluset i alla fall.

Sedan, herr talman, måste jag ta upp säkerhetsbranschen. Det räcker bara med att titta på New York, USA. Det är den stad som har allra flest poliser. Där har också säkerhetsbranschen ökat på samma explosionsartade sätt som här i Sverige. Så kopplingen mellan antalet poliser och säkerhetsbranschens ökning existerar faktiskt inte. Det ser man om man tittar sig runtomkring i världen.

Herr talman! Slutligen vill jag lyfta fram en reservation som Vänsterpartiet har och som vi tycker är oerhört viktig. Det är reservation 25. Den handlar om polisutbildningen. Vi tycker att det är oerhört viktigt att man nu avskaffar svenskaprovet vid antagning till polisutbildningen. Kräver vi godkänd gymnasieutbildning och godkänt i svenska för att man ska få söka till polisutbildningen kan vi inte se annat än att svenskaprovet är ett hinder och en tydlig signal till människor med annan kulturell bakgrund och annat språk att inte söka till utbildningen. Vi anser att detta vore en viktig signal och ett viktigt steg för att vi ska få ett mångkulturellt polisväsende. Därför yrkar jag bifall till reservation 25.

Anf. 15 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Alice Åström inleder sitt anförande med att säga: Låt de borgerliga få makten! Jag kan bara svara på det och säga: Ja tack, Alice Åström, för ni fattar varken snabba eller kloka beslut.

Det är en enkel match för Alice Åström att se till att det blir så. Om Vänstern drar tillbaka sitt stöd till regeringen – jag tar det som ett löfte – kanske vi kan få en annan majoritet här i Sveriges riksdag.

Alice Åström har ett antal anklagelser, och jag ska försöka bemöta några av dem. 5 000 nya poliser på gatorna – som om detta skulle ske på en gång. Men det är ju inte på en gång, Alice Åström. Hur många gånger har inte hon och jag debatterat de här frågorna. Det är åtminstone i sex års tid. Alice Åström har hela tiden vidhållit att det inte behövs några fler poliser, att det inte är det som är frågan. Det är först på senare år som majoriteten har tillstått att det behövs fler poliser. Jag skulle vilja fråga om det verkligen inte är så att det är regeringens förhållande som har lett till att vi har fått den här situationen. Nu verkar alla vara överens om att det tal som Rikspolisstyrelsen själv har angett, ca 19 000 poliser, är nödvändigt.

Alice Åström säger att oppositionen har fått gehör för sina förslag och ändå fortsätter att föreslå samma saker. Varför gör vi det? Vi måste ju det. Regeringen och Alice Åström kommer ju aldrig till skott och får

någonting gjort. Hur länge har vi inte väntat på alla utredningar och översyner som skulle kunna ge konkreta resultat. Det är på grund av detta som vi måste komma igen och komma igen och försöka hålla ut tills regeringen gör någonting. Vi har sett i tidigare fall att om man bara håller ut tillräckligt länge så måste regeringen till slut inse att de måste ta tag i de frågor som oppositionen föreslår.

Prot. 2003/04:76

3 mars

Polisfrågor

Anf. 16 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Något löfte om att jag skulle dra tillbaka mitt stöd till den sittande regeringen för att släppa fram borgarna var det nog inte. Det var snarare ett utslag av en trötthet i debatten att man aldrig kommer längre.

Det sägs att det inte har hänt någonting och att det är därför man måste driva frågorna. På de år jag har suttit nu har det kommit två nya polisutbildningar. Två nya polishögskolor har startats. Det är 200 %. Vi hade en. Nu har vi tre. Ingenting har hänt, sägs det. Det händer ju en otrolig massa. Det är det jag blir så trött på, att man aldrig kan se att det händer någonting.

Jag ska ta upp några av de här förslagen. Nej, nu inser jag att jag kommer in på andra partiers reservationer, så det får jag inte göra. Jag kan ta upp frågan om polis och demonstrationer, reservation 3, som Ragnwi Marcelind står bakom. Den handlar om polisens strategi vid stora demonstrationer. Efter Göteborgskravallerna tillsattes det en utredning. RPS tillsatte också en grupp som skulle ta fram strategi, utbildning och samordning vid demonstrationer. Jag vet inte om Ragnwi Marcelind följer med. RPS lade sitt förslag för tre fyra månader sedan om den nya strategin vid demonstrationer och hur man ska arbeta. Just det som man skriver är det som pågår. Man har nu från RPS tagit fram riktlinjer för hur man ska arbeta.

I flera av motionerna kan jag dela synpunkterna, men arbete pågår. Det vore mig fullständigt främmande att när ett arbete pågår och människor gör det jobb de ska sitta här i riksdagen och ställa mig över dem och fatta beslut i någonting som redan pågår.

Anf. 17 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Alice Åström, jag kan också uppleva en trötthet i debatten. Det är just det här som vi har påpekat år efter år. Oppositionen kommer med förslag, och regeringen, som Alice Åström gör nu, säger att den är medveten om att det behövs förändringar där eller där, men man kan inte komma till skott och komma fram med konkreta förslag.

Jag har förståelse för att det handlar om att man har en resursbrist i vissa avseenden. Javisst, vi har fått två nya polishögskolor, men Alice Åström måste också tillstå att den utbildningstakt som vi har haft inte har varit tillräcklig mot bakgrund av de stora avgångar som vi har haft. Hon talar faktiskt med kluven tunga. Jag har hört och läst citat från henne både från Polisförbundets möten och i andra sammanhang där hon klart och tydligt har deklarerat att det finns en stor polisbrist i Sverige. Det gäller att veta var man står och vad man tycker.

Det är en annan sak som jag tycker är märklig, att Alice Åström ironiserar över att vi i oppositionen talar om att det är så stora avskrivningar hos polisen. Det är faktiskt så att en poliskommissarie här i Stockholm

anmälde sig själv till JO eftersom han insåg att han inte kunde fortsätta sitt arbete med den stora avskrivningstakt som fanns.

I 16 % av fallen binds gärningsmannen till brottet. Är Alice Åström nöjd med det? Tycker hon att det inte spelar någon roll om vi inte kan hantera vardagsbrottsligheten, att vi har en säkerhetsbransch som träder in för människor som har råd att betala för sin säkerhet, att innehavare av urmakeriaffärer och andra affärer inte får försäkra sina affärer eftersom de har haft så många inbrott och det inte finns några poliser att ta till? De har inte råd att betala några vaktbolag. Är det ett Sverige som Alice Åström vill ha i framtiden? Det förvånar mig mot bakgrund av den ideologiska förankring som jag utgår ifrån att hon har i sitt eget parti.

Anf. 18 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ja, om den bild som Ragnwi Marcelind beskriver nu vore sann. Men då läser inte oppositionen det som står i betänkandet, det majoriteten säger att man vill utveckla och det som står om det arbete som pågår. Jag tillhör dem som tror att vi behöver en ny polishögskola. Det är en sak som jag kommer att driva i samarbetet med regeringen. Jag tror att det kommer att behövas.

Men två nya polishögskolor har kommit till. Vi har ett polisförbund som själv har varit ganska noga med att säga att det behövs fler poliser men att vi inte ska starta nya skolor för snabbt utan utvärdera och följa upp. Det handlar också om att faktiskt lyssna på organisationen och vad de säger i verksamheten att de själva klarar av. Men jag börjar tro att tiden är mogen för det.

Jag måste också ta upp frågan om avskrivningarna. Jag tycker att det är bekymmersamt, men jag tycker också att det är bekymmersamt att man avskriver ärenden där det finns en känd gärningsman och inte tar tag i det. Där tror jag inte att lösningen bara är fler poliser. Det handlar mycket om hur effektiv verksamheten är.

Det är konstigt att Kristdemokraterna inte är så upprörda när det gäller avskrivningar av anmälningar mot polisen och internutredningsfrågan. Angående den utredning som granskade alla avskrivningar av anmälningar mot polisen säger man att det är ganska rimligt eftersom många av anmälningarna inte går att följa upp eller att bevisa. Det gäller att vara konsekvent, Ragnwi Marcelind. Det hoppas jag att ni kommer att vara när det gäller internutredningarna framöver.

Anf. 19 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Alice Åström efterlyser precis som jag en borgerlig regering. Jag tackar för det stödet. Men jag tycker att påståendet ställer krav på att vi på vår sida, Folkpartiet, Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna, är en smula självvrannsakande i vårt sätt att bedriva politik i det här landet. För mig känns det att det på vår kant är dags för en rätt så står grad av självvrannsakan. Någonting gör vi ju uppenbarligen fel när rättsväsendet, för att ta ett exempel – man kan nästan ta vilken debatt som helst i riksdagen – fungerar så dåligt i landet men ni fortfarande vinner valen. Det är en intressant iakttagelse som vi på vår kant borde fundera en hel del över. Hur kommer det sig att en regering som inte lyckas prestera mer än att 15 % av brotten klaras upp – 85 % klaras inte

upp – blir omvald gång efter gång? Jag tycker att vi borde ägna oss en del åt självvrannsak och förnyelse på vår kant av mittlinjen.

Alice Åström får det att låta som om verkligheten har studsat in i den här kammaren som en stor obehaglig boll just i dag. Så är det ju inte. Ni har haft tio år på er, och det är 15 % av brotten som klaras upp. Den 1 maj blir ett antal länder medlemmar i den europeiska unionen. Det ställer nya krav på tullen. Men i dag, i början av mars, sitter ni och utreder. Ni utreder det ena och det andra – DNA har 50 år på nacken. I Danmark inför man ny lagstiftning eftersom man inser vilken tillgång det är i brottsbekämpningen, men ni utreder. När levererar ni?

Anf. 20 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jo, det levereras ständigt. Ständigt kommer det nya förslag. Ständigt kommer det nya propositioner till utskottet. Jag tror att alla utskottets ledamöter ändå är ganska medvetna om att vi tillhör ett av de mer belastade utskotten när det gäller antalet propositioner från regeringen.

Jag vet inte om oppositionen anser att det är tomma betänkanden. Eller handlar det om att vi inte är överens om vilka åtgärder som vidtas? Om vi inte är överens om åtgärderna, ifall den och den åtgärden är rätt eller fel, då tycker jag att vi ska debattera det. Men den ständiga diskussionen om att ingenting händer, att ingenting läggs på riksdagens bord, är orimlig. Det är nämligen inte sant.

Sedan tycker jag att oppositionen ska fundera på hur det kommer sig att majoriteten uppenbarligen fortfarande vinner val trots detta.

Man säger att 15 eller 16 % av brotten klaras upp. Jag är heller inte nöjd med det, men jag tror också att väljarna kan se lite mer än bara den bilden. Det handlar då om att knappt 1 % av cykelstölderna klaras upp, men det handlar också om att 75 % av de mord och dråp som sker i Sverige klaras upp. Jag tror att medborgarna där ute kan se bakom statistik och siffror och se att det faktiskt inte är riktigt så illa. Men jag är heller inte nöjd. Hade jag varit nöjd hela tiden hade inte jag varit med och fattat beslut om att starta ytterligare två polishögskolor. Hade jag varit helt nöjd hade jag inte sagt att jag tror att det behövs en till.

Jag tycker att det är helt rimligt att debattera om ni tycker att majoriteten lägger fram fel förslag. Men gör det då utifrån förslagen i stället för att säga att ingenting görs, för det är inte sant!

Anf. 21 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Nej, Alice Åström, visst görs det massor. År 2002 fick vi 29 nya poliser i landet. Det finns 21 län, så man kan ställa sig frågan vilka åtta lyckliga län som får två poliser i stället för en av regeringen och samarbetspartierna. Vi får också gratulera till att 2003 närmast var ett rekordår vad gällde nya civilanställda inom polisen. I den årsredovisning som nyss har kommit kan man på s. 40 läsa att de har ökat med en. Vi tackar – en civilanställd ytterligare inom polisen! Visst händer det alltså saker.

Jag bor i en landsända där vi har en markant överflyttning av tungt belastade kriminella personer från Danmark. Från polisens sida säger man att den största enskilda orsaken till detta är att den danska regeringen lyckas leverera resultat i form av nya möjligheter att bekämpa den

grova organiserade brottsligheten. Det handlar om sådana saker som Alice Åström inte gillar såsom buggning. Det handlar i dagarna om att använda DNA-tekniken i brottsbekämpningen. Men i Sverige leveras det inte, utan här utreder vi.

Jag undrar: När är det slut? När får vi ett förslag om buggning? Även om vi är belastade i utskottet och är det utskott som har mest propositioner är jag, Alice Åström – och det hoppas jag att du också är – beredd att jobba till och med en och annan natt om det handlar om att det kommer rejäla förslag med ett innehåll som ger oss möjligheter i kampen mot den organiserade brottsligheten. Hittills har vi fått vara nöjda med en civilanställd ytterligare.

Anf. 22 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Man kan onekligen raljera över det antalet. Jag tycker dock att det är oerhört viktigt att det faktiskt går åt rätt håll, att vi inte tappat. Det är ju det de här två nya polisutbildningarna faktiskt har gjort. Sedan kan man säkert inte vara nöjd. Precis som jag sagt tidigare tror jag att det kommer att behövas mer.

Så kommer vi till sakfrågan: När kommer förslag om buggning? När kommer förslag om brottsprovokation? Aldrig, hoppas jag. Här handlar det om att vi har skilda åsikter om vilka metoder polisen ska få använda och vilka avgränsningar man gör. Folkpartiet kan raljera över att det inte kommer några sådana förslag, men då handlar det just om att man inte får de förslag man vill ha. Det tycker jag är en mycket rimligare diskussion att ta.

Om vi sedan tittar på polisväsendet och rättsväsendet kan vi konstatera att det är det område som trots allt har fått resurser. Oavsett om det är tillräckligt eller inte har det ändå satsats 4 miljarder på rättsväsendet från 1997 fram till nu.

Sedan måste jag ändå fråga: Hur många år har Folkpartiet drivit att vi ska starta fler polishögskolor? Hur många fler poliser hade Folkpartiet fått ut om Folkpartiet hade drivit igenom sin politik? Jag har inte sett att Folkpartiet under flera år har motionerat om att vi ska ha två eller tre nya polishögskolor. Skulle det vara två till kanske vi hade fått två poliser och två civilanställda. Det kanske vi skulle ha jublat mer över. Men jag har inte sett de förslagen från Folkpartiet. Det vore rimligt om man debatterade utifrån den politik som man faktiskt för själv.

Anf. 23 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Alice Åström säger att det går åt rätt håll. De civilanställda inom polisen har ökat med en under förra året, fick vi höra. Nu går det ju inte åt rätt håll. Nu aviserar Rikspolisstyrelsen att man måste säga upp 500 civilanställda inom polisen för att få budgeten att gå ihop och kunna anställa de nyutbildade poliserna. Det kan väl inte vara att gå åt rätt håll.

Alice Åström säger också att oavsett om det är tillräckligt eller inte så har det blivit mer resurser. Det är väl ganska oväsentligt om resurserna är otillräckliga. Det ska väl vara rätt resurser så att man får en polisverksamhet som är värd namnet.

Sedan tycker jag att vi ibland stirrar oss blinda på antalet poliser. När man gör neddragningar på de civilanställda innebär ju det de facto att

deras arbetsuppgifter inom polisen finns kvar. Förhör ska skrivas ut, kallelser ska skickas, transporter ska utföras, arrestanter ska bevakas och släppas och så vidare. Vem ska göra det, Alice Åström? Det blir de nyutbildade poliserna som får börja sin karriär med att göra de arbetsuppgifter som civilanställda gör både bättre och till en lägre kostnad.

Att bereda och utreda tar ju tid, och som vi har fått reda på är det väldigt mycket som ligger i beredningsfasen. Då skulle man önska att man kunde ta *time-out*, som inte minst en del företrädare för Vänsterpartiet har gjort, det vill säga stoppa tillvaron ett kort eller lite längre tag. Men det går ju inte att ta *time-out* inom polisverksamheten. Under den tid som det inte finns några poliser som kommer fortsätter ju brotten att begås och brottsoffren ökar. Det är lätt att säga till en våldtagen kvinna att det blir bättre sedan när hon på ett sätt har fått sitt liv förstört. Jag tycker inte att det håller att säga att det blir bättre sedan.

Förra året tillkom det 143 nya poliser. Samtidigt ökade antalet våldsbrott, våldtäkter med mera. Jag undrar hur den ekvationen går ihop.

Anf. 24 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag tror inte alltid att det ökade antalet brott och antalet poliser hänger ihop. Jag tror också att Hillevi Engström är ganska medveten om att det sambandet inte alltid finns.

Hillevi Engström talar om otillräckliga resurser och säger att det är klart att polisen ska ha rätt resurser. Uppenbarligen är det de resurser som polisen själv tycker att man ska ha. Det förvånar mig lite grann. Moderaterna pratar i alla andra sammanhang om att använda skattepengarna effektivt, att man ska ha en effektiv organisation och att man måste kunna förnya och utveckla verksamheten, men på detta område säger Moderaterna ständigt att rätt resurser är så mycket resurser som man vill ha.

Jag som vänsterpartist tror inte att det är där vi löser den ökade brottsligheten. Jag tror att det handlar om att satsa pengar på kommunerna. Jag har mött en mängd poliser som säger att en del av vår ökade arbetsbörda och våra problem beror på att kommunerna stänger fritidsgårdar och behandlingshem och låter missbrukarna gå. De säger också att om resten av samhället inte kan ta sitt ansvar kommer vi inte heller att klara av situationen.

För mig som vänsterpartist är det en balansgång. Jag kan tycka att det kanske hade behövts mer resurser till rättsväsendet, men då ska det vara på bekostnad av någonting. För mig handlar balansgången om att samtidigt också se till att det blir mer resurser till kommuner och landsting och mer resurser till missbrukarvård. Detta tror jag är effektivt för brottsbekämpningen, inte bara mer poliser.

Anf. 25 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Vilka resurser som kommunen ska satsa inom olika områden är ju en annan diskussion. Jag vidhåller ändå att så länge det inte finns poliser på hela den geografiska ytan, oavsett om det sitter en skylt eller inte, när människor de facto känner att det inte kommer någon när det här brottet pågår är det någonting som är helt snett. Det måste ändå Alice Åström hålla med om. Inte heller i Småland är det precis något stort polisöverskott.

När våldsbrotten ökar och människor helt enkelt känner att de måste vidta egna åtgärder kommer det att drabba dem som är sämst ställda i samhället. Det trodde jag ändå var en grupp som Alice Åströms parti värnade mest om. De som har råd kan alltid köpa sig ett visst mått av trygghet och säkerhet. Man kan sätta in galler i dörrar, larm och lås. Man kan åka taxi hem från stan. Det har inte ungdomar och de flesta andra råd med. De blir utlämnade till att faktiskt få sin frihet begränsad genom den trygghet som finns i samhället.

Jag vill ändå hålla fast vid frågan om polisens budget. Rikspolisstyrelsen håller med om att man behöver mer resurser för att ha råd att anställa de nya poliserna. Antalet civilanställda ska minska. Hur är tanken att de arbetsuppgifterna ska kunna lösas när fler civilanställda får lämna polismyndigheterna? Är det inte så att det arbetet måste utföras av de nyutbildade poliserna, eller hur går den ekvationen ihop? Ska arbetsuppgifterna försvinna?

Anf. 26 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! När det gäller de varsel som lagts för de civilanställda vill jag säga att jag också har varit i kontakt med olika personer, även med facket, och diskuterat den här frågan. Och Hillevi Engström vet att man på många ställen gör detta utifrån förutsättningarna att man inte kommer att få mer resurser och att man när de nya poliserna kommer inte kommer att ha några pengar. Någonting som majoriteten faktiskt också har sagt är att i takt med att fler utbildade poliser kommer ut kommer också resurserna att öka. Så jag tror inte att uppsägningarna bland de civilanställda kommer att se ut på det sättet.

Däremot kommer en del av omorganisationen inom polisen, där man centraliserar en hel del av administrationen, också att innebära att man kommer att minska antalet civilanställda, och det tror jag också är ofrånkomligt.

Sedan måste jag ändå återgå till frågan om brottslighet, polis och hur man ska bemöta problemen. Jag lyfte fram frågan om missbruksvård, vilka resurser kommuner och andra satsade på missbruksvård och på fritidsgårdar. När Hillevi Engström säger att det är en annan diskussion förstår jag faktiskt inte den logiken. När jag sitter här som vänsterpartist och som riksdagsledamot antar jag en hel budget där man fördelar resurser till kommuner och till landsting när man gör de här avvägningarna. För mig blir inte det här någon annan diskussion. Jag måste ta med den diskussionen i hur vi vill satsa våra resurser. Ska vi satsa på det brottsförebyggande arbetet, ska vi satsa på missbruksvården eller ska vi lägga ytterligare 1 miljard på polisen? För mig är det ingen annan diskussion. Det är den politiska och ekonomiska realitet som jag lever i.

Anf. 27 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag givetvis står bakom samtliga mina 23 reservationer från utskottsbehandlingen. Men för att spara lite tid vill jag yrka bifall till enbart reservation 18 under punkt 12 angående tillfällig vapenamnesti och reservation 24 under punkt 27 angående antagningen till polisutbildning.

Det finns en tydlig skillnad mellan den rättspolitik som socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister står för och den rättspolitik som

vi i Centerpartiet står för. Skillnaden vad gäller polisfrågor, som vi debatterar här i dag, kan sammanfattas i fyra punkter.

För det första: Integration. Centerpartiet anser inte att integration inom polisen enbart är något att eftersträva. Vi anser att det är en absolut nödvändighet för att polisens trovärdighet ska kunna upprätthållas och i vissa fall återupprättas.

För det andra: Utökade befogenheter och ny teknik. För att polisen ska kunna bekämpa den grova och ofta gränsöverskridande kriminaliteten krävs effektiva metoder och användning av den bästa teknik som finns.

För det tredje: Decentraliserad och mer flexibel organisation. Vi kan aldrig acceptera att vissa delar av Sverige i dag i princip är polisbefriade. Målsättningen ska vara att ha polis tillgänglig dygnet runt i alla landets kommuner.

För det fjärde: Mer resurser och bättre användning av resurserna. Polisen i Sverige går i dag på knäna, och det kan inte betecknas som något annat än skandal när två tredjedelar av polisanmälningarna under ett dygn direktavskrivs. Det behövs mer pengar, och det behövs en renodling av polisens arbetsuppgifter.

I dag tänkte jag prata mest om integration, utökade befogenheter och ny teknik. Jag ska försöka att så få gånger som möjligt säga att polisen faktiskt behöver mer resurser.

Herr talman! Många medborgare upplever i dag att lagen inte är deras och att lagens företrädare, däribland polisen, inte företräder dem. Detta är ett stort misslyckande. Känslan av utanförskap leder ofta till att den enskilde söker sig utanför samhällets normer till ett liv i kriminalitet. Det är därför av yttersta vikt att de som upprätthåller lagen återspeglar medborgarna.

Den enskilda medborgaren ska ha någon att identifiera sig med inom alla institutioner. Det gäller i synnerhet för polisen. Först när polisväsendet speglar medborgarnas sammansättning kan vi vara nöjda. Regeringen har gång på gång visat att man saknar konkreta förslag på åtgärder för att bredda rekryteringsbasen inom poliskåren. Justitieministern säger att han har förstått allvaret i frågan och har medgett att de åtgärder som har vidtagits inte har lett till önskade resultat. Men frågan är hur länge det ska anses tillräckligt att regeringen uttrycker viljeyttringar.

Herr talman! Med en allt grövre brottslighet, väl organiserad och i många fall gränsöverskridande måste vi lagstiftare vara beredda att ge polisen de metoder och den teknik som behövs för att kunna bekämpa kriminaliteten. De flesta andra länder har kommit längre än vi har gjort i Sverige, och vårt land riskerar att bli en frizon för grova brottslingar. Så har delvis redan skett, som Torkild Strandberg också har varit inne på. Där vi bor i Skåne har 30–40 danska gängbrottslingar flyttat in och skrivit sig. Anledningen är inte att de tycker att Skåne är så hemskt vackert, vilket det givetvis är, utan anledningen är att vi har en för dem bättre lagstiftning än man har i Danmark.

Vi har många gånger tidigare debatterat behovet av buggning, och ett sådant förslag väntar vi fortfarande på. Men det behövs inte bara buggning. Vi behöver en tydlig lagreglering av hur bevisprovokation ska få användas och hur polisen ska få arbeta under alternativ identitet.

Utredningen efter kravallerna i samband med Göteborgstoppmötet 2001 har visat på en lång rad brister och behov. Från Centerns sida vill vi se ett maskeringsförbud vid demonstrationer. Det kommer att behövas vissa undantag, till exempel av religiösa skäl eller om man deltar i en karneval eller liknande. Men grunden ska vara att om man vill ha rätten att demonstrera sina åsikter ska man också kunna visa sitt ansikte.

Vid riktigt grov brottslighet, till exempel vid terroristattacker, bör det finnas en möjlighet för polisen att få hjälp från försvaret. Detta ska vara noga lagreglerat, och det ska alltid vara under civilt befäl.

Från Centerns sida vill vi också flytta beslutanderätten över särskilda beredskapspolisen från regeringen till Rikspolisstyrelsen. Särskilda beredskapspolisen hade kunnat vara en bra resurs vid till exempel Folkmordskonferensen här i Stockholm. Tyvärr vill inte regeringen ha det så. Detta kommer bland annat att leda till omfattande besparingar inom Stockholms polismyndighet. Över huvud taget är det inte acceptabelt att stockholmarna ska behöva lida för att regeringen väljer att lägga en konferens som behöver stora säkerhetsarrangemang i deras stad.

Centerpartiet vill också ge utökade möjligheter att använda DNA-teknik för att få fast grova brottslingar. Vi menar att DNA-registret ska omfatta alla dem som döms till minst sex månaders fängelse och de som döms för brott med minimistrafik fängelse i sex månader. Det är också viktigt ur integritetssynpunkt att det klart framgår att uppgifter ur DNA-registret enbart får användas i polisens brottsutredande verksamhet.

Herr talman! Det är inte bara polisen som är viktig för att bekämpa brott, och det är inte bara polisen som behöver nya befogenheter och modern teknik. Detsamma gäller för tullarna. Det är inte sällan som tullarna står vid gränsen och ser bilar fullastade med uppenbart stöldgods köra på färjan och lämna landet. Allmänhetens givna fråga är: "Varför stoppar ni inte dem?" Men tullarna måste i dag svara: "Vi har inte den befogenheten." Självklart kan de ringa till polisen, men alltför ofta hinner polisen inte dit eller det finns inte någon bil att skicka. Tullarna borde givetvis ha befogenheten att stoppa även utgående bilar över gränsen. Tullarna bör också få befogenhet att jobba över hela Sveriges yta och inte bara vid gränsen. Vi i Centerpartiet vill också ge tullarna befogenhet att begära legitimation i samband med tullkontroll. Detta skulle både rationalisera och effektivisera tullarnas arbete.

Tyvärr verkar inte regeringen och majoriteten i Sveriges riksdag lika angelägna om att öka polisens och tullarnas befogenheter. De enda som regeringen vill ge mer befogenheter verkar vara väktarna. De vill inte ens själva ha dessa nya befogenheter. De vill inte bli något slags reservpolis. Både Polisförbundet och väktarnas fackförbund Transport säger nej till polisiära uppgifter för ordningsvakter. Är det någon organisation som ni socialdemokrater brukar lyssna på är det facket. Det kan ni göra i det här fallet också.

Herr talman! Det går en centraliseringsvåg över hela rättsväsendet, och detta har även drabbat polisen. Det behövs poliser även i glesbygd. Alla människor har rätt till en grundläggande trygghet. I denna grundläggande trygghet ingår tillgänglig polis. De poliser som arbetar i landets mer glesbefolkade delar måste också få möjlighet att arbeta på ett mer flexibelt sätt som lämpar sig bra för just de glesbefolkade delarna.

Till slut måste jag också säga något om resurser – även om jag tycker mig se vissa djupa suckar från mina socialdemokratiska utskottskolleger. Bara för några veckor sedan gjordes en undersökning av Södertörns polisdistrikt i Stockholm. På en lördag gjordes 79 polisanmälningar, och 51 av dessa direktavskrevs med motiveringen att spaningsuppslag saknas. Det gällde till och med så grov brottslighet som grov stöld och inbrott. Enligt kriminalchefen på Södertörnspolisen beror avskrivningarna på att de tvingas prioritera hårdare för att högen av ouppklarade fall inte ska öka. Anledningen är resursbrist.

Om en dryg månad är det dags för vårpropositionen. Visa då, ni socialdemokrater, att ni menar allvar med satsningen på polisen.

Anf. 28 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! Den trötthet i debatten som Ragnwi Marcelind och Alice Åström uttalade märks inte. Det känns bra. Den här debatten för hela problemet framåt. Det finns, som jag ser det, många goda förslag i denna utskottstext. Då räknar jag inte bara med vad utskottets majoritet har kommit fram till utan det finns också många goda förslag bland de särskilda yttranden och reservationer som finns. Det är väl det som är meningen med vårt arbete i kammaren. Jag tror inte, och jag ser inte, att arbetet är avslutat i och med att vi voterar i eftermiddag, utan jag tror att det här är ett arbete som ska pågå vidare.

Jag lägger märke till en tydlig skiljelinje. Johan Linander talade om fyra punkter, och han hade en slutkläm om den grundläggande tryggheten i samhället och att det därför behövs fler poliser. Jag delar inte den uppfattningen. Jag är hellre beredd att dela Alice Åströms uppfattning om att det är samhället i sig som ska vara tryggt så att vi inte behöver så många poliser. Det är ett önskemål, men det är också en strävan vi arbetar efter. Jag ser till exempel med fasa och skräck på alkoholpolitiken, som jag vet förorsakar brottslighet. Den skrämmar mig mer än att polisen inte får alla de pengar oppositionen vill ge den. Jag tror inte att lösningen alltid ligger i fler poliser och mer pengar. Jag tror att det är samhällets struktur i sin helhet som vi ska arbeta med.

Jag går nu över till utskottstexten.

Herr talman! Jag ska be att få yrka bifall till reservation nr 5, och jag står givetvis bakom vårt särskilda yttrande.

Det finns en fråga i utskottstexten som behandlar just maskeringsförbudet vid demonstrationer. Det är också en fråga som jag vill föra ut från själva demonstrationsögonblicket. Varför vill människor maskera sig? Det finns naturligtvis huliganer som vill maskera sig för att kunna ställa till elände och utöva våld. Det finns dessutom infiltratörer som vill sätta på sig en rånarluva för att inte bli igenkända. Det lämnar jag därhän. Nu talar jag om de vanliga demonstranterna som är rädda att visa sina ansikten, som är rädda att bli registrerade, som vet att det kan få konsekvenser från åsiktsmotståndare. Till exempel vid rasist- och antirasistdemonstrationer vet vi att det brukar vara vanligt att hot uttalas efteråt. Jag förstår att de människorna är rädda. Där har samhället misslyckats. Det är ett misslyckande när människor inte fritt kan visa sitt ansikte och stå för sina synpunkter utan att behöva vara rädda. Därför ser jag inte, som situationen är i dag, att vi ska kräva att människor ska utsätta sig för den svåra

press som det innebär att avstå från att maskera sig. Dessutom går det att ha synpunkter på klädedräkt och mode.

Göteborgsdemonstrationerna har fört med sig långtgående konsekvenser. Vi har fått en utredning. Vi har dessutom fått anledning att tillsätta en kommitté som ser över polisens strukturella problem. Vi har också en aktuell debatt i dag där en polisledning har stått inför rätta i tingsrätten och blivit frikänd. Det är väl det som har varit mest störande och kanske stötande, det vill säga att det har varit extremt hårda domar för de människor som har demonstrerat medan däremot inte en enda polis har blivit fälld för att ha gjort något som helst misstag, trots att det i allmänhetens ögon har sett ut som att så har skett. Jag ska inte föregripa något domstolsbeslut i det här fallet.

Sedan var det frågan om vapenamnestin. För en del år sedan lämnades 17 000 vapen in, sade Hillevi. Det känns bra. Vi behöver ha färre vapen i samhället än fler. Nu har jag i dag fått reda på att det finns möjligheter att lämna in vapen i vilket fall som helst. Men jag tror ändå att det kan ha ett värde att man genomför den tillfälliga vapenamnestin. Det blir en tillfällig åtgärd under en kort tid och ger uppmärksamhet åt vapensituationen.

Anf. 29 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag börjar med den tillfälliga vapenamnestin. Jag måste fråga om Leif Björnlod vill ansluta sig till oss övriga borgerliga som vill minska antalet illegala vapen och göra det möjligt med en ny tillfällig vapenamnesti, eller om det var mer fråga om en yttring.

Jag blir mycket förvånad när jag läser reservationerna. Den enda reservation Miljöpartiet och Leif Björnlod har bland dessa 41 reservationer handlar om Göteborgsutredningen, det vill säga om sviterna efter toppmötet 2001. Nu är det 2004. Leif Björnlod vill tillsätta en ny oberoende utredning, det vill säga ännu en beredning och utredning, för att titta på attityder och värderingar. Jag håller med om att polisens attityder och värderingar är viktiga. Etiken måste hållas hög. Det är där det brister i dag när det inte finns en bra vidareutbildning och kompetensutveckling inom polisen. Varför kan ni inte stödja de krav vi ställer på att det ska bli en återkommande polisiär vidareutbildning och en utökad satsning på polisens ledarskap? Det är väl viktigt att titta framåt, att förbättra och utveckla verksamheten, i stället för att stå och titta i backspegeln och se vad som hände för tre år sedan? Jag vill gärna höra någon sorts uppfattning.

Det är också märkligt att Miljöpartiet inte kan ge sitt stöd när det gäller frågan om evenemang som beslutas av regeringen och som ofta hamnar i Stockholm eller andra storstäder, som nu senast kostade mellan 75 och 80 miljoner kronor. Anser Miljöpartiet att det är rimligt att stockholmarna ska betala i form av sämre polisverksamhet? Vad hade hänt om det här hade varit i Karlstad och Leif Björnlods stackars drabbade medborgare hade fått ännu mindre polisverksamhet? Hade frågan kommit i ett annat läge då?

Anf. 30 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Det är inte så att jag generellt går med borgarna. Jag delar den allmänna uppfattningen, som nog är gängse i hela kammaren, att

vi ska bekämpa de illegala vapnen så mycket som möjligt. Därför kommer vi att stödja den reservationen. Vi stöder inte borgarna genom att vi stöder den tillfälliga vapenamnestin, om du vill se den nyansskillnaden.

När det gäller Göteborgsutredningen måste vi först reda ut de problem som finns. Det pågår för närvarande en rättegång, och det är också efterspel från Göteborgskravallerna. Jag tycker att det finns all anledning att göra detta klart innan man går vidare. Visst vill vi rent generellt ha en bättre polisutbildning, och rent generellt vill jag naturligtvis att vi ska få världens bästa polis. Men jag är inte alltid övertygad om att det handlar bara om pengar.

När det gäller evenemangskostnaderna är det här en finansiellt påverkande faktor. Vi har i vår uppgörelse tillsammans fördelat de pengar som vi har oss tilldelade här i Sverige. Vi måste göra det på ett klokt och vettigt sätt, och vi ser inte att det finns något utrymme för närvarande.

Rent principiellt kan jag säga, Hillevi, att jag tycker att den som förorsakar kostnaderna också ska stå för dem. Det är en rent principiell inställning som vi har i miljöfrågorna när det gäller den så kallade PPP-metoden. Det är ingen skillnad, men i det här fallet kan vi inte se att vi har de ekonomiska resurserna för att kunna tillföra pengar till polisen för de här evenemangen. Polisen måste kunna genomföra de uppgifter den blir ålagd.

Anf. 31 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag kanske är okunnig, men för mig är det obegripligt att man inte stöder en reservation om man stöder en sakfråga. Någonstans måste du sätta ned foten. Tycker Miljöpartiet att det skulle vara bra, som en metod, att pröva att ha en tillfällig vapenamnesti? Vi är överens om att det här inte löser alla problem, men det finns en mängd vapen ute i stugorna som ligger och skräpar. Jag kan inte begripa varför vi inte ens kan försöka införa en ny tillfällig vapenamnesti. Man måste ju tala klarspråk och vara ärlig. Antingen tycker man att det är en bra idé och stöder reservationen, eller också tycker man inte att det är en bra idé och stöder inte reservationen.

När det gäller vapenfrågorna, som jag vet att Miljöpartiet är väldigt engagerat i för att vi ska få en bra och skarp vapenlagstiftning, är jag förvånad över att man inte kan stödja kravet på höjda straff för illegalt vapeninnehav och att det ska kunna prövas som grovt vapenbrott när någon använder vapen vid rån med mera. Jag tycker inte att teori och praktik går ihop. Väljarna har rätt att få reda på det. Var står Miljöpartiet i de här frågorna?

När det gäller EU-toppmötet: Varför kan man inte gå vidare och se hur vi utvecklar attityder och värderingar inom polisen? Vi kan göra hur många utredningar som helst, men innan de har gett någon effekt har det gått ytterligare tio år och har sannolikt skett ytterligare konfrontationer och demonstrationer under tiden. Jag skulle vilja vara lite mer proaktiv och framåtsyftande, i stället för reaktiv och se i backspegeln.

Anf. 32 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Reaktiv kommer jag att vara när det gäller Göteborgskravallerna – där vill vi ha utrett hur det hela har hanterats.

När det gäller vapenamnestin uttryckte jag mig kanske otydligt. Jag säger alltså att vi kommer att stödja den reservation som finns. Det betyder inte att vi generellt går med borgarna, utan det är saken vi stöder. Det var det jag avsåg med det hela.

Frågan om evenemangskostnaderna tycker jag att jag redan har gett svar på.

Anf. 33 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för att vi verkar kunna få igenom åtminstone en reservation. Det är trevligt.

Jag tänker givetvis inte säga emot Leif Björnlod i fråga om att samhällets hela struktur behöver förändras så att färre brott begås och människors trygghet kan öka. Men det Sverige som jag ser i dag ser tyvärr inte ut på det viset.

Det kan inte vara bara jag som ständigt möter oroade människor och skarpa reaktioner på att kriminaliteten ökar och blir allt grövre. Självfallet möter vi människor som är förbaskade på fastighetsskatten. Vi träffar änkor som inte är så glada. Jag har till och med fått samtal från frikyrkliga som inte gillar en könsneutral äktenskapslagstiftning. Men jag har aldrig i någon annan fråga träffat på så många som är så genuint oroliga som när det gäller den ökande brottsligheten. Nästan alla människor har någon åsikt – ingen är likgiltig inför kriminaliteten.

Det tar tid att förändra samhället. Jag kan inte säga till människor som har utsatts för brott att de får vänta tills vi har hunnit förändra samhället. Dessa människor behöver en polis som är tillgänglig och som kan utreda de brott som de har utsatts för.

Anf. 34 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Jag förstod inte riktigt var de frikyrkliga och ankorna kom in. Jag ser inte dem som potentiella brottslingar.

Ja, visst tar det tid att förändra. Vi måste göra bägge sakerna. Samtidigt tycker jag att det från borgerligt håll låter som att vi behöver fler poliser, fler fängelser och strängare straff och att vi ska lägga alla pengar på det. Vi säger däremot att vi måste fördela pengarna på brottsförebyggande verksamhet och på polisen. Vi behöver utan tvivel ha bägge delarna.

Det som jag återigen ser som ett av de klart stora hoten framför oss är den billigare spriten och den ökade tillgängligheten till sprit. Jag ser att det kommer att öka brottsligheten, och då behöver vi ha fler poliser. Vad är det som har orsakat att vi behöver ha fler poliser? Jo, det är den billiga spriten. Där tycker jag att vi måste göra bägge sakerna.

Nu har jag förenklat diskussionen, men det är för att visa att vi måste göra bägge sakerna samtidigt. Det är väldigt viktigt. Vi måste alltså jobba mer preventivt för att slippa ha poliser.

Anf. 35 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Det är tydligen så att vi är helt överens. Vi måste både jobba med det förebyggande arbetet – vi har från den borgerliga sidan reservationer vad gäller det förebyggande – och ha tillräckligt många poliser för att utreda och ta tag i de brott som begås. Ingen kan vara nöjd med 15 % upplarade brott.

Det kan inte vara så att vi som politiker här i kammaren målar upp en bild av verkligheten som folk där ute inte känner igen. Vi måste vara så nära medborgarna att vi kan spegla den bild som vi får från dem. Det är de som har valt oss att företräda dem i Sveriges riksdag, och det går inte att komma ut och säga att vi visserligen vet att kriminaliteten, brottsligheten och de ouppklarade brotten är ett jätteproblem men att vi tyvärr har prioriterat andra saker. Jag klarar inte av det. Det är möjligt att ni från majoritetens sida klarar av det.

Anf. 36 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Verkligheten är sådan att vi har en viss mängd pengar att använda, och då måste man göra en bedömning. Vi har gjort den bedömning som framkommer i utskottets text. En sådan sak som vapenamnestin anser jag inte påverkar de här pengarna, och därför kan jag acceptera detta. I övrigt måste vi ta ansvar för helheten. Då är det lättare att vara i opposition.

Anf. 37 MARGARETA SANDGREN (s):

Herr talman! I det här betänkandet om polisfrågor behandlas motioner från den allmänna motionstiden. Det är ett väldigt brett spektrum av frågor: register, utrustning, samverkan, skärpt lagstiftning för vapeninnehav och en hel del andra frågor. Det gäller inte ekonomin – den behandlade vi i samband med budgetpropositionen – även om en del har varit inne på den frågan härifrån talarstolen.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna. Jag kommer inte att kommentera varje reservation utan jag tar det övergripande. Jag skulle också vilja säga att jag kan instämma i mycket av det som Alice Åström har framfört här i talarstolen. Det gäller dock inte det hon sade inledningsvis, att hon kunde tänka sig en borgerlig majoritet i riksdagen. Det får väl stå för Alice, men jag tror att ni förstod hennes uttalande härifrån ändå.

Jag vill också säga, precis som Alice också nämnde, att vi socialdemokrater faktiskt i långa stycken – jag säger inte i *samtliga* fall – inte har några andra uppfattningar än reservanternas i de frågor som tas upp i betänkandet. Vi socialdemokrater tycker till exempel efter Göteborgshändelserna att det finns behov av en mer samordnad operativ och taktisk ledning inom polisen. Det pekade bland annat Göteborgskommittén på. Vi tycker också att polisens utrustning måste förbättras i de här sammanhangen.

Vi har inte heller någon annan uppfattning vad gäller brottsutredningsverksamheten än att denna måste förbättras väsentligen. Det har vi inte heller när det gäller renodling av polisens arbetsuppgifter. Vi tar däremot inte ställning till de exempel som anges i reservationen. Inte heller har vi någon annan uppfattning när det gäller brottsförebyggande åtgärder än att formerna får variera utifrån lokala behov. Hur formerna ska se ut, vilka som ska ingå och vilka projekt och arbetsuppgifter som man ska ta på sig är faktiskt en lokal fråga. Inte heller när det gäller hatbrott har vi någon annan uppfattning än att ytterligare åtgärder är angelägna, och kanske framför allt att eventuella skyddsåtgärder inte skiljer sig beroende på var man bor i landet.

Jag inledde med att säga att vi socialdemokrater i långa stycken har samma uppfattning som reservanterna. Jag vill också säga att i en del fall har vi ännu inte själva tagit ställning i alla sakfrågor. Det kan gälla maskeringsförbud. Det kan gälla i vilken omfattning uppgifter ska registreras i DNA-register. Det finns flera sådana frågor i betänkandet. Vi har inte heller någon annan uppfattning än reservanterna när det gäller antagningen till polisutbildningen, som kan bredda rekryteringen.

Sammanfattningsvis har vi samma uppfattning på en hel del punkter, det vill säga att det måste bli bättre på en rad områden. Så är det om förtroendet ska kunna upprätthållas på samma höga nivå som det ligger på i dag. Det ligger ju på en ganska hög nivå i de mätningar som görs varje år.

Den som läser reservationerna kan ges uppfattningen att ingenting görs åt de angelägna frågor som här berörs. Det som skiljer oss är att ni reserverar er på alla dessa punkter trots att ni vet att det pågår ett arbete. Det är väl antagligen en oppositions och reservanters privilegium. I fråga om eventuellt maskeringsförbud och renodling av polisens arbetsuppgifter har dock en proposition aviserats till denna vår. Den kommer alltså snart. Då får ni möjligheter att motionera kring de här frågorna. Förslagen ser faktiskt olika ut från reservanternas sida. Det är inte så att man har samma förslag. Så frågan är vilket förslag majoriteten skulle lyssna på. Är det Kristdemokraternas, Folkpartiets eller Moderaternas? Vi har olika uppfattningar. Låt oss se vad förslaget innehåller så får ni motionera och lägga fram förslag utifrån det.

I övrigt pågår utredning, utvecklingsarbete och beredning. Ett betänkande ligger redan klart. Det gäller förslag till fortsatta reformer inom brottsutredningsverksamheten. Remisstiden har gått ut i dagarna. Göteborgskommitténs olika förslag handhas inom det utvecklingsarbete som bedrivs inom polisen under benämningen Nationell polis. Ett utvecklingsprojekt kallas Polistaktisk vidareutveckling. I den utredningen tas frågan om utbildning och utrustning upp. Förslagen bereds nu inom Rikspolisstyrelsen, och ett inriktningsbeslut för genomförandet är beräknat till början av 2004, det vill säga nu.

Etikfrågorna har blivit allt viktigare och har uppmärksamats av polishögskolan. Det handlar om betydelsen av mer kunskap om de här frågorna. Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren har anordnat utvecklingskonferenser om islamofobi, homofobi och brottsoffer samt om Internet och hatbrott. Regeringen anförde i den senaste budgetpropositionen att bekämpningen av brott med till exempel homofobiska inslag har fortsatt hög prioritet och att Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna ska förstärka och öka kunskapen om dessa brott. Vi utgår från att det är ett naturligt inslag i det här arbetet, i denna strävan att öka kunskapen, att man tar kontakt och samarbetar med de frivilliga organisationerna, de ideella föreningar som berörs.

En översyn av vissa strukturella frågor inom polisen pågår, och resultatet ska redovisas inom den närmaste tiden. Ett betänkande har också lämnats av Beredningen för rättsväsendets utveckling om ökad effektivitet och rättssäkerhet. I detta finns det förslag kring brottsprovokation och skyddsidentitet. Remisstiden för det betänkandet gick ut nu den 28 februari. Också 11 september-utredningens förslag, som bland annat

tar upp frågan om försvarets användning vid terroristattacker, bereds för närvarande i departementet.

Beträffande DNA-teknikens användning i brottsbekämpningen pågår det en översyn inom Justitiedepartementet. Det uppdraget ska redovisas i maj i år. Tullens befogenheter bereds. Ett betänkande kallat *Tullverkets brottsbekämpning* inom Finansdepartementet och en proposition är aviserade till i vår. Dessutom har regeringen tillsatt en särskild utredare rörande personkontroll vid yttre gräns och inre utlänningskontroll. Lägg därtill att Rikspolisstyrelsen i regleringsbrev för 2004 fått i uppdrag att tillsammans med Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket och Skatteverket redogöra för vilka eventuella hinder som finns för ett rationellt informationsutbyte mellan myndigheterna inom ramen för den brottsbekämpande verksamheten. Det uppdraget ska redovisas i juni i år.

Frågan om att låta Kustbevakningens tjänstemän utfärda föreläggande om ordningsbot bereds i Regeringskansliet. En departementspromemoria i frågan kommer under våren 2004.

Frågan om möjligheter att använda ljuddämpare för jakt och övnings-skytte, där vissa föreslår en viss uppmjukning av bestämmelserna, bereds inom Justitiedepartementet. Det genomförs en omfattande översyn av vapenlagstiftningen. Det arbetet kommer att redovisas under 2004.

När det gäller evenemangskostnader har polisen tagit betalt i större utsträckning än tidigare för ordningshållningen. Det torde vara självklart att polisens ansvar i huvudsak handlar om ordningen utanför idrottsarena. Det kan också konstateras att poliskommenderingarna vid större idrottsevenemang faktiskt har minskat högst väsentligt, mycket tack vare förbättrad taktik och ett väl utvecklat samarbete med idrottsklubbarna. Vad gäller polisutbildningen, breddad rekrytering och ledarskapsutbildning, pågår det ett ganska omfattande utvecklingsarbete. Det framgår av polisväsendets årsredovisning och budgetunderlag vad man gör i de här frågorna.

Så vill jag säga något om polisens avskrivning av brott. Som framgår av betänkandet har Rikspolisstyrelsen i regleringsbrev fått i uppdrag att senast den 1 juni 2004 redovisa och kommentera vilka åtgärder som vidtagits med anledning av Riksdagens revisorers rapport. Därutöver har polisens resultatredovisning varit föremål för översyn.

Låt mig säga något om vapenamnestin. Några har yrkat bifall till den reservationen. Det tycks bli ett tillkännagivande. Det var ju så, precis som Hillevi Engström sade, att det fanns en tillfällig vapenamnesti som gällde under tiden juli–september. Man fick in ett antal vapen. Oftast var det kanske hemvärnsvapen eller gamla vapen som var arvegods och annat som kom in. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2000 gäller att om någon frivilligt lämnar in skjutvapen eller ammunition till polismyndighet får åtal mot denne för olovligt innehav väckas av åklagare endast om det är motiverat ur allmän synpunkt. Det kan också sägas vara ett slags amnesti.

Den möjligheten finns alltså faktiskt. Om man inte har något att dölja utan det finns ett vapen som man tycker att man inte har rätt att ha så kan man faktiskt lämna in det till polisen i dag. Det är inte sagt att man ska kunna väcka åtal i varje sådant fall om det inte finns något annat slags brottsmisstanke. Möjligheten att lämna in vapen finns redan i dag. Där-

Prot. 2003/04:76

3 mars

Polisfrågor

med tycker vi att det kravet är tillgodosett och att en allmän vapenamnesti inte skulle leda så långt. Vi tror inte att de illegala, ”heta”, vapnen skulle lämnas in. Det skulle kanske vara mer av det som gällde förra gången.

Jag vill också lite grann kommentera ett par andra saker. I stort sett alla de frågor som man tar upp i reservationerna är faktiskt föremål för åtgärder på ett eller annat sätt. Många av de frågor som berörs i de här reservationstexterna har utredarna belyst. Sedan finns det naturligtvis en del krav på inriktning, men oppositionen är ju inte ense i alla stycken. Då är det svårt för majoriteten att säga att man tycker si eller så. Vi vill se ett förslag som vi kan ta ställning till.

Jag vill också kommentera några av de tidigare inläggen.

Hillevi Engström säger: Är det bara socialdemokratiska förslag som nu kommer att hanteras? Varför kan ni inte ställa upp? Tycker ni inte alls som vi?

Jo, det kanske vi gör i vissa stycken. Vi vill se ett förslag som kommer från regeringen. Innan förslagen hamnar på riksdagens bord för en debatt har det tillsatts en utredning, en utredning har tittat på alla frågor, oftast har politiska företrädare funnits med i utredningarna, man har haft betänkanden ute på remiss, alla har fått säga sitt, sedan bereds förslaget inom departementet och så kommer det hit. Det är inte bara socialdemokratiska förslag som ligger bakom utan det är ett brett spektrum av intresseorganisationer och andra som ligger bakom förslagen. Det är det vi tar ställning till.

Det är inte alls så som Hillevi Engström säger.

Folkpartiets inlägg blev en ekonomisk debatt när det gäller antalet poliser. Vi kan gärna ta den diskussionen också, men det är inte det som det här betänkandet handlar om. Det handlar om andra frågor inom polisen, även om det kan ha bäring på ett eller annat sätt.

Torkild Strandberg talar om en påse pengar. Jag vet inte hur man betraktar en påse pengar. Är inte 825 miljoner kronor – bara för detta år – en ganska stor påse pengar som man har att hantera inom rättsväsendet? Jag behöver inte gå in på hur mycket man har fått.

Man behöver mer resurser. Vi har inte sagt något annat. Vi har sagt att man ska utbilda 4 000 poliser under mandatperioden. De skulle alltså inte komma dagen efter valet, utan under den här mandatperioden. Vi kommer att anslå pengar för att man ska kunna anställa dem.

Kristdemokraterna för en nästan skrämmande retorik. Man säger att vi inte kan garantera medborgarnas trygghet. Jag vet inte vilken verklighet Ragnwi Marcelind befinner sig i, men nog kan man väl känna en viss trygghet och erkänna att polisen utför ett ganska bra arbete.

Man säger: Polisen vänder bara papper. Ingenting görs. Det är bara beredningar och kommittéer. Allting tar bara tid.

Förändringar tar faktiskt tid, och det tar tid att förändra lagstiftningen för att den ska bli tydlig och möjlig att tolka.

Centern tar upp frågan om integration. Det är jätteviktigt. Jag tycker också att poliskåren ska avspegla medborgarna i allmänhet, men jag tror inte att utanförskap och brist på integration bara handlar om hur poliskåren ser ut och hur rekryteringen ser ut. Jag tror, precis som Alice Åström var inne på, att det också handlar om andra insatser i samhället, till ex-

empel när det gäller arbete. Centern vill ju dra ned på arbetsförmedlingarna för att ge möjlighet till fler att komma ut i arbete.

Herr talman! Med det anförda vill jag påstå att man nog måste konstatera att det mesta är tillgodosett. Det bereds under den närmaste tiden.

Jag yrkar än en gång avslag på reservationerna och bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 38 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Margareta Sandgren säger att Kristdemokraterna har en skrämmande retorik och undrar i vilken verklighet vi lever. Jag skulle vilja påstå att det snarare är Socialdemokraterna som inte vill inse hur verkligheten ser ut.

Låt mig läsa ur polisens årsredovisning som kom den 23 februari: Antalet anmälda våldsbrott ökar liksom våldtäkter, misshandelsbrott, narkotikabrott, trafikbrott, butiksrån och ekonomiska brott. Grov kvinnofridskränkning har ökat med 17 %. I genomsnitt redovisas 16 % av brotten till åklagare, vilket är oförändrat sedan 2000. I Värmland, Kalmar, Dalarna, Jämtland och Blekinge har andelen outhämtade ärenden som är äldre än ett år ökat kraftigt.

Vi vet samtidigt att det bara är i 16 % av de brott som anmäls som gärningsmannen kan bindas till brottet. Det är den verkligheten som Kristdemokraterna lever i. Jag undrar om Margareta Sandgren verkligen kan säga att detta inte är en oroväckande och allvarlig situation.

Människor ute i samhället upplever faktiskt varje dag att deras ärenden avskrivs på en gång och ses som obetydliga därför att det inte handlar om grov brottslighet. Vi har en avskrivning av vardagsbrottsligheten som är så graverande att vi i dag kan se en tendens att människor beslutar att det inte är någon idé att anmäla brotten.

Det finns mycket som jag skulle vilja ta upp i det som Margareta Sandgren sade.

Kommer Margareta Sandgren och majoriteten att tillåta att den civila personalen blir en ekonomisk regulator när polismyndigheten inte har sin ekonomi i balans? Ekonomin räcker inte för att genomföra alla förslag som vi lägger fram. Man säger då upp personal i stället för att ha en ekonomi i balans. Kommer Margareta Sandgren att tillåta detta?

Anf. 39 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi vill inte se verkligheten, säger Ragnwi Marcelind. Det är klart att vi vet hur verkligheten ser ut. Vi har sagt att vi ska ha fler poliser, eller hur? Ragnwi Marcelind har väl ändå noterat någonstans att vi har sagt att vi ska utbilda fler poliser?

Det handlar inte enbart om det. I mitt anförande berörde jag också att vi tycker att man måste bli bättre när det gäller den brottsutredande verksamheten. Det pågår en del utbildning. Det pågår ett samarbete med riksåklagare och åklagare lokalt för att förbättra brottsutredningar så att man kan klara upp brotten i högre grad. Det handlar inte enbart om att man behöver fler poliser.

Det nämndes att man kommer att säga upp 500 civilanställda. Så står det faktiskt inte. Man måste läsa. Beatrice Ask, som var närvarande, frågade om just det. När det handlar om nationell polis där man sammanför olika administrationer eller länskommunikationscentraler blir det

naturligtvis övertalighet när det gäller civilanställda. Man försöker i första hand hitta andra arbetsuppgifter för dem, inte säga upp dem. Det är naturligtvis inte alldeles lyckligt, men vi måste ha rätt anställd för rätt uppgift.

Anf. 40 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! För en liten stund sedan sade Margareta Sandgren att Kristdemokraterna för en skrämmande retorik som inte är baserad på verkligheten. När jag citerar verkligheten säger Margareta Sandgren: Jo, vi ser verkligheten.

Oppositionen kräver ju åtgärder för att åtgärda den verklighetsbild som jag och de svenska medborgarna är så fullständigt medvetna om. Jag menar inte att det inte görs någonting, men vi har tjatat om åtgärder år efter år, och regeringen har förhalat frågorna. Det är därför vi kommer igen med våra krav, våra reservationer och våra yrkanden. Vi försöker vara blåslampa därför att det är så angeläget att det sker någonting innan utvecklingen har gått för långt.

Jag tycker att Socialdemokraterna och Margareta Sandgren i dag har haft en något passiv hållning i debatten. Man räknar upp en massa saker och säger: Vi håller med. Vi är ense, men borgerligheten är inte ense så vi kan inte ta ställning. Vad är det för svar? Har inte Socialdemokraterna några egna förslag, utan är fullständigt beroende av att en enig borgerlighet ska lägga fram förslag som ni sedan ska kunna genomföra? Ni måste ju tycka någonting om den befintliga situationen i Sverige. Ni måste rimligtvis ha tänkt så att ni har en strategi till exempel för att ta till vara Riksdagens revisorers rapport om avskrivningarna.

Har ni lagt fram några tankar om hur ni ska komma till rätta med denna enorma problematik? Jag kan inte se det. Därför fortsätter vi kristdemokrater att reservera oss och försöka debattera och väcka majoriteten att se att verkligheten faktiskt är så allvarlig att det krävs extraordinära insatser. Det räcker inte med det man har gjort hittills. Det måste till mer. Det kan vara pengar. Det kan vara en ledningsfråga. Någonting mer måste ske.

Anf. 41 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Problemet, Ragnwi Marcelind, är att du generaliserar alldeles för mycket. Du säger att medborgarna inte har något förtroende för polisen och att man inte kan garantera deras trygghet. Men så är det väl inte i alla fall? Man kan få uppfattningen att polisen inte gör någonting när det gäller detta. Det är så Ragnwi Marcelind uttalar sig från talarstolen.

Det sägs att vi inte kan ta ställning. Ni har faktiskt lite olika uppfattningar. Då kan vi inte ta ställning till just dessa frågor. Vi har säkert tagit ställning, men vi behöver inte ange det här. Vi tar ställning till det när propositionen läggs fram från den socialdemokratiska regeringen. Då tar vi ställning till om vi tycker att dessa förslag är bra eller inte. Ni kan inte vänta, utan ni talar redan nu om hur det ska vara.

Ragnwi Marcelind säger anklagande att det bara tillsätts kommittéer och utredningar och att det inte händer någonting. Men jag har ju pekat på att en rad av dessa frågor är på väg fram, och då händer det faktiskt något. Jag vill påminna Ragnwi Marcelind om att hon vid något tillfälle

anmälde Thomas Bodström till KU på grund av att han lade fram för många propositioner. Ändå kan hon stå i talarstolen och säga att ingenting händer.

Prot. 2003/04:76

3 mars

Polisfrågor

Anf. 42 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi ska försöka se samma verklighet här som där, det vill säga i den här kammaren och ute på fältet. Och det tycks som om Margareta Sandgren ser verkligheten i egenskap av ledamot i Rikspolisstyrelsens styrelse. Där är nämligen alla ledamöter överens om vad ekonomin kommer att innebära när de lägger fram budgetunderlaget för 2005–2007, det vill säga att polisen saknar resurser för att förebygga de grova brotten och att man inte har tillräckliga resurser för att ens prioritera de prioriterade områdena. Det verkar som om Socialdemokraterna sitter på två stolar, och det är ändå viktigt att sätta ned foten.

Av Margareta Sandgrens anförande verkar det som om vi alla tycker lika. Det kan jag inte hålla med om. Riksdagen måste ha en roll att spela. Eller ska alla förslag som kommer från de borgerliga partierna tvingas tvättas i Regeringskansliet under ett par år i olika beredningar för att sedan komma tillbaka som förslag från regeringen? Kan man inte gå lite snabbare fram och titta på de förslag som faktiskt läggs fram i stället för att avslå alla dessa 41 reservationer?

När vi kommer in på frågan om en vapenamnesti är det en väsentlig skillnad mellan det förslag som vi borgerliga lägger fram och det som Margareta Sandgren för fram. Vi vill ha en allmän vapenamnesti under en tillfällig tid, det vill säga att även gangstrar och kriminella personer ska kunna lämna in vapen. Även kvinnor som har tårgas i handväskan och som tycker att det kanske inte är riktigt bra ska kunna lämna in den i en låda på ungefär samma sätt som man gör på Arlanda och där ingen frågar vem man är. Det är en stor skillnad mellan att lämna in vapen som man har ärvt och så vidare och att lämna in illegala vapen. Det är de illegala vapnen som kommer ut på marknaden som är farliga.

En ytterligare fråga till Margareta Sandgren gäller ersättningarna för de evenemang som beslutas av regeringen. Är det rimligt att stockholmarna, i detta fall, drabbas med sämre polisverksamhet på grund av att den senaste folkmordskonferensen kostade 75 miljoner, som i och för sig är ett vällovligt och bra initiativ?

Anf. 43 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag fick frågan: Tycker inte Margareta Sandgren samma sak som när hon sitter i Rikspolisstyrelsens styrelse? När jag sitter i Rikspolisstyrelsens styrelse tycker jag att polisen ska ha mer resurser. Men när jag sitter här som riksdagsledamot har jag att väga samman olika förslag på olika områden. Jag slåss inte enbart för att polisen ska ha mer resurser. Jag kan inte låta bli att bry mig om hur mycket som går till välfärden, till skolan, till arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller till sjukvården. Det har nämligen också en betydelse, inte minst i brottsförebyggande verksamhet.

När jag svarade på Johan Linanders frågor sade jag att man måste satsa på olika områden för att förebygga brottslighet, utanförskap och annat. Det tycks ni över huvud taget inte ta ställning till. Det förvånar mig inte eftersom ni alltid har gjort så.

Jag fick frågan: Tycker alla lika? Nej, alla tycker inte lika i alla dessa frågor. Jag pekade på några saker där jag anser att man måste gå fram och göra förändringar. Därmed tar vi inte ställning i sakfrågorna.

Sedan är det en minoritets dilemma att man kanske inte får igenom allt på grund av att alla inte tycker lika. Har man tillsatt en utredning med anledning av ett speciellt område säger man inte att oppositionen har lagt fram ett jättebra förslag och att man nu plockar ut det och för fram det till riksdagen. Det ska ju vägas samman i sin helhet. Det trodde jag ändå att Hillevi Engström förstod.

Anf. 44 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det måste bli en helhet, och vi måste tycka samma sak i den här kammaren och se på frågorna på ett likartat sätt. Om vi ska få bukt med den ökande våldsbrottsligheten måste vi vara överens om verklighetsbeskrivningen. Den kan ju inte vara olika verklighetsbeskrivningar. Då går ju inte ekvationen ihop.

När man kommer in på frågan om civilanställd personal får man ibland uppfattningen att dessa människor, oftast kvinnor, som också har en hög kompetens och avlastar polisen oerhört mycket arbete, både när det gäller administrativa uppgifter och enklare utredningar, kommer att försvinna på grund av att det inte finns tillräckliga anslag. Det innebär de facto att polisen måste utföra fler av de arbetsuppgifter som i dag utförs av de civilanställda.

Jag ställer samma fråga till Margareta Sandgren som jag ställde till Alice Åström. Vad ska de människor göra som inte har råd att skaffa sig en ökad trygghet ute på landsbygden eller i storstaden i form av larm på sin fastighet eller andra säkerhetsåtgärder? Jag undrar hur den ekvationen går ihop med Socialdemokraternas politik att alla människor i samhället ska känna sig trygga. Det är ju inte så i dag. Vi kan se hur antalet väktare har ökat väsentligt under senare år.

Jag vill återkomma till frågorna om polisens vidareutbildning, som detta betänkande handlar om. Majoriteten avstyrker dessa yrkanden. Vi begär att man inom polisen ska få återkommande vidareutbildning och en bättre chefsutbildning för att kunna stävja felgrepp och kunna bli mer effektiv. Varför kan inte majoriteten ansluta sig till dessa, som jag tycker, väldigt välmotiverade motioner och vilja någonting mer än att ständigt avstyrka dem och säga att dessa frågor bereds och utreds och att man kommer tillbaka? Under den tiden pågår nämligen brottsligheten för fullt, och människor blir offer. Det blir misshandlade och blir bestulna i sina bostäder. Varför händer ingenting?

Anf. 45 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det talades om verklighetsuppfattning. Det är klart att vi ser verkligheten. Men vi tittar också på orsakerna till brott. Då kommer man in på andra delar i samhället, som jag har varit inne på, där det också måste göras något om brottsligheten ska kunna minska.

När det gäller om människor i alla sammanhang ska känna trygghet tror jag inte att vi någonsin kommer att uppnå det till hundra procent. Alldeles oavsett hur många poliser vi får kommer människor inte att känna trygghet till hundra procent. De kommer att få skaffa sig larm, ordentliga lås eller vad det nu kan vara. Man måste försöka förebygga

brott. Jag tror därför inte att ett stort antal ytterligare poliser kommer att skapa hundra procents trygghet. Men polisen behöver mer resurser, och jag har inte sagt något annat. Men jag tycker också att man inom polisen får titta på hur resurserna används och hur man kan samverka på ett annat sätt och därmed bringa ned kostnaderna.

Man måste också titta på orsakerna till brott. Det är tyvärr sällan som Moderaterna gör det. Man måste faktiskt väga samman dessa punkter.

När det gäller utbildning kan jag instämma i att det behövs en bättre vidareutbildning, kompetensutveckling, ledarskapsutveckling och allt vad det nu handlar om i detta sammanhang. Men vi går inte in och säger precis hur man ska göra inom polisen, utan det handlar naturligtvis om att myndigheten måste utarbeta planer för hur man ska nå det målet. Vi vet att vi har 21 polismyndigheter som i dag själva ansvarar för vidareutbildning. Och hur ska vi lösa det? Det är ingenting som man gör i en handvändning. Vi tycker att det arbete som pågår inom polismyndigheten är på rätt väg. Därmed anser vi att vi just nu kan nöja oss. Om det sedan inte händer någonting kommer vi att återkomma till frågan.

Anf. 46 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Margareta Sandgren har i år precis som i fjol synpunkter på att vi talar om ekonomi och resurser, och hon tycker att vi borde tala om någonting annat i den här debatten.

För ett år sedan, i början av februari, besökte jag en ort i norra Skåne. Den ansvariga polisen där berättade att nästa gång som man skulle ha polis synlig på ortens gator var i början av april, det vill säga två månader längre fram.

När vi häromdagen besökte Alvesta berättade man att upprinnelsen till att de så kallade spejarna bildades var att man vid det tillfället hade en halv polistjänst på orten.

Jag måste, Margareta Sandgren, säga att det är svårt att bortse från den här verkligheten. Det är klart att vi kan tala om vad den "halva polisen" ska göra, och det är klart att vi i timmar kan fundera på vad den polis som kommer till nämnda ort i norra Skåne ska göra när han kommer två månader senare. Grunden är att de inte räcker till, så vi kommer nog att fortsätta att tala om detta ett tag till.

Jag skulle vilja höra din synpunkt på den privatisering och centralisering av rättsväsendet som pågår i vårt land. Domstolar läggs ned, och det centraliseras. Polisstationer läggs ned. Tullen lämnar Östersjökusten. Det här är en trend i hela rättssamhället som drabbar även polisen. Vad är din syn på det?

Att det kommer förslag om att polisens arbetsuppgifter ska renodlas är glädjande. Men hur går det ihop med att man samtidigt riskerar att säga upp ett stort antal civilanställda? Det är ju inte bara fråga om en effekt av projektet Nationell polis. I Västerbotten står man nu i begrepp att säga upp 15–20 civilanställda. I Dalarna är man på väg att säga upp 20 civilanställda.

I er verklighet säger man alltså upp för att kunna anställa. Jag skulle vilja höra din synpunkt i det avseendet.

Anf. 47 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det är klart att man gärna får tala om polisens resurser. Men det är inte riktigt det som det här betänkandet handlar om, utan det handlar kanske mer om polisens inre arbete och om utbildning. Dock finns det naturligtvis beröringspunkter. Det krävs ju mer resurser om man ska göra en bra brottsutredande verksamhet och annat. Men nu handlar det inte specifikt om det.

Jag har inte sagt något annat än att vi behöver fler poliser. Vi behöver mer resurser, men vi behöver också titta på hur verksamheten bedrivs och se om det går att effektivisera för att få ut fler poliser i kärnverksamheten. Det kan väl knappast vara fel.

Renodlingen av polisens arbetsuppgifter nämndes också. Ja, där har det varit en efterfrågan i denna kammare. Jag kommer inte ihåg exakt hur ni i Folkpartiet ställt er i de här frågorna, men jag tror att också ni har slutit upp kring att det behövs en renodling. Har ni själva funderat på vad som kommer att hända med de civilanställda?

Jag tror att man måste titta lite grann på arbetsuppgifterna och på hur det hela kommer att slå. När polisen säger att 500 personer kommer att beröras av någon form av effektiviseringar handlar det också om att man ska se om de här personerna kan få andra arbetsuppgifter. Man ska ta till vara de resurser som finns. Men man kan inte bara fråga om vi har tänkt på en renodling av polisens arbetsuppgifter. Det är ju någonting som under en ganska lång tid efterlysts i denna kammare.

Privatisering av rättsväsendet nämndes också. Jag vet inte vad du, Torkild Strandberg, menar. Du får väl återkomma om den saken.

Vidare gäller det detta med centralisering. Ja, jag tror att vi i långa stycken måste gå den vägen för att få ett effektivare utnyttjande av de resurser som vi lägger ned. Vi har inte oändliga resurser. I många sammanhang har vi brist på resurser. Det är klart att rättsväsendet liksom många andra måste se hur man effektivare kan använda sina resurser – till gagn för medborgarna, vilket det ju handlar om. Det kan inte vara bara för symbolvärdet som man har kvar polisstationer, tingsrätter eller vad det kan vara, utan man måste se hur det gagnar medborgarna.

Anf. 48 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Naturligtvis ska det gagna medborgarna. Det är ju därför som det är så oerhört angeläget att få fler poliser och i en annan takt än ni har lyckats prestera. Vi är fullständigt överens om att vi inte ska bevara tomma skal, utan polishusen måste fyllas med ett innehåll. Problemet är att de inte har det. I Alvesta fanns det ju bara en halv tjänst för något år sedan – hur det är nu vet jag inte – och i den lilla orten i Skåne är det alltså två månaders mellanrum när det gäller att ha synlig polis på gatorna.

Det är klart att vi vill renodla polisens arbetsuppgifter. Vi har till och med reservationer i ärendet. Frågan är: Underlättas arbetet med att renodla polisens arbetsuppgifter genom att civilanställda sägs upp och polisen får sitta och göra kontorsuppgifter?

Om renodlingen i Margareta Sandgrens värld innebär att polisen ska syssla med kontorsarbete är det en renodling som vi är emot. Men om renodlingen innebär att polisen ska göra polisuppgifter är vi för. Jag undrar alltså hur ni ser på detta.

Vi kan bortse från de 500 som det enligt Margareta Sandgren handlar om när det gäller Nationell polis. Verkligheten i dag är att 15–20 civilanställda i Västerbotten sägs upp. 20 civilanställda är på väg att sägas upp i Dalarna för att man ska få råd att anställa nya poliser. Resurserna räcker inte till både–och.

Prot. 2003/04:76

3 mars

Polisfrågor

Anf. 49 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Det är bra att man är för en renodling av polisens arbete. Naturligtvis måste det ske på ett vettigt och bra sätt. Jag har inte alls tänkt mig att vi ska så att säga plocka in poliser som övertar civilanställdas arbetsuppgifter. Tvärtom ser jag kanske snarare att fler civilanställda övertar polisarbetsuppgifter i den mån de har befogenhet, kunskap och kompetens för det.

Självklart är effektiviseringen på de olika områdena till för att vi ska få ut fler poliser i kärnverksamheten. Det trodde jag att Torkild Strandberg förstod när det gäller den här renodlingen av polisens arbete.

Anf. 50 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Margareta Sandgren verkar nästan vara besviken på att vi i oppositionen lägger fram skarpa förslag om åtgärder som faktiskt skulle ge polisen och tullen bättre möjligheter att bekämpa brott. Margareta Sandgren verkar också vara så orolig för den borgerliga enigheten i de här frågorna att hon gång på gång måste påstå att vi inte är eniga.

Ni säger att ni vill titta på bakgrunden till brotten. Det tycker också vi är mycket bra. Det måste dock konstateras att ni har haft regeringsmakten under de senaste tio åren, och år efter år ökar kriminaliteten. Något måste ha misslyckats.

Det är ingen hemlighet att många poliser i dag ser stora problem med att arbeta i invandratäta områden – områden där förtroendet för polisen är väldigt litet, eller kanske obefintligt. Ett sätt att öka förtroendet för polisen i de områdena tror vi är att rekrytera fler poliser med invandrarbakgrund. Det säger också regeringen. Jag tror att även Margareta Sandgren tycker det. Men frågan är när vi kommer till konkreta åtgärder.

Sedan vill jag också använda lite av min talartid till att kommentera det som Margareta Sandgren sade till Ragnwi Marcelind. Ingen i oppositionen tycker väl att Justitiedepartementet kommer med för många propositioner. Problemet är att alla kommer samtidigt. Det är väldigt märkligt att alla propositioner råkar bli klara samma dagar. Min teori är att Justitiedepartementet väljer att skicka alla propositioner samtidigt till riksdagen för att vi riksdagsledamöter, speciellt i de mindre partierna, inte ska ha en reell chans att bearbeta propositionerna på det sätt som vi skulle vilja göra.

Anf. 51 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag skulle tydligen vara besviken på att oppositionen har så mycket av skarpa förslag. Jag vill kanske inte hålla med om att det är så mycket av skarpa förslag. Egentligen handlar det ju bara om att man vill skynda på och om att ha en viss inriktning. Ibland säger man att det borde prövas mera noga och så vidare. Jag vet inte om jag tycker att oppositionens reservationer är särskilt skarpa.

År efter år ökar kriminaliteten under den socialdemokratiska regeringen, säger Johan Linander. Tycker han att de sakerna har någon koppling till varandra? I så fall skulle man kunna använda retoriken att under de borgerliga åren med en moderat justitieminister ökade ett visst slag av brottslighet, men jag tycker inte att man ska använda sig av en sådan retorik. Johan Linander vet mycket väl hur det såg ut på 1990-talet och vilka ekonomiska resurser som stått till förfogande för olika åtgärder.

Centern har inte legat i framkanten när det gäller resurser till rättsväsendet över huvud taget – ja, kanske något men mycket marginellt.

Detta med invandrarbakgrund inom polisen är viktigt och innebär att poliskåren avspeglar medborgarsammansättningen. Också jag tycker att det är mycket viktigt.

Det händer ingenting, sades det. Men har Johan Linander några konkreta förslag utöver att man arbetar som man gör inom polisen för att se hur fler kan rekryteras? Är det något mer konkret som Johan Linander vill skicka med om hur vi ska göra för att få fler poliser med invandrarbakgrund?

Alla propositioner kommer samtidigt, sades det också. Ja, problemet är att det finns propositionsstopp för vissa. Man försöker ändå skicka i väg de propositioner som ska behandlas under våren inför ett visst datum. Vidare handlar det faktiskt om en ganska stor arbetsbelastning i Justitiedepartementet. Det är kanske ett skäl till att propositionerna kommer som de gör.

Anf. 52 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Om jag inte minns fel sade Margareta Sandgren för några minuter sedan: Vi vill inte bara satsa på brottsbekämpande. Det är bara de borgerliga som tjarar om mer resurser till polisen. Vi vill i stället se på bakgrunden till brotten.

Jättebra, men har ni inte gjort det tidigare? Det verkar inte så. Ni har ju inte lyckats att få ned brottsligheten, utan den har tvärtom ökat år efter år. Då borde man kanske inse att man ska fortsätta med det brottsförebyggande arbetet och samtidigt se till att det finns poliser som kan utreda de brott som begås. Det ska inte vara så att polisen avskriver två tredjedelar av brotten bara för att högen av ouppklarade fall bara växer.

Jag ska ge Margareta Sandgren ett konkret exempel på ett förslag som vi i Centern har lagt fram och som Margareta Sandgren gärna får ta med sig och göra till ett socialdemokratiskt förslag. Det viktiga är att det händer någonting.

Många invandrare klarar inte av svenskprovet när de söker in på polishögskolan, det vet vi. Låt i stället de som är intresserade av och lämpliga för att bli poliser vidareutbilda sig i det svenska språket under polisutbildningen. Då är jag helt övertygad om att de, när de är färdiga poliser, har tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att kunna bli mycket bra poliser.

Avslutningsvis vill jag säga att detta handlar om prioriteringar. Socialdemokraterna har tydligt visat att de inte vill prioritera rättsväsendet lika högt som vi centerpartister och mina andra borgerliga kolleger vill göra. Så enkelt är det. Vill medborgarna ha ett starkare rättsväsende ska de rösta fram en borgerlig regering 2006. Tyvärr tror jag inte att det går snabbare trots Alice Åströms drömmar om en borgerlig regering.

Anf. 53 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi har försökt att både satsa på välfärden, på stöd till familjer och andra och satsa på rättsväsendet. Det har fått ganska mycket pengar under de senaste åren medan det var möjligt att göra det. Innan var det ju en ekonomisk kris som Centerpartiet var behjälpligt med att försöka att reparera. Vi vet precis hur det såg ut då. Så det har hänt en del på bägge områdena. Vi inser att problemet är stort, men vi måste gå fram med ögonen åt bägge håll. Ska välfärden och rättsväsendet förbättras eller försämrats? Det måste finnas en balans där.

När det gäller rekrytering av ungdomar med invandrarbakgrund ser man över svensksprovet. Visst kan man föreslå att de ska få studera svenska under utbildningens gång, men låt oss avvakta vad som kommer fram av översynen innan vi lägger fram några andra förslag.

Man ska prioritera, sade Johan Linander. Det är ett ganska nyvaknat intresse från Centerpartiet att prioritera rättsväsendet. Några mer omfattande förslag än regeringens förslag har ju inte tidigare lagts fram. Nu har man ändrat sig och föreslår betydligt högre anslag till rättsväsendet. Det får naturligtvis konsekvenser på andra områden. Men det är ett ganska nyvaknat intresse, vill jag säga.

Anf. 54 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Så är det då dags att stå här igen. Årets motion om efterforskande av försvunna personer heter Ju301. I år har utskottet ännu mer summariskt än vanligt svarat på motionen. Jag tycker att det är lite nonchalant att inte gå in i sakargument. Men det – liksom mycket annan polisverksamhet – går på temat: Så har vi alltid gjort, och så har vi aldrig gjort. Och ingen tar ansvar, varken polisledning, rikspolisstyrelse, departement, regering eller utskott. Det gäller inte bara spårhundsverksamhet och att hitta folk som har gått vilse, utan det gäller polisverksamheten generellt. Det har vi hört en hel del om under dagens debatt.

Herr talman! Jag tillbringade fem dagar i januari hos mina vänner bland polisen i Queens i New York. Jag har besökt dem regelbundet sedan 1998 för att ta del av hur deras verksamhet ser ut. Den är ganska annorlunda än här, kan man säga.

I motsats till Sverige minskar brottsligheten dramatiskt i New York. Jag har statistik som visar att man i hela stan under en tioårsperiod från 1993–2003 har haft en minskning med 66 %. I Queens är man uppe i 67 %. Till exempel har antalet bilstölder i Queens minskat från 24 500 till 4 000 under 2003. Man gör någonting och får resultat. Det verkar inte vara fallet i Sverige. Minskningstakten är alltså högst i Queens.

Man visar en närvaro, och till en del beror det på att det finns fler poliser per invånare. Det finns alltså ca 26 000 aktiva poliser ute på gatorna plus ett antal skrivbordspoliser på mellan 6 000 och 10 000. I Sverige har vi 16 000 poliser inklusive de poliser som sitter bakom sina varma sköna skrivbord och aldrig ser något av verkligheten.

Herr talman! Framför allt beror den här succén på ett förhållningssätt och på arbetsmetoderna. Det handlar inte bara om antalet poliser, resurser och pengar, utan man arbetar på ett annat sätt. Trots att studiegrupp efter studiegrupp från Sverige har besökt New York och tagit reda på hur man arbetar har det inte satt ett enda spår. Jag vet att justitieutskottet besökte New York ungefär samtidigt som jag. Vad ni fick veta är jag

osäker på, men jag hoppas att ni har fått en del av det material som jag har fått.

Det är tre saker som sätter sin prägel på polisverksamheten där.

För det första är det *compstat*, *computer statistics*. Det innebär ingenting annat än att man har en karta med nålar i olika färger på. Man har en färg för våldtäkter, en annan färg för mord, en tredje färg för stöld och så vidare. Dessa kartor digitaliseras och körs in i ett datasystem för hela stan. På det sättet skapar man kunskap om var vilka brott begås.

Är det någon som vill se närmare på detta utan att åka så långt, kan man slå på TV:n och titta på TV-serien *The District*. Visserligen handlar den om Washington, men den bygger exakt på det som man gjorde i New York. Rådgivare till den serien har varit den polis som byggde upp det här systemet i New York, så det ligger mycket verklighetsbakgrund bakom denna serie.

För det andra jobbar man med *impact*. Det innebär att där brotten begås, dit skickar man poliser. Ganska banalt och enkelt, kan man tycka. Det har vi tydligen inte provat här. Det måste vara något nytt och revolutionerande. Man överflödar det aktuella området med poliser under en längre tid. Då frågade jag: Är det då inte så att brottsligheten flyttar? Nej, det är en del som flyttar, men det är en mycket liten del. De flesta begår brott i sitt närområde. Har man tillräcklig bevakning under en viss tid försvinner många ur den brottsliga verksamheten. Statistiken visar att det här fungerar.

För det tredje – och det är kanske det allra viktigaste – har man någonting som man kallar *accountability*. Det innebär att chefen hålls ansvarig. Alla är ansvariga. I Sverige förefaller polisverksamheten bedrivas helt utan ansvar. Men i New York delegeras maktbefogenheter ända ned till enskilda polismän, och de har att göra rätt.

Detta följs upp genom att man kallar in chefer ända ned på mellan-nivå i en aula – kanske lika stor som den här plenisalen – och hänger upp en stor bild av kartan med resultaten på väggen. Sedan kallar man upp de ansvariga på scenen och säger: Du som ansvarig för brottsligheten när det gäller våldtäkt, vad har du gjort, vad tänker du göra, och vilka resurser behöver du? Efter några veckor följs detta upp, och då kontrollerar man om resultaten har nåtts.

Man behöver egentligen inte vidta några särskilt repressiva åtgärder mot dem som misslyckas. Det räcker antagligen att bli utskäld inför kollegerna, om inte resultaten nås. Bara det faktum att denna statistik redovisas offentligt – allmänheten har också tillgång till den – ökar ju pressen och incitamenten.

Herr talman! I dagens debatt har det varit diskussioner om en massa olika saker. Jag har delvis följt den på monitorn och delvis här i kammaren.

Vi har aldrig haft så många fängelseplatser, var det någon som sade – det var nog Alice Åström. Trots att man inte är effektiv, trots att det begås flera brott sitter ändå flera i fängelse. Det är ett totalt misslyckande i båda ändar av systemet.

Sedan måste man satsa specifika resurser för att nå specifika resultat. Om man satsar slumpvisa resurser får man ju slumpvisa resultat. Det är en ganska enkel sanning, men den har man tydligen inte heller tagit till sig i den svenska polisverksamheten.

Någon pratade om brottsförebyggande verksamhet. Ja, men ingen brottsförebyggande verksamhet har haft så stor effekt som det polisen har gjort i New York, ingen någonstans. Jag menar att det är brottsförebyggande verksamhet. Man kan göra en massa andra saker, och det tycker jag att man ska göra också, men den största insatsen är att man effektiviserar verksamheten så att den ger resultat. En resultatinriktad polisverksamhet är faktiskt bra.

Margareta Sandgren sade någonting om att hon inte hade någon annan uppfattning än någon annan, och det är väl bra. Men någon form av ledarskap kan man väl begära från den socialdemokratiska majoriteten. Socialdemokraterna har ändå haft makten sedan 1994, och det går bara sämre. Jag har statistik på samma tioårsperiod för New York, och där har man visat ledarskap från borgmästaren till polischefen. Sedan har man naturligtvis inga politiker i sina polisstyrelser, och det har väl en viss betydelse. Men man visar alltså ledarskap hela vägen uppifrån och ned och säger att det är resultatet som räknas.

Utredningar och beredningar verkar vara det som är mest givande här i Sverige. Jag deltog i en interpellationsdebatt med justitieministern om kvinnovåld för sisådär två år sedan. Han hade en lista på sju eller åtta utredningar och beredningar, men det var allt han gjorde. Jag frågade honom varför han inte gör någonting. Nu kan jag fråga Margareta Sandgren samma sak. Ni gör ju ingenting. Man utreder och bereder bakom fina skrivbord. Men se för sjutton till att man bedriver verksamhet! Här behövs inte fler utredningar om polisen, utan nu gäller det att tillämpa den kunskap som finns både i Sverige och på andra håll.

Vapenamnesti – ja, jag har med mig en annons här: *Cash for guns – 100 dollars*. Inga frågor ställs om man lämnar in vapen. 1 000 dollar i belöning till den som kan ge information som leder till att någon som har ett illegalt vapen blir arresterad. Marknadskrafterna fungerar även där – jättebra!

Det finns mycket att göra när det gäller polisverksamheten. Underrättelseverksamheten är enormt viktig. Alla har ju inte, som jag, ett fribrev. Jag har en liten kopia av det i plånboken. Jag har använt fribrevet ett par gånger och fått tillbaka mina grejer, trots polisens insatser. Men det är ju motståndarsidan som fixar att man får tillbaka det som är stulet. Jag menar att så kan vi inte ha det här i Sverige. Vi måste faktiskt se till att det är polisen och inte tjuvarna som klarar upp brotten för dem av oss som råkar ha ett fribrev. Man kan inte ha en organisation där man kan ha olika åsikter i olika kavajer beroende på om man sitter i en rikspolisstyrelse eller i riksdag, utan här gäller det att vi faktiskt nu agerar.

Det gäller även att agera när det gäller hundverksamheten. När jag besökte hundföraren som är ägare till Chase och som jag har träffat fem gånger i New York hade han just varit hos polisledningen och fått pengar till ytterligare en blodhund, därför att det är resultatet som räknas även där. De köper inte en enda hund som de inte tror att de har nytta av. Chase hittade två polismördare, det vill säga att man visste att de hade gått in i ett jättelikt bostadsområde men inte vart. Man satte blodhunden på spåret. Han gick fram till dörren. Sedan slängde man in två schäfrar som kom ut med förövarna mellan tänderna. Det gäller alltså att samarbeta och använda de resurser man har.

Herr talman! Jag tänker avsluta här, men det finns mycket att göra i detta.

Anf. 55 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Herr talman! Jag kan inte hålla samma hastighet som den förre talaren i den här debatten, men samma entusiasm och samma ilska kan jag känna.

I förra årets betänkande angående polisfrågor hade jag en liknande motion om ljuddämpare på jaktvapen. Ni pratar mycket om stora och viktiga frågor i det här utskottet, men jag tycker att ni också måste belysa vissa detaljfrågor ibland. Jag efterlyste då argumenten för att avslå min motion, men jag lyckades inte höra något från någon företrädare, förutom från Leif Björnlod. Det var förvisso ett försök men, tyvärr, väldigt lite av sakargument.

När man läser protokollet från förra året ser man att Margareta Sandgren i sitt inledningsanförande sade att hon tyckte att det var en brist på respekt från reservanterna att de ville gå fortare fram än i de beredningar och utredningar som görs på departementet. Samma sak hörde vi faktiskt sägas av Alice Åström i dag.

I år säger Margareta Sandgren att i en hel del frågor har Socialdemokraterna inte någon uppfattning alls. Det ska bli intressant att följa det här och höra vad Margareta Sandgren åstadkommer nästa år. Jag anser att det är handlingsförlamning och att det är förödande när vi har en utskottsledning som inte kan tycka till i en fråga utan jobbar i tystnad. Det kan inte vara någon vägledning för justitieministern när utskottet inte har någon uppfattning.

När det gäller frågan om ljuddämpare på jaktvapen har Rikspolisstyrelsen föreslagit en uppmjukning av reglerna. Naturvårdsverket vill ha till stånd en förändring. Vad gör utskottet? Ingenting! Man inväntar en departementspromemoria där det sägs att den här frågan eventuellt kommer att beröras. Varför kan inte utskottet ha en uppfattning som skulle kunna vägleda vår justitieminister? Det är ju han som kommer att bestämma vad som kommer att gå vidare i det materialet. Jag är förvånad att vi har ett justitieutskott som förefaller vara ett transportkompani för vår justitieministers uppfattning och inte har egna uppfattningar.

På 80-talet infördes en lag om ljuddämpare på gräsklippare och en lag om ljuddämpare på mopeders just för att vi skulle skydda vår hörsel. Här har vi en lag som förbjuder att vi skyddar vår hörsel. Var finns logiken?

Ett motiv när licenstvånget infördes var att det skulle öka säkerheten om man inte fick ha ljuddämpare. Mina vänner, jag måste säga att det är väl sent att skydda sig när man hör smällen.

Det råder en okunskap i den här frågan. Vi vet att vi inte kan få tysta vapen, utan det handlar om att minska den farliga knallen, som i dag ligger på runt 150 decibel. Med en ljuddämpare på ett klass 1-vapen kan vi med naturlagar få ned knallen till ungefär 125 decibel. Var finns logiken, socialdemokrater?

Vi har en lagstiftning som förbjuder de allra högsta ljudnivåerna i arbetslivet. Men här lagstiftar vi om att förbjuda skyddsutrustning. Vari finns logiken?

Min fråga, kort och gott, till utskottets ledamöter är: Har ni någon uppfattning i den här frågan, eller överlämnar ni det till justitieministern

endast och är ett transportkompani? Jag skulle önska att någon hade en uppfattning i frågan och att den skulle kunna bli en vägledning för vår minister.

Jag står givetvis bakom Moderaternas reservationer i denna fråga.

Prot. 2003/04:76
3 mars

Polisfrågor

Anf. 56 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Jan-Evert Rådström efterlyste någon uppfattning som skulle vägleda justitieministern. Jag skulle vara väldigt tacksam om justitieministern ville ta min uppfattning som vägledning, för jag tycker att vi inte ska några ljuddämpare på dessa jaktvapen. Jag tycker att ju mer det smäller och ju värre det ryker och gärna med en röd ballong rätt upp i skogen, desto bättre vore det, för då visste man varifrån skottet small. Det förekommer nämligen en viss form av tjuvjakt, eller illegal jakt, som man brukar säga. Om man är medveten om att man kommer att bli avslöjad genom knall, buller och brak tror jag att man håller inne det skottet, och det vore ganska så bra.

Sedan efterlyser du också logik i den här frågan, och jag måste efterlysa din logik. Här vill du sänka ljudnivån från 150 decibel till 125 decibel. Det är inte mycket. Om man vill slippa den skarpa knallen som ligger däremellan finns det ju alldeles utmärkta hörselskydd i dag som till och med kan få oss som är lite hörselskadade att höra bättre när vi sätter dem på oss. De tar bort den skarpa knallen.

Min uppfattning, som jag hoppas att justitieministern lyssnar på, är att det inte finns någon anledning att sätta ljuddämpare på jaktvapen.

Anf. 57 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Detta inlägg borde föranleda någon socialdemokrat att också komma upp i talarstolen. Miljöpartiet är en del av regeringsunderlaget, och det är väl inte meningen att detta ska bli majoritetens uppfattning?

Leif Björnlod vill inte ha ljuddämpare, för det ska smälla och dundra. Det är ett sätt att få bort detta. Jag bävar för den dagen när du tycker att vi ska ta bort ljuddämparna på bilar, mopeder och allt. Så fordonsfientliga som ni är, kunde det vara ett effektivt sätt att få ett minskat antal fordon om det dundrar, smäller och är till besvär.

Leif Björnlod talar om tjuvjakt. Detta belyser tydligt den okunskap som Leif Björnlod besitter i den här frågan. Det handlar om att få ned ljudnivån till 125 decibel. Björnlod tycker inte att det är någon stor skillnad mellan 150 decibel och 125 decibel. Men se på hur decibelskalan fungerar! Det var synd att Björnlod inte var med på informationen här i riksdagen när en professor på Karolinska sjukhuset var här och klart redovisade var den farliga smällen ligger. Om vi kommer ned till 125 decibel klarar vi hörseln, och det är det primära för mig.

Sedan tycker Leif Björnlod att det går bra med hörselskydd. Men, Leif Björnlod – som är miljöpartist och, som jag tror, en sann djurvän – sätt det då också på hunden! Det råkar faktiskt vara så att man har sin jaktkamrat med i skogen när man jagar. Det är hunden. Den är i regel framför skytten. Och du kan väl ändå inte mena att den ska ha hörselskydd?

Anf. 58 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Jag ska erkänna att jag inte i första hand tänkte på hundarna. Jag tänkte på jägarna i första hand.

Vad har bilar och mopeder med detta att göra? Det är ju en helt annan sak. När jag är i skogen är jag oftast ensam med undantag av min fyrbenta jaktkamrat, som förhoppningsvis befinner sig en bra bit ifrån mig när det smäller. Däremot befinner jag mig tillsammans med väldigt många andra människor när jag kör bil och moped. Då är det ett rent samhällsoljud som man åstadkommer. Finge jag bestämma skulle jag vilja ha ljuddämpare på diskoteken i första hand. Det verkar vara fler som blir hörselskadade där än någon annanstans, speciellt om man jämför med de få som är ute och jagar.

Jag tror att hörselskydd på hundar kan vara en bra affärsidé.

Anf. 59 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det här var det sista inlägget från Leif Björnlod. Det bekräftar bara den totala okunskap som han besitter i denna fråga. Jag respekterar att man tycker illa om Jakt-Sverige och vapen, men använd då argument som går hem! Problemet är att om Leif Björnlod i denna debatt ska försöka finna argument för att vi fortfarande ska ha ett förbud mot ljuddämpare, kommer han att få stå helt tyst i talarstolen. De sakliga argumenten har Björnlod ännu inte lyckats redovisa. Därför är det kanske bättre att Socialdemokraterna inser sitt misstag i den här frågan och inte ens kommer upp i talarstolen. De sitter still i bänken och är tysta eftersom dessa argument inte finns.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Obeställd e-postreklam

6 § Obeställd e-postreklam

Föredrogs

lagutskottets betänkande 2003/04:LU16

Obeställd e-postreklam (prop. 2003/04:43).

Anf. 60 CHRISTINA NENES (s):

Herr talman! Vi ska i dag behandla lagutskottets betänkande om obeställd e-postreklam. Förslaget innebär i korthet att det blir förbjudet att sända kommersiell e-post och SMS-meddelanden utan ett förhandsgodkännande, så kallad *opt in*, från mottagaren.

Det enda undantaget från denna regel gäller fall då ett kundförhållande redan existerar. I sådana fall är det dock endast de företag som sålt en vara eller en tjänst till mottagaren som får sända ett meddelande till denna. I samband med varje meddelande måste företaget dessutom ge mottagaren möjligheter att tacka nej till ytterligare kommersiella meddelanden.

Herr talman! I betänkandet behandlas åtta motioner, och det finns en reservation.

Nu lämnar jag över ordet till debattörerna.

Herr talman! Bakgrunden till det här förslaget är att obeställd skräppost är ett växande problem för nätsurfare, företag och myndigheter. Det tar tid, det irriterar, det upprör och det kostar pengar. Därtill fördärvar skräpposten Internet och e-post som ett marknadsföringsmedium. Af-färsvärdet av Internet faller. Därför finns det goda skäl att ta det här problemet på största allvar.

Låt oss också vara ärliga när detta är sagt och utmaningarna är konstaterade. Det här förbudet kommer att spela en ytterst begränsad roll. Det är ett kraftfullt slag i luften. Det kommer inte att göra att vi får mindre skräppost i våra inkorgar. Vi vet att majoriteten av allt spam kommer från USA, och där kommer inte den här lagen att tillämpas. Det är förstås avgörande var servern är placerad. Det gör att nationalstaternas eller till och med EU:s möjligheter att effektivt sätta stopp är minst sagt begränsade.

Vi har också sett de bistra och tråkiga erfarenheterna från Amerikas egna förbud mot spam eller obeställd e-post. I USA skickas det i dag mer skräppost, mer obeställd e-postreklam och mer spam efter det att de amerikanska antispamlagarna drevs igenom.

Låt mig fortsätta på temat tandlöshet. Regeringen har inte heller närmare analyserat hur en efterlevnad av lagstiftningen kan göras effektiv. Det har inte ens analyserats. Än mindre har regeringen anslagit resurser till den nya antispammyndigheten, Konsumentverket, för kontroll av lagens efterlevnad. Det här är faktiskt allvarligt och anmärkningsvärt. Vi kan inte instifta lagar som vi inte tror spelar någon roll. Gör vi det reducerar vi respekten för rättssamhällets kapacitet när det möter det moderna informationssamhället. Det vi gör här blir då en politisk illusion, en manifestation för oss själva, som inte har någon verklig ansats att lösa problemen. Och vilket förtroende ger det för den här institutionen?

Regeringen har inte heller vinnlagt sig om att utreda, förklara och definiera de helt centrala begrepp som motiverar undantagen i lagstiftningen, i förbudet. Det riskerar dessvärre att lägga en våt filt över e-post som marknadsföringskanal. Det innebär ytterligare bördor och byråkrati för företagen. Det finns bra e-postreklam i dag. Det handlar om skraddarsydd information som konsumenten nu riskerar att missa på grund av den osäkerhet som råder kring undantagen från förbudet.

Det här var tråkigheter. Låt mig nu komma till de goda nyheter som finns. Det är att det går att bekämpa spammet. Det går att bekämpa obeställd e-postreklam. Utvecklingen av filterprogramvaror och andra hjälpmedel för att stoppa obeställd e-post går snabbt framåt. Det finns filter i en mängd olika utformningar och modeller. Det kallas för svarta listor eller *black lists*, vita listor, säker och signerad e-post. Dessa filter utvecklas i en snabb takt.

Det uppenbara måste tyvärr påpekas här. De tekniska lösningarna, de tekniska innovationerna, är i dag avsevärt mycket mer effektiva än de politiska. Men regeringen har i sin beredning dessvärre inte uppmärksammat de många olika tekniska lösningar som i dag utarbetas för att hantera problemet med icke-begärd kommunikation.

I sammanhanget vill jag påpeka att Bill Gates under den här vinterns Davoskonferens har förutspått att spamproblemet kommer att försvinna på två år. Det är mycket möjligt att det tar längre tid än så. Det blir

kanske någon annan entreprenör och företagare än Bill Gates som blir hjälten, men till sist kommer vi att besegra skräpposten med teknisk innovation, entreprenörskap och mänsklig uppfinningsrikedom. Det är det verkligt hoppfulla, som kommer att göra reell skillnad.

Med detta yrkar jag avslag på propositionen och bifall till Moderaternas reservation.

Anf. 62 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Herr talman! När jag var ny i riksdagen hade vi ledamöter inga elektriska skrivmaskiner. Sedan dess har utvecklingen gått fort. I dag är det svårt att tänka sig en tillvaro utan datorerna, som underlättar arbetet och gör det möjligt att jobba också på hemorten. Det går ofta enkelt och snabbt att få kontakt med andra, till exempel med ledamöter, organisationer och väljare, och det spelar inte längre någon roll var man befinner sig.

Men som så ofta finns det en orm i paradiset. Här är det spam, som är obeställd reklam, det vill säga reklam eller annan marknadsföring som vi utsätts för utan att ha visat intresse eller annan aktivitet. Jag tror att jag får mellan 50 och 200 spam per dag. Det är erbjudanden om billiga huslån, olika produkter och förslag och anbud med sexuell anknytning. Även om man kan bli kvitt e-posten utan att öppna den tar det tid, som i stället skulle kunna användas till annat viktigt arbete. Dessutom är det stor risk för att man slänger viktiga meddelanden.

Datorn har gjort det enklare att få kontakt med väljarna, så enkelt att tiden inte räcker till för att svara utförligt på alla seriösa mejl. Dessutom tar massutskicken stor kapacitet i anspråk när det gäller nät och datorer. De medför också extra kostnader för företagen. Andra problem är hot mot integriteten, vilseledande av konsumenter, bristande skydd av minderåriga och inkräktande på den mänskliga värdigheten.

När vi diskuterade obeställd reklam för fyra år sedan här i kammaren tror jag inte att någon insåg riktigt vart vi var på väg. Detta har blivit ett mycket större problem än i varje fall jag kunde ana. Därför är EU-arbetet i denna fråga, vilket nu resulterat i en proposition till riksdagen, mycket välkommet.

I ett meddelande från EU-kommissionen konstateras att den obeställda e-postreklamen har nått oroande proportioner. Av den globala e-posttrafiken uppskattas för närvarande mer än 50 % utgöras av obeställd e-postreklam, och tillväxttakten är än mer oroande: Bara för år 2001 var siffran 7 %.

Regeringens proposition innebär att vi ska anta *opt in*-modellen, som betyder att e-postreklam är förbjuden om inte mottagaren begärt att få reklamen. Om det finns ett kundförhållande går det att skicka e-reklam till mottagaren, men det ska finnas en giltig adress för den som vill avsäga sig fortsatt utbudande.

Om det här betänkandet finns det stor enighet i utskottet; det är bara Moderaterna som har reserverat sig. De saknar i utredningen och i propositionen ett analysarbete om centrala begrepp. Men en majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt regeringens förslag. Avsikten med förslaget är att stoppa spam, och jag kan förstå att Moderaterna undrar om det är tillräckligt. Men att Moderaterna vill avslå ett förslag som kommer att förbättra tillvaron för datoranvändarna är omöjligt att förstå.

Dessutom är det här fråga om ett EU-direktiv, och sådana ska ju följas. Jag undrar vad Moderaterna säger om det.

Det finns stora förhoppningar om att detta lagförslag ska stoppa problemet med obeställd reklam, men det finns naturligtvis risk för att det inte är tillräckligt. Det är därför viktigt att det internationella arbetet fortsätter, så att vi tillsammans kan sätta stopp för framtida spam. Om detta är regeringen, EU-kommissionen och en majoritet av Sveriges riksdag eniga. EU-kommissionen säger: "Endast om alla, från medlemsstater och nationella myndigheter via näringsidkare till konsumenter och användare av Internet och elektroniska kommunikationer spelar sin roll kommer spridningen av obeställd e-postreklam att kunna begränsas."

Kommissionen kommer liksom regeringen att följa och utvärdera de åtgärder som nu vidtas.

Om inte ett internationellt samarbete kommer i gång för att minska den ökande spridningen av obeställd e-postreklam riskeras att konsumenternas förtroende för e-handeln och för informationssamhället kommer att undergrävas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till betänkandets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 63 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är jätteviktigt att vi i den här kammaren strävar efter att vara ärliga med beskeden och inte försöker ge utfästelser som vi inte kan hålla utan är mycket tydliga om på vilket sätt den här lagen faktiskt kommer att fungera.

Också jag avskyr spam eller obeställd e-postreklam, och även jag bekymras över vad som finns i min inkorg när jag öppnar den på morgonen, men hur många mejl tror du att den här lagen sätter stopp för efter det att den börjar gälla den 1 april? Tror du på allvar att det då kommer att vara färre mejl med obeställd e-postreklam i din inkorg? Jag skulle faktiskt vilja att du svarade ärligt och seriöst på den frågan.

Den väsentliga frågan här är att regeringen har utsett Konsumentverket att fungera som lagens väktare. Det är Konsumentverket som ska se till att lagen efterlevs, men man har i samband med detta inte tillfört mera resurser. Det är mycket anmärkningsvärt att man inte gjort detta, om man verkligen tror på den här lagstiftningen. Det finns olika uppfattningar om hur mycket av den e-post som kommer i våra inkorgar som utgörs av icke begärd kommunikation. Siffrorna brukar pendla mellan 30 % och 50 % av alla de mejl som över huvud taget cirkulerar.

Om bara en liten bråkdel av dessa oönskade och ovälkomna mejl skulle anmälas till Konsumentverket, skulle det för det första innebära att den myndighet som skulle bli nedspammad blev antispammyndigheten Konsumentverket. För det andra skulle detta ta i anspråk tidsresurser i form av heltidstjänster och enorma uppdragsuppgifter för Konsumentverket. Jag vill fråga Marianne Carlström: Hur kommer det sig att man stiftar lag utan att ge några som helst ytterligare resurser till den myndighet som ska tillse att den här lagen verkligen är effektiv och faktiskt gör skillnad?

Anf. 64 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte förstå Moderaternas sätt att resonera. Först inser man problemet, men sedan vill man inte ställa sig bakom det förslag som finns. Ingen av oss tror väl att det här ska stoppa all spamning, men jag tycker att det är att ta i att säga att förslaget är ett slag i luften, att det är tandlöst, att det är en politisk illusion och att det fungerar som en våt filt.

Majoriteten i utskottet utgörs av alla partier utom Moderaterna. Det är möjligt att Moderaterna är klokare – det återstår väl att se. Vi tror inte att det här förslaget löser hela problemet, men vi tror att vi med det kommer en bit på väg. Det finns sedan andra åtgärder som man kan tillgripa.

När det gäller Konsumentverkets resurser vill jag säga att Konsumentverket varje år arbetar med olika saker. Jag tycker att det är en bra myndighet, som sköter sin verksamhet väl. Dels kan resurser omprioriteras, dels får vi snart en vårproposition, och om så behövs finns det möjlighet att ge tilläggsanslag. Alternativt kan man ta upp detta i höst eller omprioritera på annat sätt. Jag tror inte alls att det är omöjligt.

Däremot vill jag gärna fråga Henrik von Sydow: Ska inte EU-direktiv följas?

Anf. 65 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Herr talman! Vad först gäller frågan om EU-direktiv vill jag säga att om det är en anklagelse mot mig, slår den dubbelt så hårt gentemot regeringen. Regeringen presenterade propositionen långt efter det att EU hade bestämt att direktivet skulle vara genomfört. Vi vill uppfylla det, men vi vill göra det på ett materiellt träffsäkert sätt – framför allt så att den här lagstiftningen verkligen kan bli effektiv och göra någon som helst skillnad, något som är ganska så svårt att se i dag.

Jag är fortfarande nyfiken på att få ett svar på frågan om hur många mejl mindre du tror att du kommer att få efter den 1 april. Hur stor skillnad kommer lagen att innebära för alla oss som är e-postanvändare?

För att ytterligare tydliggöra Moderaternas ställning i detta kan jag säga att vi vill ha en effektiv lagstiftning som är tydlig och som inte innebär att man som nu lägger just en våt filt över det som i framtiden kan vara en stor möjlighet för konsumenten att få skraddarsydd information. Man kan få precis den information som man vill ha från ens favoritbutiker om ens favoritprylar; man kan få uppgifter om rabatter och liknande. Detta riskerar att bli mycket svårare.

Du säger att en majoritet av remissinstanserna är för det här. Ja – om du frågar myndigheter, institutioner och andra jurister! Men om du lyssnar på vad de enskilda företagarna och näringslivet säger hör du att de är rätt tveksamma när det handlar om vad som verkligen gäller. Det pratas till exempel om att det ska vara långsiktiga kundrelationer, likartade varor och likartade tjänster. Vad är likartade varor och tjänster? Får man marknadsföra skridskor som man har sålt till någon tidigare men inte skidor eller joggingdojor? Om du skulle börja klargöra vad formuleringarna och de helt centrala orden i undantagen betyder skulle det kanske föra oss framåt en bit.

Anf. 66 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det går ju alltid bra att svara med en motfråga.

Jag vet att direktivet är sent, men å andra sidan är ett det av de få direktiv som är sena. Vi svenskar är annars bra på att införliva alla EU-förslag. Vi är ofta först och bäst i klassen, men den här gången har det inte gått lika snabbt. Jag har alltså inte särskilt dåligt samvete för det. Men Moderaterna säger ju nej till det enda förslag som nu finns framme.

Henrik von Sydow undrar hur många mejl mindre man kommer att få. Du vet att det är helt omöjligt för mig att svara på det; det kan varken du eller jag göra. Däremot har vi nu ett förslag som vi tror kommer att minska problemen – och då säger ni nej till det!

Det kommer naturligtvis att utvecklas en praxis, som det alltid gör. Det är bara att läsa innantill i alla papper. Någon tilltro till systemet – EU-kommissionen och annat – har väl Henrik von Sydow och hans parti?

Annars är det bara att konstatera att det är som vanligt för Moderaterna: Man ska inte stoppa marknadskrafterna. Det är alltså bäst att låta oss ha det problem som vi har med obeställd e-postreklam eftersom vi annars stoppar marknadskrafterna och de reklamerbjudanden som Moderaterna gärna vill ha i sina datorer men som jag hemskt gärna säger nej till.

Anf. 67 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Spamning eller obeställd e-postreklam har blivit en växande plåga för oss som konsumenter och även för företag, myndigheter och liknande. Enligt de beräkningar som finns är det dessutom ett mycket snabbt växande problem. För ungefär ett år sedan beräknades mängden spam eller obeställd e-post fortfarande vara kring 10 % av den totala mängden e-post. De senaste beräkningarna visar att andelen under det senaste året har ökat till över 60 %. Som tidigare talare har varit inne på har detta gjort att e-post som kommunikationsmedium undergrävs. Mäniskor tvingas offra tid och datorkapacitet för att rensa bort onödig, obeställd och på olika sätt tveksam e-post.

För att man ska komma till rätta med problemet med obeställd e-postreklam krävs dels en fungerande lagstiftning, dels en fortsatt teknisk utveckling. Jag är övertygad om att man ska ha mycket lågt ställda förhoppningar om att denna lag som ensam åtgärd kan åstadkomma speciellt mycket för att minska den totala mängden obeställd e-post. Men vi är från Folkpartiets sida beredda att se detta som en pusselbit i den juridiska delen i det som behöver byggas. Detta är en lagstiftning på nationell nivå. Den hakar i sin tur i en EG-rättslig reglering på gemenskapsnivå. Men lösningarna får inte stanna där. Det behövs också ett globalt samarbete kring de rättsliga frågorna om obeställd e-post för att man ska kunna komma till rätta med problemet, för det är ett globalt problem.

Med anledning av propositionen har några motioner väckts. Vi kan ha förståelse för flera av de frågor som tas upp i motionerna, men vi anser att det är tillräckligt att göra det som direktivet innehåller i det här steget. Av det skälet tror vi att till exempel de frågor som handlar om en närmare reglering av undantaget för krav på samtycke är frågor som man med fördel kan fortsätta med på europeisk nivå – hellre än på svensk nivå.

Avslutningsvis, herr talman, tror jag att juridiken inte på något sätt ensam kommer att kunna hantera problemet. Det är otroligt viktigt att

Prot. 2003/04:76

3 mars

Obeställd e-postreklam

den tekniska utvecklingen för att hitta fungerande filter och olika e-posthanteringssystem fortsätter. Den innovationsverksamheten fortsätter helt utanför de politiska församlingarnas salar. Därför tycker jag att det är fullt riktigt att man konstaterar att den utvecklingen måste få ha sin gång utan att riksdagen går in och pekar ut någon färdriktning eller lämnar synpunkter.

Bill Gates, som tidigare har nämnts, tillkännagav till exempel i förra veckan att Microsoft vill ha en ordentlig identifikation på all e-post. Man börjar med företagets stora postverk Hotmail, som nu kommer att föreskriva att varje avsändaradress ska publiceras. Det är en del i det stora pussel som måste byggas för att komma till rätta med problemet med obeställd e-post.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 68 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag har inte hört någon som är tacksam för all den obeställda reklam och de obeställda meddelanden som vi får dagligdags i vår mejl. De bra försvinner i mängden av dåliga. Jag tror att ett eget beslut om vilka man vill ha reklam och andra meddelanden ifrån skulle främja den enskildes möjligheter.

Riksdagen har tidigare beslutat att tillåta obeställd e-postreklam enligt den så kallade *opt out*-principen. Det gäller alltså post till e-postadresser vars innehavare inte i förväg har anmält till ett spårregister att de inte önskar denna typ av reklam. Beslutet innebar i praktiken att det blev fritt fram för e-postreklam i Sverige eftersom inget sådant register var upprättat.

En rad problem har drabbat och drabbar oss alla just därför att vi inte kan värja oss för brev som fritt kan sändas. Kristdemokraterna har under några år skrivit motioner i ärendet där vi vill ändra principen. Regeringen gav i ett beslut den 20 januari 2000 Konsumentverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till ett spårregister i Sverige dit de e-postinnehavare som inte önskar obeställd e-postreklam skulle kunna vända sig. Konsumentverket har utrett förslaget och diskuterat möjligheterna att upprätta och administrera ett spårregister med företrädare för näringslivet. Man har därvid kommit fram till att ett spårregister för e-postreklam inte kan fungera effektivt om inte alla som marknadsför sig kontrollerar sina utskick mot ett och samma register. Dessutom anser Konsumentverket att det krävs att konsumenterna vet om att registret existerar och har förtroende för detsamma. På Konsumentverket finner man det inte troligt att dessa mål kan uppnås. Som en följd av utredningen och diskussionerna med näringslivet kom man fram till att beslutet om att tillåta obeställd e-postreklam enligt en *opt out*-lösning bör omprövas och att ett uttryckligt förbud mot sådan reklam bör införas. Tyvärr har regeringen inte föreslagit detta själv.

Nu spelar oss EU-direktivet i händerna och vi får en möjlighet att få fram det som vi i vårt parti önskar, och som jag vet att också andra motionärer önskar, nämligen att man kan värja sig för obeställd e-post.

Herr talman! Jag tycker att det är bekymmersamt och funderar på det som den moderata representanten Henrik von Sydow sade. Hur kan man resonera när man vill hindra detta första steg till att bli fri från alla dessa

brev? Också Moderaterna har ojat sig över det i många sammanhang. Det kan vara bra med EU-direktiv.

Herr talman! Jag vill här uttrycka att jag är nöjd med det rejäla steg som vi tar mot en lösning av problem som många människor känner. Nu blir vårt förslag verklighet, och jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 69 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! För några år sedan fattade riksdagen beslut om att vi skulle ha en *opt out*-lösning. Frågan debatterades, och Vänsterpartiet kritiserade då regeringen för att den valde *opt out*-lösningen, det vill säga att man i efterhand skulle tala om för dem som skickade obeställd e-postreklam att man inte ville ha den. Man skulle alltså tvingas ta emot obeställd e-postreklam och protestera i efterhand mot den eller anmäla sig till ett register som då inte fanns.

Det var mot den bakgrunden som Vänsterpartiet nästan direkt valde att ställa sig bakom direktivförslaget när vi hade det uppe i samtal med regeringen. Det är också därför som Vänsterpartiet har samarbetat med regeringen om att lägga fram propositionen.

Det finns i det här förslaget en *opt in*-lösning som innebär att personer som får e-postreklam måste ha samtyckt till det på förhand. Det är den principiella fråga som jag tycker att det här lagförslaget har störst bäring på, *opt in*-lösningen.

Jag instämmer i mycket av det som Marianne Carlström, Martin Andreasson och Yvonne Andersson har tagit upp tidigare. Där är vi överens i utskottet. Vi tycker att frågan kring obeställd e-postreklam är problematisk. Jag håller med Martin Andreasson i det han säger om att de tekniska lösningar som inte är preciserade inte heller går att precisera i en lagstiftning. Det går inte i dag att fastslå att man ska använda en viss teknisk lösning för att få bort det hela.

Precis som Moderaterna tidigare tog upp i sitt anförande måste man låta den tekniska lösningen verka fullt ut och utvecklas i den hastighet den gör. Om vi fattar beslut om en lag i dag om att en viss teknisk lösning ska vara att föredra framför någon annan, är den omodern redan i morgon och blir verkningslös.

Det här förslaget lägger inga begränsningar för vilka tekniska lösningar man kan använda sig av för att få bort e-postreklamen, tvärtom. Det har också kommenterats av andra att kommissionen har meddelat en komplettering till direktivet om förbud mot obeställd e-postreklam, som bland annat sätter fokus på både tillsynsåtgärder och självreglering men också de tekniska åtgärderna och informationsåtgärderna.

Det är viktigt att vi inte glömmer bort att vi kan ta ett första steg i dag. Jag tycker att vi borde ha tagit det för redan fyra år sedan och beslutat om *opt in*-lösningen. *Opt in*-lösningen är ett första steg mot att på allvar tala om vilken inställning vi som lagstiftare har till e-postreklam.

Jag kan också instämma i den kritik som Moderaterna lyfter upp när de säger att det här inte kommer att lösa allting. Men man påstår ingensans i förslaget att all spam, obeställd e-postreklam, kommer att försvinna i och med förslaget. Tvärtom ger det en inriktning.

Jag tycker också att det ger en tydlig hållning i det arbete där Sverige måste vara pådrivande internationellt för att man ska lösa problemet. Det

Prot. 2003/04:76

3 mars

Obeställd e-postreklam

här är en lagstiftning som täcker EU, och det kan enbart beivras när någon begår brott mot den inom EU. De servrar som finns utanför EU:s mark kan vi inte göra någonting åt med den här lagen. Samtidigt kan vi förhandla med andra länder.

USA har tagits upp som exempel där man har misslyckats med sina lagar. Där blir också de tekniska lösningarna återigen det som kommer att leda någonvart, som problemet ser ut i dag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och regeringens proposition, som är ett samarbete med Vänsterpartiet. Anledningen till att Vänsterpartiet har valt att inte stödja något av de motionsyrkanden som har tagits upp i betänkandet är helt enkelt att vi tycker att förslaget, såsom det ser ut nu, uppfyller de krav som vi ställer. Självklart gör det inte att vi slutar oroa oss för spam och obeställd e-postreklam. Tvärtom måste arbetet fortskrida. Det måste kanske också intensifieras ännu mer på det internationella planet.

Anf. 70 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Miljöpartiet välkomnar att regeringen äntligen har kommit med förslag på *opt in*-lösningen. Det har vi krävt i flera års tid. Det är alltid synd att konstatera att det är på grund av EU som regeringen äntligen börjar engagera sig i frågan och att man inte har kommit fram till något förslag tidigare.

Samtidigt måste vi konstatera att EU i det här fallet inte räcker till. Flera talare har varit inne på det och konstaterat att det egentligen inte är i EU-länderna som det stora problemet ligger utan i USA och andra länder. Därför skulle det kanske vara nödvändigt att ha ytterligare ett beslutsorgan som ligger betydligt högre än EU, för EU räcker inte till för de globala problem som vi i dag står inför. Spam är ett utmärkt exempel på detta.

I princip är två av tre e-postmeddelanden i dag obeställd e-postreklam, och det ökar explosionsartat.

Vi från Miljöpartiet har valt att inte gå med på propositionen, utan vi har lagt fram egna motionsförslag just på grund av att det bara är ett litet steg framåt. Sedan sätter man punkt. Vi skulle behöva ta flera steg framåt för att komma i kapp den utveckling som nu pågår. Vi skulle behöva ha mer och starkare lagstiftning på några av de områden som finns med.

Jag tycker att regeringen och i det här fallet Vänstern verkar uppgivna och säger att man får avvakta och se vad som händer. Sedan får man kanske putsa på det längre fram.

Vi vet vad problemet är, och vi har också lösningar. Det finns möjligheter i direktivet att införa en strängare regel.

Två saker gäller bland annat kundrelationer. Där tycker vi från Miljöpartiet att det inte är skäligt att det ska vara kundens sak att avsäga sig e-postreklam i existerande kundförhållanden utan att det borde införas någon sorts tidsbegränsning av hur lång tid kundförhållandet ska anses vara. Det är precis vad man tar fram i den utredning som ligger till grund för propositionen samt vad som sägs i det svar som Konsumentverket självt avgett. Man tycker att man måste ha en tidsbegränsning och att det ska tolkas restriktivt.

Det skulle man kunna införa. Vad är regeringens svar på detta? Det får EG-domstolen avgöra längre fram. Det ska inte vi lägga oss i. Det är

väl defensivt. Varför kan inte regeringen lägga fram ett förslag om att till exempel ett år ska anses vara skäligen? I stället avvaktar man vad EU och EG-domstolen ska säga. Jag tycker att det är ett defensivt förhållningssätt. Om man vill stå på konsumenternas sida borde man kunna införa den lagändringen redan nu.

En annan sak är det naiva uttrycket att det bara ska gälla fysiska personer. Det är precis som att det bara är vi fysiska personer som får en massa e-postreklam. Så är det naturligtvis inte. Det finns massor av juridiska personer. Alla som går till jobbet och öppnar sin e-post får den med anledning av jobbet. Därför borde man också ha begränsningar när det gäller juridiska personer.

Det borde vara självklart. Men här verkar både Socialdemokraterna och Vänstern vara lite naiva. De säger i stor sett: Vi följer frågan. Skulle det visa sig att det innebär problem får vi kanske göra någonting åt det längre fram. De talar om längre fram. Men vi har redan en explosionsartad utveckling av e-postreklam, som är spam.

Man borde nu i lagstiftningen kunna säga att det ska vara skydd även för juridiska personer och inte bara för fysiska. Direktiven medger en sådan lösning. Vi borde ta tillfället i akt att göra precis på det sättet. Det är defensivt från utskottet att inte kunna vara lite mer offensiv i den här frågan. Det borde stå på konsumenternas sida så att de slipper en massa e-postreklam, även om jag inte tror att just detta förslag löser alla problem. Så är det tyvärr inte.

Det är trots allt ett litet steg framåt på vägen. Vi kommer därför inte att stödja Moderaternas reservation, även om jag kan ha sympati för mycket av det som Henrik von Sydow tog upp i sitt inlägg. Det är trots allt ett steg på vägen. Men vi från Miljöpartiet vill ta några steg till.

Med anledning av detta yrkar jag under punkt 3 i utskottets förslag bifall till vår motion L10 yrkande 2 som handlar om skyddet för juridiska personer.

Anf. 71 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Herr talman! Den obeställda e-postreklamen, spam, upptar alltmer tid, bandbredd och lagringsutrymme. Den skapar därmed kostnader för privatpersoner men framför allt för företag. Det nu framlagda betänkandet är ett steg i rätt riktning men behöver kompletteras och förstärkas på några punkter.

Enligt förslaget är det endast fysiska personer som anses drabbade av spam. Det är angeläget att även juridiska personer ska få ett förstärkt skydd då det står stora värden i form av tid och pengar på spel.

Jag läste precis att Nordenchefen på ett större företag hade gjort en beräkning att det tog 10–15 minuter per person och dag på de flesta företag just nu i världen som är anslutna till Internet att rensa från spam. Man har gjort beräkningar att det under det år som just nu varit kostat 41,6 miljarder kronor. Det är en fördubbling från året innan.

Det är viktigt att även företag och andra juridiska personer omfattas av förstärkningen. Jag håller med Ulf Holm i det han sade tidigare i detta. Utskottet anger som skäl för sitt avstyrkande att inga skäl framkommit vid remissrundan. Jag är övertygad om att man får en motsatt bild om man gör en rundringning till företag i Sverige.

Jag har själv arbetat i många år som IT-chef. Jag kan konstatera att problemet finns och växer. Man kan tacka nej till seriösa företags erbjudanden. Men det finns många fler. Utskottet understryker dock att regeringen lovat att följa frågan och återkomma om problemet underskattats. Jag lovar också att följa frågan noga.

Vid ett kundförhållande gäller enligt förslaget det omvända förhållandet, det vill säga *opt out*. Har man ett kundförhållande till ett företag genom köp eller dylikt är obeställd e-postreklam tillåtet för tid och evighet från det levererande företaget. Ett kundförhållande borde tidsbegränsas i lagen, till exempel till ett år.

Utskottet skriver i betänkandet att direktivet inte ger någon ledning i frågan om hur länge ett kundförhållande ska gälla, och därför kan man inte föra in den frågan på agendan. Det är en märklig motivering. Man är dessutom tveksam till om det är till gagn för konsumenten. Därtill kommer, skriver utskottet, att man kan säga nej på ett enkelt sätt.

Det kan man säkert till en del företag. Men med tanke på att adressuppgifter sprids mellan företag i cyberrymden, säljs till varandra och används på olika sätt är det inte alltid så lätt att säga nej.

Det viktigaste är att det inte bara handlar om det lagförslag som vi nu kommer att fatta beslut om. Det handlar också om samverkan. Det behövs en samverkan inom EU. Det är angeläget för att komma fram till långsiktigt hållbara lösningar. Jag kan bara understryka behovet av att regeringen i samtal med EU och andra länder med kraft stödjer intentionerna med begränsning av spam. Vi vet att EU för en dialog med andra länder och bland annat USA. Där har man tyvärr för närvarande en ganska tandlös lagstiftning mot detta.

Ulf Holm efterlyste också ett högre organ än EU för att jobba med detta i världen. Jag vet att OECD precis har haft en konferens. Den har också belyst frågan hur vi *world wide* ska jobba med de frågorna. En del har uttalat sin förhoppning att Bill Gates kommer att som en frälsare lösa detta. Vi kan konstatera att många av de problem vi har i dag är säkerhetsproblem i samband med de produkter som används för Internetsökning och så vidare. Det är viktigt att man där tar tag i frågan.

En del säger att man ska förlita sig på filter som är väldigt bra. Det finns i dag inte några särskilt bra produkter för detta. Det tar väldigt mycket tid och kraft att lära filter att bli bra. Det tar väldigt mycket kraft att sitta och rensa i de *trash cans* som tar hand om spam för att se att det inte har kommit riktiga mejl i den burken. Det finns fortfarande väldigt mycket att göra med den tiden. Men man ska heller inte utesluta att det kommer att blir effektivare.

Inom EU har det florerat lite olika uppgifter om hur mycket e-post som är spam. Jag hörde siffran lite drygt 50 %. Någon i debatten har sagt 60 %, och någon sade här att det är tre av fyra mejl. Det är ändå viktigt att konstatera att förtroendet för och nyttan av e-post alltmer kommer att begränsas om inte åtgärder vidtas.

Den lag som nu kommer är en viktig del. Den är kanske inte så skarp i vissa delar som vi skulle önska. Jag tror att den måste kompletteras på sikt. Det är viktigt att vidta tekniska åtgärder och att företag tar sitt ansvar. Men det gäller framför allt samverkan mellan oss och andra länder.

Detta är en markering. Lagen i sig kunde ha blivit skarpare. Vi får se vad den framtida uppföljningen visar.

Herr talman! Vår tid präglas av den nya IT-tekniken. Den har gett oss mycket. Vi kan nå hela världen. På bara några sekunder når vi en vän på andra sidan jorden. Tillgängligheten är både på gott och på ont, som vi hört här i dag. Informationen fullständigt flödar över oss. Det märker vi här i riksdagen. Frågan är hur vi ska hantera den och tillgodogöra oss den.

Företeelsen spam är en av de oönskade sakerna. Det är ett problem för oss, och vi vill inte ha det. Inom Internettekniken ska det inte finnas några gränser och heller inte några lagar. Men då utnyttjar man också tekniken för icke-önskvärda syften.

Det var så, herr talman, att regeringen tidigare föreslog och riksdagen beslutade om den *opt out*-lösning som många har pratat om och som innebär att konsumenten själv aktivt säger nej till reklamen. Man förut-satte då att det skulle upprättas ett spärregister dit man skulle anmäla att man inte ville ha en viss typ av reklam. Det genomfördes inte – det blev inget spärregister. En *opt out*-lösning kan sättas ur spel eftersom den som skickar spam kan förfalska adressen, och det är ju det som har gjorts.

Den här lagen har prövats i USA – det är riktigt. Om jag då har an-mält att jag inte vill ha en viss sorts reklam så skickas nästa gång en snarlik reklam, som vi har sett. Har man till exempel anmält att man inte vill ha pornografiska bilder på till exempel nakna kvinnor så skickar man nästa gång bilder på till exempel barn. Det hjälper alltså inte, utan man kan gå runt den här lagen, vilket vi här i riksdagen nu i högsta grad är drabbade av. Med *opt out*-lösningen läggs ansvaret på konsumenten att själv säga nej och ta reda på hur man gör det här. Det verkar i alla fall bli en kategorisering av *opt out* som begränsar verkan i motsats till en all-män lösning.

Därför är det tillfredsställande att regeringen nu kommer med det här förslaget efter fyra fem år. Jag var faktiskt den första som motionerade om det här. Det spelar ingen roll vem det var, men jag har alltså i fem år drivit i riksdagen att vi skulle ta den här tiden. När man första gången tog den här *opt out*-lösningen bara vällde det in spam, och jag sparade alla i början för att bevisa att alla bara skickade: Se här vilken lösning ni har tagit här i riksdagen, och så dumt det här var. Redan då tyckte jag att man kunde förutsätta att vi skulle bli överösta, Marianne Carlström, med det här. Det var ett jätteproblem.

Aktörerna på Internet har erbjudit en tuff e-mejladress i utbyte mot att konsumenten tar emot reklam, och många gjorde det. Det stod ofta finstilt i texten, och sedan var det omöjligt att göra något åt det här. Man tryckte alltså på knappen ”accept”.

Tills nu är det så att olaglig e-postreklam tyvärr har tagit skydd av våra svenska regler. Spam tar ju tid att ladda ned, som vi vet, och belastar systemen mycket. I de fall då användaren betalar för sin Internetförbin-delse, antingen genom telefonräkningen eller per megabyte, innebär de extra reklambreven en ökad kostnad för mottagaren. I praktiken innebär det att mottagaren får betala för att få reklam i sin brevlåda, något som borde vara helt oacceptabelt. I fallet med faxreklam bekostar mottagaren det papper som reklamen trycks på, och detta borde också vara helt oac-ceptabelt.

I en motion tidigare har jag också föreslagit en lagstiftning som gör all obeställd reklam på mottagarens bekostnad olaglig. Det intressanta med det är att man angriper det generellt. Internetleverantören kan ju spärra konton. Även om adressen är förfälskad kan en leverantör hitta den maskin som har sänt reklamen. I dag kan internetleverantörer som Telia, Telenordia, Tele 2 och Spray faktiskt göra det här genom att ta avstånd från vissa företeelser. Men kommer det att finnas en lag som förbjuder oönskad reklam på mottagarens bekostnad så blir det säkerligen lättare att få Internetleverantörerna att spärra konton.

Vi har pratat om USA. I Washington har man den strängaste lagen, som förbjuder spamning till invånarna i staten Washington. Där är påföljden dyra böter. I USA har man nu sagt att man vill förbjuda all spamning i stort, liksom många länder i EU har gjort.

Det som fattas i propositionen är spamning mot företag, som Ulf Holm tog upp här. Om det går igenom och blir tillåtet – det gör det säkert – skulle det, tycker man, kanske vara i syfte att sälja en produkt, och då skulle det gå speciellt till någon inköpsansvarig eller dylikt i det här företaget. Det kan man tänka sig. Men vi vill ju inte ha det här. Det som då måste garanteras är att alla som är anställda på företaget inte drabbas av spam, för det kommer de att göra. Så sker nu vid de stora företagen.

Då är det viktigt att avsändaren är spårbar, och det är svårt, därför att spammet maskeras nu ofta som ett nyhetsbrev för att man ska öppna det. Det är skumma metoder som används. Man vet att de som skickar iväg skräppost använder stulna adresser. Går man nu ut, till exempel i Hotmail, och förbjuder det här så får vi väl se om det kan ha någon verkan. Men avsändaren kan oftast inte spåras. Det här kostar alltså miljontals kronor för stora Internetoperatörer, och för företag kostar det också väldigt mycket.

Jag vill sluta med det här och hoppas att *opt in*-lösningen kommer, men även att det som vi från Miljöpartiet har föreslagit ska gå igenom.

Anf. 73 VIVIANN GERDIN (c):

Herr talman! Jag vill också säga några ord med anledning av betänkandet om obeställd reklam. Jag vill också börja med att ställa mig bakom utskottsmajoritetens förslag och yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Det har sagts tidigare här, och jag måste också instämma i det, att det är ett steg i rätt riktning, men att det också återstår en del åtgärder för att nå målet. Vi i Centerpartiet har inte motionerat på propositionen, men vi har i ett tidigare motionsyrkande framfört krav på förändringar i marknadsföringslagen. Dessa krav innebär införande av *opt in*-regler i syfte att begränsa den obeställda e-postreklamen. Det här kravet har nu blivit tillgodosett.

Jag kan instämma med den moderate representanten om att det behövs tekniska lösningar utöver lagstiftningsåtgärder för att få stopp på eller åtminstone minska den obeställda reklamen. Förutsättningarna för en effektiv kontroll av efterlevnaden av lagen är också en intressant fråga, därför att den ser vi heller inga lösningar på i dag. Det har talats en hel del om oåtkomliga servrar runtom i världen som vi har svårt att styra över. Därför kan vi väl se i dag att det steg vi har tagit nu främst är en sak

som är begränsad nationellt men att vi också på sikt kan nå fram till en enad front inom EU.

Det känns otillfredsställande, faktiskt, med tanke på all den skräppost som väller in från främst USA. Men vi tycker i dagsläget att vi ändå tar det här steget i rätt riktning, och vi nöjer oss med det här. Samtidigt kan vi också se i betänkandet att man anger att det pågår ett arbete, och EU-kommissionen har också aviserat en handlingsplan som kommer att innehålla en lång rad åtgärder. Det återstår ännu att se om de åtgärderna också kommer att ta upp de globala problemen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2003/04:76
3 mars

Obeställd e-postreklam

7 § Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter

*Bibliotek, litteratur och
kulturtidskrifter*

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2003/04:KrU4
Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter.

Anf. 74 PAAVO VALLIUS (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar utskottet motioner som väckts under allmänna motionstiden år 2002 och år 2003 och som rör frågor om bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter.

Inom biblioteksområdet behandlas ett antal frågor såsom upphävande av bibliotekslagen, nationell bibliotekspolitik och kommunala biblioteksplaner, stöd till folk- och skolbibliotek, skolbibliotek för förskolan, arameiskt bibliotek och pliktexemplar.

Vidare behandlas motioner om litteraturens betydelse och en utredning om böcker för barn.

Inom kulturtidskriftsområdet behandlas motioner om införande av kulturporto, distributionen av kulturtidskrifter, frågan om ett ersättnings-system för kulturtidskrifter på bibliotek, elektroniskt publicerade tidskrifter, utveckling av stödet till kulturtidskrifter samt stödet till organisationstidskrifter.

Slutligen behandlas en motion som rör namnsdagslängd och en motion om språklig mångfald i den offentliga miljön. Utskottet avstyrker samtliga dessa motioner. I betänkandet finns tio reservationer och åtta särskilda yttranden. Utskottet överlämnar därmed betänkandet för debatt och beslut.

Anf. 75 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Litteratur- och biblioteksfrågorna tillhör knappast de mest upphetsande i riksdagsdebatten i den meningen att oenigheten skulle vara särskilt stor oss emellan – tvärtom. På sätt och vis är det synd, därför att enighet tenderar att få ett ämnesområde att slumra in. Oenighet, däremot, tvingar alla att vässa sina argument, lyssna till andra och fundera över sina bevekelsegrunder. Därför tror vi att det är nödvändigt att ifrågasätta även sådant som man betraktar som självklarheter.

Alla tycker inte om att läsa – och en del har svårt för det. Men de flesta gör det, i synnerhet om de som barn har fått en självklar kontakt med böcker. Därför är det roligt, tycker vi, att läsa i Kulturrådets omvärldsanalys att barns kontakt med böcker har ökat och att tre av fyra barn faktiskt har någon vuxen som läser med dem varje dag. Enligt den här rapporten har barn mellan tre och åtta år mer kontakt med böcker än med TV.

I biblioteksvärlden diskuteras nu hur framtidens bibliotek ska se ut. Jag besökte biblioteksdagarna i fjol och lyssnade till olika seminarier, varav många handlade om nätbaserat lärande och annan användning av Internet. Därför tror vi att det är bra att det i betänkandet om Kungliga biblioteket föreslås en nationell samordning på digitalområdet, ett så kallat Sveriges nätbibliotek.

Fru talman! Hur ska då de framtida biblioteken se ut? Kan de bli spännande mötesplatser – inte som forna tiders tysta kunskapstempel, som säkert avskräckte många? Sådana här mötesplatser finns redan – det vet vi – på många håll i landet med fikamöjligheter, utställningar och program av olika slag. Det är ett slags kulturhus, helt enkelt. Men varför ska folkbiblioteken bara drivas i kommunal regi? Det är viktigt att tänka nytt och tänka större.

Det påstås att svenska bibliotek utvecklas mindre än bibliotek i jämförbara länder. Jag har svårt att ha någon uppfattning om det, men säkert behöver vi på det här området, som många andra, ta reda på vad som sker i andra länder. Jag har utomlands varit inne i före detta kyrkor som förvandlats till bibliotek. Det säger förvisso inte så mycket om verksamhetens innehåll, men nog var miljön fascinerande.

I branschen talar många om den så kallade neoindustriella revolutionen, som bland annat innebär att allmänheten förses med elektroniska bibliotek.

I en rapport från Unesco beskrivs någonting som heter Projekt Gutenberg, en webbplats som erbjuder en bred samling av elektroniska texter på Internet. Omkring 12 000 e-böcker finns tillgängliga, och varje månad kommer 500 nya titlar ut. Det här omfattande utbudet har blivit möjligt tack var frivilliga insatser över hela världen.

Även här i Sverige har många bibliotek den här servicen. Man kan ladda ned en bok utan kostnad och behålla texten i fyra veckor. Fördelarna är många, inte minst, naturligtvis, att biblioteket är öppet dygnet runt. Man kan ladda sin handdator med olika romaner innan man åker iväg på semester.

Många tror att e-boken redan om några år kommer att vara lika stor som pappersboken. Det tror inte jag, men tekniken är uppenbarligen gränslös.

Men, fru talman, det här skapar nya frågor, om upphovsrätten till exempel. Hur ska ersättningen till författare och översättare se ut? Här bör Sverige agera internationellt – det är möjligt att det redan tas kontakter – för att se till att reglerna blir lika oavsett land. Det här kommer nämligen att kräva globala lösningar.

Den nya tekniken ger också stora möjligheter för kulturtidskrifterna, som kan ha svårt att finansiera traditionell utgivning i pappersformat. Ibland bringas vi uppfattningen att kulturtidskrifterna är en krisbransch. Det är de egentligen inte. Det finns för närvarande, fortfarande enligt

Kulturrådets rapport, som jag litar på i det här fallet, drygt 530 kulturtidskrifter i Sverige av hög kvalitet, varav ett 80-tal har Internet som hemvist. Och alltfler tidskrifter verkar födas.

Från moderat håll har vi föreslagit att biblioteksersättningen även ska gälla författare som publiceras i tidskrifter.

Vi vet alla att ekonomin och distributionen är ett problem för många av kulturtidskrifterna. De ideella insatserna är ofta avgörande, eftersom de flesta har små upplagor. Men alla kan inte räkna med stödpengar, hur angelägna de än må vara. Dessvärre – eller kanske dessbättre i vissa fall – räcker inte pengarna till allt. Och jag är inte den enda som är orolig över vad som kommer att ske när allt färre tvingas försörja alltfler. I den delen är inte heller Kommunförbundets prognos och rapport särskilt roliga att läsa, men det kan komma att betyda nytänkande. Man brukar ju säga att nöden är nytänkandets moder, och det är positivt. Kulturrådet talar bland annat om sponsring som en ny finansieringskälla. Men det förutsätter å andra sidan andra skatteregler och att företagsamheten tillåts blomma.

Fru talman! Flexibilitet är nödvändig för överlevnad, och frågan är då: Hur pass flexibel är bibliotekslagen? Vi tror att ett avskaffande av den här lagen skulle främja andra former av biblioteksverksamhet. Olika driftsformer och olika profilering skulle kunna få större utrymme. Det är bakgrunden till vår önskan att se över lagen. Syftet är faktiskt att värna rätten till kunskap och utbildning.

Biblioteksutredningen har varit ute på remiss. Den innehåller väl inte så mycket nytt, men även där värnar man det kommunala självstyret, och det är bra så. Kunskaperna finns där, men det hjälper givetvis inte när kommuner har ont om pengar och valet kan stå mellan annat som också uppfattas som viktigt. Det gäller inte minst kommuner – jag har talat om det förut – som Stockholm, som får betala stora summor till andra delar av landet.

Boklånen har minskat något på landets bibliotek, och det bekymrar somliga. Men i stället har boken, och även läsandet, ökat markant efter att skatten på litteratur sänktes. Det är ju en intressant effekt på väldigt många sätt. Här får människor själva avgöra vad de ska göra med sina inkomster när de får mer kvar efter att kommun och stat har tagit sitt. Det har helt enkelt köpt fler böcker, inte nöjt sig med att få samma bokkvot till ett lägre pris.

Det har inte, fru talman, sålts så mycket böcker någonsin under de 30 år som Svenska Förläggareföreningen har tagit in statistik. Alltfler ljudböcker säljs, inte bara talböcker inom det imponerande DAISY-systemet utan även för andra läsare eller lyssnare. Man kan gå runt på stan eller sitta bekvämt tillbakalutad på buss eller tunnelbana och lyssna på böcker.

Vi läser mer böcker, även om det inte gäller alla, trots att konkurrensen mellan medierna är så stark. Fortfarande lär var sjunde svensk aldrig öppna en bok. Det kanske också förändras i takt med att böcker blir lika självklara i varukorgen som kaffe och potatis.

Till skillnad från i många andra länder är böcker tillgängliga på andra platser. Det lär vara unikt att kunna köpa böcker på bensinmackor, som vi kan göra i Sverige, och i min mataffär är det pocketböcker som står vid kassan, inte godis.

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Bibliotek, litteratur och
kulturtidskrifter*

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att bokmarknaden verkar vara en marknad som fungerar. Bok- och biblioteksmässan är ett jättelikt evenemang. Bokhandeln liknar också alltmer spännande mötesplatser med kaféer, diskussionshörnor och service av olika slag. Det arrangeras berättarfestivaler och poesifestivaler, där författare, musiker, skådespelare och dansare möts.

Boken är oslagbar.

Med det vill jag yrka bifall till reservation nr 1. Jag står också bakom de andra moderata reservationerna.

Anf. 76 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Kulturen är ett område där kommunerna har så gott som fullständig frihet att agera, och det är mycket bra. Det mesta är från statens sida oregrerat, men det finns ett undantag, och det gäller biblioteken. Socialdemokraterna har underligt nog ansett en lag nödvändig för att reglera biblioteksverksamheten.

Detta vänder sig Folkpartiet kraftfullt emot. Lagen kan nämligen i praktiken fungera som ett hinder för kreativitet och förnyelse inom biblioteksområdet, som till exempel profilering av vissa områden eller kanske rentav olika driftsformer. Såväl funktionen inom biblioteken som driften av desamma skulle med fördel faktiskt kunna upphandlas på en marknad.

Bibliotekslagen kan inte påverka det förhållandet att kommunerna har mycket olika ambitionsgrad. Standarden är påfallande ojämn när det gäller satsningar på bibliotekens öppethållande, filialer till stadsbiblioteken, bokbussar och framför allt anslag till bokinköp. Ofta blir det just detta anslag som prioriteras ned i en tid när kommunerna trängs ekonomiskt.

Med den bakgrunden är det enkelt att konstatera att bibliotekslagen inte fyller någon som helst funktion när det gäller de viktiga prioriteringarna som till exempel anslag för litteraturinköp. Därför bör den upphävas.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Ett tangerande område är tidskriftsstödet som är mycket omdebatterat, både till sin omfattning och till sin inriktning. Kulturrådet har dragit ned stödet till fem av de ledande kulturtidskrifterna på ett alldeles förödande sätt. Även om min kollega från Moderaterna nyss stod här och berättade att det finns 530 tidskrifter – det är mycket bra – så är det förödande att tidskrifter som BLM, Artes, Ordfront, ETC och Biblis har blivit av med sina anslag helt och hållet. I dag är stödet till kulturtidskrifter 15 miljoner kronor per år, vilket innebär att man under de gångna tio åren har minskat anslagen med nästan 4 miljoner kronor. Detta är allvarligt.

Man orkar inte från Kulturrådets sida ta till sig det trista men sanna faktum att kvalitet kostar pengar. Det är dyrt att arbeta med intellektuellt högt ställda mål och hög kvalitet. För att ännu mer underminera kulturtidskrifternas ställning har Kulturrådet ovanpå det att de stora inte längre får något anslag bestämt att tidskrifter som inte får något stöd inte heller kan få del av bibliotekens prenumerationsstöd. Vem, fru talman, förutom eldsjälarna som gärna offrar en slant på dessa altaren, ska då kunna läsa de här tidskrifterna? Det verkar vara en allmän uppfattning att det är

bättre att alla tidskrifter är lika dåliga nu när de riktigt bra och vassa inte längre får medel eller ens blir tillgängliga för allmänheten på biblioteken.

Folkpartiet har föreslagit en förstärkning av tidskriftsstödet med 3 miljoner kronor i jämförelse med majoriteten.

När jag nu ändå berör Kulturrådet kan jag inte undgå att konstatera att kritiken mot denna myndighet växer. Så här skriver Gunnar Olsson:

Kulturrådet har tystnat. Inga initiativ tas. Inga ord hörs från Skeppsholmen. Kulturrådet är i det närmaste helt offside. Ingen utveckling kan skönjas. Letar man i mediaarkivet det senaste året får man fem träffar för generaldirektören vid myndigheten. Två handlar om att hon var tilltänkt att utreda lagen om vård av missbrukare. En träff handlar om hur mycket generaldirektörer i allmänhet tjänar, och vid två tillfällen nämns hennes namn i förbigående.

Tystnaden kring kulturfrågor och särskilt frågor som berör litteratur och kulturtidskrifter håller på, fru talman, att bli ett nationellt problem. Om man talar med biblioteksvärlden är kritiken mot Kulturrådet och departementet massiv. Den dominerande uppfattningen är att mycket liten vilja finns till nyskapande eller kreativitet. Man har helt enkelt tröttnat.

De moderna folkbiblioteken är i dag, precis som min företrädare i talarstolen Lena Liljeroth sade, torg för litteratur, en kultplats för litteraturläskare, kaféer, mötesplatser och mycket mer. Men jag menar att våra bibliotek i ännu högre grad skulle kunna vara en mötesplats, en härlig arena för dialog, utbildning, demokratiutveckling och mycket mer vid sidan av litteraturen och tidskrifterna, filmerna, seminarierna, sagostunderna och så vidare.

Människor behöver biblioteken, böckerna och tidskrifterna. Varför? Jo, för livets skull, för livets och det mänskliga växandets skull. Vi behöver dem för att förnimma våra egna tankar, för att sätta ord på våra egna tankar och för att återskapa tankarna till känslor. Resultatet blir människor som i djupet känner, tänker, upplever och har ord för detta.

Det är nu dags att ta bort den våta filt som ligger tung över den socialdemokratiska kulturpolitiken, särskilt med avseende på det ämne som dagens betänkande fokuserar: människors möjlighet till läsande, utveckling och mänsklig växt tack vare och genom våra fantastiska bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter.

Med detta, fru talman, yrkar jag, som jag tidigare sagt, bifall till reservation nr 1.

Anf. 77 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Låt mig börja med att ge några synpunkter kring biblioteken. Biblioteken är en av våra mest anlitade kulturinstitutioner. I dag besöker närmare 70 % av alla som bor i Sverige ett bibliotek minst en gång per år. Vi kristdemokrater vill fortsätta att värna den unika plats för läsning, informations- och kunskapssökning, folkbildning och möten som just biblioteken utgör.

Någon har sagt att den som har lärt sig att se och uppleva boken och dess betydelse aldrig har tråkigt. Den som har upptäckt boken har alltid en vän.

Även om det nationellt finns ett stort ansvar att ge stöd på olika sätt har naturligtvis kommunerna det avgörande ansvaret. Kristdemokraterna

arbetar för att varje kommun ska upprätta en biblioteksplan där frågan kring bibliotekets roll i den egna kommunen och dess mål och visioner arbetas in och diskuteras.

Det är viktigt att folkbiblioteken inte tas för givna och att de inte blir utan mål och visioner. Biblioteken måste kunna och få förändras med det omgivande samhället och med kommunens stöd ta sig an nya uppgifter och nya målgrupper. Varje kommun måste kunna ta ett ansvar för folkbiblioteken, som vi är övertygade om kommer att få en allt större betydelse i kunskapssamhället.

Vi vet att frågor kring biblioteken och bibliotekslagen, som också har kommit fram i de tidigare anförandena, för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Riksdagen beslutade 1996 om en bibliotekslag. Vi kristdemokrater såg redan då en risk att det skulle kunna tvinga fram en reglerad miniminivå för biblioteksstandarden i en kommun och att det då lätt kan uppfattas som en norm, en slags lagomnivå eller rentav ett tak. Vi har länge efterfrågat och sett fram emot en översyn av bibliotekslagen, där de erfarenheter som har gjorts under de år lagen funnits kommer att kunna presenteras och tas till vara. Vi kommer att återkomma i den frågan när vi har tagit del av utvärderingen.

Fru talman! Jag vill redan nu framhålla vikten av att respektera det kommunala självstyret och vikten av att kommunerna har utrymme att utforma biblioteken och deras verksamhet utifrån de olika förutsättningarna och behoven.

Fru talman! Jag vill också yrka bifall till reservation 9 under punkt 14 och ägna några minuter åt behovet, som vi ser det, av en översyn av de idéburna organisationstidskrifternas villkor.

Det är inte svårt att inse att det i dagens alltmer kommersialiserade medievärld blir svårare och svårare för ekonomiskt resurssvaga personer att göra sig gällande. Härigenom riskerar viktiga röster och avvikande perspektiv att hamna utanför den process som leder fram till politiska beslut. Detta är naturligtvis oerhört olyckligt.

Demokratiutredningen konstaterade att värdet av allsidiga nyhetsmedier ofta påtalas men att vikten av att det finns utrymme för lidelsefullt engagerade medier mer sällan framhålls, alltså medier som aktivt förespråkar en bestämd hållning, åsiktsinriktning eller tro.

För många år sedan fanns det ett särskilt stöd till organisationstidskrifter. När stödet togs bort i slutet av 80-talet uppgick det till totalt 39 miljoner kronor. I stället utökades stödet till kulturtidskrifterna, dock endast – jag vill stryka under ”endast” – med 7 miljoner kronor.

Stödet till kulturtidskrifterna räcker i dag inte till. Jag vill påminna om att vi kristdemokrater i vårt budgetalternativ föreslog att stödet till kulturtidskrifterna skulle öka med 2 miljoner kronor, bland annat för att även de mindre tidskrifterna skulle få möjlighet att utvecklas. Majoriteten i utskottet avstod dock från denna förstärkning.

Nu skriver utskottsmajoriteten att den idéburna organisationspressen inte automatiskt utestängs från stöd. Det låter faktiskt inte särskilt övertygande. Vi vet också att det i praktiken finns en mängd idéburna organisationstidskrifter som i dag helt saknar stöd.

Vi kristdemokrater vill därför ha en översyn av de idéburna organisationstidskrifternas villkor och av möjligheterna att genom statligt stöd säkerställa en kvalitativ utveckling av dem. Men inte ens det orkade

utskottsmajoriteten ställa sig bakom – inte ens en översyn av hur förhållandena ser ut för de idéburna organisationstidskrifterna! Jag hoppas att jag i dag får en bra redogörelse för och förklaring till varför man inte kan tänka sig en utvärdering och utredning om detta.

Anf. 78 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Det är hög tid att ta tag i frågan om ägarkoncentrationen inom mediavärlden. Det behövs en ny pressutredning som tar upp såväl stödet till dagspressen som det jag tänker betona i det här sammanhanget, nämligen kulturtidskrifternas situation. Och denna gång duger det inte att backa eller ducka, för att travestera en annan diskussion, när de som känner den egna maktpositionen hotad och går till motattack och börjar prata om att vi inte ska lägga oss i hur ägarstrukturen ser ut på medieområdet. Det är ganska svårt att reda ut vem som äger vem. Det påminner till stor del om försvarsindustrin med en massa korsvis ägande, där man äger allt från produktion till distribution, som jag återkommer till lite senare. Här handlar det faktiskt om att stå upp för demokratin och värna om det offentliga samtalet och yttrandefriheten. Här gäller det att säkerställa mångfald i stället för enfald och att möjliggöra för även små och oberoende tidskrifter att distribueras, exponeras, efterfrågas och försäljas ut till kund.

Fru talman! Vänsterpartiet har även tidigare påtalat de stora brister som finns i distributionen och försäljningen av kulturtidskrifter, även om dessa är många till antalet just nu. Tidskriftsmarknaden domineras i dag av ett fåtal stora aktörer som ställer höga krav på upplagor, kräver höga avgifter och så vidare, vilket gör det mycket svårt för många tidskrifter att nå ut till bokhandeln eller andra försäljningsställen.

Bonnierägda Tidsam och Norgeägda Inter-Press drar åt tumskruben alltmer för de mindre och obundna tidskrifterna. Tidigare har Inter-Press och Press Stop-butikerna funnits som en räddningsplanka för att kunna nå ut med sin lilla tidskrift om man inte platsat i Tidsams profil. Numera ägs dock Inter-Press av Reitangruppen som också äger Narvesen International som i sin tur äger Pressbyrån som äger Press-Stop. Nu är trenden att antalet Press Stop-butiker minskar stadigt, och resten kommer sannolikt att uppgå helt i Pressbyrån. Vi kan till exempel se på utvecklingen i Malmö, där Press Stop-butikerna har försvunnit. Här i Stockholm har också ett antal Press Stop-butiker försvunnit.

Den här koncentrationen till ett fåtal aktörer som fullständigt dominerar marknaden leder till krav på nya och dyrare avtal som gör att ännu fler tidskrifter slås ut och hamnar i kylan. Trots att det ges ut intressanta tidskrifter blir dessa inte efterfrågade eftersom människor helt enkelt inte vet att de finns eller var de kan köpas. Till saken hör också att det inte är speciellt billigt att skicka tidskrifter via post. Även där finns alltså ett stort problem.

Vi tycker att det krävs kraftåtgärder – en pressutredning och eventuellt ny lagstiftning – för att bryta den här negativa spiralen. Vi yrkar därför bifall till vår reservation 5 under punkt 10.

Fru talman! Vänsterpartiet har i motion 2002/03:Kr241 efterfrågat en nationell bibliotekspolitik och också framhållit bibliotekens betydelse som strategisk resurs i samhället. Eftersom ambitionsnivån när det gäller biblioteksverksamheten varierar mycket stort i de olika kommunerna

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Bibliotek, litteratur och
kulturtidskrifter*

menar vi att ansvaret för helheten och samordningen måste tas på nationell nivå. Vi har dock avstått från att yrka bifall till vår motion eftersom departementsskrivelsen *Om biblioteksverksamheterna*, Ds 2003:66, och utredningen *KB – ett nav i kunskapssamhället*, SOU 2003:129, som i vissa delar tar upp just diskussionen om en nationell bibliotekspolitik, nu bereds inom Regeringskansliet. Vi följer noga resultatet av detta arbete och förväntar oss att det leder till konkreta förslag i syfte att utveckla en framtidsytande nationell bibliotekspolitik som utgår från den kompetenta personal som bär upp verksamheten vid våra bibliotek samt att säkerställa en god arbetsmiljö och tillräckliga resurser.

I en tid då antalet biblioteksfilialer fortsätter att minska – år 1980 hade vi 1 670 biblioteksfilialer i Sverige och år 2002 hade vi 1 116, alltså en minskning med ungefär 500 biblioteksfilialer på drygt 20 år – bör målet vara att utveckla bibliotekslagen, inte att avveckla eller upphäva den vilket de borgerliga partierna ständigt återkommer med – så även denna gång i en gemensam reservation.

För egen del har vi svårt att förstå argumentationen om att lägga ett golv. I så fall hjälper det ju inte att säga att man ska ha ett bibliotek i varje kommun. Om man inte ska ha det här golvet kan man, om det är det man är ute efter, komma med förslag på preciseringar av hur man vill att bibliotekslagen ska utformas så att man säkerställer ett bredare utbud, till exempel vad gäller filialverksamhet. I stället kör man den vanliga nyliberala varianten: Om vi marknadsanpassar även biblioteksverksamheten kommer det att stå en massa hugade spekulanter och vilja driva bibliotek på ett sätt som är till fördel för läsandet och läsarna. Vi har svårt att förstå denna argumentation. Vi är inte övertygade den här gången heller och kommer därför att rösta mot den reservationen.

Däremot tycker vi att förskolebarnens behov av bibliotek ska läggas in i en utvecklad bibliotekslag så att även deras krav på resurser tillgodoses och utvecklingen i den verksamheten säkerställs. Detta bör man beakta vid en översyn av bibliotekslagen.

Vi vill också kortfattat betona bibliotekens roll i främjandet av de nationella minoritetsspråken. Här finns det mycket att göra på bibliotekssidan, liksom på många andra områden.

Fru talman! Vänsterpartiet menar i en reservation att någon form av följdupphovsrättslig ersättning för kulturtidskrifter och deras medarbetare bör övervägas när det gäller kulturtidskrifter som läses på bibliotek. Exempelvis kan en honorarfond vara ett sätt att organisera ett sådant stöd.

Jag står förstas bakom samtliga v-reservationer i betänkandet men nöjer mig av tidsskäl med att yrka bifall till reservation 5.

Anf. 79 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! För några år sedan togs stödet till organisationstidskrifter bort helt. Det var ganska mycket pengar, 39 miljoner kronor. Samtidigt som det här skedde tillförde man endast 7 miljoner kronor till stöd för just kulturtidskrifterna.

När jag lyssnade på Peter Pedersen, fru talman, kunde jag konstatera att han inledde sitt anförande med att säga att det var angeläget att säkerställa de små tidskrifternas situation. Han talade sig varm för de mycket små tidskrifterna. Det var ju det jag tog upp i mitt anförande. Jag ägnade

nog större delen av mitt anförande åt just behovet av att ge de små idéburna kulturtidskrifterna ett stöd.

Vad är det då som gör att Peter Pedersen avvisar Kristdemokraternas förslag att få en översyn av just de idéburna organisationstidskrifternas villkor för att se om det skulle vara nödvändigt att ge ett statligt stöd till dessa?

Prot. 2003/04:76

3 mars

Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter

Anf. 80 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Kortfattat vill jag säga att Vänsterpartiet delar majoritetens förslag och uppfattning i den här frågan, nämligen att det inom ramen för gällande kulturtidskriftsstöd finns möjlighet för organisationstidskrifterna att få stöd. Man skriver lite kryptiskt: Vi utesluter inte möjligheten. Den möjligheten finns.

Men jag måste vara ärlig och säga att om jag måste välja, med tanke på den lilla mängd pengar som står till förfogande, tycker jag att det är de små oberoende, ofta de kanske mer provocativa tidskrifterna skrivna av ungdomar som i främsta hand behöver stöd och inte de som har stora organisationer som står bakom. De borde kunna gå in med en större del av finansieringen.

Men, som sagt var, om det är små organisationer med små ekonomiska medel finns det fortfarande möjlighet att få stöd och hjälp från kulturtidskriftsstödet, vilket framgår tydligt av betänkandet.

Anf. 81 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Svaret jag får är att det egentligen räcker som det är. Det är ganska hyfsat. Det är bra. Man säger att det i dag inte automatiskt är så att de små tidskrifterna utestängs från stöd. Det står ju i direkt konflikt med det som jag uppfattade att Peter Pedersen sade i sitt anförande. Det var mycket viktigt att de mycket små tidskrifterna fick sitt stöd.

Om man skulle få till stånd en sådan här översyn skulle den också kunna se till den del av tidskrifterna som Peter Pedersen anförde i sitt repliksvar till mig, de små tidskrifter som skrivs utifrån idéer som ungdomar står bakom. De skulle ju komma fram i en sådan utvärdering. Det är precis det vi är ute efter, att få fram vilket stöd som skulle krävas och vad är det som vi politiskt vill värna.

Vad gör Peter Pedersen för att leva upp till den ambition jag ändå tycker att Peter Pedersen försöker visa? Vi kristdemokrater vill ha ett konkret svar och ni säger nej till det.

Anf. 82 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Om vi skulle fatta beslut om en översyn – jag har ingenting emot en översyn, men allting kostar pengar – ligger det i sakens natur att i slutet av röret så att säga förväntar sig de som har den här typen av tidskrifter att det händer någonting, nämligen att vi inför ett nytt stöd, alltså ett stöd som vi tidigare har tagit bort. När jag då säger att vi måste prioritera vårt stöd väljer vi från Vänsterns sida framför allt de oberoende kulturtidskrifterna som inte har stora organisationer bakom sig.

Samma sak gäller om jag pratar om ideella föreningar. Jag kan tycka att det finns andra ideella föreningar som har större behov av samhällets

stöd om det ska till extra pengar än till exempel politiska partier. Det finns de som har mycket mindre resurser att klara sig med.

Jag har alltså principiellt ingenting emot att organisationstidskrifter kommer ut och att de omfattas av stödet. Vi har sagt att det är ganska små pengar det handlar om, och då skäms inte jag för att säga att jag tycker att den prioritering som nu görs är rimlig. Problemet ligger snarare på distribution och möjlighet till försäljning av de små tidskrifterna. Det är det som är det stora problemet.

Anf. 83 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag givetvis står bakom alla de reservationer som Folkpartiet har i betänkandet. Jag tror att jag begränsade mig till nr 1.

När det är sagt skulle jag vilja fråga Peter Pedersen lite grann om bibliotekslagen. Hur noga vill Peter Pedersen reglera det kommunala självstyret? Är det så att han kanske tänker sig att staten ska ta över det kommunala självstyret med detaljregleringar helt och hållet, så att man inte alls kan upphandla bibliotekstjänster och funktioner, så att man inte kan tänka sig nya driftsformer och så vidare?

Jag skulle helt enkelt vilja att Peter Pedersen förtydligar för mig och för kammaren på vilket sätt bibliotekslagen ska fungera för litteraturens främjande. Som det är nu tas filialer bort, som Pedersen själv har påpekat. Hur ska lagen fungera?

Anf. 84 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är fantastiskt att Folkpartiet alltid har så stor tilltro till att vi vänsterpartister ska kunna förklara unika och svåra sammanhang på ungefär två minuter.

Det jag sade var att om vi tycker att en lag inte fungerar – vi kan tänka oss andra lagar i samhället, till exempel vissa trafiklagar som är svåra att upprätthålla – brukar vi inte dra slutsatsen att vi ska ta bort den lagen. Då bör vi i stället fundera på hur vi ska utveckla och precisera lagen för att den ska uppfylla sitt syfte.

Jag tror att det i det här fallet handlar om hur vi ska säkerställa en rimlig nivå på biblioteksverksamheten runtom i landet. Jag tycker inte att det är tillräckligt för till exempel en kommun uppe i norra Norrland där man har 25 mil in till centralorten att ha *ett* bibliotek just i centralorten. Det är lite lite. Det är inte helt orimligt att det finns biblioteksfilialer även ute i de mindre byarna.

Däremot krävs det av respekt för den kommunala självständigheten att det, om vi vidtar den typen av skärpningar, också tillförs pengar. Om vi kan hitta den nivån, att vi inte vill att det här ska vara något slags minsta nivå som alla ska lägga sig på, alltså ett bibliotek i varje kommun, finns det någonting att diskutera utifrån för att kunna rätta till det här.

Men jag har en känsla av att när Folkpartiet säger detta är det ett svepskäl. Man använder alltid detta som argument. Titta hur illa det har gått! Nu har vi bibliotekslagen, nu läggs ett antal biblioteksfilialer ned. Vad finns det för garanti för att inte vissa kommuner skulle sakna bibliotek helt och hållet om vi inte hade en bibliotekslag? Så ser faktiskt den ekonomiska verkligheten ut i många fattiga kommuner runtom i landet där man har svårt att upprätthålla verksamheten i ett bibliotek.

Anf. 85 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det här tycker jag är ganska kul. Här talar Peter Pedersen om att trafiklagarna skulle fungera på ett visst sätt. Det är klart att de fungerar för det allmänna bästa och för människors säkerhet. Parallellen är ju absurd.

Skulle bibliotekslagen fungera så skulle den främja människors läsande och ge en blomstring. Filialer skulle inte stängas utan det skulle etableras nya, om lagen fungerade. Men nu gör den inte det. Lagen fungerar som en stopplag i praktiken, hämmar kreativitet och nytänkande och fungerar på ett sådant sätt att de arbetslösa i Norrlands inland, som Pedersen talar om, faktiskt förhindras att driva bokbuss på entreprenad och på annat sätt. Man kan inte upphandla tjänster på samma sätt, utan detta är i praktiken en stopplag. Det är bara att beklaga att Peter Pedersen har anslutit sig till den.

Anf. 86 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Stopplag uppfattar jag här som att man inte får inrätta fler biblioteksfilialer, och det är knappast problemet. Om man tittar sig omkring i landet ser man inte att den ena efter den andra står i kö och vill starta biblioteksfilialer, vare sig drivna i kommunal regi eller på annat sätt.

Utgångspunkten hos er borgerliga politiker är att ni tror att allting som sköts privat sköts bättre. Jag kan dela uppfattningen att vissa saker, hör och häpna, kan skötas bättre privat än offentligt. Men jag tror inte att det gäller biblioteksverksamheten. Jag tror inte att någon kan se den vinstmöjlighet som skulle göra att man lägger ned tid och resurser på att driva just den här typen av verksamhet i privat regi.

Jag tycker att det i så fall vore ärligare att säga att vi vill avreglera det här därför att vi av ideologiska skäl vill avreglera även denna lilla sektor. Kommunen ska bara vara något slags nattvaktare och sköta vissa saker, eventuellt skolan och äldreomsorgen. Jag vet inte vad ni har för uppfattning om vad som ska ingå här. Men vår bestämda uppfattning är att det här ska vara ett golv. Sedan ska vi jobba uppåt och inte liksom ta bort.

Jag tycker inte alls att det var ett långsökt exempel. Om vi har andra lagar som vi ser inte håller måttet ändrar vi dem, skärper dem, utvecklar dem. Vi säger inte bara att vi ger upp, avskaffar dem och hoppas att marknaden fixar resten. Så brukar vi faktiskt inte resonera här i kammaren.

Anf. 87 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Ett tack vill jag rikta till Lena Adelsohn Liljeroth för den allsidiga information som vi fick om boken och biblioteken. Det Lena framförde i sitt anförande var värdefullt.

Centerpartiet har väldigt lite av sin litteraturpolitik i det här betänkandet. Anledningen är att vi hade en hel del om litteratur och bibliotek i vår budgetmotion. Vi har lyft fram detta i både kultur- och utbildningsmotionerna.

Vi ser att det finns ett stort behov av skolbibliotek. Barnen behöver ha tillgång till ett stort utbud av litteratur redan i tidig ålder. Av den anledningen har vi avsatt extra pengar till läsutveckling i skolan. Det finns

med i vår utbildningsbudget. Vi skriver bland annat att skolbiblioteken måste få resurser som gör att de kan spela en vital roll i skolarbetet.

I dag finns skolor som inte har resurser till att ha ett väl utbyggt skolbibliotek, och inte heller finns det något folkbibliotek i närmiljön. Målsättningen måste vara att alla våra skolbarn ska ha tillgång till ett stort utbud av litteratur.

Moderaterna har väckt en motion om upphävande av bibliotekslagen. Den motionen stöder Centerpartiet. Vi har tidigare i denna kammare debatterat för att vi vill avskaffa den lagen. I dag har vi också hamnat i den diskussionen. Anledningen till att vi i Centerpartiet inte har väckt en egen motion är att vi väntar – och väntar – på regeringens förslag. Det är några år sedan det utlovades ett förslag.

Men det är kanske för en gångs skull bra att vi får vänta. Det kanske betyder att förslaget om att skärpa bibliotekslagen har slängts i papperskorgen. Vi anser att det är bra att Moderaterna har aktualiserat frågan om bibliotekslagen. Med den lag som finns i dag har jag upplevt det som Moderaterna skriver om i sin motion, nämligen att man ute i kommunerna inte vill förnya eller prova alternativa driftsformer.

För ett antal år sedan tänkte min hemkommun lägga ned ett folkbibliotek i en av stadsdelarna. Naturligtvis blev protesterna många, inte minst från de äldre som bodde i den stadsdelen och som såg att de skulle få problem att ta sig in till folkbiblioteket i centrum av kommunen. Det ledde till att nykterhetsrörelsen ville ta över driften av biblioteket. Det fanns alltså hugade spekulanter, Peter Pedersen. Jag tror att nykterhetsrörelsen skulle ha skött biblioteket bra. Det var ju faktiskt nykterhetsrörelsen som startade biblioteken en gång i tiden. Men vad hände? Jo, då reagerade majoriteten i kommunfullmäktige. Slutet blev i för sig gott för kommuninvånarna i stadsdelen; de fick behålla sitt bibliotek – fortfarande i kommunal regi. Men jag tror att det hade kunnat fungera minst lika bra om nykterhetsrörelsen hade fått ta över ansvaret.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1, fru talman.

Språklig mångfald i den offentliga miljön är också ett område som har lyfts fram i detta betänkande. Det är en viktig fråga i dag. Vi ser hur vi mer och mer översköljs av låneord. Vi kan se att det börjar uppstå domänförluster inom en del områden. Datavärlden är det mest tydliga området. Jag märker själv hur jag lätt ramlar in i datavärldens engelska ord och säger till exempel *mail* i stället för det svenska e-post. Vi har alla ett stort ansvar för att värna vårt eget svenska språk så att det inte försvinner helt.

Vi kommer snart att få en proposition om detta, *Mål i mun*. Vi som har suttit med i utredningen har tagit upp hur viktigt det är med den språkliga mångfalden i den offentliga miljön. Jag vet inte hur regeringens proposition kommer att se ut, men om man inte har tillgodosett kravet på språklig mångfald i den offentliga miljön hoppas jag verkligen att det väcks motioner på området.

Även när det gäller *public service*-företagen kommer kommittén som ser över det nya sändningstillståndet att bevaka frågan om språklig mångfald. Jag kommer att göra det, och jag tror att alla andra partiers företrädare också kommer att göra det. Det är viktiga områden.

Anf. 88 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Bibliotekslagen är en ramlagstiftning som handlar om att det i varje kommun måste finnas ett folkbibliotek. Den ska garantera avgiftsfrihet. Nu får man uppfattningen att det är totalt omöjligt för nykterhetsrörelsen eller idrottsrörelsen i en mindre by eller stor kommun att gå in med ideella krafter och upprätthålla verksamheten i en filial. Det är inte min bild. Här handlar det om frågan om det är rimligt att nykterhetsrörelsen ska gå in och ta över det centrala folkbiblioteket, alltså inte ha någon som helst kommunal biblioteksverksamhet. Det är vad detta handlar om. Jag ser inga problem att kombinera ideella krafter med kommunalt huvudansvar. Vi pratar här om att all biblioteksverksamhet i en kommun ska bedrivas enbart av privata eller ideella krafter. Det är vad vi avvisar.

Vi måste diskutera skärpningar i stället för att ta bort en botten. Det är märkligt att Centern har denna ståndpunkt. Centern borde ha kännedom om de problem som finns i många kommuner. Vi säger inte att kommunerna ska fixa detta själva. Om en sådan lag skärps för att det betraktas som en viktig åtgärd för att upprätthålla verksamheten på ett vettigt sätt måste det tillföras extra medel.

Anf. 89 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra att Peter Pedersen tycker att det inte är omöjligt att lägga ut verksamheten på andra intressenter. Det öppnar för den fortsatta beredningen att lägga fram ett nytt förslag till bibliotekslag. Vi ser möjligheten att få stöd från Peter Pedersen att ändra på det vi anser vara fel i dag.

Jag känner till de problem i glesbygden som Peter Pedersen tog upp tidigare i debatten med Cecilia Wikström. Det gäller till exempel problemen i Norrlands inland. Men vad är det som säger att inte en privat intressent klarar det minst lika bra som kommunen? Vi har inte sagt att kommunen inte ska ha ett ansvar. Det behövs ingen bibliotekslag som styr upp detta. När lagen kom tolkade en del kommuner den, precis som Peter Pedersen sade i sitt anförande, som att det räcker med att ha ett bibliotek. Vi vill ha valfriheten. Konkurrens skapar bättre förutsättningar för större variation och fler idéer. Lena talade i sitt anförande om att ha bibliotek till exempel i kyrkan. Det är väl en god framtidsvision i vårt land när vi snart står med tomma kyrkor?

Anf. 90 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! För mig får man ha bibliotek precis var som helst, bara man kallar dem bibliotek och de lever upp till de krav som finns, bland annat avgiftsfrihet. Jag har lite svårt att förstå detta.

Privat verksamhet för mig är att jag lever på mina egna meriter. Hur ska jag kunna bedriva en privat biblioteksverksamhet och inte ta ut några avgifter? Det innebär att jag ska gå in som privat entreprenör och få statligt och kommunalt stöd och leva helt och hållet på det. Jag får inte ta betalt av dem som lånar böcker; då lever jag ju inte upp till de krav som finns på biblioteksverksamhet.

Vi måste reda ut begreppen. Vad menar vi med privat verksamhet eller entreprenör i det här sammanhanget?

Jag tycker fortfarande inte att vi ska misstolka kommunpolitikerna, det vill säga att de av ren elakhet skulle dra ned verksamheten till ett bibliotek. För det mesta handlar det om snäva ekonomiska resurser. Då är det här en yttersta garant att säkerställa att det åtminstone ska finnas ett bibliotek i varje kommun.

Låt oss titta på hur vi ska utveckla verksamheten framåt och inte hela tiden hävda att det stora problemet är en bibliotekslag som säkerställer att det finns ett bibliotek i varje kommun. Därför ska all den verksamheten läggas ut på privat entreprenad, som i sin tur ska vara beroende av offentliga medel – vilket för mig inte är privat verksamhet. Då snyltar man på offentliga medel, och det är inte bra för den offentliga eller privata verksamheten.

Anf. 91 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Jag är av uppfattningen att lagar inte ska styra allt i samhället. Det känns som att det hela tiden ska läggas på lag på lag. Vi misstror liksom hela samhället.

Låt oss lära av sådana som har försökt. Till exempel Åre kommun hade ett försök för ett tag sedan. Låt oss lära av det och se vad som är bra och dåligt. Samhället och marknaden kommer att klara av att anordna biblioteksverksamhet utan att den behöver vara i kommunal regi. Det finns ingenting som säger att det inte finns möjligheter bara man ser möjligheterna. Det finns gott om kreativa människor, företag, föreningar och förbund som gärna vill syssla med den aktiviteten.

Anf. 92 MATILDA ERNKRANS (s):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet KrU4 *Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter* i dess helhet och avslag på samtliga motioner.

Fru talman! Kultur är för viktigt för att vara en angelägenhet för ett fåtal. Det är utgångspunkten när vi socialdemokrater pratar om kulturpolitik. Inte minst känns det viktigt när vi pratar om bibliotek, som är en del av det här motionsbetänkandet.

Vi kan alltid önska att vi hade gjort mer när vi diskuterar enskilda politikområden, men vi kan också fokusera på det som gjorts och försöka ange färdriktningen för framtiden. När det gäller bibliotek är vi medvetna om att det finns skillnader mellan och inom kommuner i fråga om kvaliteten på biblioteken, inte minst skolbiblioteken.

Detta är vi inte nöjda med. Men vi vet också att folk- och skolbiblioteken är våra kommuners enskilt största kultursatsning. Biblioteken har en central roll när det gäller människors tillgång till litteratur och läsning och därmed till ett utvecklat språk. Vi vet att vi har lyckats hindra en illavarslande nedåtgående trend – detta genom bibliotekslagen, som infördes 1997, med dess principer och dess avgiftsfria boklån, samt genom det statliga inköpsstödet till barn- och ungdomslitteratur, som också det infördes 1997. Vi hoppas också att möjligheten att använda de riktade statsbidragen till skolan också till skolbibliotekarier ska ge en positiv effekt.

Det är klart att det finns mer kvar att göra. Det visar inte minst departementsskrivelsen *Om biblioteksverksamheten*, som nyligen presenterats och som nu ska ut på remiss. Den visar att filialer har lagts ned men

också att de har integrerats med skolbibliotek. Den visar att antalet årsarbeten har minskat, men den visar också att biblioteken framgångsrikt introducerat och nu aktivt arbetar med ny teknik och nya sätt att möta människors behov av upptäckter. I skrivelsen riktas uppmärksamheten mot framtiden, till samverkan som en positiv utvecklingskraft. Tanken är att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka. I skrivelsen föreslås också att kommuner bör upprätta biblioteksplaner.

På biblioteksområdet har också utredningen om Kungliga biblioteket, *KB – ett nav i kunskapssamhället*, lagts fram. Utredningen pekar på en framtidsinriktning mot en samordning av hela det offentliga biblioteksväsendet. Vi socialdemokrater ser med tillförsikt an de remissomgångar och det beredningsarbete som pågår när det gäller både skrivelsen och utredningen. Det centrala är att de mycket viktiga frågorna om bibliotekens roll för framtiden fortsätter att vara levande, att vi är många som tar ansvar och vill mera, men som alltid måste statens insatser vara väl avvägda gentemot det kommunala självstyret.

Vi socialdemokrater delar dock inte den uppfattning om bibliotekslagen som förs fram i en reservation av moderater, folkpartister och centerpartister. De vill avskaffa lagen med argumentationen att detta skulle öppna för olika driftsformer och profilering. Vi anser att bibliotekslagen är en god ramlagstiftning där viktiga principer läggs fast, som att varje kommun ska ha folkbibliotek och att boklånen ska vara avgiftsfria, samt att det ska finnas en rimlig fördelning av skolbibliotek på landets grund- och gymnasieskolor.

En annan viktig inriktning som slås fast i lagen är att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Det senare känns för mig personligen mycket viktigt. Det kan bero på att jag kommer från ett hem med mycket lite böcker och att jag utan biblioteket säkert aldrig kommit i kontakt med böcker. Jag kan konstatera att det, såvitt jag kan förstå, inte finns något i bibliotekslagen som förbjuder det moderater, folkpartister och centerpartister efterlyser, det vill säga olika driftsformer och profilering. Detta gör mig något fundersam om vad som egentligen är syftet med att vilja avskaffa bibliotekslagen. Är det männe de avgiftsfria boklånen som man är emot?

Fru talman! Jag övergår nu till att säga något om litteraturen. Boken är en viktig kulturbärare. Läsning och tillgång till bra böcker är viktigt för språkutveckling, självkänsla och livsglädje. Reformen kopplade till detta område har genomförts. Jag har nämnt bibliotekslagen och stödet till kommuner för inköp av litteratur. Vidare har vi infört ett permanent stöd till läsfrämjande åtgärder. Vi har instiftat ett internationellt barn- och ungdomslitteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Vidare ger vi stöd till En bok för alla för kvalitetslitteratur till lågpris.

Vi har under de senaste åren visat att vi vill mera med litteraturen och läsandet. Den 1 januari 2002 sänktes momsen till 6 % på både böcker och kulturtidskrifter. Insatsen syftar naturligtvis till att öka läsandet i alla grupper. För att den ska bli effektiv krävs att de prissänkande effekterna av momssänkningen får genomslag och blir bestående. Vi har inrättat en bokpriskommission, som följer det här arbetet och som har som mål att läsandet ska öka i alla grupper.

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Bibliotek, litteratur och
kulturtidskrifter*

Vi vet att vi i Sverige är ett läsande folk. Men vi vet också att läsandet är ojämnt fördelat och att vi fortfarande har sociala och klassmässiga mönster i läsandet. Utifrån detta kan vi socialdemokrater naturligtvis inte vara nöjda. Vi jobbar vidare för att steg för steg göra boken tillgänglig för flera, alltid i avvägning med andra viktiga områden men med sikte framåt. Vi ser med spänning fram emot Bokpriskommissionens femte rapport, som grundligt ska belysa hur läsandet har utvecklats i olika grupper sedan bokmomsen sänktes.

Fru talman! Jag vill avsluta med att också säga något om kulturtidskrifterna. Här ges det statliga stödet för att garantera en värdefull kulturell mångfald och för att öka tillgängligheten. Vi är medvetna om att de relativt små statsbidragen är en förutsättning för många kulturtidskrifters existens. Vi vet om problematiken med distributionen, och ändock visar den senaste statistiken att antalet kulturtidskrifter blir större och att tidskriftsläandet har ökat.

Den socialdemokratiska regeringen har en dialog med tidskrifterna när det gäller produktion och distribution och avser att fortsätta den. Nätverkstan Ekonomitjänst och www.tidskriftsbutik.nu i Skåne har ett arbete i gång med att pröva nya distributions- och marknadsföringsåtgärder.

Vänsterpartiet tar i en reservation upp frågan om distributionen av tidskrifter och talar i ett särskilt yttrande om kulturportot. Vi socialdemokrater delar den oro som Vänsterpartiet ger uttryck för menar att det finns ett arbete i gång för att hitta nya vägar. När det gäller kulturportot finns det, som redan har sagts, en särskild utredare som har i uppdrag att se över hur postverksamheten ska regleras. Enligt direktiven till den utredningen ska man också se över kostnader och priser för tidskriftsdistribution. Med ett samlat engagemang för kulturen kan vi också ta oss an kulturtidskrifterna på ett bättre sätt.

Fru talman! Med detta hoppas jag att det framgår hur vi socialdemokrater ser på bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter. Om några oklarheter återstår hoppas jag att jag kan klara ut dem i eventuella repliker.

Anf. 93 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag gjorde naturligtvis den noteringen att Matilda Ernkran i sitt anförande undvek att kommentera sitt och majoritetens svar på den reservation som Kristdemokraterna har när det gäller idéburen organisationspress. Men vi skulle ju få tillfälle i replikskiftet nu. Jag kan förstå det, eftersom det är ett bedrövt svar som majoriteten väljer att ge i betänkandet. Man säger alltså bara att det betyder att de "inte automatiskt" utestängs från stöd.

Vad gör Matilda Ernkran tillsammans med sitt parti för att framför allt ta reda på hur det ser ut just för idéburen organisationspress? Hur ser deras situation ut? Ta reda på hur det ser ut! Vad betyder det att de "inte automatiskt" utestängs från stöd? Det är få ord i en stor och viktig fråga för oss. Jag ger nu Matilda Ernkran möjligheten att förklara detta.

Anf. 94 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Fru talman! Vi har i betänkandet svarat hur vi ser på det här. Vi har uppfattningen att organisationstidskrifterna i dag inte är utestängda från det kulturtidskriftsstöd som ges.

När man tog bort det direkta stödet till organisationstidskrifterna förstärkte man också anslaget till kulturtidskrifterna, med tanke på att också inrymma de organisationstidskrifter som har en högre ambition, som Kristdemokraterna här pratar om, i kulturtidskriftsstödet.

Som jag också sade i mitt anförande vet vi att det finns en problematik här, men som det är nu ger vi detta svar. Det finns möjlighet att använda kulturtidskriftsstödet. Sedan är det naturligtvis också en budgetfråga.

Anf. 95 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Matilda Ernkrans vet lika väl som jag att det inte räcker med att tänka att det ska bli så. Det krävs handling tillsammans med en tanke för att den ska leda fram till ett resultat. Den handlingen finns inte.

Jag vill bara påminna om att man tog bort stödet på 39 miljoner kronor, och man lade till 7 miljoner kronor i kulturtidskriftsstöd. Både Matilda och jag får brev från kulturtidskrifterna, och de har ju för lite pengar. De känner att de inte klarar av sitt uppdrag.

Till detta ska även läggas ansvaret för idéburen organisationspress. Det ska också omfattas av de här pengarna. Det räcker inte att tänka. Man måste också visa i handling att man menar vad man säger för att det ska bli trovärdigt.

Jag tvingas konstatera att här är det ord som saknar handling. När det gäller idéburna organisationstidskrifter och idéburen press skulle den översyn som Kristdemokraterna vill se vara oerhört värdefull för att verkligen ta reda på hur det ser ut bakom de få, vackra orden. Det är precis det som vi vill upprätthålla. Jag är lite förvånad över att inte Socialdemokraterna kan ställa sig bakom den delen eftersom vi vet att behovet är stort.

Anf. 96 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Kristdemokraterna för fram den kritiken. Men jag hoppas också att Kristdemokraterna förstår att vi ser litteraturen och läsandet i en helhet. Däri finns också kulturtidskrifterna. Vi vill att det ska göras kraftfulla insatser för att få framför allt barn och ungdomar att tidigt upptäcka läsningen som ett stimulerande nöje och något som man utvecklas av. Det är också därför som vi alla år försvarar En bok för alla och det oerhörda arbete som de utför. Dels gäller det läsfrämjande åtgärder, dels att de säljer litteratur till mycket lågt pris.

Vi försvarar också, och är mycket stolta över, det arbete som bedrivs inom Kultur i arbetslivet och alla de läsprojekt som finns där. Bland annat har Läs för mig pappa varit mycket omtalat. För oss är det en helhet att få människor intresserade av läsning, av litteratur och kulturtidskrifter, och att få det här att gå ihop i slutändan.

Anf. 97 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik:

Fru talman! Matilda Ernkrans talar här om att Socialdemokraterna värnar om en kultur som inte bara är för ett fåtal. Jag undrar kanske vad hon menar med detta, vilka som är det här fåtalet och vilka som i så fall skulle vara emot en bred kultur. Det är ju faktiskt så att tre fjärdedelar av all kultur som konsumeras, om jag får använda det uttrycket i det här sammanhanget, betalas av vanliga människor, av oss alla. Vore det så att

vi fick behålla mer pengar i plånböckerna efter skatt kanske vi skulle lägga mer av dem på kulturen. Det har i alla fall visat sig bli så när det handlar om sänkning av moms på böcker. Det är ju ingen hemlighet att kulturministern, s-märkt, var emot den sänkningen.

Sedan har det handlat om lagen. Jag ska inte fördjupa mig i den. Det har både Cecilia Wikström och Birgitta Sellén utvecklat väl. Nu försöker Matilda Ernkrans få det till att den här lagen har hindrat nedläggningar *en masse*. Vad vet man om det? Det har lagts ned filialer. Det kanske i stället är så att den här bibliotekslagen hindrar just en förnyelse och ett nytänkande som skulle behövas på det här området? Det är inte på den privata marknaden som förnyelsen saknas. Tvärtom är det där den finns. Det är ofta den privata marknaden som når de grupper som Matilda och kanske också många av oss andra värnar om, de som inte så lätt kommer i kontakt med böcker, genom att böcker finns på helt nya ställen.

Sedan handlade det om avgiftsfrihet. Jag vet inte vem som över huvud taget har fört fram idén att man skulle börja ta betalt för att låna ut böcker. Inte ens i marknadsekonomin drömland USA tar man betalt för boklån.

Anf. 98 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Fru talman! Det jag sade i mitt anförande var att vi vet att vi har lyckats hindra en illavarslande, nedåtgående trend. Det kan man bland annat läsa om i departementsskrivelsen om biblioteksverksamheterna.

När vi kommer till bibliotekslagen har jag lyssnat på de olika anförandena och replikerna. Jag blir minst sagt förvånad. Vi socialdemokrater anser ju att den här lagen är en bra ramlagstiftning som är väl avvägd gentemot den kommunala självstyrelsen. Det finns de som tycker att man ska skärpa den, och det finns moderater, folkpartister och centerpartister som tycker att vi ska avskaffa den helt.

Argumentationen för att vi ska avskaffa den kommer av att man i så fall ska öppna för nya driftsformer och för profilering. Då skulle jag vilja att Lena Adelsohn Liljeroth från Moderaterna kunde tala om för mig var i bibliotekslagen, jag har den här om du vill titta på den, i vilken paragraf, det sägs att det är förbjudet med profilering och alternativa driftsformer.

Anf. 99 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik:

Fru talman! Nej, det är säkert inte så att det är förbjudet i skrift. Men någonstans är det här ändå ett budskap till de kommunalpolitiker som är aktiva om vad det är som gäller och vad man vill ha gjort. Det finns förvisso bibliotek som drivs på entreprenad i många kommuner. Linköping, där Anna Lindgren är aktiv och som hon kommer från, är ett exempel. Det här skulle kunna göras i en helt annan utsträckning än vad som sker. Kommunerna kan fortfarande vara huvudmän, men andra kan driva verksamheten. Vi tror att det skulle kunna innebära en väldigt stor förändring, en förnyelse – kanske i riktning mot de kulturhus som jag talade om tidigare.

Jag avslutar där. Jag höll på att komma in på en helt annan tråd, men det kan vi ta vid ett annat tillfälle.

Anf. 100 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Fru talman! Det som gör att jag undrar om det finns något annat som man vill åt när man säger att man ska avskaffa bibliotekslagen är just att det faktiskt inte i den bibliotekslag som i dag finns och verkar finns någonting som förbjuder alternativa driftsformer och profilering. Det har inte prövats. Det är kommunerna själva som avgör detta, våra kamrater ute i kommunfullmäktige. Jag har en oerhört stor tilltro till de människor som sitter i kommunfullmäktige, som är väldigt nära kommunmedborgarna. De gör bedömningen utifrån vad de tror är rätt och riktigt och utifrån hur vi får en bra biblioteksverksamhet i det här landet.

Då kan man tycka att de här människorna har fattat fel beslut, men man kan också tycka att de folkbibliotek och skolbibliotek som vi har kanske har utvecklats bra i den form som vi har nu. Sedan kan man alltid vilja göra mer, men troligtvis är det så att det finns människor runtom i vårt land som i alla fall inte tycker att en alternativ driftsform skulle vara den ultimata lösningen. Men då är det ju där vi ska rikta in kritiken. Vi ska inte rikta den mot bibliotekslagen, där det faktiskt inte finns något sådant här förbud.

Anf. 101 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt ta någon replik, men jag blev adresserad som varande folktoppartist i Matilda Ernkrans anförande. Då måste jag säga att jag tycker att det är tråkigt att Matilda Ernkrans inte litar på Folkpartiet när det gäller bibliotek och litteratur – vi som av tradition bär fanan högt när det gäller just detta politikområde.

Om Matilda Ernkrans litade på detta hade hon vetat att det står i Folkpartiets partiprogram sedan decennier att alla boklån vid våra bibliotek ska vara avgiftsfria. Det är skönt att i detta forum få göra det tydligt en gång till. Matilda Ernkrans behöver inte, och ingen annan socialdemokrat eller vänsterpartist heller, frukta att vi ska rucka på detta en milimeter. Vi vill självfallet bevara avgiftsfria boklån. Alldeles tveklös är det så. Det är skönt att kunna ge ett så entydigt besked. Vill man läsa mer kan man med förtroende vända sig till Folkpartiets partiprogram.

Det jag egentligen också skulle passa på att fråga gäller detta med kulturtidskrifterna, som jag har eldat på om från den stora talarstolen. Kulturrådet har alltså under en tioårsperiod minskat anslaget till kulturtidskrifter med i stort sett 4 miljoner kronor, 3,7 miljoner tror jag att det är. Vad vill då Matilda Ernkrans göra, som socialdemokrat med viss påtryckningsmöjlighet gentemot denna stora koloss, Kulturrådet? Vad vill hon göra för att påverka tillgängligheten, öppna kulturtidskrifterna och göra dem tillgängliga för den breda allmänheten, alltså för alla, som hon så fint sade från talarstolen? Kultur är något för alla. Det kan jag verkligen understödja.

På den andra sidan står Kulturrådet och till och med tar bort stödet till biblioteken, prenumerationsstödet, som skulle tillgängliggöra kulturtidskrifterna. De får inte det här bidraget. Det är fantastiska tidskrifter som BLM, ETC, Artes, Biblis och någon till. Vad vill Matilda Ernkrans göra för att få dem tillbaka till biblioteken där de rättmätigt hör hemma – för vår skull?

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Bibliotek, litteratur och
kulturtidskrifter*

Anf. 102 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Fru talman! Jag litar på människor. Det är min grundinställning. Det är ju bra att avgiftsfrihet för boklån är något som är garanterat i Folkpartiets politik. Ett problem med grundinställningen att jag litar på människor är när Folkpartiet, Moderaterna och Centern för fram och påstår saker om bibliotekslagen som åtminstone inte jag kan läsa mig till i lagen, nämligen att det skulle finnas en paragraf som förbjuder alternativa driftsformer och profilering. Vi kan tycka vad vi vill när det gäller om det är en bra väg eller inte.

När man har grundinställningen att man litar på människor blir det problem när det ruckas litet i kanten och det man säger inte överensstämmer med den lag vi gemensamt har stiftat.

Anf. 103 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på frågan om kulturtidskrifterna och tillgängligheten på biblioteken. Jag tolkar det som att ni kanske någons kan bära ansvar för att föra den frågan vidare.

Matilda Ernkrans har talat med två ledamöter före mig om bibliotekslagen. Jag menar att den ska hävas. Den har ju inte fyllt sitt syfte. Filialer har dragits in i en ganska tät ström. Det har inte hänt något kreativt och konstruktivt på området. Det kan i stället vara så att den här lagen i praktiken fungerar som en stopplag som lägger en våt, tung yllefilt över all mänsklig kreativitet, nyskapande och handlingskraft.

I praktiken är det så, annars kanske vi hade kunnat se – för att återvända till Peter Pedersens övre Norrland – att arbetslösa människor hade kunnat starta en bokbuss på entreprenad. Man kunde ha upphandlat tjänster på marknaden och så vidare. Det har inte skett. Så är det när man fråntar människor handlingskraft och kreativitet. Man säger: Detta ska vi sköta i kommunal regi. Bry er inte om det för allt i världen för vi har en lag som talar om att det är vår angelägenhet.

Jag menar: Häv den här lagen. Släpp kreativiteten loss och låt biblioteken drivas, skötas och upphandlas på olika sätt för mångfaldens och läsandets skull och för allas vår skull.

Anf. 104 MATILDA ERNKRANS (s) replik:

Fru talman! Vi är nog fler som inte riktigt får svar på våra frågor.

Jag har bibliotekslagen med mig. Det är fritt för moderater, folkpartister och centerpartister att visa mig vilken paragraf i lagen man vänder sig emot och som man vill avskaffa.

Jag vill hävda att den här lagen är skriven som en ramlag väl avvägd gentemot det kommunala självstyret. Det finns möjlighet till handlingskraft och kreativitet i lagen. Att det inte skulle ha hänt något sedan lagen infördes känns inte igen i de beskrivningar som jag har tagit till mig bland annat i den senaste skrivelsen om biblioteksverksamheterna.

Som jag förstår och läser den kan man konstatera att bland annat bibliotekslagen har gjort att vi har brutit en illavarslande nedåtgående trend när det gäller biblioteken. Det är väl jättebra. Sedan kan vi vilja ha högre ambitioner. Det är det vi får jobba för i framtiden. Vi måste kanske jobba ännu mer intensivt på kommunal nivå när det gäller våra bibliotek. Friheten finns för våra kommuner, om det är en sådan frihet man vill arbeta för när det gäller alternativa driftsformer och profilering.

Jag känner mig trygg med de förtroendevalda som finns i kommunerna, och jag tror att de faktiskt gör de bedömningar som man känner är riktiga och som människor har acceptans för ute i kommunerna.

Prot. 2003/04:76
3 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

8 § Folkbildning

Folkbildning

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2003/04:KrU5
Folkbildning.

Anf. 105 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s):

Fru talman! Vi ska nu tala om folkbildning. Det handlar om motioner från inte mindre än de tre senaste riksmötena. Jag blir därför lite grundligare i min inledning.

I början av 1990-talet blev det en markant ändrad ansvarsfördelning mellan staten och folkbildningen, där staten endast fastställer syften med bidragsgivningen och folkbildningens anordnare själva lägger fast målen för verksamheten.

Denna ansvarsfördelning ger folkbildningen ett långtgående mandat att själv avgöra hur statens bidrag ska användas och fastställa kriterier för fördelningen av statsbidraget mellan folkbildningens olika aktörer.

Statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund prövas i dag av Folkbildningsrådet. Det är den ideella förening som bildats för ändamålet av Folkbildningsförbundet, Landstingsförbundet och Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation.

Fru talman! Motionerna i dag handlar, förutom om ekonomi, bland annat om Folkbildningsrådets roll, dess oberoende och särart. Vidare har det motionerats om utbildningsutbudet, minoriteterna samt viss samordning av bidragen med mera.

Jag vill i inledningen även peka på att stödet till folkbildningen har till syfte att främja en verksamhet som gör det möjligt för kvinnor och män att påverka sin livssituation och som skapar engagemang för att delta i samhällsutvecklingen. Det har också till syfte att stärka och utveckla demokratin, bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet samt främja kulturupplevelser och eget skapande.

Vidare ska folkbildningen syfta till att utjämna utbildningsklyftor och höja utbildningsnivån i samhället. Verksamheten ska rikta sig till utbildningsmässigt, socialt och kulturellt missgynnade personer. Personer med utländsk bakgrund, deltagare med funktionshinder och arbetslösa utgör särskilt viktiga målgrupper för statens stöd.

Fru talman! Vid 1997/98 års riksmöte ansåg regeringen att folkbildningen borde spela en viktig roll för att förverkliga kulturpolitiken bland annat genom att den når ut till orter som saknar andra kulturinstitutioner och till grupper som inte får del av samhällets övriga kulturutbud. Den är en mötesplats mellan kulturarbetare och amatörer. Folkbildningen borde också fortsätta sina ansträngningar för att undanröja studiehinder och tillgodose utbildningsbehov för människor med funktionshinder.

Vidare ansågs det att folkbildningen, särskilt i storstädernas ytterområden, genom kultur- och bildningsarbete fortsätter att underlätta integrationen.

Även kunskapsutveckling hos alla medborgare kring frågor om en ekologiskt hållbar samhällsutveckling skulle innefattas i folkbildningens uppdrag.

Fru talman! Vi i utskottet har träffat företrädare för Riksrevisionen. De har berättat om sin planering och verksamhet. Bland de ärenden som kommer att behandlas under våren 2004 finns ett om styrning, kontroll och uppföljning av bidragsgivningen till folkbildningen.

Detta och diverse utredningar kommer säkert senare i debatten.

Därmed överläter jag talarstolen till mina utskottskolleger.

Anf. 106 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Jag kan börja med att beklaga att ministern inte är närvarande vid debatten. Det har tyvärr blivit ganska vanligt. Man brukar tala om att man ska öka riksdagens anseende. Inte minst talmännen brukar säga det. Därför hade det varit på sin plats att ministern hade varit här när vi debatterar dessa betänkanden. Nu är det inte fallet, och vi får debattera utan ministern, och det går väl bra det också.

Jag står givetvis bakom de två reservationer som Moderaterna har i det här betänkandet. Men för att vinna tid yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Utbildning och folkbildning är viktigt – att lära sig, studera, få information, kunskap och ett bättre liv. Framför allt ger det större möjligheter till arbete och till personlig och intellektuell utveckling.

Vi moderater ser och har alltid sett utbildningen som väsentlig och är oroliga för utvecklingen inom det svenska skolväsendet, även om det, vilket jag vill poängtera, finns bra svenska skolor i dag.

Gymnasieutbildning och folkhögskoleutbildning är viktiga. Folkhögskolor gör en stor insats för människorna på det viktiga livslärandets område. Folkhögskolorna har varit en bra utbildning för de människor som har speciella intressen och för de människor som Göran Persson nämnde här tidigare, människor som kanske har haft problem och människor som kanske har velat ha en långsammare studiegång.

Men folkhögskolorna ser sig i dag gärna som lite speciella. Man säger att det bara är i folkhögskolan som man kan klara av vissa saker.

I dag pågår ett antal utredningar. Bland annat professor Gunnar Sundgren, professor i pedagogik vid Lärarhögskolan i Stockholm, som sitter i en av utredningarna, säger att man kan dra slutsatsen att mångfald och flexibilitet, alltså frånvaron av särart, är det specifika för folkbildningen. Däremot är särartsföreställningen stark i den offentliga retoriken, i många historieskrivningar och, vilket han inte drar sig för att skriva, hos åtskilliga folkbildare. Bilden av en särart ger en legitimitet åt utbildningsformen.

Frågan är om folkbildningen skulle finnas kvar om man talade om den som all annan utbildning, skriver Anneli Andersson, projektledare vid Mälardalens högskola. Talet om särart blir en del av ett varumärke som fungerar i marknadsföringen och som konkurrensmedel på marknaden som bland annat kan legitimera ökade statsbidrag, skriver hon.

Det är en helt annan bild än den vanliga bild som vi får av folkbildningen när vi lyssnar på dess företrädare.

Folkbildningen och folkhögskolan av i dag kanske behöver förändras på samma sätt som hela det svenska skolväsendet behöver göra.

Vi kan också konstatera att vi i dag har ett antal utredningar inom folkbildningens olika delar. Riksrevisionsverket har pekat på Folkbildningsrådets dubbla roller, det vill säga dels att bevaka statens intresse, dels att bevaka de egna medlemmarnas intressen. Riksrevisionsverket framhöll att styrningen var olika på olika nivåer inom folkbildningen. Man anförde också att Folkbildningsrådets bidragskriterier i hög grad var inriktade på kvantitet i stället för kvalitet.

Andra utredare ska ta reda på vilka grupper som inte deltar i folkbildningen och pröva i vilken utsträckning som det finns önskemål som folkbildningen ska kunna tillgodose. Detta uppdrag ska redovisas den 15 april i år.

I våra reservationer i detta betänkande anför vi bland annat att vi tycker att ett gemensamt anslag för bidrag till folkhögskolor och studieförbund inte är riktigt.

I vanlig ordning avstyrker utskottsmajoriteten våra förslag. När jag läser igenom detta konstaterar jag att utskottsmajoriteten tycker att det ligger väldigt mycket i det som vi säger och att man egentligen förväntar sig att de utredningar som ska läggas fram kommer att ta upp de problem som vi i stor utsträckning har pekat på.

Utskottsmajoriteten talar om att man inom SUFO 2 kommer att beröra frågor om Folkbildningsrådets dubbla roller som myndighetsutövare och intresseföreträdare.

Detta ser jag ändå som att vi kommer att återuppta diskussionen om denna fråga lite senare. Det uppfattar jag som positivt.

I en annan reservation tar vi upp att vi tycker att ett särskilt anslag till folkbildning endast bör avse bidrag till studieförbunden. Vi anser att en organisatorisk och anslagsmässig koppling bör övervägas mellan studieförbunden och amatörkulturen. Detta har man redan kommit längre med i Danmark.

Jag upplever att utskottsmajoriteten i sin skrivning menar att man kommer att ta upp detta senare och att man kommer att överväga att låta amatörkulturen ingå i den samlade bedömning som ska göras inom SUFO 2.

Med den optimistiska och positiva syn som jag har känns det väldigt bra att vi har tagit upp dessa frågor. De ligger så att säga rätt i tiden, och förhoppningsvis kommer även de utredningar som är tillsatta att se att de förslag som vi har lagt fram ligger rätt i tiden, och de kommer kanske att tillgodose de synpunkter som vi har. Om inte återkommer vi från den här talarstolen om dessa, som vi tycker, för folkbildningen och amatörkulturen viktiga frågor. Jag tror också att det är viktigt att vi, när vi talar om folkhögskolorna, ser att folkhögskolorna behöver en utveckling. Hela vuxenutbildningen och hela utbildningsväsendet behöver förändras för att bli starkare i den framtid som vi kommer att leva i.

Anf. 107 HANS BACKMAN (fp):

Fru talman! Regeringen uttalade i folkbildningspropositionen 1997/98 att folkbildningen borde spela en viktig roll för att förverkliga

kulturpolitiken bland annat genom att den når ut till orter som saknar kulturinstitutioner och till grupper som inte får del av samhällets övriga kulturutbud och att den är en mötesplats mellan kulturarbetare och amatörer. Den åsikten gäller även Folkpartiet. Studieförbundet Vuxenskolan, där Folkpartiet är en av grundorganisationerna, är till exempel landets största kulturarrangör, som har nämnts tidigare här från talarstolen, med 50 000 arrangemang per år och tre miljoner deltagare. För att man ska kunna leva upp till detta även i framtiden anser Folkpartiet att det är viktigt att ökade statliga satsningar inte koncentreras till huvudstadsområdet utan kommer hela landet till godo.

Folkbildningsrådet har fått statens uppdrag att fördela folkbildningsanslaget till studieförbund och folkhögskolor. Genom ett principbeslut har rådet läst fast anslagen på ett sätt som missgynnar studieförbund i tillväxt. Detta anser Folkpartiet liberalerna är olyckligt. Nya satsningar, nybildade studieförbund samt olika samverkansprojekt som inleds berättigar inte till stöd från folkbildningsanslaget förrän ett år senare. Exempelvis kan nämnas att Sensus studieförbund och Islamiska studieförbundet i Sverige har etablerat ett samarbete som är mycket intressant, inte minst ur integrationssynpunkt. Detta samarbete är dock hotat på grund av de stelbenta bidragsreglerna. Det är ett stort problem som hämmar nytänkande.

Nu kommer den andra statliga utvärderingen av folkbildningen, SUFO 2. Vi i Folkpartiet ser fram emot den och att vi från den ska kunna dra slutsatser för folkbildningens framtid.

Kulturen kan skapa bryggor mellan människor. Ett kulturliv med mångfald är också ett effektivt vapen mot intolerans och fördomar. Det kan öka förståelsen och minska rädslan för människors olikheter. I ett rikt kulturliv ges också många människor möjlighet att uttrycka sig. Allt detta är viktigt i det mångkulturella land som Sverige har blivit. Inom kulturlivet måste det finnas en stor medvetenhet om att även det icke traditionellt svenska ska få utrymme.

Kulturpolitiken för de nationella minoritetsgrupperna och invandrarna behöver utvecklas. Invandrare och minoriteter behöver få ett större utrymme i svenskt kulturliv och ska ges ökat stöd för att värna sina språkliga och kulturella identiteter. Stödet kan exempelvis gå till medier som särskilt riktar sig till invandrar- och minoritetsgrupper, inrättande av kulturcentrum och utgivning av litteratur på andra språk än svenska.

I detta arbete har också folkbildningen en viktig roll att spela. Folkpartiet vill därför understryka att det är viktigt att folkbildningen inte enbart ska spegla det svenska samhället i stort, utan i folkbildningsverksamheten bör också de minoriteter som lever och verkar i det svenska samhället särskilt värnas. De nationella minoriteternas kultur och språk måste prioriteras i folkbildningen, bland annat genom att särskilda åtgärder vidtas som syftar till att värna deras språk.

Detta tycker vi att det är viktigt att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 3 i betänkandet.

Jag vill också peka på skrivningen att det statliga stödet till folkbildningen är avsett för verksamhet som vänder sig till alla inom landet. Så skriver man men vi tycker att den skrivningen är för svag. Det gäller att trycka på de här frågorna som är en viktig del när det gäller möjligheter-

Anf. 108 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! I många år har människor i Sverige frivilligt samlats för att på sina egna villkor ta del av föreläsningar, delta i olika kulturprojekt, diskutera och också studera tillsammans. Detta är ett unikt sätt att främja den allmänna medborgerliga bildningen men också demokratin. Det gäller alltså att göra det möjligt för alla människor att påverka sin livssituation och att skapa ett engagemang för att kunna delta i samhällsutvecklingen. Det är vad vi i grunden kallar för demokrati.

Möjligheten till folkbildning är en av grundbultarna i ett demokratiskt samhälle. I dag finns det sammanlagt tio studieförbund och 147 folkhögskolor i Sverige. Många folkhögskolor har en egen profilering. Inom studieförbunden är studiecirkeln den vanligaste verksamheten. Varje år arrangeras ungefär 320 000 studiecirkelar över hela landet.

Mot den bakgrunden är det viktigt för oss kristdemokrater att understryka att detta med det statliga stödet till folkbildningen också finns med i ett enhälligt riksdagsbeslut 1997/98 – att det finns flera viktiga syften med folkbildningen bland annat att försvara, stärka och utveckla demokratin liksom att bidra till ett breddat kulturintresse i samhället.

Konsekvensen av detta är att när folkbildningen ges möjligheter att utvecklas stärks också den demokratiska processen. Därför är det oroande att tvingas konstatera att det offentliga stödet har minskat kraftigt under de senaste åren. Under den senaste tioårsperioden har nämligen stödet från kommunerna sjunkit med 40 % och statsbidraget med 14 %. I dag finns det, tyvärr, kommuner som inte ger något stöd alls till folkbildningen. Detta är en mycket oroande utveckling.

Fru talman! Kulturpolitiken måste stödja och uppmuntra såväl professionell kultur som amatörkultur och ideella insatser. Amatörkulturen är en grogrund för professionalitet och ett uttryck för den enskilda människans behov av kulturell upplevelse, något som aldrig får underskattas. En nationell kulturpolitik måste därför sträva efter att stärka den levande amatörkultur som finns i landet. Här återstår mycket att göra.

Vi kristdemokrater påpekade redan i höstens budgetarbete vikten av en politik som leder till ökade resurser och större möjligheter för amatörkulturen. Vi ville öka resurserna till amatörkulturen och vill det fortfarande. Vi ville också ge de ideella amatörkulturorganisationerna samma skattelättnader som idrottsföreningar har för ersättning till ledare och vill det fortfarande.

Fru talman! Kristdemokraterna har i många olika sammanhang pekat på det orimliga i att ungdomars kulturutövande behandlas olika beroende på om det sker i generationsövergripande verksamhet eller om det sker i en ren ungdomsorganisation. De ungdomar som väljer att engagera sig i åldersintegrerade amatörorkestrar eller teatergrupper missgynnas i dag av det offentliga bidragssystemet. Stödet till ungdomars kulturutövande går nämligen enbart till rena barn- och ungdomsorganisationer.

Ungdomar i ett ungdomsförbund, till exempel en orkester som tillhör Riksförbundet Unga Musikanter, kan få bidrag både till riksorganisationen och till verksamheten i föreningen. Om samma ungdomar tillhör en vuxenorganisation, till exempel en orkester som organiseras av Sveriges

Folkbildning

Orkesterförbund, får de bekosta sitt kulturutövande själva. Varken kulturministern eller majoriteten i utskottet har sett något behov av att ändra på detta. Kristdemokraterna kommer att fortsätta att arbeta med frågan för att få en ändring till stånd.

Fru talman! Sedan ska jag säga några ord om Kristdemokraternas reservation i betänkandet.

En stor del av amatörkulturverksamheten i dag sker inom folkbildningens ram. Minskade resurser till folkbildningen har naturligtvis påverkat möjligheterna just för amatörkulturen. Det är ett faktum att amatörkulturorganisationerna har mycket små resurser jämfört med de stora studieförbunden. Ett långtgående samarbete bör således finnas mellan amatörkulturorganisationerna och studieförbunden.

Jag har kunnat konstatera att frågan om amatörorganisationerna och amatörkulturen har engagerat flera partier i utskottet, närmare bestämt sex partier – detta inklusive en enskild socialdemokratisk motion. Det är endast ett parti som inte har motioner i frågan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 under punkt 12. Vi vet att det pågår en utredning om folkbildningen, men jag vill betona att folkbildningen av det skälet inte får hamna i bakvatten utan satsningar. Jag hoppas att utskottsmajoriteten i den här debatten kan klargöra hur man ser på amatörkulturen och dess villkor. Håller man med om att resurserna här måste öka, eller – eftersom man avvisar vårt förslag – vad vill man göra i stället?

Anf. 109 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Kulturen har, och har haft, en enorm betydelse för demokratins utveckling. För att hålla demokratin levande behövs det mötesplatser där man kan skaffa sig nya kunskaper och erfarenheter samt utbyta åsikter och tankar. Folkbildningen är så viktig just därför att den ger oanade möjligheter att delge människorna kunskap.

De som deltar i till exempel en studiecirkel erbjuds fantastiska möten för det demokratiska samtalet. Studieförbunden arrangerar kulturarrangemang och föreläsningar som ger den kunskapssökande vad vederbörande söker. Flera generationer av medborgare har i drygt hundra år fått bildning och utbildning och även fått sin livssyn formad genom just folkbildningen, så vi här i riksdagen har ett stort ansvar när det gäller att fortsatt förvalta detta.

Utredningen SUFO 2, som har till uppgift att se över folkbildningens framtid, kommer snart att presentera vad man kommit fram till. Bland annat har man i uppgift att analysera och bedöma konsekvenserna av de minskade bidragen från kommuner och landsting till folkbildningen. Utredningen har nu hållit på i några år, så det kan väl inte vara något annat än ett bra och genomarbetat förslag som presenteras. Det ska verkligen bli intressant att ta del av vad utredningen kommit fram till. Jag har i flera år otåligt lyft fram folkbildningsfrågor eftersom vi så tydligt har sett att en del kommuner försöker avhända sig en del av sitt ansvar.

Många kommuner har under 1990-talet kraftigt reducerat eller helt slopat stödet. Kommunerna har i snitt skurit ned med 40 % under de här tio-tolv åren, något som även Gunilla Tjernberg belyste. Under tiden har statsbidraget stått stilla och alltså inte räknats upp. Om man så vill kan man med folkbildningsögon säga att det är fråga om en nedskärning.

Men i princip har budgeten legat fast, medan landstinget skurit ned med 4 % under samma tid.

Det reducerade stödet försämrar också förutsättningar för demokrati och medborgarnas delaktighet. Detta har lett till att Centerpartiet vill ha en översyn över hur deltagandet i studiecirklar har påverkats. Eftersom utredningen ska vara klar den 15 mars i år var det för sent när vi behandlade det här i utskottet att lämna tilläggsdirektiv till utredningen. Därför valde jag att inte reservera mig till förmån till vår motion, utan jag avgav i stället ett särskilt yttrande till detta betänkande.

Men kanhända har vi i Centerpartiet ändå blivit lite bönhörda. I dag fick jag reda på att Lena Hallengren hade tillsatt en utredning som ska se över deltagandet i folkbildningen. Jag gissar att det är den som Göran Persson hänvisar till om Riksdagens revisorer. Kanske kommer detta att bli klart i vår. Jag hoppas att det blir så.

Vi får aldrig glömma att studieförbunden och folkhögskolorna är viktiga aktörer för att kulturlivet ska leva lokalt runtom i hela landet och erbjuda mångfald och hög kvalitet. När det gäller folkhögskolorna kommer Lars-Ivar Ericson att vidareutveckla den frågan i sitt anförande.

Människor runtom i Sverige omvittnar studieförbundens stora betydelse som arrangör av kulturprogram, av cirklar och av annan gruppverksamhet. Tyvärr ser vi ännu ett hot mot studieförbundens framtid. Det hot jag tänker på är momsbeskattningen som hotar föreningar, organisationer, förbund, folkbildning etcetera genom ett förslag från EU. Låt oss arbeta tillsammans för att förhindra att den här beskattningen införs. Det är min stilla vädjan, och jag tackar för nickningen från Lars Wegendal.

Om momsbeskattning införs som det har sagts för de verksamheter som omsätter mer än 90 000 kr kommer det att slå hårt mot sådana ideella verksamheter och föreningar som till exempel Röda Korset.

Studieförbund ska också att momsbeläggas, vilket i så fall obönhörligen kommer att leda till att kursavgifterna höjs. Och vilka drabbar det då? Jo, de som har lägst inkomst. Att kunna delta i en studiecirkel får inte bli ett privilegium för dem som tjänar mest här i samhället. Men jag hoppas att vi tillsammans kan bromsa detta.

Andra som skulle drabbas hårt av en momsbeskattning är handikapporganisationerna. De får statsbidrag till sin verksamhet, ett bidrag som hela tiden naggas i kanten eftersom det bildas fler och fler organisationer, och det blir då samma sak som inom folkbildningen. Anslagen höjs inte trots att antalet verksamheter ökar. Om de dessutom ska tvingas att betala moms förstår ju var och en av oss att den ekvationen inte går ihop.

Vi kan inte behöva vara bäst i klassen inom EU i den här frågan. Vi kan se på andra länder som hittar andra lösningar. Somliga länder väljer att inte bry sig om direktivet alls medan till exempel Storbritannien vill höja den lägsta nivån till 700 000 kr i stället för de föreslagna 90 000 kronorna.

Kanske har Espen, åtta år – som Mark Levengood och Unni Lindell har skrivit om – rätt. Han säger så här: Politiker ger sig aldrig. De tar med den ena handen och lovar med den andra.

Fru talman! Studieförbundet Vuxenskolan gjorde för två år sedan en enkät som vände sig till kommunpolitiker. Man ställde massor av intressanta frågor om deras syn på folkbildningen. De fick även svara på om de hade för avsikt att öka det ekonomiska stödet till studieförbunden. På

den frågan svarade 26 % av kommunpolitikerna: Ja, helt klart. 44 % svarade: Ja, till en viss del. Sammanlagt var det alltså 70 % som inför valet 2002 sade att de tänkte satsa mer pengar på folkbildningen. Tror ni att de har hållit sina löften? Ja, jag vet inte, men jag har lite svårt att tro det. Jag hoppas att få svar på det genom de utredningar som kommer. Vi får kanske svaret i SUFO 2.

En annan intressant fråga som ställdes i Vuxenskolans enkät är faktiskt väldigt aktuell även i utskottets debatter. Frågan löd: Vilken betydelse har studieförbunden för folkhälsoarbetet? På den frågan svarade 67 % av centerpartisterna: Mycket stor eller ganska stor. Tätt följde Socialdemokraterna, där siffran var 66 %. Det ger mig en framtidstro på att Centerpartiets klämmor om att läkare ska kunna skriva ut studiecirkelar på recept till patienter som behöver rehabiliteras kommer att behandlas positivt – jag känner det.

Fru talman! Centerpartiet ser också folkbildningen som ett komplement till grund- och gymnasieskolan. Den behövs för att elever som inte klarar kunskapsmålen ska kunna läsa upp sina betyg. Med den pedagogik som folkbildningen har passar den ofta väldigt bra för dessa elever.

Folkbildningen erbjuder också kompetensutveckling för personal inom olika yrken. Det är många från skolans värld som skaffar sig kunskaper om olika handikapp via studieförbunden. Det kan gälla DAMP, dyslexi eller andra typer av syndrom som man behöver veta mer om.

Det gäller också föräldrar som behöver kunskaper om sitt barns handikapp. De kan lära sig via studiecirkelar. Där får de träffa andra föräldrar som har samma problem som de själva, och det stärker dem att det inte bara är deras barn som har ett handikapp. Dyslektikerförbundet har gjort en undersökning av detta, och den visar att föräldrarna ger betyget över förväntan. Så detta är alltså värt att satsa på.

Centerpartiet vill också understryka vikten av att folkbildningen inte bara speglar det svenska samhället i stort. I folkbildningsverksamheten bör också de minoriteter som lever och bor i Sverige värnas. De nationella minoriteternas kultur och språk måste prioriteras i folkbildningen. Jag har tidigare diskuterat detta i en interpellationsdebatt med statsrådet Lena Hallengren och tänker därför inte fördjupa mig speciellt i frågan i dag.

Jag vill bara påminna om att de låsta bidragen till studieförbunden – som också Hans Backman var inne på – har lett till att vissa verksamheter har haft svårt att utvecklas. Ett sådant exempel är det islamistiska studieförbundet Ibn Rushd.

Slutligen några ord om amatörkulturen som är en självklar del av det lokala kulturlivet, en grogrund för den enskilda människans växande och en inspirationskälla i det lokala samhället. Staten och kommunerna måste medverka till att skapa bättre förutsättningar för amatörkulturarbetet.

Därför anser Centerpartiet att man bör undersöka möjligheterna till att amatörkulturen får ett särskilt bidrag i stället för att man som i dag får statligt stöd för sin verksamhet genom samarbete med studieförbunden. I en debatt om detta för några år sedan deltog representanter för alla partier och även representanter från amatörkulturen och studieförbunden. Alla var överens om att det skulle vara bra om amatörkulturen kunde få ett eget statligt bidrag. Men ingenting har hänt sedan dess trots att en person från Kulturdepartementet deltog i debatten.

Men som Espen sade: Politiker lovar med den ena handen och tar med den andra.

Jag står bakom våra reservationer, men yrkar bifall bara till reservation nr 6.

Prot. 2003/04:76

3 mars

Folkbildning

Anf. 110 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s):

Fru talman! Många av oss här i kammaren i dag har säkert tagit del av folkbildningen på olika sätt. Själv har jag varit både deltagare och cirkelledare på ett antal studiecirkelar. Jag har gått på enskilda kurser på folkhögskola, och jag har varit besökare på olika kulturarrangemang. Och jag har inte varit ensam.

Enligt uppgifter från Folkbildningsrådet har cirka en och en halv miljon personer i vårt avlånga land deltagit i en studiecirkel under 2003. I de olika kulturarrangemang som har genomförts – närmare 220 000 stycken – har drygt 15 miljoner personer deltagit och en miljon kulturutövare eller föreläsare har medverkat.

Vad är det då för utgångspunkter som gäller för folkbildningen? Jo, att folkbildningen finns för alla. Det är en otroligt viktig och grundläggande princip. Den ska vara fri och den ska vara frivillig. Den ska öppna möjligheten att söka kunskap och den ska ge möjlighet till samtal och engagemang.

Alla har oftast ett behov av lärande på ett eller annat sätt inom ett eller annat område. En förutsättning för detta är att folkbildningen styrs av sin egen idé och sina egna mål. Den ska vara oberoende av politiska och ekonomiska maktgrupper och inte tvingas att anpassa sig till speciella samhällskrav för att hävda sin verksamhet.

Bildning handlar om att lära för sin egen skull. Att bilda sig är en livslång process under eget ansvar och på eget initiativ. Bildning omfattar mycket mer än den utbildning som vi ibland ägnar oss åt under olika perioder i livet.

Folkbildningen, och framför allt det folkliga engagemanget, är viktigt för utvecklingen av den lokala demokratin. Om man vill förändra och om man vill ha en levande demokrati, måste man vara med och påverka. Folkbildningen kan ersätta vanmakt med egenmakt. Här spelar folkbildningen och studiecirkelverksamhet en stor och viktig roll.

Fru talman! År 2001 tillkallade den socialdemokratiska regeringen en särskild utredare för att genomföra den andra statliga utvärderingen av folkbildningen. Den kallas SUFO 2. Utredaren har hittills utgivit flera utvärderingsrapporter i delbetänkanden. Utredaren ska redovisa resultatet av sitt arbete i en samlad bedömning den 15 mars i år, alltså om knappt två veckor.

Ytterligare en utredare har tillkallats för att belysa folkbildningen i en icke-deltagares perspektiv. Där ska man åskådliggöra vilka grupper som inte deltar i folkbildningen och pröva i vilken utsträckning det finns önskemål som folkbildningen skulle kunna tillgodose. Detta uppdrag ska redovisas den 15 april 2004.

Dessutom har Folkbildningsrådet fått regeringens uppdrag att tillsammans med berörda aktörer och med stor öppenhet utarbeta ett samlat dokument om folkbildningens framtida roll och uppgifter. Även detta uppdrag ska lämnas till regeringen under mars månad.

Dagens betänkande, KrU5, behandlar motioner från den allmänna motionstiden. Jag vill ge några kommentarer till några av reservationerna.

Det finns en reservation från Moderaterna om att bidraget till folkhögskolorna ska flyttas till utbildningsområdet och att bidraget till studieförbunden ska anvisas under ett folkbildningsanslag. De anser att statens uppdrag till Folkbildningsrådet att ansvara för bidragsfördelningen bör upphöra när anslaget, efter en sådan uppdelning, endast avser bidrag till studieförbunden.

Utskottet avstyrker förslaget. Jag tycker att det är viktigt att vi nu inväntar den stora utredning som har fått i uppdrag att titta på Folkbildningsrådets dubbla roller som myndighetsutövare och intresseföreträdare. Utredningen ska titta på om, och i så fall hur, detta har påverkat rådets myndighetsutövning och funktion.

Fru talman! Några av motionerna tar upp frågor som rör folkbildningens ekonomiska situation. Det handlar om statens, landstingens och kommunernas ansvar och de konsekvenser som följer av kommunernas slopade bidrag till folkbildningen. Jag delar den oro för minskade bidrag som många av motionärerna lyfter upp. Det är vår uppgift att påverka politiker i kommuner och landsting och betona vikten av folkbildning. Vi måste värna om folkligt engagemang och demokrati.

I direktiven till SUFO 2 konstaterade regeringen att bidragen till folkbildningen från kommuner och landsting har minskat kraftigt under 1990-talet. Även detta kommer att belysas i utvärderingen. En rapport om studieförbundens ekonomi ska sammanställas.

I detta motionsbetänkande finns det även reservationer från Moderaterna och Kristdemokraterna som gäller en samordning av statliga bidrag till studieförbundens och amatörkulturorganisationernas verksamheter. Man framhåller att statens stöd till folkbildningen är mycket betydelsefullt för amatörkulturen i landet. Jag håller med om att folkbildningen är väldigt viktig för amatörkulturen, lika viktig som amatörkulturen är för folkbildningen. Statsbidraget till folkbildningen har till syfte att bredda kulturintresset i samhället, öka delaktigheten i kulturlivet samt främja kulturupplevelser och eget skapande.

Folkbildningen erbjuder mötesplatser för kulturlivet och ger professionella utövare och amatörer möjligheter att mötas och inspireras av varandra, samarbeta och utbyta erfarenheter.

Ett bra exempel på detta är det samarbete som resulterade i teaterföreställningen *Vävarnas barn* som spelades på Finnboda varv under hösten 2003. Det var ett samarbete mellan Södra Fot, LO och ABF. Det var ett teaterprojekt i samarbete mellan professionella aktörer såsom skådespelare, musiker och dansare, samt drygt 100 amatörer som stod på scenen och var stomme i föreställningen. Drygt 10 000 personer såg föreställningen som spelades under en månad. Många av besökarna var personer som vanligtvis inte går på teater. Detta är bara ett exempel. Det finns fler runtom i landet. Det visar hur viktigt det är med mötesplatser för kulturlivet, och där har folkbildning en stor uppgift att fylla.

Enligt direktiven till SUFO 2 ska man belysa vilken roll folkbildningen har för kulturen. En viktig fråga i detta sammanhang är i vilken utsträckning folkbildningen bidrar till att de kulturpolitiska målen nås. Jag

utgår ifrån att överväganden om amatörkulturen ingår i den samlade bedömning som ska redovisas den 15 mars.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till betänkandet i dess helhet.

Prot. 2003/04:76

3 mars

Folkbildning

Anf. 111 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! För oss kristdemokrater är det oerhört väsentligt att barn och ungdomar ges möjlighet att delta i kulturlivet och att man kan börja tidigt. Det är det primära många gånger när vi tänker kulturpolitiskt. Andra åldersgrupper är viktiga, äldre är viktiga och till och med vi själva är viktiga, men barn och ungdomar ligger ofta i fokus när vi diskuterar.

Fru talman! Vi har tagit upp frågan om generationsövergripande kulturaktiviteter. Vi kan ta en amatörorkester som exempel. Den tanken blir plötsligt inte tydlig när vi diskuterar detta med Socialdemokraterna. Då är det organisationen och systemet som styr.

Jag skulle vilja fråga Gunilla Carlsson hur hon ser på detta. I dag är det så att om en pojke eller flicka engagerar sig i en generationsövergripande amatörorkester där det finns olika åldrar, kan denna pojke eller flicka inte få del av statsbidraget. Om samma pojke eller flicka engagerar sig i en amatörorkester där det bara finns barn och unga får man del av bidraget. Hur ser Gunilla Carlsson på en sådan fördelning? Barn och ungdomar finns ju ändå med, och det bör vara det absolut mest väsentliga. I stället ser man till systemet som sådant.

Anf. 112 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater värnar just om barn och ungdomar i kulturpolitiken. Kulturen ska naturligtvis vara tillgänglig för alla, men vi har valt att satsa lite extra på barn- och ungdomskultur. Gunilla Tjernberg säger att man inte kan ha en generationsövergripande verksamhet, men det finns inget som säger att man inte kan samarbeta mellan de olika organisationer. Man kan ha en egen ungdomsorganisation som bedriver verksamhet tillsammans med en organisation för vuxna.

Även om de inte får ta del av statsbidragen kan man ändå vara med i verksamheten där organisationen själv får besluta. Jag tycker inte att man kan säga att de får betala för sin verksamhet eller att man inte får några statliga medel. Det får man ju till verksamheten ändå.

Vi har valt att prioritera ungdomsorganisationerna. Det är dessutom en budgetfråga.

Anf. 113 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Av svaret kan jag förstå att frågan var svår att besvara. Det var väldigt svårt att förstå det här svaret. Gunilla Carlsson sade både A och B och ingenting.

Min fråga är: Hur kan det komma sig att Socialdemokraterna väljer att det inte ska utgå något stöd till en amatörorkester med barn och andra deltagare i olika åldrar, medan det utgår stöd till en amatörorkester där bara barn deltar? Vi pratar om generationsövergripande verksamhet och ingenting annat just nu. Man får alltså bara pengarna om det är deltagare i vissa åldrar. Det här förstår inte jag, och jag tyckte inte att Gunilla Carlsson lyckades reda ut det. Men jag ger henne en chans till.

Sedan har jag en fråga till, och det är: Vet Gunilla Carlsson om de överväganden angående villkoren för amatörkulturen som flera partier och vi kristdemokrater tagit upp att man behöver göra finns med i utredningen? I majoritetstexten står det att man utgår från att övervägandena finns med. Jag antar att man bör veta om de finns med. Finns de med? Det är min fråga.

Anf. 114 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Fru talman! Enligt direktiven i SUFO 2 ska man belysa vilken roll och betydelse folkbildningen har för kulturen och i vilken utsträckning folkbildningen bidrar till de kulturpolitiska målen.

Amatörkulturen ingår i och får medel från folkbildningen om man samarbetar med studieförbunden. Men man får också medel från Kulturrådet, som fördelar drygt 7 miljoner för 2004 till just amatörkulturverksamheten.

Jag förutsätter att man kommer att belysa även amatörkulturens situation i SUFO 2 som kommer om knappa två veckor.

Anf. 115 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Det var i Gunillas anförande väldigt mycket talande om de utredningar som kommer. Jag är medveten om att det är svårt att stå här och redogöra för något som kommer om 14 dagar.

Men jag skulle ändå vilja ta upp en liten enkel fråga. Anser Gunilla Carlsson att folkhögskolorna och studieförbunden har samma uppgift? Har studieförbunden precis samma uppgift som folkhögskolorna? Annars kan man ju fråga sig varför de har ett gemensamt ansvar.

Enligt min uppfattning har folkhögskolorna en annan uppgift än vad studieförbunden har. På folkhögskola går man ofta under en längre tid. Det är förberedande för en gymnasieexamen, även om man i dag inte har samma möjlighet att ta den typen av examen, medan studieförbunden ofta sysslar med andra typer av kulturella utbildningar och andra lite smalare saker. Varför lägger man inte det ena under utbildningsanslaget och det andra under folkbildningsanslaget? Varför lägger man detta under samma anslag? Är det så att Socialdemokraterna och regeringen helt enkelt anser att folkhögskolor och studieförbund gör samma sak? Det är den ena frågan.

Jag vill också ta upp en fråga som jag glömde i mitt anförande. Den kanske inte direkt hör till dagens ärende, men den har ändå tagits upp av andra talare, och det är frågan om momsdirektivet. Jag skulle vilja höra om regeringen är beredd att göra vad man kan för att se till att momsdirektivet får en vettig utformning, så att inte både idrottande ungdomar och de som sysslar med kultur- och amatörföreningar drabbas av detta. Vi ser momsdirektivet som väldigt bekymmersamt. Det kan innebära stora bekymmer för ungdomar.

Anf. 116 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Herr talman! Det var många frågor som jag ska försöka besvara på kort tid.

Den sista frågan om momsdirektivet är en fråga som vi nog får återkomma till. Den kommer inte att hamna i vårt utskott, utan den kommer

väl att hamna i skatteutskottet. Men jag kan lova att också vi i majoriteten i utskottet är väldigt engagerade i frågan.

Vad sedan gäller studieförbunden och folkhögskolorna har de samma typ av verksamhet, men det ser otroligt olika ut i olika delar av landet. Själv kommer jag från en stad där just ABF, som anses som ett studieförbund, också jobbar med vuxenutbildning för kommunen och är en av de största som driver vuxenutbildning, så man kan säga att de egentligen jobbar på samma sätt som folkhögskolorna. Men sedan har man folkbildningen och studieförbunden, kan jag tala om av egen erfarenhet, som också jobbar med studiecirkelverksamheten som en förberedande verksamhet för många människor som sedan faktiskt tar klivet och börjar läsa inom vuxenutbildningen.

Anf. 117 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag uppfattade ändå en viss tveksamhet i detta svar. Jag kan ta ett exempel, Billströmska folkhögskolan på Tjörn där man går under ganska lång tid. Jag antar att också ABF har en verksamhet på Tjörn. Jag ser ändå att de här vänder sig till två helt olika typer av målgrupper. Den ena är en utbildning där man ska lära sig mycket, och många kommer så småningom att gå vidare till en högskoleutbildning. Man lär sig i stort sett motsvarande det som man lär sig i gymnasieskolan. Det kan finnas vissa skillnader när det gäller studierna i dag. Men det är väldigt få kurser inom ABF som leder till att man går vidare till universitetsnivå.

Jag kan inte förstå varför man lägger samman de här två helt olika sektorerna i ett anslag som sedan ska beslutas gemensamt. Det förefaller för mig väldigt främmande att man gör det.

Jag ska ta upp en fråga till. Det gäller samordningen mellan studieförbund och amatörkultur. I Danmark jobbar man enligt modellen *Dansk Folkeoplysnings Samråd*. Kan man från Socialdemokraternas sida tänka sig att lägga samman de två sektorerna så att man har en sektor för amatörkultur och studieförbund och en sektor för folkhögskolorna som då går över till utbildningssektorn? Då skulle det bli renodlat, och då vet alla vad det rör sig om. Är det någonting som Socialdemokraterna kan tänka sig?

Anf. 118 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Herr talman! Det kommer en utredning som belyser de frågor som Kent Olsson tar upp om knappa två veckor, så jag tycker inte att vi ska föregå den utvärdering som kommer.

Amatörkulturen och folkbildningen vilar egentligen på samma grund. Man får ju bidrag till amatörkulturen via studieförbunden, men amatörkulturen får också andra medel från Kulturrådet. Sedan handlar det väl naturligtvis om att man måste hitta samverkansformer, att se till att mötas, precis som i det exempel som jag själv redogjorde för i talarstolen, teaterprojektet Vävarnas barn. Jag vet att det finns mängder av olika projekt runtom i landet där man genom studieförbunden, professionella aktörer men också amatörer får en möjlighet att mötas, utbyta erfarenheter med varandra och växa utifrån sina förutsättningar. Det som jag tycker är extra spännande är att man på det sättet når en publik men också deltagare som kanske inte annars hade tagit del av kulturen.

Anf. 119 BIRGITTA SELLEN (c) replik:

Herr talman! När det gäller tankarna kring folkbildningen känner jag att det finns en väldigt stor samstämmighet mellan s och c.

Jag tänkte ställa en liten fråga om amatörkulturen i alla fall. Vad vi har erfårit är att varken Kulturrådet eller Folkbildningsrådet har något helhetsansvar för amatörkulturen, vilket också Gunilla var inne på i sitt anförande. Det skapar en viss osäkerhet för amatörkulturen att man inte riktigt vet om man får pengar från studieförbunden, om man kommer att kunna samarbeta eller vad som händer.

Av den anledningen har vi sagt att vi vill belysa förutsättningarna för amatörkultur och eget skapande och göra en översyn av möjligheterna att ge amatörkulturen statligt bidrag över ett särskilt anslag i stället för att den som i dag ska få statligt stöd för verksamheten genom samarbete med studieförbunden.

Om det nu skulle vara så att SUFO 2 mot förmodan inte skulle ha föreslagit ett eget statsbidrag till dem, hur kommer då Gunilla Carlsson och Socialdemokraterna att reagera?

Anf. 120 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Herr talman! Det får vi väl ta upp en diskussion om när vi ser resultatet av utvärderingen. Jag ser en vinst i att man också ser till att samarbeta. Risken är att om man lägger upp det som ett eget anslag jobbar amatörkulturen på sitt håll och folkbildningen och studieförbunden på sitt håll. Jag tror att det som vi kan vinna mest på faktiskt är det möte och den samverkan som kan uppstå genom att öppna för olika grupper. Jag tror att vi har mycket att vinna på det.

Men vi har som sagt en utvärdering som kommer att läggas fram om några veckor, och jag känner att vi får studera de resultat som den ger.

Anf. 121 BIRGITTA SELLEN (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas ju att det finns en lösning där. Jag håller med om att det också är oerhört viktigt med ett samarbete. Jag tog i mitt anförande upp den debatt som fördes för några år sedan, då representanter för studieförbunden, för amatörkulturen och för alla politiska partier deltog. Socialdemokraterna var representerade av en sakkunnig från departementet. Vi var då rörande överens om att det är viktigt att man från amatörkulturen kan känna att man står på egna ben.

Man kan ibland befinna sig i ett skede där man driver en utveckling och vill vidga den. Vi vet ju vad som händer när kreativa människor kommer tillsammans. Men då kanske de inte kan få pengar från studieförbunden utan i stället blir det locket på. De skulle därför så väl behöva mer pengar än de som de får från Kulturrådet.

Jag hoppas därför och vädjar om att vi, om detta mot förmodan inte skulle finnas med, ska kunna samarbeta i denna fråga.

Anf. 122 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Herr talman! Jag har egentligen inte så mycket att svara på det som Birgitta Sellén sade. Vi får väl se vad som kommer ut av SUFO 2.

Anf. 123 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det känns lite som att vi så att säga är överens men ändå inte. Vi har i vår reservation uttalat följande: "I folkbildningsverksamheten bör också de minoriteter som lever och bor i Sverige värnas särskilt." Vi trycker då särskilt på att kultur och språk bör prioriteras i folkbildningen. Detta har man från utskottets majoritet avstyrkt bland annat med den motiveringen att det statliga stödet till folkbildningen är avsett att användas för verksamhet som vänder sig till alla inom landet och förstås då även till de nationella minoriteterna.

Samtidigt står det dock i betänkandet att statsbidraget till folkbildning bland annat ska ha till syfte att prioritera verksamhet som riktar sig till socialt och kulturellt missgynnade personer. Jag känner att de nationella minoriteterna är en sådan grupp. Det känns därför som om vi skulle kunna vara överens i den här frågan. Vad säger Gunilla Carlsson?

Anf. 124 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik:

Herr talman! Det är ju så att folkbildningen också ska vända sig till den grupp som Hans Backman och Folkpartiet lyfter fram. Man ska i utvärderingen också belysa folkbildningens roll för de nationella minoriteterna. Vi tar i betänkandet också upp att Kommittén för svenska språket tog upp detta i betänkandet *Mål i mun*. Dess förslag har nu remitterats och bereds i Regeringskansliet. Man väntar där på en proposition som har aviserats till september i år.

Vi får väl vänta och se även där. Det känns kanske lite tråkigt att det i den här debatten blir väldigt mycket av att vänta och se, men när en så stor utvärdering snart kommer att ligga på bordet känner jag att vi måste ta del av dess resultat.

Anf. 125 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Också jag hade gärna sett att vi i ett fall hade kunnat förvänta oss mera, men det finns ju ändå en förhoppning om att vi när vi har väntat och sett kan komma överens i den här frågan. Även det känns som en viktig sak för folkbildningens framtid. Jag tackar därför för svaret.

Anf. 126 ROSSANA DINAMARCA (v):

Herr talman! Jag ska i den här debatten uppehålla mig vid två områden. Det handlar dels om finansieringsansvaret för folkbildningen, dels om de nationella minoriteterna. Detta har tagits upp här tidigare, och vi har alla kunnat ta del av den skrivelse där Folkbildningsrådet redovisar att verksamheten under 90-talet har ökat varje år samtidigt som statsbidraget har stått stilla och kommunbidragen har minskat kraftigt. Även landstingens bidrag har minskat, om också i mindre omfattning.

De här bidragsminskningarna har skiftat mycket beroende på förhållandena i kommuner och landsting. De innebär bland annat att tanken om att folkbildningsverksamheten ska vara tillgänglig för hela eller åtminstone för den större delen av befolkningen inte längre stämmer överens med verkligheten.

Vänsterpartiet har därför sett det som nödvändigt att få till stånd en dialog med kommuner och landsting om hur det nationella ansvaret för folkbildningen ska tas och fördelas. Vi har därför tidigare och även den

här gången föreslagit att det skulle tillsättas en arbetsgrupp för att få till stånd en sådan dialog. Vi har den här gången dock med anledning av den utvärdering som vi vet ska komma inom kort avstått från att yrka bifall till våra motioner och står därmed bakom betänkandets förslag.

Regeringen uttryckte i 2000 års budgetproposition att man har erfarit att kommunerna har dragit ned betydligt på anslagen till folkbildningen och påpekade att folkbildningen är ett nationellt ansvar inte bara för staten utan också för kommuner och landsting. Vi förutsätter därför att regeringen i arbetet med beredningen av utvärderingsresultaten startar en dialog med kommuner och landsting om finansieringsansvaret. Vi lär annars få komma tillbaka i den här frågan.

Vänsterpartiet har i andra sammanhang fört fram förslag till insatser för att stärka de nationella minoriteternas kultur och språk, delvis så som exempelvis sker på filmområdet. Vi ser att det även inom folkbildningsområdet behöver göras mer för att synliggöra och stärka de nationella minoriteterna. Jag vill inte påstå att ingenting görs, men insatserna är långt ifrån tillräckliga.

Detta gäller för samiskan, meänkieli, finskan och inte minst också för jiddisch och romani, de minoritetsspråk som man hittills satsat allra minst på. När Europeiska rådet förra året följde upp hur Sverige skötte sina åtaganden enligt konventionerna och den nya lagstiftningen skrev man beträffande utbildningen att det för romani fanns allvarliga svårigheter. Man talade då bland annat om att det fattades lärare och läromedel. Man pratade också om ett behov av vuxenutbildningscenter.

Romer är en grupp som omfattar ca 50 000 personer i landet, det vill säga en ungefär lika stor andel som samerna. De romanitalande beräknas uppgå till mellan 15 000 och 20 000. Precis som samerna och tornedalsfinnarna har romerna på grund av den svenska minoritetspolitiken bakåt i tiden i väldigt många fall redan tappat sitt modersmål.

Det pågår nu en process där man försöker återuppliva den egna kulturen och det egna språket. Detta gäller för samtliga nationella minoriteter, och det är den utvecklingen som vi måste främja med vår folkbildningspolitik.

Som jag redan tidigare sagt, herr talman, står vi bakom betänkandet i avvaktan på vad utredningen om folkbildningen kommer att resultera i.

Anf. 127 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Ur en broschyr från Skånes bildningsförbund hämtar jag två påståenden: Folkbildning är folkhälsa. Folkbildning skapar balans.

Folkbildning är folkhälsa – javisst kan folkbildningen vara en positiv motkraft när lågkonjunkturen, nedskärningar, arbetslöshet, långtidssjuk-skrivningar, ensamhet och missbruk drabbar människor. Känslan av hopplöshet och brist på glädje i vardagslivet kan genom folkbildningen vändas i positivt tänkande, handlingskraft, samhällsengagemang och framtidstro. Jag skulle verkligen önska att Birgitta Selléns framtidsversion om läkaren som skriver ut studiecirkel på recept blir verklighet inom en snar framtid. Folkbildningen är en chans till nyorientering och till att gå vidare i livet. Därför innebär investeringar i folkbildning också investeringar i bättre hälsa.

Jag har här lite statistik från Skåne – statistik som talar för sig själv och som jag hoppas har sin motsvarighet i hela landet. Folkbildningen i

Skåne genomför årligen 22 000 kulturarrangemang med 1,7 miljoner deltagare. Varje år genomförs i Skåne 33 000 studiecirkelar med 284 000 deltagare. På så sätt uppnås gemenskap människor emellan. Man möts i trivsamt samvaro och får intellektuell stimulans.

Folkbildning skapar balans. Delaktighet, samtal och reflexion är viktiga folkbildningsinslag. Genom studiecirkelar och kulturarrangemang förs människor med olika bakgrund och från andra länder samman. Vi får ett varierande utbud av teater, dans, musik, föredrag och diskussioner. Personligt engagemang och ideellt arbete är också positiva bieffekter av folkbildning.

Jag vill ge er ett personligt vittnesbörd från Uno i Arlöv. Så här säger han: "Folkbildning är bra för det finns alltid något som intresserar en, sådant som man kanske har missat tidigare i livet. Genom studierna håller jag mig aktiv och kan utbyta åsikter med människor i alla åldrar."

Herr talman! Centerpartiet vill slå vakt om folkbildningen. Vi anser att varenda krona som vi satsar är en mycket god framtidsinvestering. Mer pengar till folkbildning innebär också utökat stöd till våra folkhögskolor. Det finns 147 folkhögskolor i Sverige. Statens, landstingens och regionernas bidrag till de skolorna har inte följt den allmänna kostnads- och löneutvecklingen. Folkhögskolorna är en enorm tillgång för många människor, inte minst för korttidsutbildade, invandrare och funktionshindrade. De får här tillfälle att utifrån sina egna förutsättningar studera och utvecklas som människor. På folkhögskolan gäller verkligen den kända devisen vi lära icke för skolan utan för livet. Studierna där, ofta kombinerade med internatboende, erbjuder möjligheter utöver den vanliga gymnasieskolan och högskolan.

Jag tillhör dem som har haft förmånen att få min fritidsledarutbildning just på en folkhögskola. Fast det är mer än 30 år sedan finns de goda minnena kvar: pedagogiken, lärarna, kamratskapet och samtalen på fritiden.

Centerpartiet vill slå vakt om den unika utbildningsmiljö som våra folkhögskolor representerar. Vi vill trygga folkhögskoleverksamheten genom att tillföra mer pengar till denna viktiga verksamhet.

Herr talman! Någon har sagt att det finns en artist inom de flesta människor. Många längtar efter att få uttrycka sig genom amatörkulturen. Om möjligheterna att utöva amatörkultur förbättras så höjs livskvaliteten för många människor. Amatörer får tillfälle att utöva sina talanger och blivande proffs får en grund att bygga vidare på. Det är nu dags att riksdagen ger regeringen i uppdrag att belysa förutsättningarna för amatörkultur och eget skapande och se över möjligheterna att ge amatörkulturen ett eget anslag.

Om jag ska försöka sammanfatta detta inlägg om folkbildning så får det bli med följande ord: Folkbildning är vår chans till kunskap, hälsa och balans i livet. Jag instämmer i de yrkanden som Birgitta Sellén har framfört.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2003/04:76
3 mars

Folkbildning

Anf. 128 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Dagens debatt handlar om ett stort antal frågor med stark ideologisk prägel. När det gäller högskolefrågor och utbildningsfrågor över huvud taget är det tydlig skillnad mellan regeringen och oppositionen. En av de frågor som vi ska behandla i dag och som har väckt mest uppmärksamhet före dagens debatt är frågan om kårobligatoriet. Då menar jag tvånget att tillhöra en studentkår eller en nation. I dag måste en student för att tentera eller få ut sitt betyg betala en avgift till en studentkår. Avgiften kan numera gå upp till sådär en 400 kr per termin. Kåren kan ha en tydlig politisk inriktning trots att medlemskap är obligatoriskt. Med min liberala grundsyn är det självklart att människor själva ska bestämma om de ska vara med i en förening eller inte.

Från Socialdemokraterna säger man att ett starkt studentinflytande beror på kårobligatoriet. Jag menar precis tvärtom – tvång är en dålig förutsättning för demokrati och inflytande. I Sverige råder det annars föreningsfrihet, och det är otänkbart med tvångsanslutning till ett politiskt parti eller ett fackförbund. Men för studenter råder medlemstväng i en studentkår eller studentnation.

I dag är intresset för kårpolitik tyvärr – vill jag säga – mycket svagt ute på högskolorna. På många högskolor ligger valdeltagandet under 5 % i valen till kårfullmäktige. Om kårmedlemskapet vore frivilligt kunde man i stället hoppas på en mer slagkraftig och stark studentkår. Den som frivilligt ansluter sig till en organisation har lättare att engagera sig i verksamheten.

Vi i Folkpartiet anser att det är viktigt med studentinflytande. Studenterna måste ha möjlighet att bedriva utbildningsbevakning och studiesocial verksamhet med mera. Därför behövs lagändringar som ger studenter rätt att delta i fler beslutsprocesser än de har i dag. Det behövs en organisation för val till studentrepresentation vid högskolorna. Därför föreslår vi nu tillsammans med Miljöpartiet och de andra borgerliga partierna en utredning som ska arbeta tillsammans med studentrepresentanter och föreslå en förnuftig plan för avvecklingen av kårobligatoriet. Utgångspunkten är att studentinflytandet ska öka, inte minska.

Vi är öppna för övergångsregler så att inte en snabb förändring slår sönder kårerna. Skattefriheten, som är särskilt viktig för nationerna i Uppsala och Lund, ska kunna vara kvar även för framtidens frivilliga studentnationer.

Med större studentinflytande kommer framtidens frivilliga studentkårer att bli den naturliga basen för att få fram representanter till olika valda församlingar.

Socialdemokraterna har deklarerat att de tror på obligatoriet. Vänsterpartiet har däremot sagt tidigare, och har det i sitt program, att kårobligatoriet ska avskaffas. Därför förvånar det mig att man inte ens är med på att tillsätta en utredning och låta förslaget komma tillbaka till

riksdagen och behandlas om några år, som vi föreslår. Jag skulle gärna vilja höra det förklaras av Vänsterpartiet här i kammaren.

Fru talman! Avslutningsvis om kårobligatoriet: Studenter är vuxna människor. De har rätt att påverka sin utbildning. Men de har också rätt att välja om de ska vara med i en förening eller inte. Det kan inte vara en evig lösning för framtiden att ha kvar ett föreningstvång för studenter.

Fru talman! Folkpartiet har länge varnat för att högskolan är på väg att bli en utbildningsfabrik. Regeringens politiska budskap de senaste åren har varit att universitet och högskolor ska ta in så många som möjligt och också slussa igenom så många som möjligt. Ju fler en högskola slussar igenom desto mer pengar får man. Därför får ett lärosäte i dag en stor del av resurserna beroende på hur många studenter som godkänts på kurserna.

En effekt som det här systemet för ersättning har skapat är att lärosätena erbjuder alltför många kurser. Många universitet erbjuder i dag nybörjarkurser i tyska, franska och andra vanliga främmande språk som man egentligen borde läsa i gymnasiet. Genom att kurserna erbjuds på högskolan ger de studenterna rätt till studiemedel och högskolan får högre anslag. I själva verket blir det mer lönsamt att erbjuda lätta kurser än att erbjuda svåra kurser med högre akademisk standard.

I och med att regeringen har accepterat att så många misslyckas i gymnasieskolan måste högskolan också anordna repetitionskurser i gymnasieämnen. Det är klart att det tyder på problem när studenterna själva protesterar mot att tentorna är för lätta att få godkänt på.

Folkpartiet vill avskaffa dagens resursfördelningssystem som bygger på ersättning till högskolan beroende på hur många studenter som godkänns. Den absoluta huvuddelen av högskolans resurser ska i stället tilldelas på basis av antalet studenter, en så kallad studentpeng. Det ska vara studenternas val som ska avgöra vart pengarna går.

I stället tycker vi i Folkpartiet att studenterna ska få en uppmuntran i form av en examensbonus som vi har motionerat om när det gäller studiestöd. Studenter som avlägger examen ska få nedskrivna studielån: ju fler godkända kurser desto högre bidragsdel. För det är faktiskt bättre att ge studenterna en morot än att fresta högskolorna att sänka kvaliteten.

Samtidigt vill Folkpartiet ge undervisningen ordentliga resurser. I höstbudgeten avsatte vi mera pengar än regeringen till undervisning och forskning. Vi har sagt det förut och säger det igen: Antalet platser på högskolan måste stå i en vettig relation till möjligheten att ge varje student en utbildning med kvalitet. Därför har vi en motion om att skapa en plan för att successivt återställa utbildningsresurserna till den nivå som de hade för tio år sedan. Vi talar då om en 20-procentig ökning.

Fru talman! Vi har länge sett hur gymnasieelever luras att gå vidare i svåra utbildningar utan att grundskolan gett dem tillräckliga kunskaper. Samma sak håller på att hända vid högskolan. Kraven på till exempel kunskaper i fysik och matte har sänkts eller slopats till högskoleutbildningar för lärare, läkare och civilingenjörer. Kravet på fler främmande språk än engelska är i princip borta.

Vid antagningen till högskolan kan en elev som har höga betyg i någon lokal kurs i till exempel turism eller drinkblandning gå före en som har kämpat sig till ett godkänt betyg i ett främmande språk. Därför menar vi i Folkpartiet att det för allmän behörighet till de flesta av högskolans

utbildningar borde krävas godkänt betyg i engelska och dessutom ett främmande språk till. För särskild behörighet till de flesta av högskolans utbildningar skulle man kunna ställa krav på godkänt i nyckelämnena som fysik, kemi och så vidare.

Fru talman! Universitet och högskolor ska bedriva utbildning och fri forskning. De ska också utifrån sin vetenskapliga grund kunna granska och komma med kritik av samhället omkring. Därför är det oerhört viktigt att högskolorna har en frihet gentemot statsmakten, frihet att själva ställa frågor och välja forskningsobjekt. I en situation där högskolorna ska hålla sig väl med alla som kan ge bidrag och dessutom styras politiskt är friheten svår att upprätthålla. I en situation där det politiska greppet om högskolan hårdnar hotas på sikt friheten. Därför måste den politiska styrningen av högskolorna minska.

Regeringen bestämmer i dag vem som ska bli ordförande i högskolestyrelserna. Av ordförandena vid landets största 24 högskolor har 16 politisk bakgrund. Av dessa 16 är 13 socialdemokrater, 2 moderater och 1 folkpartist. Man frågar sig varför det inte finns några lämpliga ordförande att hitta från andra partier.

Det är inte bra när den politiska makten kommer för nära dem som ska bedriva fri och obunden forskning. Därför föreslår Folkpartiet en reform som i lag skyddar högskolorna från politisk detaljstyrning och som avskaffar regeringens rätt att utse ordförande och majoritet i högskolestyrelserna.

Fru talman! Den fria akademien innebär för oss att studenterna får en bra undervisning, att studenterna får välja både var de vill studera och vad de vill utbilda sig till. Det innebär att forskarna slipper politisk styrning och också, än en gång, att studenterna slipper föreningstvånget.

Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 17 under punkt 8 och till reservation 23 under punkt 11.

Anf. 129 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! I fredags besökte jag universitetet i Oxford, i England. I universitetsstaden med medeltida anor fortgår ännu en undervisning utifrån den grekiske filosofen Sokrates ideal. I den avskilda dialogen mellan lärare och student växer kunskapens insikter också i vårt informationsteknologiska tidevarv fram. Det är ännu möjligt att tillägna sig det bildningsarv som ger möjlighet att förstå vårt samhälle, vår historia och vår framtid.

Högskoleutbildning ska ju inte bara ge studenterna specifika ämneskunskaper utan även leda till personlig utveckling, samhällsengagemang och kritiskt tänkande. Det handlar om att fler ska få tillgång till de rika kunskapskällorna, att fler ska få upptäcka nya dimensioner i livet, komma närmare vad det innebär att vara människa, att nå det som kallas bildning.

Svenska högskolor och universitet däremot riskerar på grund av den förda politiken de gångna åren att i än högre grad bli utbildningsfabriker där korvstoppling står högt i kurs. På många håll finns fulla studiesalar, på andra tomma. Det är studenter och lärare som betalar priset för den förda socialdemokratiska politiken. Sjukskrivningarna blir fler och utbrändhetens farsot sprider sig. Den lärarledda tiden har på många lärosäten minskat.

Vi kristdemokrater vill i högskolan sätta tydligt fokus på kvaliteten. Då krävs resursförstärkningar. Det är därför vi i vårt budgetförslag satsar mer på grundutbildningen och forskningen än vad den socialdemokratiska regeringen och dess stödpartier vill eller klarar av. Och det är rimligt att av kvalitetsskäl tydligare ange vilken undervisningstid som rymms inom en kurs. Vi kristdemokrater vill införa ett sådant krav på kursplanerna. Likaså vill vi att högskolans lärare garanteras kompetensutveckling.

Fru talman! Få kan i dag vara nöjda med studenternas inflytande och trygghet. Alarmerande signaler om oklarheter i studenternas rättssäkerhet kommer. Ibland känner varken lärare, övrig personal eller ens studenterna själva till vilka rättigheter som finns eller borde finnas. 5–10 % av studenterna deltar i kårvalen vilket knappast borgar för demokratisk legitimitet.

Vi kristdemokrater har lagt fram flera förslag för att stärka studenternas rättssäkerhet, inflytande, trygghet och möjlighet att försörja sig. Det är också lätt att bli imponerad av det arbete som många studentkårer utför. Sedan jag blev invald i riksdagens utbildningsutskott för ett och ett halvt år sedan har jag besökt många av Sveriges lärosäten och vid de flesta, på eget initiativ, mött kårföreträdare.

Men det går inte att lika lätt bli imponerad av den socialdemokratiska regeringen som negligerar studenternas osäkra situation. Högskoleverket föreslog år 2001, 20 olika åtgärder för att öka studenternas rättssäkerhet. Vid två tillfällen har utbildningsministern därefter här i riksdagen lovat förslag och beslut, men inget har hänt. Det är dags för regeringen att låta de förslag och beslut som krävs komma på bordet.

Alla högskolor tar inte arbetet med diskrimineringsfrågor och likabehandling på allvar. Närmare hälften av landets 340 000 högskolestudenter bedriver sina studier vid lärosäten som saknar handlingsplan för likabehandling. De som finns innehåller ofta haltande resonemang och brist på förslag till konkreta åtgärder. Vi kristdemokrater vill se en skärpning så att alla lärosäten arbetar för likabehandling på ett strukturerat och väl övervägt sätt. Ingen ska diskrimineras på grund av sexuell identitet, kön, funktionshinder, etniskt ursprung eller annan orsak. Vi vill även att en tydlig värdegrund med utgångspunkt i det okränkbara människovärdet skrivs in i högskoleförordningen.

Fru talman! Det handlar också om att på allvar skapa moderna strukturer för studentinflytande som grundas i rättssäkerhet, frivillighet, delaktighet och demokrati. Därför är det viktigt att ersätta det gamla kårobligatoriet med nya former för inflytande. Ett tydligare regelverk är nödvändigt.

Kårobligatoriet är en kvarleva från en svunnen tid. Det visar hur liten tilltro staten haft till studenters förmåga att tillvarata sina intressen, och det strider mot en modern syn på inflytande. Den nationella paraplyorganisationen Sveriges Förenade Studentkårer har heller inte tagit ställning till kårobligatoriet, och flera studentkårer vill helt ta bort det.

Här i riksdagen vill nästan alla partier avskaffa kårobligatoriet. Kristdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centern och Folkpartiet har enats om att kårobligatoriet bör tas bort efter en utredning om alternativa och bättre former för inflytande. Vänsterpartiet är också i princip positivt till ett avskaffande. Och inom socialdemokratin finns röster mot obliga-

toriet. Till och med utbildningsministern har varit emot obligatoriet även om han numer, åtminstone för tillfället, försvarar det.

I de fem partiernas förslag som kammaren har att ta ställning till i dag ska en utredning tillsättas där alla partier ingår och där studentorganisationerna har möjlighet att framför synpunkter. Utredningen ska föreslå former för ett starkare studentinflytande där studenternas möjlighet att bedriva utbildningsbevakning, studentkårernas oberoende, frågan hur kontinuitet nås i studentinflytandet och skattefrågorna bland annat för nationerna ska ses över. Efter avslutad utredning ska riksdagen ta ställning till hur kårobligatoriets avskaffande ska gå till och hur studentinflytandet ska stärkas.

Det är nu dags att skrota den tvångströja på våra studenter som kårobligatoriet innebär. Det är dags för ett verkligt studentinflytande och trygghet för alla studenter.

Fru talman! Studenter är överlag hårt arbetande, fler och fler därtill med försörjningsansvar för barn. Högskolan rymmer mer heterogena grupper än tidigare. I kunskapssamhället behöver högskolan bli ännu bättre på att nå ännu fler i nya grupper. Men i september förra året köade 85 000 studenter för att få en bostad. Vilken annan grupp i samhället skulle behandlas på det sättet? Det vore tacknämligt om regeringen tog problemet på allvar och vidtog åtgärder, gärna genom att till exempel lyssna på det kristdemokratiska förslaget om ett nytt investeringsbidrag för studentbostäder så att studenter får tak över huvudet. Det är faktiskt en förutsättning för att man ska kunna lyckas med sina studier.

Vi kristdemokrater vill också bygga ut distansutbildningen så att fler får lättare att läsa närmare hemmet. Det behövs tydliga strukturer också för validering. Det handlar om att tillvarata och bedöma människors informella kompetens, alltifrån de vårdbiträden som genom år av hårt arbete tillägnat sig undersköterskekunskaper till de utländska akademiker som i vårt land inte får arbeta i sina yrken utan i stället på grund av den förda politiken tvingas till passivitet, sysslolöshet och utanförskap.

All form av kunskap är viktig, inte minst praktisk yrkeskunskap. Därför vill vi kristdemokrater se en särskild yrkeshögskola som integrerar den kvalificerade yrkesutbildningen och ger yrkeskunskaper med erkänd och gedigen status och kvalitet.

Fru talman! En rad lärosäten har ansökt hos regeringen om att få vetenskapsområde eller bli universitet. Dessa ansökningar har regeringen inte ens orkat svara på. Är det manne ont om frimärken på Utbildningsdepartementet?

Ingen kvalitetsgranskning är inledd för att pröva om ansökningarna uppfyller berättigade krav. Trots att lärosätena målmedvetet arbetat för att skapa en forskningsmiljö så bryr sig regeringen inte om att svara. I stället skjuts forskningspropositionen fram. Till den presenteras finns stora osäkerhetsmoment när det gäller forskningspolitiken. Högskolorna tvingas leva i osäkerhet.

Vi kristdemokrater ser en potential i både en ökad profilering och samordning. Låt det bli möjligt för ett lärosäte att profilera både forskning och grundutbildning inom ett begränsat ämnesområde i stället för ett helt vetenskapsområde. Och stärk förutsättningarna för högskolorna som väljer den vägen att samarbete med andra om det de själva inte profilerar sin inom.

Fru talman! Studenterna behöver ingen tvångströja. Däremot är det dags att på allvar forma en högskola som utifrån studentens bästa bygger på bildning, kvalitet och tillgänglighet så att våra studenter – vår framtid – får de allra bästa förutsättningarna att leva i kunskapssamhället.

Avslutningsvis vill jag säga att jag står bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet, men jag yrkar enkom bifall till reservationerna 2 och 22.

Anf. 130 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Frågan om studenternas obligatoriska medlemskap i studentkårerna vid universitet och högskolor har tidigare behandlats av riksdagen vid två tillfällen de senaste decennierna, både i slutet av 70-talet och i början av 90-talet. Båda gångerna utreddes frågan i detalj, och båda gångerna avslutades riksdagsbehandlingen med att en majoritet tillstyrkte den nuvarande ordningen.

Det är en ordning som faktiskt går tillbaka till 1660-talet även om det nuvarande kårobligatoriet infördes först 1908. I dag om tid medges, det beror på hur lång debatten blir, ska riksdagen votera om ett förslag från de borgerliga partierna inklusive Miljöpartiet om att avskaffa kårobligatoriet.

Problemet om reservationen vinner majoritet här i riksdagen är att riksdagen i så fall avskaffar kårobligatoriet utan att ha någon som helst aning om vad som kommer i stället eller vilka konsekvenser beslutet kommer att få för studenterna. Något konkret motförslag har nämligen inte de fem partier som står bakom reservationen presenterat.

Själva sakfrågan om studenternas obligatoriska medlemskap i kårer är inte helt lätt. Inom Vänsterpartiet har vi förståelse för vissa av de principiella invändningarna. Men vi kan inte acceptera att riksdagen föreslås avskaffa systemet utan att konsekvenserna först har genomlysts och att det finns konkreta förslag på fungerande alternativ.

Att som reservanterna föreslå att beslut om avveckling ska ske utan att det finns lösningar på de problem som vi vet kommer att uppstå och utan att hänvisa till någon rimlig lösning då det gäller de ekonomiska konsekvenserna som drabbar studentkårerna tycker vi är ansvarslöst. Man ska också lägga märke till att det inte heller har något stöd bland kårer och studenter, tvärtom.

Vi tycker också att Miljöpartiet borde beakta att partiet tillsammans med Socialdemokraterna och oss i Vänsterpartiet har ansvar för den budget och de riktlinjer som vi gemensamt har fattat beslut om och för att de inte äventyras. Med hänsyn till det tycker vi faktiskt att Miljöpartiet borde avstå från att under pågående mandatperiod gå samman med den borgerliga oppositionen i frågor som har direkt budgetpåverkan, vilket avskaffandet av kårobligatoriet har.

Vi tycker att det är olyckligt att frågan om kårobligatoriets vara eller icke vara har blivit ett partipolitiskt slagträ, ett sätt för oppositionen att eventuellt kunna knäppa regeringen på näsan. Studenternas möjligheter till inflytande är en alldeles för viktig fråga för det. Vi tycker att man ska ta mycket mera seriöst på den här frågan.

Jag skulle vilja ta upp några saker som har förekommit i den här debatten – kanske inte här i riksdagen i dag, men det här har ju föregåtts av en lång debatt.

En sådan sak är påståendet att kårobligatoriet skulle strida mot grundlagen och mot en principiell föreningsfrihet. Det är faktiskt någonting som är direkt felaktigt. I grundlagen garanteras rätten att inte tvångsanslutas till sammanslutning för åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller något annat sådant hänseende. Studentkårerna är sammanslutningar som inte har anknytning till viss åskådning. I förarbetena till vår regeringsform underströks också att den angivna bestämmelsen om föreningsfrihet inte heller berör kårobligatoriet.

I debatten har också sagts att kårobligatoriet strider mot den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Den frågan har prövats av den europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter vid två tillfällen, 1973 och 1996. Vid båda fallen slogs fast att ordningen inte stred mot den europeiska konventionen, och detta är fortfarande prejudicerande.

Studentkårerna har offentlig-rättsliga drag och uppgifter och kan alltså inte jämföras med privata föreningar. Deras uppgift är att säkerställa studenternas deltagande i universitetens och högskolornas administration. Det finns även andra exempel på sådana obligatoriska anslutningar till organisationer med offentlig-rättsliga drag, till exempel kommuner och Advokatsamfundet.

Som tidigare lärare vid ett universitet kan jag säga att studentkårerna har en väldigt viktig roll, och de är faktiskt demokratiskt uppbyggda. Det är också viktigt att deras representanter företräder alla de studerande.

Vi som har suttit här i riksdagen några år har ju under flera år genomfört reformer för att ge studenterna ökat inflytande och bättre rättigheter att vara representerade i högskolans olika organ. Alla de reformerna bygger på kårobligatoriet. En stor del av det regelverk som styr studentdemokratin har alltså kårobligatoriet som grund. Det måste man komma ihåg när man diskuterar de här frågorna, tycker jag. Jag är rädd för att studentorganisationerna riskerar att försvagas om kårobligatoriet avskaffas. Jag tror också att det kan finnas en risk att man bildar olika kårer som kommer att konkurrera sinsemellan, och det tror jag inte är någon lycklig väg att gå.

Om det nu är så att det inte finns något tryck från studenterna själva – det finns tvärtom varken från studenter, lärare eller universitetens och högskolornas ledning – utan trycket faktiskt kommer från politiker, då kan man ju undra lite om det här inte är något av en icke-fråga. Det är faktiskt så – det måste vi ju säga, vi som sitter i utbildningsutskottet – att flera kårer, SFS, SULF och flera av rektorerna har vädjat till utbildningsutskottets företrädare att verka för att inte ta något definitivt beslut förrän samtliga konsekvenser är utredda och fungerande alternativ har utvecklats. Det behövs också svar på frågor som följande: Hur ska studentrepresentationen väljas till styrelser, nämnder och andra viktiga församlingar inom universiteten och högskolorna? Och vem ska vara universitetens och högskolornas samtalspartner i studiesociala frågor? Det är ju faktiskt så att studenterna tillsammans med lärare och andra anställda är de som ska forma universitetets vardag och framtid, och det vill jag definitivt slå fast.

Kårobligatoriet är också nära anknutet till nationsväsendet och därmed till studenternas möjligheter att själva organisera sitt boende, sin fritid och många studiesociala aktiviteter. Nationstraditionen och nationshusen, främst i Uppsala och Lund, skulle jag vilja påstå är en del av vårt kulturarv, och verksamheten är en viktig förutsättning för många studenter att få träffas över ämnesgränser, att knyta sociala kontakter och att delta i meningsfulla aktiviteter i anslutning till studierna. Det är värdefullt inte minst för de studenter som kommer från andra länder, men också för studenternas personliga och sociala utveckling, alltså för deras bildningsresa.

I Vänsterpartiet är vi övertygade om att ett slopande av kårobligatoriet kan få, förmodligen allvarliga, konsekvenser, och att det därför är så omdömeslöst, menar vi, att ta ett sådant här beslut utan att först på allvar utreda dem. Det är självklart att studentkårernas ekonomi kan komma att undergrävas genom att de förlorar avgiftsintäkter och genom att fastigheter som kårer och nationer i dag äger kommer att beskattas på ett annat sätt genom att man förlorar sin skatterättsliga status. Det är osannolikt, tror vi, att den speciallagstiftning riktad till studentkårerna som några av de borgerliga partierna har antytt skulle kunna vara möjlig senare skulle kunna lotsas igenom riksdagen. En sådan speciallagstiftning skulle förmodligen på sakliga grunder avvisas redan av Lagrådet. Och det finns ju faktiskt en rad stiftelser och även organisationer som på lika goda grunder skulle kunna hävda att även de borde skattebefrias.

Ett slopande av kårobligatoriet skulle kunna äventyra studenternas självförvaltning och självbestämmande. Vi tycker faktiskt att det är lite egendomligt att de borgerliga partierna står bakom det här, för det finns ju en uppenbar risk att det här skulle leda till statsfinansiering i stället för den styrka och frihet som dagens oberoende av statsmakten faktiskt ger studenterna.

Med det vill jag yrka bifall till vår reservation nr 39, som egentligen inte alls handlar om kårobligatoriet – om det har vi ett särskilt yttrande. Den handlar i stället om att ge Högskoleverket ett uppdrag att utreda behovet av att utveckla det religionsvetenskapliga programmet, som blivande präster läser, mot en inriktning mot islam som är utformad som en imamutbildning. I övrigt stöder vi alltså utskottets betänkande.
(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU13 Staten och den finansiella sektorn

Punkterna 1–3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 4 (Kollektiva hemförsäkringar)

1. utskottet
2. res. 4 (kd, m, fp, c)

Votering:

167 för utskottet

135 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 14 mp

För res. 4: 49 m, 40 fp, 29 kd, 17 c

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

FiU24 Hyressättning i statliga ändamålsfastigheter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Polisfrågor

Punkt 2 (Maskeringsförbud)

1. utskottet
2. res. 1 (m, c)

Votering:

196 för utskottet

65 för res. 1

41 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 29 kd, 24 v, 14 mp

För res. 1: 48 m, 17 c

Avstod: 1 m, 40 fp

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 5 (Fortsatt "Göteborgsutredning")

1. utskottet
2. res. 5 (mp)

Votering:

286 för utskottet

14 för res. 5

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 49 m, 39 fp, 29 kd, 24 v, 16 c

För res. 5: 14 mp

Frånvarande: 15 s, 6 m, 9 fp, 4 kd, 6 v, 6 c, 3 mp

Punkt 12 (Tullens befogenheter m.m.)

1. utskottet
2. res. 14 (fp, m, kd, c)

Votering:

167 för utskottet

134 för res. 14

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 14 mp

För res. 14: 48 m, 40 fp, 29 kd, 17 c

Frånvarande: 15 s, 7 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 17 (Tillfällig vapenamnesti)

1. utskottet
2. res. 18 (fp, m, kd, c)

Votering:

153 för utskottet

149 för res. 18

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v

För res. 18: 49 m, 40 fp, 29 kd, 17 c, 14 mp

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 22 (Regeringsbeslutade evenemang)

1. utskottet
2. res. 22 (fp, m, kd, c)

Votering:

167 för utskottet

135 för res. 22

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 14 mp

För res. 22: 49 m, 40 fp, 29 kd, 17 c

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 27 (Antagning till polisutbildning m.m.)

1. utskottet
2. res. 24 (fp, m, kd, c)
3. res. 25 (v)

Förberedande votering:

136 för res. 24

28 för res. 25

138 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 24.

Huvudvotering:
167 för utskottet
135 för res. 24
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 24 v, 14 mp
För res. 24: 49 m, 40 fp, 29 kd, 17 c
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 42 (Polisens avskrivningar)

1. utskottet
2. res. 40 (fp, m, kd, c)
Votering:
167 för utskottet
135 för res. 40
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 24 v, 14 mp
För res. 40: 49 m, 40 fp, 29 kd, 17 c
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU16 Obeställd e-postreklam

Punkt 1 (Lagförslaget)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
Votering:
253 för utskottet
49 för res. 1
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 40 fp, 29 kd, 24 v, 17 c, 14 mp
För res. 1: 49 m
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 3 (Skyddet för juridiska personer)

Yrkanden:
1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. L10 yrk. 2 (fp)
Votering:
285 för utskottet
14 för mot.
3 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 47 m, 39 fp, 29 kd, 24 v, 17 c
För mot.: 14 mp
Avstod: 2 m, 1 fp
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Prot. 2003/04:76
3 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU4 Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter

Punkt 1 (Upphävande av bibliotekslagen, m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, m, c)

Votering:

194 för utskottet
108 för res. 1
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 28 kd, 24 v, 13 mp
För res. 1: 49 m, 40 fp, 1 kd, 17 c, 1 mp
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 10 (Införande av kulturporto och distribution av kulturtidskrifter)

1. utskottet
2. res. 5 (v)

Votering:

275 för utskottet
25 för res. 5
2 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 49 m, 40 fp, 29 kd, 17 c, 11 mp
För res. 5: 24 v, 1 mp
Avstod: 2 mp
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 14 (Stöd till organisationstidskrifter)

1. utskottet
2. res. 9 (kd)

Votering:

273 för utskottet
29 för res. 9
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 49 m, 40 fp, 24 v, 17 c, 14 mp
För res. 9: 29 kd
Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

KrU5 Folkbildning

Punkt 1 (Folkbildningsrådets roll och uppdelning av folkbildningsanslaget)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

254 för utskottet

48 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 m, 40 fp, 29 kd, 24 v, 17 c, 14 mp

För res. 1: 48 m

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Punkt 11 (Minoritetsspråk och minoriteters kultur inom folkbildningen)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, c)

Votering:

235 för utskottet

59 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 48 m, 28 kd, 24 v, 11 mp

För res. 3: 40 fp, 16 c, 3 mp

Frånvarande: 20 s, 7 m, 8 fp, 5 kd, 6 v, 6 c, 3 mp

Punkt 12 (Samordning av statligt bidrag till studieförbunds och amatörkulturorganisationers verksamhet)

1. utskottet

2. res. 5 (kd)

Votering:

226 för utskottet

29 för res. 5

47 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 2 m, 40 fp, 24 v, 17 c, 14 mp

För res. 5: 29 kd

Avstod: 47 m

Frånvarande: 15 s, 6 m, 8 fp, 4 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § (forts. från 9 §) **Högskolan** (forts. UbU3)

Högskolan

Anf. 131 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Visst är det intressant att nationerna har funnits sedan 1667, som Britt-Marie Danestig sade. Jag är själv väldigt historiskt intresserad, men jag tycker ändå inte att det är ett tillräckligt starkt argument för att behålla ett föreningstvång.

Däremot tycker jag precis som Britt-Marie Danestig att det är viktigt att nationer och kårer finns kvar. Det är ju därför vi, efter en mycket djup dialog med studentrepresentanter, föreslår att det ska tillsättas en utredning som lämnar förslag så att avvecklingen går till på ett sådant sätt att studentkårerna kan finnas kvar och utvecklas.

Vi talar om alla de här sakerna – studiebevakning, studentsocial verksamhet och så vidare. Vi talar om skattefriheten. Det finns i dag ett undantag i skattelagstiftningen för studentkårer. Det är klart att man kan lagstifta om ett sådant undantag också i fortsättningen.

Det är alltså alldeles fel när Britt-Marie Danestig säger att vi vill avskaffa detta utan att ha något alternativ i stället. Det är ju därför vi tillsätter en utredning.

Vårt förslag till en förnuftig avveckling innebär att vi tillsätter en utredning och att utredningen och regeringen kommer tillbaka till riksdagen som en gång till får fatta ett beslut. Om Britt-Marie Danestigs parti verkligen är emot kårobligatoriet borde man väl ge den här utredningen en chans och sedan rösta nej om man tycker att förslaget är dåligt när det kommer till riksdagen andra gången.

Det är intressant att höra Britt-Marie Danestig. Först säger hon att hon är principiellt emot, och sedan kommer hon med en massa argument för att bevara obligatoriet. Det hänger inte riktigt ihop. Det är som vissa partier som har republik på sitt program men sedan ändå försvarar motsatsen.

Anf. 132 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är problemet att reservanterna vill att vi först ska fatta ett beslut här i riksdagen om själva avvecklingen. Därefter bör man tillsammans med Sveriges studentkårer ta fram konkreta förslag om hur studenternas representation i högskolans organ och studiesociala verksamhet ska se ut. Det är alltså en omvänd tågordning mot hur riksdagen normalt sett arbetar.

Vi menar att man först bör sätta sig ned, om det nu ska vara en utredning. Den möjligheten fanns faktiskt när utskottet behandlade den här frågan. Det var ganska öppet. Jag tycker också att det fanns en villighet från de andra två partierna som inte delar reservationens förslag att komma er till mötes med en mer förutsättningslös utredning kring konsekvenserna, både de ekonomiska och de som hör ihop med det så viktiga studentdemokratiska arbetet.

Anf. 133 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är bara att läsa innantill. Vi föreslår en utredning som ska lämna förslag till en avvecklingsplan, till en handlingsplan, till övergångsregler och så vidare. Sedan ska regeringen komma tillbaka till riksdagen. Tycker man då inte om det förslaget kan man naturligtvis rösta nej till det då.

Det är mycket märkligt att man säger att man är emot kårobligatoriet men samtidigt inte vill föreslå en utredning som ska föreslå en modell för hur man kan avskaffa det för att sedan ta ställning till om den modellen är bra eller inte. Jag tycker inte att resonemanget hänger ihop om man har avskaffandet av kårobligatoriet på partiprogrammet.

Britt-Marie Danestig argumenterar till och med för det och säger att det inte strider mot föreningsfriheten. Det beror på hur man definierar. I och med att riksdag och regering i början av 70-talet bestämde att det inte strider mot föreningsfriheten strider det naturligtvis inte mot föreningsfriheten. Man har gjort ett undantag för det här. Man har sagt att den negativa föreningsfriheten inte ska gälla obligatoriska studentkårer. Men min uppfattning, och mångas med mig, om vad föreningsfrihet borde innebära strider det verkligen mot.

För min del tycker jag inte att man ska göra undantag för några föreningar, inte heller studentföreningar som kan uttala sig politiskt, som kan skänka pengar till politiska organisationer, som de har gjort, och som vi kan se om vi går tillbaka i historien ibland har gjort väldigt konstiga både politiska och andra ställningstaganden. För mig är det märkligt att man om man tror på föreningsfrihet tycker att det är bra med kårobligatorium.

Anf. 134 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag kan väl hålla med Ulf Nilsson om att i förhållande till det som vi från början diskuterade i utbildningsutskottet, den utformning som reservationen hade och den utformning som motionerna har är det här ett något mindre spetsigt förslag, om jag säger så. Där fanns en tidsangivelse. Det fanns också ett absolut krav. Men i den här texten och i de diskussioner vi har haft har ni varit eniga om att det är en avveckling som gäller. Det är ingenting annat. Det är hur den här avvecklingen ska gå till man vill utreda. Det menar jag är ett tokigt sätt att angripa frågan.

Man får inte slarva med fakta när det gäller sådana saker som det grundlagsmässiga. I den debatt som har föregått den här dagen tycker jag att man har varit slarvig när man har sagt att detta strider mot grundlagen. Det gör det faktiskt inte. Då ska man inte uttrycka det på det sättet. Sedan kan Ulf Nilsson och andra tycka att det är ett misstag att det inte står i grundlagen. Men det är en annan sak.

Sanningen är väl att ni efter den påverkan som har skett och de uppvaktningar som utskottet har tagit emot har fått lite kalla fötter, och därför är reservationen nedtonad. Men andemeningen, Ulf Nilsson, är fortfarande densamma. Det ska riksdagen vara medveten om när man fattar beslutet.

Anf. 135 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Britt-Marie Danestig lyckades hålla ett mycket inkonsekvent och oklart anförande. Dock är det begrepp som näst intill är synonyma med Vänsterpartiet.

Å ena sidan vill Britt-Marie Danestig avskaffa kårobligatoriet av principiella skäl. Det står faktiskt så i det särskilt yttrande som Vänstern och Britt-Marie Danestig fäst till dagens betänkande. Å andra sidan vill hon inte i dag gå med på det förslag som innebär att kårobligatoriets avskaffande utreds för att frågan därefter slutligen ska avgöras av Sveriges riksdag.

I stället skyller Britt-Marie Danestig på själva reservationens utformning. Men hur i all världen kan man skylla på det när det är Vänsterpartiet som har ansvaret för att fullfölja Vänsterpartiets politik? Min fråga till Britt-Marie Danestig är helt enkelt om det är Vänsterns partiprogram som gäller eller om det är Vänsterns vilja att vara ett lydigt stödparti som får gå före i morgondagens votering.

Sedan inställer sig onekligen frågan om Britt-Marie Danestig är en spågumma med tillgång till en spåkula. Hon talade i sitt anförande om ökade kostnader när kårobligatoriet möjligen efter nästa riksdagsbeslut eventuellt avskaffas. Vad har Britt-Marie Danestig för belägg för det? Hon hänvisar i sitt särskilda yttrande till utredningar som är näst intill tio år gamla.

Och förresten, är det inte en smula billigt att ge sig på Miljöpartiet, som i och för sig kan försvara sig självt, när ett eventuellt avskaffande kommer först efter 2006, då Britt-Marie Danestigs parti förhoppningsvis inte längre ingår i riksdagsmajoriteten?

I dag, herr talman, har vi att ta ställning till ett förslag som Britt-Marie Danestigs parti står bakom. Varför vill hon inte rösta för det?

Anf. 136 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! De principiella skäl som mitt parti har tagit ställning till gäller faktiskt att det är naturligt att ett frivilligt medlemskap hos många har större legitimitet. Det håller vi med om. Jag sade också att det finns vissa principiella utgångspunkter som man inte kan bortse från.

Vi tar ansvar för vår politik, men vi tar också ansvar för de studenter som finns i Sverige och det som vi har byggt upp tillsammans. Väldigt mycket av studentdemokratin, studentinflytandet och regelverket kring det, är byggd på kårobligatoriet. Det kan inte vara så att Kristdemokraterna inte är medvetna om att skulle man avskaffa kårobligatoriet kom-

mer det att innebära förluster av avgiftsintäkter, åtminstone under ett antal år. Det tycker jag är ganska självklart. Det är det ena.

Det andra är faktiskt det som gäller fastigheternas skatterättsliga status. Det är en ganska stor kostnad och får betydande konsekvenser, särskilt för de stora kårerna och nationerna i Uppsala och Lund. Det har i sin tur konsekvenser för bland annat studenternas boende.

Det här är ju ett komplext system. Då är det så omdömeslöst, får jag faktiskt säga, och lite ansvarstagande att med en nonchalant axelryckning säga att det får vi fixa sedan tillsammans med SFS. Så hanterar man inte den politiska verkligheten. Vi tar ansvar för vår politik, men vi tar också ansvar för att man kan genomföra den på ett sjukt och ordentligt sätt så att inga drabbas av den.

Anf. 137 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! I min hand håller jag utbildningsutskottets betänkande, som vi ska behandla i dag. Britt-Marie Danestig får gärna slå upp och läsa den reservation som de fem partierna står bakom. I den reservationen framgår solklart att det i dag handlar om att begära en utredning för att titta just på den komplexa verkligheten och de frågor som finns. Om Britt-Marie Danestig tar sig en till funderare och läser den texten, och hon fortfarande vill hålla på sitt eget partis program, som hon hänvisar till i sitt särskilda yttrande, borde hon inse att det inte kan vara särskilt svårt för Vänsterpartiet att ansluta sig till reservationen, om man fortfarande har den grundhållning som Britt-Marie Danestig påstår sig ha.

Herr talman! Jag blev en smula bekymrad när jag hörde Britt-Marie Danestigs huvudanförande. Hon talade om det problem som eventuellt, möjligtvis, kanske kan uppstå med flera studentkårer. Men, herr talman, vad är det för demokratisyn? Är det något problem om det finns flera organisationer, om vuxna människor väljer att gå in i olika organisationer eller i en och samma organisation för att tillvarata sina intressen?

Är det verkligen så att Vänsterpartiet har demokratisynen att det räcker med en kår? Varför räcker det då inte med ett parti? Vad är det egentligen man vill i de demokratiska sammanhangen i det gamla Vänsterpartiet som i och för sig också har haft problem med demokratisynen tidigare?

Sedan, herr talman, talar Britt-Marie Danestig om att det i dag finns en frihet. Vad är det för frihet för de studenter som i dag är utlämnade till ett regelverk som inte fungerar, som inte tar vara på studenters rättssäkerhet? Varför vill inte Britt-Marie Danestig och Vänsterpartiet, som är ett stödparti till regeringen, i stället ställa sig bakom vårt förslag från Kristdemokraterna om ett skarpare regelverk, om man nu menar allvar med det man säger?

Anf. 138 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag vet att Torsten Lindström var närvarande vid utbildningsutskottets sammanträden. Det är inte vid bara ett sammanträde vi har diskuterat och behandlat de här frågorna. Vi har faktiskt haft en bordläggning innan. Det fanns god tid att fundera kring detta. Det fanns förutsättningar att då bestämma sig för en utredning som förutsättningslöst tittar på konsekvenserna. Men det fanns ingen möjlighet att få gehör hos de borgerliga partierna och Miljöpartiet därför att ni hade bestämt er för

att först ska vi avskaffa kårobligatoriet, sedan funderar vi över resten. Det är det som jag menar är ansvarslöst och omdömeslöst.

Sedan nämnde jag att det kan finnas risk för fler studentkårer. Javisst kan det finnas det. Då är väl frågan om det är bra eller dåligt. Kommer det att gynna studenterna eller inte? Det har funnits en viss styrka i att studentrepresentationen har representerat alla studenter. Det är väl också en sådan sak som man förutsättningslöst skulle titta på.

Det här går inte att trola bort, Torsten Lindström. Ni har haft alla möjligheter, men ni har envist kört huvudet i väggen. Det finns partipolitiska skäl för det. Jag sade i mitt inledningsanförande att jag tycker att det är beklagligt att en så här pass viktig fråga, som rör så pass många människor får bli ett partipolitiskt slagträ och en möjlighet för oppositionen att vinna en seger över regeringen.

Anf. 139 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Det här betänkandet behandlar en rad olika förslag på högskolans område. Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna nr 23 och nr 36. Jag står naturligtvis bakom övriga centerreservationer, men jag väljer för tids vinnande att inte yrka bifall till dessa.

Att vi har en högre utbildning med god kvalitet är avgörande för att vi ska kunna fortsätta att stärka och utveckla det svenska välfärdssamhället. En bra utbildning som kommer många till del är en viktig förutsättning för tillväxt. Jag är därför glad över att kunna konstatera att vi från Centerpartiets sida aktivt har bidragit till att den högre utbildningen har byggts ut runtom i landet. Utbyggnaden gör att fler lättare får möjlighet att studera vidare varhelst de bor i landet. Inte minst handlar det om att vidta åtgärder för att minska den geografiska och sociala snedrekryteringen till högre studier. Det är ett område där det fortfarande finns mycket kvar att göra.

För att gå vidare och ytterligare öka tillgängligheten till högre studier vill jag understryka vikten av en väl fungerande distansutbildning. Den formen av utbildning är värdefull för dem som har familjer eller av arbetsmarknadsskäl inte kan flytta till en högskoleort. Särskilt viktig är distansutbildningen för att människor ska kunna vidareutbilda sig i en tid då det livslånga lärandet ökar i betydelse.

Inrättandet av Sveriges nätuniversitet är mot den bakgrunden mycket positivt. På så sätt kan fler ges möjlighet till högre studier samtidigt som resurserna tas bättre till vara genom att universitet och högskolor kan samverka på ett nytt sätt.

Stora framsteg har gjorts, men mycket återstår att göra för att fler ska kunna ta del av den högre utbildningen. Nyligen presenterades exempelvis siffror som visar att endast var femte pojke, 20 %, i Härjedalens kommun läser vidare efter gymnasiet medan genomsnittet för landet är mer än det dubbla. Särskilt gäller det att motivera fler pojkar ute i landet att läsa vidare. Vill de inte flytta till en högskoleort kan distansutbildningen ge dem ett bra alternativ.

Som vi har hört här är dagens hetaste ämne frågan om vi ska ha en obligatorisk anslutning till kårerna. Jag har lite svårt att förstå känslösheten från en del håll så snart ett avskaffande av obligatoriet kommer på tal. Från vår sida anser vi sedan länge att tvångsanslutning till en kår är otidsenlig och oförenlig med föreningsfriheten. Jag är övertygad om att

kårer som bygger sin verksamhet på frivilligt engagemang har bättre möjligheter att bli slagkraftiga kanaler för studentinflytandet än kårer som bygger på tvångsanslutning.

Samtidigt är det självfallet viktigt att inse att ett avskaffande av kårobligatoriet inte kan ske över en natt. Det är flera praktiska frågeställningar som först måste besvaras och få goda lösningar. Just därför föreslår vi fem partier i utskottet att en parlamentarisk utredning ska tillsättas. Denna utredning ska i nära samarbete med studenternas egna organisationer ta fram en handlings- och tidsplan för omställningen från obligatorium till frivillig organisering. Det kan också komma att behövas särskilda övergångsregler för att det här ska ske på ett bra sätt. Särskilt viktigt är det att finna former för hur studentinflytandet inte bara ska kunna vidmakthållas utan också vidareutvecklas. Det handlar om såväl utbildningsbevakning som det studiesociala arbete studentkårerna bedriver. Av stor betydelse blir det också att finna lösningar när det gäller kårernas och nationernas skattefrågor när obligatoriet avskaffas. Vi understryker i reservationen att uppmärksamhet måste ägnas åt nationerna vid Lunds och Uppsalas universitet. Utgångspunkten är att dagens kårer och nationer inte ska missgynnas skattemässigt när obligatoriet avskaffas, slås det entydigt fast.

Mot den här bakgrunden är det lite svårt att förstå oron för konsekvenserna av ett avskaffande av kårobligatoriet. Syftet är inte att försämma utan att förbättra för studenterna. Jag är övertygad om att de allra flesta studenter frivilligt kommer att ansluta sig till en förening som erbjuder inflytande och så många fördelar som en studentkår har. Studenterna är mogna människor som själva klarar av att bedöma om de vill vara medlemmar i en förening.

Det finns olika uppfattningar om kårobligatoriet även bland studenter och kårer. Vi har fått många synpunkter. Det är många som faktiskt förespråkar att obligatoriet ska avskaffas. Jag vill till slut återge vad SACO:s studentråd har skrivit till oss riksdagsledamöter. Det är en organisation som på frivillig grund har organiserat 96 000 medlemmar av Sveriges 330 000 studenter. Det går att organisera studenter på frivillig väg. Brevet till oss slutar på följande sätt:

Det vore fel att låsa sig fast vid en föråldrad och odemokratisk organisation på grund av rädsla för förändringar. Tvångsanslutning till ett politiskt parti eller fackförbund är otänkbart, och så borde gälla även för studentkårerna. Det är dags att även studentkårerna får en organisation som är anpassad till 2000-talet.

Anf. 140 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Herr talman! Det är ett flertal frågor som är uppe i dag. Jag kommer i det här anförandet att fördjupa mig helt i kårobligatoriefrågan. Det är den som har väckt mest intresse inför debatten.

Kårobligatoriet, som vi ser det, strider mot grundläggande demokratiska principer. Det är skälet till att vi från Miljöpartiets sida har lyft upp frågan och tagit ställning mot ett obligatorium. En tvångsanslutning till en förening kan aldrig försvaras. I Sverige råder föreningsfrihet. För oss i Miljöpartiet är tvångsanslutning till ett politiskt parti, ett fackförbund eller för den delen en studentkår fullständigt otänkbart. Gäller inte föreningsfriheten i det här landet studenterna?

Vi anser att det är dags att vi låter även studenter i det här landet omfattas av alla viktiga grundläggande demokratiska principer vi har. Då är det av yttersta vikt att varje människa själv får välja vilken förening han eller hon vill tillhöra. Man kan också fråga sig om inte kårobligatoriet strider mot högskoleförordningen som säger att högskolan ska vara avgiftsfri.

Kåreerna och nationerna gör många bra och viktiga saker. Det är många oerhört viktiga och värdefulla åtaganden, till exempel att bevaka studenters intresse, genomföra utbildningsbevakning och företräda studenter i olika organ, fungera som fackligt ombud med mera. Det är otroligt viktigt för oss i Miljöpartiet att inte bara säkra studentinflytandet utan också utveckla det.

Men vi kan inte argumentera för en tvångsanslutning utifrån att en förening gör bra saker. Utifrån det resonemanget borde vi logiskt fundera på obligatorisk anslutning till en rad andra sammanslutningar. Man kan fundera på Röda Korset, Rädda Barnen, Amnesty eller många andra.

Nej, jag tror att varje förening i ett demokratiskt land måste bygga på frivillighet och äkta engagemang. Alla föreningar måste leva på sina egna meriter och attrahera medlemmar utifrån att föreningen har en uppskattad och värdefull verksamhet som anses angelägen för den enskilde. Om man ansluter sig frivilligt till en förening är man också mer benägen att engagera sig och vara delaktig i verksamheten.

Jag är alldeles övertygad om att vid ett avskaffande av obligatoriet kommer kåreerna att fortsätta att ha en bra och viktig verksamhet. Jag tror inte alls på de skräckscenarier som en del har målat upp med ett stort tapp av studenter. Jag tror att kåreerna självklart även fortsättningsvis kommer att ha en verksamhet som upplevs som så viktig och förmånlig för den enskilda studenten att de allra flesta väljer att bli medlemmar. I Miljöpartiet tror vi att frivillighet är det som gör ett engagemang starkt och levande. Men här har vi kanske en annan syn på demokrati än vad vi har hos Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Vi vill avskaffa obligatoriet med stort förnuft. Det ska föregås av en utredning som noggrant går igenom och belyser hur ett alternativ kan se ut. Vi vill att en utredning tittar på hur ett avskaffande ska gå till och ange en tidsplan för en avveckling. Vi vill att utredningen presenterar hur studentinflytandet ska stärkas och hur man ska lösa de skattefrågor som är viktiga för framför allt nationerna i Uppsala och Lund. Det här går inte att lösa över en natt. Det kräver en utredning med bred sammansättning. Det är mycket viktigt att studentkåreerna är delaktiga i den processen. Detta bör sedan presenteras i kammaren, och vi bör vara med och besluta om hur avvecklingen ska gå till.

I dag är det tyvärr ett alltför svagt intresse för kårval och kårpolitik. Det ger en svag legitimitet för kåreerna. En frivillighet skulle ge starkare legitimitet för kåreerna och deras verksamhet.

Jag tror att ett avvecklande av kårobligatoriet kommer att vitalisera verksamheten i studentkåreerna på ett kvalitativt och utvecklande sätt. Det kommer att såväl öka engagemanget som vitalisera verksamheten. Tvång är en dålig förutsättning för demokrati och inflytande. Det är andra saker och åtgärder som krävs.

Britt-Marie Danestig hänvisade till att det här har funnits sedan 1600-talet. Jag tror att de praktiska problem som man ser med avskaffandet

inte är något skäl att försvara en gammal och odemokratisk ordning. Saker från 1600-talet är inte per automatik bra. Jag är själv historielärare, men jag tror att man måste se på det här med modernare ögon än med 1600-talsglasögon.

Låt oss därför avskaffa ett av de sista spåren av tvångsanslutningar vi har i Sverige och därmed öka friheten för studenter!

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation 23.

Jag yrkar också bifall till reservation 40, under punkt 27, om att ge Högskoleverket i uppdrag att se över hur undervisningen vid lärosätena kan förbättras vad gäller HBT-frågor.

Anf. 141 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Det var väl lite överdrivet att jag skulle ha betraktat problemet med 1600-talsglasögon på mig. Jag bara markerar att detta är en funktion som har funnits väldigt länge och ett system som till synes har fungerat bra. Det har också utretts inte bara en gång utan flera gånger, och riksdagen har efter varje utredning kommit fram till att kårobligatoriet ska vara kvar. Ibland är det inte så dumt med traditioner och sådant som fungerar. Man ska inte alltid bortse från det.

Det här har ekonomiska konsekvenser. Det måste ni i Miljöpartiet vara medvetna om. Jag skulle vilja fråga Mikaela Valtersson hur ni har tänkt lösa det. Det är naturligtvis en viktig förutsättning att kårarbetet kan fortsätta att fungera tillfredsställande i början om man skulle avskaffa kårobligatoriet. Jag håller med Mikaela Valtersson om att kårerna har en väldigt viktig funktion. Det markerade jag också i mitt anförande. Hur ska ni alltså lösa problemen med de ekonomiska konsekvenserna, både när det gäller den förmodade minskade avgiftsintakten och när det gäller det skatterättsliga i fråga om fastigheterna?

Anf. 142 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Herr talman! Det är en hypotetisk fråga. Det känns, precis som Torsten Lindström tidigare var inne på, ganska konstigt att vi här i dag ska resonera om detta. Vi vill tillsätta en utredning, som eventuellt kan komma med förslag till åtgärder, som eventuellt skulle kunna innebära kostnadsökningar någon gång nästa mandatperiod. Jag tycker att vi ska ha en ganska ödmjuk inställning i den här frågan och titta på vad utredningen kommer fram till, titta på hur man kan lösa skattefrågorna, titta på hur prognoserna är, vilket alternativt sätt man kan hitta för att få ett studentinflytande och hur det ska fungera. Jag tror inte, som sagt var, att det kommer att innebära en dramatisk förändring för kårerna.

Men om det skulle visa sig när vi tittar på utredningen, Britt-Marie Danestig, att vi fortfarande tycker att det här är en bra väg att gå – vi vill avveckla, och det vill ju ni också principiellt – och vi principiellt är för det, kan vi tillsammans driva det gentemot Socialdemokraterna om vi ser behov av resurser.

Anf. 143 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Ska jag tolka det som att den här utredningen – vi har diskuterat den flera gånger i utbildningsutskottet, och det hade där funnits en fullständig majoritet för en mera förutsättningslös utredning – nu till sin karaktär är förutsättningslös och ska komma fram till om kårbli-

Anf. 144 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Herr talman! Utredningen är inte förutsättningslös, och det är viktigt att den inte är det. Utredningen ska titta på hur ett avskaffande ska gå till. Däremot kommer den att landa på kammarens bord igen, och då har vi politisk möjlighet att ta den ställning som vi tycker är nödvändig.

Det är inte helt med sanningen överensstämmande, som du återkommer till, att utskottet skulle ha varit öppet för en förutsättningslös utredning. Jag ställde frågan väldigt konkret till er i Vänsterpartiet och Socialdemokraterna om ni var beredda att gå med på det om vi skulle kunna få enighet kring en helt förutsättningslös utredning. Den frågan fick jag ett nekande svar på.

Anf. 145 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Herr talman! Vi debatterar just nu betänkande 2003/04:UbU3. Bakom denna korrekta, torra benämning döljer sig 121 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Alla dessa motioner speglar väl alla de förväntningar och krav som surrar kring dagens högskola likt bin kring kupan. Trots detta trevliga surrande yrkar jag avslag på samtliga motioner.

Högskolan har i dag fått en viktig roll som en del av strukturen för att möta behovet av livslångt lärande. Vi har snart nått upp till målet om att 50 % av en årskull ska ha påbörjat en högskoleutbildning före 25 års ålder. Till denna grupp ansluter sig alla de som påbörjar sin högskoleutbildning senare, kanske vid 45 års ålder, och alla de som inte tänker läsa en hel utbildning men kanske en 10-poängskurs eller en 20-poängskurs för att behålla sin plats på arbetsmarknaden.

Vi kan konstatera att studentkåren i dag är en mycket heterogen grupp. Högskoleutbildning betyder fortfarande för de flesta att man befinner sig på högskoleorten och i högskolans lokaler, det vill säga på campus. Men för fler och fler betyder högskoleutbildningen en närhet till ett lokalt lärocentrum. För fler och fler betyder det även en koppling till datorn hemma efter jobbet.

Inte bara studentkåren är i dag en mycket heterogen grupp, utan man kan säga att högskoleutbildning kan se ut på hur många olika sätt som helst. Att så många individer studerar på högskolenivå betyder för oss alla att utbildningsnivån i samhället höjs, vilket i sig kommer att utmynna i nya krav från enskilda studenter men även från det omgivande samhälle som studenterna kommer från, från näringslivet och från oss politiker.

Vi har klart uttalat vårt krav på att högskolan ska vara en stark drivkraft för tillväxt. Högskolan ska stå mitt i byn för att vara tillgänglig, öppen och kunskapsproducerande. Lärosätena arbetar mycket aktivt med att bli en part i utvecklingen av det omgivande samhället.

Samtidigt lever fortfarande det klassiska bildningsidealet kvar, det som kräver tid, helhet, lite av inåtvändhet och lite fjärran från världens vimmel. Man kan säga att det surrar lika många bin inne i kupan som utanför den.

Högskolan

Höskoleverket har i samarbete med Riksbankens Jubileumsfond låtit ett antal erfarna journalister göra reportage från olika höskolemiljöer under hösten 2002. De gör en subjektiv sammanfattning av hur de upplever högskolans arbete i dag, och de gör det i två ord: Allt samtidigt.

Det är krav, förväntningar, förnyelse, tradition och ett stort behov av att känna att det mitt i detta vimmel finns en balans.

Sammansättningen av högskolornas styrelser utgör i dag enligt min mening ett gott sätt att finna en balans mellan högskolans inre krav, förväntningar, kunskap och traditioner och det omgivande samhällets kunskap, traditioner, krav och förväntningar. I dessa styrelser möts i dag företrädare för studenter och lärare, näringsliv och politik.

Min erfarenhet av arbetet i en höskolestyrelse handlar just om det breda anslag som debatten får vid beslutsfattandet på grund av de skilda ingångar som ledamöterna i styrelsen har för att ta sig an olika frågor. Att utesluta någon eller några grupper från denna beslutsprocess innebär enligt mitt sätt att se en fattigare höskola.

Fru talman! Jag har nu talat om balansen mellan högskolans inre krav och samhällets yttre förväntningar. Jag ska nu övergå till att tala om balansen mellan högskolans olika inre krav. Då kommer jag naturligt in på dagens huvudämne, kårobligatoriet.

Lärare och studenter har av tradition utgjort universitetet, lärosätet. Båda grupperna har varit, och är, lika viktiga delar av helheten. Studenterna ska inte ses som en från högskolan fristående intressentgrupp som är avnämare av högskolans verksamhet. Studenterna är en integrerad del av lärosätet. Det är precis så man alltid har gjort. Studenterna utgör fortfarande tillsammans med lärarna universitetet, högskolan, lärosätet eller vad man nu väljer att kalla det.

Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna ser på den svenska studentkåren just så, som en integrerad del av lärosätet och som ett formellt sätt att organisera studenternas deltagande i administrerandet av lärosätet. De borgerliga partiernas och Miljöpartiets främsta argument för att avskaffa kårobligatoriet, nämligen att det skulle utgöra en kränkning av föreningsfriheten, har alltså prövats och har förklarats ogiltigt. För mig är Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna den organisation som har tolkningsföreträdet i en sådan fråga. Jag anser inte att en enskild politiker i Sveriges riksdag har det tolkningsföreträdet.

Kårobligatoriet är alltså inte någon kollektivanslutning av studenter till en förening jämförbar med en facklig organisation eller en religiös församling. Kårobligatoriet är basen för studentens integrering i lärosätet. Att vara medlem i studentkåren kan jämföras med att vara medlem i en kommun, medlem i det minisamhälle som högskolan utgör. Ingen skulle i dag ifrågasätta medlemskapet i en kommun och kalla det för en tvångsanslutning. Man betalar sin avgift till kommunen. Man får välfärd tillbaka. Man betalar sin avgift till studentkåren. Man får studentverksamhet, man får boende, man får estetisk verksamhet tillbaka.

Att avskaffa kårobligatoriet och ersätta det med en föreningsbildning vilande på frivillighet och jämförbar med en korpidsförening eller en kennelklubb rycker undan den legitimitet som studentkåren i dag har. Därmed rycker den undan grunden för den lagstiftning om representation

inom beredande och beslutande organ inom högskolan som i dag möjliggör ett starkt studentinflytande.

Dessutom har den skattebefrielse som kårer och nationer i dag har sin grund i att anslutningen till kårer och nationer är obligatorisk. Den har sin grund i just den unika rättsliga ställning som Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna har tillerkänt studentkåren. För många kårer har skattebefrielsen faktiskt varit förutsättningen för att man har kunnat bedriva en studiesocial verksamhet på hög nivå – liksom för att man har kunnat erbjuda studentbostäder i de stora studentorterna som till exempel Uppsala och Lund. Där har man kunnat erbjuda studentbostäder för rimliga kostnader.

I dag debatterar vi ett förslag från de borgerliga partierna och Miljöpartiet om att vi först ska inta den principiella hållningen att kårobligatoriet ska avskaffas – utan att vi har utrett konsekvenserna i fråga om legitimiteten, den skattepolitiska delen och ägandeförhållandena i fråga om bostäder, stipendiefonder och premiefonder. Upplöser man en kår finns det plötsligt ingen äganderätt till egendom som 1993 belöpte sig till flera miljarder kronor. Det här tycker de borgerliga partierna och Miljöpartiet inte är särskilt mycket att bry sig om. Det får väl en utredning fixa, hur man ska klara ut allt det här.

Jag skulle inte vilja säga att den här utredningen får rejält med tid på sig. Trots att man här har sagt att det inte finns någon tidsbegränsning står det faktiskt i den gemensamma reservationen att senast i vårpropositionen 2006 ska regeringen återkomma med handlingsplanen för avvecklingen av kårobligatoriet. Vi har haft två olika utredningar. Den senaste utredningen, 1994:47, är en tjock bok som utmynnar i att det här är så komplicerat att vi i de olika delfrågorna, ägandeförhållanden, skatteförhållanden, legitimitet och så vidare, nog får tillsätta särskilda utredningar för att reda ut situationen. Jag vill påstå att situationen inte är mindre komplex i dag, tio år efteråt.

Sverige har med kårobligatoriet som grund en studentkår som internationellt sett har en unikt stark ställning inom universitet och högskolor. Låt studenterna behålla den styrkan. Den utgör en viktig del av den svenska högskolans kvalitet och balans.

Anf. 146 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke började med att tala om högskolans och universitetets traditionsvunna suveränitet. Vad är det för suveränitet när det i högskolestyrelserna finns en oerhörd överrepresentation av just socialdemokratiska politiker?

Är det inte ett typiskt exempel på hur makten talar när vi hör Majléne Westerlund Panke? Så länge det sitter socialdemokratiska politiker överrepresenterat i styrelserna fungerar allt, då är det frid och fröjd, trots att det går stick i stäv med det Majléne Westerlund Panke talar om när det gäller högskolornas suveränitet.

Vi kristdemokrater vill, till skillnad från maktpartiet, göra högskolorna mer fria, mer självständiga. Därför ska styrelserna ha en annan sammansättning. Därför ska ordföranden utses av regeringen. Därför ska rektorn utses av styrelsen. Då får vi färre politruker och mindre av centralstyrning från Rosenbad på svenska lärosäten.

Det låter på Majléne Westerlund Panke som om jorden skulle gå under om det blir en utredning om vad som ska komma i stället efter ett eventuellt beslut om avskaffande av kårobligatoriet.

Å ena sidan talar Majléne Westerlund Panke om att studenterna ska ha ett inflytande, å andra sidan är hon beredd att förminska just studenternas möjlighet till inflytande.

Hon ger uttryck för en mörk syn på studentkårerna. Det låter som om studentkårerna skulle försvagas av att det blir ett bättre och starkare regelverk som bättre tar vara på studenternas inflytande och studenternas rättssäkerhet – ett bättre regelverk än vad Majléne Westerlund Pankes regering klarat av att leverera.

Anf. 147 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Det som gör mig orolig när det gäller Torsten Lindströms argumentation är att väldigt mycket baseras på tro och antagande. Mig veterligt är den där utredningen inte ens beslutad. Den har inte börjat med sitt arbete, ändå kan Torsten Lindström direkt säga att det kommer att bli ett mycket bättre alternativ än det vi har i dag.

När det gäller kårobligatoriet börjar jag misstänka att mycket av den debatt som förs här i dag bottnar i en okunskap. Studentkåren är ingen förening. Det är ingen facklig organisation, ingen religiös församling. Studentkåren har, precis som Britt-Marie Danestig sade, traditionellt vuxit in i lärosätet som en integrerad del. Det är den integrationen som de borgerliga partierna och Miljöpartiet nu vill rycka loss och jämställa studentkårer med, som jag sade, korpföreningar, kennelklubbar och andra föreningar.

Jag vill fråga Torsten Lindström: Hur kommer det bättre ägandet av nationernas fastigheter att se ut när nationerna inte längre existerar? Vem ska äga fastigheterna?

Anf. 148 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Okunnighet, sade Majléne Westerlund Panke. Majléne Westerlund Panke kan börja med att läsa betänkandet.

Vi talar naturligtvis inte om någon utredning förrän vi har tagit ställning till om det ska bli någon utredning. Det är ju Majléne Westerlund Pankes socialdemokrater som säger nej till en utredning trots att reservationen i utskottet är mycket klar över att utredningen ska ta fram ett starkare, bättre, mer förankrat och mer modernt regelverk som bättre garanterar studenternas rättssäkerhet och inflytande. Det är som om de kollektivistiska ränderna ännu inte gått ur socialdemokratin när det talas om studentkåren som om den vore en kommun.

Vad är det för liknelse? Om en studentkår är en kommun – varför kan då inte Majléne Westerlund Panke samtidigt ansluta sig till kollektivanslutning, som ju inte är främmande för en socialdemokrat, också i andra sammanhang? Också i andra sammanhang skulle man kunna tala om att få välfärd tillbaka som Majléne Westerlund Panke gör. När en löntagare får sin lön så att han har råd att köpa mat är det väl verkligen att få välfärd tillbaka. Varför inte ha en kollektivanslutning till facket också i Majléne Westerlund Pankes värld?

Majléne Westerlund Panke springer ifrån det faktum att den socialdemokratiska regeringen har haft år på sig att förbättra studenternas rättssäkerhet.

Det har kommit förslag – ganska enkla förslag – om att förbättra hanteringen av examensbevis till exempel. De förslagen har regeringen inte gjort någonting åt. Så länge regeringen inte agerar utan bara pratar är det oerhört svårt, för att inte säga omöjligt, att ta engagemanget för studenterna riktigt på allvar.

Fru talman! Man talar om att studentkårerna representerar alla studenter. 5–10 % röstar i valen. Vad är det för pseudodemokrati?

Anf. 149 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag vill dementera den uppgift som Torsten Lindström nu av okunskap, förmodligen, levererade. Det har aldrig funnits någon kollektivanslutning till fackliga organisationer här i landet.

Jag återkommer till den fråga som Torsten Lindström inte svarade på. Allt skulle ju bli så mycket bättre efter utredningen.

Vem ska äga nationernas fastigheter när nationerna inte längre existerar?

Anf. 150 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke inledde med att tala om balans. Jag vet inte om hon hörde mitt anförande där jag på tal om högskolestyrelser nämnde att av 16 undersökta högskolor med ordförande med politisk bakgrund var 13 socialdemokrater. Det kanske kan vara dags att fundera över balansen i utnämningsspolitiken.

Ordet tradition används mycket av Socialdemokraterna och Majléne Westerlund Panke. Jag tycker om traditioner. Jag tycker om kår- och studentliv. Jag har själv nära anknytning till det på många sätt fortfarande. Jag är inspektör på en samhällsvetarkår. Jag tycker att de gör viktiga saker, såsom studiesocial verksamhet, utbildningsbevakning naturligtvis, fester och nationsdanser – de är också viktiga.

Därför är det viktigt att studentkårer och nationer får fortsätta. Jag är fullständigt övertygad om att om vi ger dem goda ekonomiska förutsättningar, bland annat genom bevarande av skattefrihet, kommer de allra flesta som kommer till exempel till min hemstad Lund att gå med i en nation. Alla kommer inte att göra det. Deltidsstuderande som bara ska läsa en termin vid universitetet kanske inte gör det. Vi måste komma ihåg att det fortfarande finns de som inte är intresserade av allt detta, varken av utbildningsbevakning eller nationsdanser. De ska ändå betala terminsavgifter som numera, i Kalmar till exempel, uppgår till 400 kr per termin.

Majléne Westerlund Panke och jag brukar vara överens om att vi inte ska ha terminsavgifter på svenska universitet. Ska ni lagstifta om en gräns för hur höga kåravgifterna får bli om man har kvar obligatoriet?

Majléne Westerlund Panke säger att obligatoriet är förutsättningen för ett studentinflytande. Jag tror att det är en väldigt pessimistisk syn. Jag tror att de två grunderna är att vi stiftar lagar som ger studentinflytande och att studenterna själva har en vilja att engagera sig. Den viljan tror jag på.

Anf. 151 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Ulf Nilssons första fråga gällde balansen i högskolans styrelser. Jag talade om balansen mellan de olika grupperna. Jag talade om näringslivets representanter, studenterna, lärarna och politikerna.

Det sitter socialdemokratiska politiker i högskolans styrelser. Men det sitter även kristdemokrater, centerpartister och folkpartister där. Och det tog ganska lång tid innan Moderaterna kom ifrån sin låsning att de av princip inte skulle sitta i högskolans styrelser. Men nu har de kommit bort från det. Nu finns det därför även moderata politiker i högskolans styrelser.

Jag ser det som en fördel att de politiska partierna, samhällsbärarna som vi i de politiska partierna till viss del är, finns representerade i högskolans styrelser. Jag ser det som ett fattigdomsbevis om de inte skulle vara representerade där.

När Torsten Lindström inte ville svara på den konkreta fråga som jag ställde kanske Ulf Nilsson vill göra det eftersom han har en replik kvar. Vem ska äga nationernas fastigheter när nationerna inte längre finns?

Anf. 152 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi fastnar här i en mängd väldigt tekniska frågor som faktiskt redan har berörts av den gamla utredningen. Mitt enkla svar på frågan är naturligtvis att de godkända studentnationer som finns efter obligatoriets avskaffande kommer att äga dessa fastigheter. Man får förmodligen hitta ett regelverk för detta. Vår avsikt är att utredningen ska undersöka möjligheterna för att de ska bli befriade från fastighetsskatt på samma sätt som de är i dag.

Om vi ska trötta eventuella åhörare med teknikaliteter så talade den gamla utredningen om att det fanns många olika möjligheter. Det finns möjligheter att som i dag göra undantag i skattelagstiftningen. De undantag som görs i dag kan man naturligtvis göra med en annan motivering en annan gång. Utredningen talade om så kallade allmännyttiga föreningar som i dag är befriade från fastighetsskatt och vinstskatt på verksamheter. Det finns alla möjligheter, som utredningen talade om, till exempel att låta nationer kalla sig allmännyttiga föreningar och bli godkända som det. Det finns en mängd tekniska lösningar på dessa frågor, och dem tror jag inte att vi ska fastna vid på annat sätt att vi kan konstatera att de finns och att de är möjliga men att man kan diskutera olika alternativ.

Mitt enkla svar är alltså att de nationer som finns kvar ska äga sina fastigheter, och det tror jag att de allra flesta kommer att göra. Det kanske också tillkommer några nya.

Jag har en liten enkel men kanske symbolisk fråga: Var går gränsen för hur höga kåravgifterna får bli för Majléne Westerlund Panke?

Anf. 153 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag har tidigare fått kritik för att politiker blandar sig i för mycket. Vi ska lita på studenterna och studenternas egna förmåga att fatta beslut. Och jag tror nog att de studenter som i dag utgör ledningen för studentkårerna mycket väl fattar beslut om medlemsavgifter som täcker den verksamhet som man faktiskt bedriver. Jag ser ingen framkomlig väg att vi här i riksdagen ska fatta sådana detaljerade beslut som hur stora terminsavgifterna i ett kårobligatorium ska vara.

I stället för att utsätta sig för allt detta troende och antagande, Ulf Nilsson, vore det då inte bättre att behålla kårobligatoriet som innebär att vi vet vem som juridiskt kan äga fastigheterna? Vi vet att skattebefrielsen juridiskt innebär att nationerna i Lund och i Uppsala kan erbjuda studentbostäder för en ganska rimlig kostnad. Såvitt jag förstod var även Ulf Nilsson besjälad av att studenterna ska ha det bra och kunna ha ett boende till en rimlig kostnad. Här har vi ett kårobligatorium som har fått en rättslig status som gör att man får skattebefrielse innebärande att man kan erbjuda hyggligt och rimligt billigt boende i jämförelse med vad man skulle kunna göra om man inte hade denna skattebefrielse.

Framför allt öppnar man här upp för en stor osäkerhet när det gäller ägande av egendom som för tio år sedan belöpte sig till 2,2 miljarder kronor. Det är alltså inga små belopp det handlar om.

Anf. 154 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Majléne Westerlund Panke talade i sitt anförande om studenterna som en del av lärosätet. Det är väl viktigt. Men hon talade också om att jämföra kårerna med en kommun eller ett samhälle. Då känns det som om man har gått lite för långt. Jag tycker att det visar på en ganska omodern syn på högskole- och universitetsvärlden och på studenters situation i dag. Studenter är en otroligt brokig skara, precis som Majléne Westerlund Panke sade, och kan ha väldigt olika förutsättningar. Det kan handla om heltidsstuderande, deltidstuderande, studenter som studerar på distans, studenter som har barn och så vidare. Jag tror att den där jämförelsen med en kommun haltar enormt mycket, och jämförelsen med ett korpfotbollslag haltar också rätt mycket. Men det som ligger närmast till hands när man tittar på uppgifterna är faktiskt en fackförening, även om det inte är helt likt. Om de skulle förlora sin legitimitet, som Majléne Westerlund Panke säger, om man inte har ett obligatorium, menar hon då att fackföreningarna inte har någon legitimitet?

Jag undrar om Majléne Westerlund Panke kan säga något om varför man inte skulle kunna garantera ett inflytande och en bra studentpåverkan utan ett obligatorium. Varför skulle det inte kunna vara förenligt med en frivillighet att ha ett aktivt studentliv med ett inflytande? Majléne Westerlund Panke visar på en väldigt negativ syn på studenter och ett otroligt skräckscenario, där hon talar om en upplösning av kårerna och ett avskaffande av nationerna. Jag tror att de kommer att fortsätta att locka studenter.

Anf. 155 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag är faktiskt oroad över att Mikaela Valtersson sätter krokben med sin moderna syn på en väl fungerande studentkårsverksamhet.

Jag säger igen att jag tycker att det är konstigt att man inte förstår att kårobligatoriet har en unik rättslig ställning i det svenska samhället som innebär att man bland annat har fått skattebefrielse på sin egendom. Vi baserar lagstiftningen om studentinflytandet på kårobligatoriet. Studentkårerna har en legitimitet därför att de kan säga: Vi representerar samtliga studenter.

Om vi, som Britt-Marie Danestig sade, skulle få en situation där vi på varje lärosäte har fem–tio olika studentkårer som har sammanslutit sig på

grund av olika politiska åsikter eller religiösa åsikter, vad har vi då för rättslig bas när det gäller studentinflytandet? Vilken student i ett sådant studentkårssamhälle kan säga: Jag representerar samtliga studenter vid det här lärosätet?

Jag menar att man rycker undan basen för den lagstiftning som vi i dag har och försvagar studenternas möjligheter till inflytande och ägande som är en förutsättning för den verksamhet som man bedriver.

Anf. 156 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är helt uppenbart att vi från Miljöpartiet har en väsentligt annorlunda syn på både demokrati och mångfald än vad Socialdemokraterna har. Jag ser inte mångfalden som ett hot.

Om man inte kan avskaffa ett obligatorium på grund av praktiska frågor, på grund av att man inte kan lära sig skattefrågor och fastighetsfrågor måste jag ställa en fråga. I den här riksdagen hanterar vi tämligen svåra frågor. Vi diskuterar pensionssystem, skattefrågor, möjligheten att sända fredsbevarande trupper utomlands och en mängd andra frågor. Skulle verkligen denna fråga om kårobligatoriet ha en sådan särställning att det skulle vara helt omöjligt att lösa de praktiska frågorna om vi avskaffar en tvångsanslutning?

Anf. 157 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Ja, jag tycker att det är oroande och onödigt att gå in och radera ett väl fungerande system för inflytandet, ägandet och verksamheten för de svenska studenterna, vilket vi i dag bevisligen har. Det framgår vid en internationell utblick. Vi har alltså en studentkår som har en unikt stark ställning vid lärosätet jämfört med hur det är på andra håll där man inte har ett obligatorium utan där man har frivilliga anslutningar.

Politisera högskolan! sade någon. Jag ser framför mig, och tycker inte att det är positivt, att man då kan få studentkårer som inte är en sammanslutning av studenter för att gynna studenternas möjligheter till studier och verksamhet utan som bas har åsikter – som har, kan man säga, religiösa baser. Då har vi ett annat lärosäte och en annan sammansättning. Ingen kan där gå ut och säga att man företräder samtliga studenter. Det är det jag försöker förklara. Man rycker undan den legitimitet som studentkåren i dag har.

Anf. 158 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag blir lite förvånad över Majléne Westerlund Pankes höga tonläge i debatten. Lite nedlåtande säger hon att en självständig, frivilligt organiserad kår är jämförbar med ett korpfotbollslag eller en kennelklubb. Jag trodde inte att jag skulle höra en företrädare för ett folkrörelseparti – som Socialdemokraterna brukar kalla sig – uttrycka sig så nedlåtande om frivilligt organiserade organisationer.

Såvitt jag vet har ingen föreslagit att kårer eller nationer ska upplösas. Var har Majléne hört det? Ingen har alltså föreslagit något sådant. Vi har föreslagit en utredning för att se hur frivilligt organiserade kårer ska kunna fungera på ett bra sätt. Syftet är att få bättre förhållanden för studenterna. Ingen vill sätta krokben för studenterna och deras inflytande och sociala förutsättningar i kårer och vid universitet.

Jag var inne på Uppsala universitets studentkårs hemsida och tittade på deras program. Där står det bland annat: Uppsala studentkår anser att kårobligatoriet är principiellt fel då det bryter mot föreningsfriheten.

Vidare står det: Uppsala studentkår kräver att en statlig utredning om alternativ till kårobligatoriet som garanterar ett reellt studentinflytande genomförs.

Jag vill fråga Majléne: Är Uppsala universitets studentkår okunnig om vad man sysslar med?

Anf. 159 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Och jag försöker med, kan man väl säga, en dåres envishet förklara den rättsliga skillnaden mellan ett kårobligatorium och en föreningsverksamhet som vilar på frivillig basis. Som exempel nämnde jag organisationer som vilar på frivillig basis. Det var inget nedlåtande över korpfotbollen, kennelklubbar eller vad jag nu nämnde. Men de har icke samma rättsliga ställning som den svenska studentkåren. Det var detta som jag försökte förklara.

När man upplöser en studentkår som vilar på ett kårobligatorium har man plötsligt ingen studentkår alls. Ingen har ju ansökt om frivillig anslutning till studentkåren.

Anf. 160 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Majléne tror att det handlar om att upplösa studentkårerna. Nej, nu ska vi göra en utredning av hur studentinflytandet kan genomföras genom frivillig organisering. Denna utredning lägger förhoppningsvis fram bra förslag som visar hur studentinflytandet till och med kanske kan förbättras – det är ju målsättningen. Då ska man självfallet ha sådana regelverk att studenterna frivilligt kan ansluta sig till detta innan någon studentkår upplöses. Syftet är ju att få starkare studentkårer som bygger på de enskilda studenternas engagemang och på att man vill påverka sin situation och ha inflytande över utbildningen, över sitt boende och så vidare.

Ingen har över huvud taget haft en tanke på att försämra, utan det handlar här om att förbättra – om att göra studentkårerna mer demokratiska och mer förankrade bland studenterna. Det är inte tillfredsställande när 5 % av kåren deltar i studentval. Jag är övertygad om att med frivilligt organiserade kårer kommer valdeltagandet att bli högre och engagemanget att bli större.

Sedan tycker jag att det var bra att meningen inte var att uttrycka sig nedlåtande. Hade det inte varit det hade Majléne förmodligen mera jämfört med fackföreningar, politiska partier och så vidare.

Anf. 161 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag noterade ordet ”förhoppningsvis” i Håkan Larssons framställning av hur det kommer att se ut efter det att kårobligatoriet har avskaffats.

Återigen vill jag säga att jag tycker att det skulle vara befriande att slippa ytterligare en utredning om avskaffandet av kårobligatoriet. En sådan kommer, precis som förra utredningen, bara att utmynna i att frågan är så komplex att vi nog får ta den under omprövning en gång till.

Jag tycker att det är lättvindigt och nonchalant att hantera en för den enskilda studenten och för det enskilda lärosätet så viktig fråga som den om kårobligatoriet faktiskt är på det sätt som Miljöpartiet och de borgerliga partierna gör genom att göra ett principiellt ställningstagande om avskaffande först. Sedan får vi se om vi kan fixa följderna.

Anf. 162 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Usch, usch, usch, vad hemska borgerliga partier som vill förstöra studenternas inflytande, som vill lägga ned kårerna och så vidare! Usch, usch, usch – slutet på samarbetet mellan studenter och lärare i svensk universitetsvärld!

Det var faktiskt en rolig debatt. Vi fick höra Vänsterpartiet och Socialdemokraterna som försvarare av traditionerna. Lycka till! Men det vore bra om ni försvarade traditionerna över hela fronten.

Med 1600-talets baner i armarna vill man alltså bevara status quo. Det förvånar mig inte, för jag vet att Socialdemokraterna vill ha det så som de har haft det i många decennier.

Jag vet att de är rädda för förändring och förnyelse. Och jag vet att de i dag är det mest konservativa partiet här i riksdagen. Men det går inte att å ena sidan säga att vi ska lita på studenterna och å andra sidan måla upp en fruktansvärt mörk bild av vad som händer om studenterna verkligen får ta på sig ansvaret för sina sammanslutningar.

Jag tycker att det var mycket bra att frågan kom upp. Vi fick enormt många intressanta kontakter med studenter. Vi upptäckte att de inte alls är lika rädda som Socialdemokraterna, tvärtom. De är mycket öppna för en diskussion om det som kan hända när kårerna verkligen blir deras egna.

Det finns ingen som på något sätt har försökt att angripa kårerna. Vi är övertygade om att de har en otroligt positiv roll över huvud taget i det svenska samhället. Vi har upptäckt att de utövar ett mycket skapande inflytande också utanför universitetet. Studenterna från Södertörn, till exempel, tar på sig ansvaret för läxläsning med elever i de svagaste skolorna i närheten av högskolan, och det är väldigt bra. Jag kan absolut inte tänka mig att detta skulle upphöra om obligatoriet togs bort.

Dessutom är studenterna inte rädda. De som vi har träffat – vi har alla varit ute och pratat med studenterna – är i stället nyfikna på hur detta kan leda universitetslivet vidare.

Det är klart att det är enklare om vi behåller en rutin. Men det var jättebra att vi skakade om i rutinen. Det skapar verkligen rum för riktigt engagemang och deltagande, och det är det viktigaste med den här sammanslutningen.

När vi diskuterar det här verkar det som att vi glömmer att det i Sverige finns andra organisationer som bygger på frivillighet och som äger väldigt mycket. En stor del av hjälporganisationerna i Sverige äger bland annat fastigheter. Det gör dem inte till oansvariga miljardärer eller till mycket spännande objekt för en beskattning som skulle kunna stoppa deras humanitära och sociala verksamhet.

Den beskrivning som vi fick här stämmer inte med verkligheten. Jag vet att vi inte gjorde fel när vi tog upp frågan på grund av de möten som vi har haft med studenterna.

Egentligen borde vi diskutera en helt annan sak. Den stora frågan som vi borde lyfta fram är studenternas fattigdom. Vi hör ofta talas om skuldfällan för studenter. Varför bestraffar vi människor som studerar? Varför bestraffar vi kunskaper? Varför skapar vi en sådan svår situation för människor som vill bli kunniga? Det har vi låtit bli att diskutera den här gången. Vi har fastnat i denna konstiga och oroliga debatt.

Innan jag slutar vill jag påminna om att frågan om de utländska akademikernas möjlighet att komma in i sitt yrke med hjälp av högskole- och universitetskompletteringsstudier inte är löst. Vi har i flera decennier haft en massiv flyktinginvandring i landet. En stor del av dem som kommer hit har hög utbildning. De diskvalificeras automatiskt när de kommer in i Sverige, och vi gör ingenting åt saken. Det är en skam.

Det finns punkter i betänkandet om validering. Vi kan skriva världens vackraste ramsor om validering så ofta vi vill, men så länge som valideringen grundar sig på jämförelser med svenska utbildningar, och bara på det, betyder validering en diskvalificering av en annan kunskap än den som finns inom landet. Det finns en annan kunskap.

En läkare som har behandlat tbc eller malaria har kanske inte gått en viss svensk kurs i socialmedicin, men har mycket värdefulla kunskaper.

En ingenjör som har byggt i öknen kan vara mycket mer intressant som medarbetare för ett svenskt utvecklingsprojekt någonstans i ett fattigt land än en ingenjör som bara har hört talas om öknen men aldrig har vistats där.

Det finns kunskaper i världen som inte ryms i det svenska utbildningssystemet. Just dessa kunskaper skulle kunna göra oss i det här samhället mycket starkare, men dessa kunskaper vill vi inte se, och det är synd.

Anf. 163 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Varken majoritetens skrivning i det här utskottsutlåtandet eller reservationen tilltalar mig fullt ut. Även om jag sedan länge har varit på det klara med min inställning i sakfrågan har det i dag varit jobbigt att välja vid omröstningen, inte minst eftersom mitt ställningstagande kan påverka utgången. Jag har läst mycket noggrant vilka riksdagsbeslut det blir med det ena eller det andra alternativet.

Eftersom jag har följt obligatoriefrågan ända sedan 1960-talet är jag den – utan att jag vill förhäva mig – här i dag som överblickar den bäst.

År 1965 tillsatte jag som dåvarande ordförande i Uppsala studentkår en obligatorieutredning som skulle klarlägga argumenten för och emot ett obligatoriskt medlemskap i kår och nation. Den utredningen kom att heta Argus. Den leddes av den nuvarande hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt och visade på frågans många ingångar och svårigheter. Inte minst skattefrågorna framstod redan då som mycket tunga, framför allt för de gamla universitetsorterna Uppsala och Lund.

Fru talman! Jag ska läsa ur ett dokument som jag har här från 1966 – det är ett program för partiet Uppsala universitets studenter där man skriver om obligatoriefrågan. Det som då hette Uppsala radikala demokrater och som företrädesvis bestod av socialdemokrater och vänsterliberaler förklarade sig verka för ett upphävande av nationsobligatoriet. Då skrev vi:

US anser att inrättandet av Skånelandens nation innebär att frågan gjorts inaktuell samtidigt som ett upphävande med nuvarande lagstiftning skulle få allvarliga ekonomiska konsekvenser för nationerna i form bland annat av mist skattefrihet.

Det var 1966. Men nu har skattefrågorna ökat i betydelse för kårerna och nationerna, inte minst sedan fastighetsskatten har införts som en allmän pålaga. Nationshus är ju dock undantagna detta enbart på grund av nationernas offentlighetsrättsliga ställning. Verksamhetsskatt och befrielse från skatt på donationerna är också av stor betydelse.

Nationernas verksamhet har, som sagts redan, byggts upp av generationer studenter. Det vore verkligen förfärligt om det skulle kunna gå att radera detta med ett enkelt principbeslut här i riksdagen utan att man har klarlagt hur alternativet ser ut och vad det är man ger sig in på.

Fru talman! Självklart kan jag se problem med nuvarande obligatorium. Men som jag nämnde redan i Uppsala är ju själva nationsobligatoriet löst i och med inrättandet av Skånelandens nation redan på 1960-talet. Det är ju en nation som har noll i avgift och ingen verksamhet, det vill säga att det är ett effektivt kringgående av det formella nationsobligatoriet. Det är en lösning som fungerar väl. De som inte vill vara med i en nation går in i Skånelandens nation. Det borde vara enkelt att lösa nationsobligatoriefrågan på det sättet även i Lund. Och det ter sig gåtfullt varför universitetet där, när frågan var uppe, inte godtog den lösningen.

Beträffande kårobligatoriet kan, som redan har sagts, medlemskapet i en studentkår väl jämföras med ett medlemskap i en kommun. Man kan inte heller avsäga sig sin kommuntillhörighet eller sitt medlemskap i kommunen. Kåren svarar för många av de så kallade studentkommunala frågorna, och hela studentinflytandet har ju byggts upp till dagens ordning sedan lång tid. Ändå haltar jämförelsen mellan kår och kommun en del, enligt min mening allra mest på grund av att studentkårerna erfarenhetsmässigt ibland fattar majoritetsbeslut som de egentligen inte utifrån sitt obligatoriska medlemskap ska ha kompetens att fatta. Det finns ingen effektiv besvärsordning som gör att den typen av beslut kan hävas. Jag tror att det allra senaste exemplet är Umeå studentkår som lär ha fattat ett beslut där de varnade president Bush för Irakkriget. Det må man gärna göra, men den typen av beslut ska inte fattas i kårfullmäktige på en universitetsort.

Som sagt, det finns ingen bra besvärsordning eftersom dagens besvärsordning förutsätter att hundra studenter alternativt 10 % av medlemmarna gemensamt besvarar sig till universitetsstyrelsen. Självklart bör det enligt min mening finnas samma möjlighet att besvara sig över ett kompetensvidrigt beslut i en studentkår som i en kommun. Eftersom just denna aspekt kan ha betydelse när man ska bedöma studentkårsobligatoriet ur principiell synpunkt, anser jag att man under alla förhållanden bör se över den frågan.

Jag kan nu konstatera att majoriteten i sin skrivning lämnat en öppning för en sådan översyn av besvärs- och kompetensreglerna. Jag vill med viss bestämdhet ange att just detta är ett minimikrav beträffande översyn av obligatoriet. Regeringen bör därför tolka riksdagsbehandlingen i dag så att man snarast bör återkomma i den frågan.

Fru talman! Jag har ingenting att invända mot att hela obligatoriefrågan utreds på nytt. Men jag vill klarlägga, och det har jag gjort sedan en

mycket lång tid tillbaka, att man inte ska göra om misstaget att låta den utredningen vara styrd av ett principbeslut i riksdagen. Det bör och måste i så fall vara en helt förutsättningslös utredning, så att man kan studera vilka förändringar som kan göras av nuvarande obligatorium. Jag har nämnt kompetensen, besvärsrätten men också att man skulle kunna ta fram ett alternativ till obligatoriet i detalj och se vilka lagändringar, bland annat inom skatteområdet, som skulle erfordras och om de är genomförbara om man ändrar kårers och nationers offentligrättsliga ställning. Då skulle riksdagen kunna ta ställning och välja mellan två alternativ när detta presenteras, fördelar och nackdelar.

Fru talman! Det här är förvisso ett pragmatiskt synsätt, och det är inte styrt av plakatpolitik. Jag är förvånad över att många av reservanterna i dagens debatt uppträder ungefär som om de har skrivit sin reservation som om det vore en förutsättningslös utredning. Så är ju inte fallet. Det kan var och en som kan läsa innantill konstatera.

Mitt pragmatiska synsätt är väl förankrat, inte minst i min hemstad. Man slänger nämligen inte ut barnet med badvattnet, framför allt inte om man kommer från en universitetsort som skulle drabbas hårt, i storleksordningen 10–20 miljoner kronor om året, av ett felaktigt sätt att genomföra förändringarna i en tänkt handlingsplan för avvecklande av kårernas och nationernas offentligrättsliga ställning.

Fru talman! Jag har noterat att en riksdagsledamot, en folkpartist från min hemstad, Erik Ullenhag, i en artikel hemmavid skriver: "För Folkpartiet är ett bibehållande av skatteförmånerna en viktig förutsättning för avskaffandet av obligatoriet." Ja, just det, men ett sådant ställningstagande rimmar väldigt illa med det som reservanterna föreslår. I reservationen anges ju som sagt tydligt att det gäller en avveckling av obligatoriet och en utredning som ska ta fram en handlingsplan för detta. Här är det inte fråga om en förutsättningslös utredning för att klargöra vad som är möjligt och rimligt. Jag förmodar att Ulf Nilsson kan redogöra lite närmare för Folkpartiets inställning. Finns det någon förutsättning? Är det så att utredningen skulle vara förutsättningslös, då måste man rimligen yrka på återremiss av ärendet så att man kan skriva om sin reservation.

Fru talman! Gunnar Goude har tidigare genom åren försvarat Miljöpartiets ställningstagande i kårobligatoriefrågorna. Det har han gjort med viss framgång, tror jag, eftersom han tillsammans med Miljöpartiet har varit delaktig i att motionerna varje år har avstyrkts. Jag förutsätter att han, efter att ha yttrat sig så mycket i den frågan genom åren, i morgon kommer att göra detsamma. Något annat vore anmärkningsvärt eftersom han också kommer från Uppsala.

Åsa Domeij, som lär vara den som har åstadkommit Miljöpartiets omsvängning, har i diverse utfrågningar i Uppsala låtit säga att hon inte visste om hur omfattande de här skattekonsekvenserna var och att om hon hade vetat det, kanske motionen hade varit lite annorlunda utformad. Jag har inte hennes egna ord på detta, utan det är vad jag har hört.

Fru talman! Reservationen uppfyller alltså inte mina önskemål om hur denna fråga ska behandlas. Därför är jag beredd att vid omröstningen rösta för utskottets förslag under punkten 11. Men jag vill gärna ha ett klarläggande från Socialdemokraterna först när det gäller hur man ser på

en bättre besvärmöjlighet om en studentkår fattar beslut som går utöver dess kompetens och syfte.

Anf. 164 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Lennart Hedquist efterfrågade ett klargörande från Socialdemokraterna om hur vi ser på den skrivning som vi har gjort när det gäller att det ska finnas en beredskap att se över reglerna. Jag vill då fortsätta min jämförelse och tala om medlemskapet i studentkåren som om det vore ett medlemskap i en kommun. Vi kan mycket väl tänka oss att vi inför samma möjligheter för den enskilde studenten att överklaga och anföra besvär mot studentkårens beslut som den enskilde kommunmedlemmen har i den enskilda kommunen i dag. I dag måste det faktiskt vara 100 studenter eller 10 % av studentkåren som anför besvär för att det ska vara giltigt och kunna föras vidare i överklagandeprocessen.

Jag vill alltså göra det klargörandet att det bör likställas fullt ut, så att en enskild student mycket väl ska kunna överklaga ett beslut fattat av en studentkår.

Anf. 165 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det klarläggandet är mycket bra. Jag har genom åren just efterlyst att man skulle ge de enskilda studenterna en bättre möjlighet än i dag att överklaga ett beslut som uppenbart går vid sidan av studentkårernas kompetens. Just detta att besvärmöjligheterna har varit så begränsade – man måste samla ihop 100 namn för att kunna anföra besvär – har varit stötande. Åstadkommer man bara en sådan besvärsrätt som man har i en kommun tycker jag att väldigt mycket av den kritik som en del riktar in sig på, nämligen att det skulle vara en kränkning av föreningsfriheten, faller.

Jag hälsar med stor tillfredsställelse att den preciseringen har gjorts. Jag har under hand varit intresserad av att det skulle komma med i utskottets skrivning, och det har det också i någon mening gjort, så jag tackar för beskedet.

Anf. 166 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt göra några fler inlägg, eftersom jag har varit rätt flitig i debatten, men då jag fick en rak fråga här från Lennart Hedquist ska jag inte vara sämre än att jag besvarar den.

I den gemensamma reservation som de borgerliga och Miljöpartiet har där vi talar om anvisningar till utredningen skriver vi att utredningen ska beakta de frågor kring momsredovisning, fastighetsbeskattning och beskattning av verksamheter som kan komma att bli aktuella vid avskaffandet av obligatoriet. Vi skriver också att utgångspunkten ska vara att dagens kårer och nationer inte missgynnas skattemässigt när obligatoriet avskaffas.

När detta utredningsförslag efter regeringsbehandling, om det nu skulle bli en majoritet för det, kommer tillbaka till riksdagen får varje parti för sig återigen ta ställning till hur man bedömer det förslaget. Men jag, som folkpartist, står för det som jag också har sagt, nämligen att ett bevarande av skattefriheten är en förutsättning för ett avskaffande av obligatoriet.

Anf. 167 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson! Nu är det så att jag råkar sitta i skatteutskottet, och jag kan en hel del om skattelagstiftningen. Jag vet att det är ganska bökigt, för att inte säga rätt svårt, att åstadkomma den transformeringen av kårer och nationer i skatterättsliga sammanhang. Jag kan inte förstå hur man kan fatta ett principbeslut med en handlingsplan för utvecklingen när en sådan här fråga hänger i luften. Är det en förutsättning för obligatoriets avskaffande att man kan klara ut de här skattefrågorna bör man inte ta ett principbeslut först, utan då ska det först vara en förutslättningslös utredning.

Jag tror att Ulf Nilsson rent intellektuellt förstår vad jag säger och begriper att reservationen i det avseendet är helt felaktigt utformad.

Anf. 168 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Nej, jag begriper faktiskt inte det. Jag tittade på den gamla utredningen, som jag nämnde tidigare, och där nämner man metoder för att åstadkomma en skattefrihet även vid frivillighet. Vi talade om att definiera nationerna som allmännyttiga föreningar. Det är ett exempel. Så jag tycker att det redan i gammalt utredningsmaterial finns förslag till tekniker, men det kan säkert finnas bättre. Man har en gång kommit på att räkna upp en katalog av undantag utifrån obligatoriet. Jag tror nog att skatteutskottet har den kompetensen att man kan hitta på någon annan utgångspunkt för undantag om obligatoriet avskaffas.

Men jag står för vad jag har sagt. Jag tycker att skattefriheten för den här typen av frivilliga studentföreningar är viktig.

Anf. 169 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Ska en sådan skattefrihet kreeras är kön ganska lång på organisationer och andra som också vill ha motsvarigheten. Kårernas och nationernas skattefrihet är ju grundad på deras offentlighetsliga ställning. Upphävs den uppkommer en helt annan situation. Jag önskar Ulf Nilsson lycka till med att lotsa igenom den typen av särslagstiftning och speciallagstiftning på skatteområdet genom till exempel Lagrådet.

Om man har den inställning som Erik Ullenhag och tydligen även Ulf Nilsson har, att en förutsättning för obligatoriets avskaffande är att man löser de här frågorna undrar jag varför man inte börjar i den ändan innan man tar ett principbeslut.

Anf. 170 CECILIA WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Låt mig inledningsvis göra klart att det är med sorg och bedrövelse som jag vid morgondagens votering kommer att rösta emot mitt eget parti och den reservationstext som har utarbetats av utbildningsutskottets borgerliga och miljöpartistiska ledamöter. Jag vill i dag ge en förklaring till detta.

Jag vill för min del inte se ett universitet där studenterna ses som kunder eller arbetstagare, utan jag vill se en utveckling där studenterna fortsätter att vara de viktigaste aktörerna för universiteten också i framtiden. Det är utgångspunkten.

Jag måste också säga, som så många redan tidigare har sagt, att det inte är korrekt att medlemskapet i kåren skulle strida mot en principiell föreningsfrihet. Redan i grundlagen garanteras rätten för varje individ att

inte tvångsanslutas till en sammanslutning för åskådning i politiskt, religiöst eller annat liknande hänseende. Studentkårerna är politiskt och religiöst neutrala. Redan i regeringsformens förarbeten, om man nu läser dem, kan man se att det understryks att de angivna bestämmelserna inte berör kårobligatoriet.

Europakommissionen för mänskliga rättigheter har prövat denna fråga, senast 1996, och man har då konstaterat att obligatoriet inte strider mot konventionen.

Kårerna har offentligrättsliga drag och ska inte jämföras med allmänna föreningar, såsom Majléne Westerlund Panke så förträffligt redan har redogjort för. Kårerna är inte en åsiktssammanslutning.

Motionerna, som vi har läst inför den här debatten i dag, talar samfällt om hur kårobligatoriet är oförenligt med demokratiska principer, men i själva verket bryter obligatoriet inte alls mot föreningsfriheten. Det som enligt denna princip inte får förekomma är att man tvingar någon att ansluta sig till en förening med en viss politisk, religiös eller kulturell åskådning, men kårer och nationer har ingen sådan åskådning. De är föredömligt demokratiska, både till sin uppbyggnad och till sin verkan. Därutöver är de partipolitiskt neutrala. Medlemskapet kan faktiskt jämföras med medborgarskapet i en kommun, som man ju inte heller kan avsäga sig.

Kårernas uppgift är att säkerställa studenternas inflytande i universitetens ledning. Hur den demokratiska studentrepresentationen ska säkerställas utan kårerna skulle jag vilja få ett förtydligande om. Ska det kanske lösas med hjälp av fackföreningarna? En sådan utveckling vill inte jag se.

Kårerna, som är demokratiskt uppbyggda, har representanter som utses att företräda alla studenter, även om man kunde önska, som också någon här har påtalat, att valdeltagandet vore högre.

Men att anföra det låga valdeltagandet som skäl för att bryta kårobligatoriet haltar. Med den argumentationen skulle vi snart upphöra med provval till våra politiska partier – det är inte speciellt högt valtagande i något parti vad jag vet – och kanske så småningom också med valen till Europaparlamentet som inte heller kommer att ha någon alldeles vansinnigt imponerande siffra.

Studentinflytandet har under de senaste åren utvecklats mycket. Det verkar orimligt för mig att riva ned en struktur som nu är uppbyggd och har potential att utvecklas ännu mer i framtiden. Jag måste också konstatera att det faktiskt inte är studenterna som driver frågan nu om att avveckla obligatoriet. Det har gått kurvor på den skalan. Vissa år är det kårerna som har drivit det och vissa år inte. Detta år 2004 är det inte studenterna, utan det är en fråga som drivs här i riksdagen av vuxna för att inte säga medelålders politiker som befinner sig ljusår från universitetsvärlden och studenternas verklighet och vardag. Detta är att beklaga.

I min hemstad Uppsala studerar mer än 30 000 personer. Vem ska företräda dessa i universitetens nämnder, styrelser och andra viktiga organ? Vem ska vara universitetets samtalspartner i frågor av studentsocial karaktär?

Så kommer vi in på nationsväsendet som flera redan har talat om. Det står mitt hjärta nära. Jag har varit aktiv i mer än 20 år. Traditionen med nationer och Nationernas Hus i Uppsala är en del av vårt levande kultur-

arv. Verksamheten är mycket viktig för att studenterna ska hitta en gemenskap, träffas över ämnesgränserna och ha en meningsfull fritid i anslutning till sina studier.

På andra orter ser det annorlunda ut. Det är omöjligt för en person som själv inte har tillhört en nation i Uppsala eller möjligen Lund att förstå innebörden av att tillhöra den här sortens gemenskap. Nationerna kommer inte att kunna fortsätta den viktiga verksamheten om obligatoriet upphör eftersom skattebefrielsen hör samman med obligatoriet. Oberoende skatteexperter räknar med att det för Uppsalas del handlar om 15–17 miljoner kronor årligen. Det är ingen liten summa.

Man kan titta på hur utvecklingen har varit för nationer i andra länder. Om man går till Finland eller Estland till exempel ser man att de gamla fina nationerna av kommersiella skäl har tvingats bli nöjesklubbar för överklassungdom. Så vill inte jag att det ska bli i min hemstad Uppsala. Att anta att man tillskapar en särslagstiftning för nationerna tror jag inte är seriöst, precis som min kollega från Uppsala Lennart Hedquist så förnämligt just har redogjort för.

Kåroblikatoriet har utretts i princip vart tionde år sedan 70-talet, senast 1994 av Anitra Steen. Vad har hänt sedan 1994 som skulle föranleda att villkoren ser annorlunda ut? Det är två faktorer som är förändrade. För det första finns studenterna i dag på ett helt annat sätt än 1994 nu med också i universitetens beredande organ, inte bara i deras styrelser. För det andra är populationen studenter nu mer heterogen än någonsin förr. Det finns fler studenter med invandrarbakgrund, fler vuxenstudenter och många fler studenter som inte har en akademisk härkomst. För dessa är kårerna mycket viktiga. De studentsociala faktorerna har värde och betydelse. Vem skulle ta ansvar för detta i kårernas ställe?

Om reservationen skulle ha innehållit en hållbar modell för bibehållen skattefrihet för nationerna och en säkerställd studentrepresentation i universitetens och högskolornas styrelser och beredande organ och om utredningen hade varit förutsättningslös och inte destinerad såsom nu är fallet kunde jag med gott samvete ha röstat för den. Det är sorgligt att så inte är fallet.

Att lägga ned någonting som i grunden fungerar väl för att ersätta det med någonting annat som man inte ens kan ana konturerna av är inte tillfredsställande. Dessa är de skäl som gör att jag vid voteringen i morgon kommer att rösta för utskottets förslag.

Anf. 171 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Cecilia Wikström har ett engagemang för kårer och nationer. Jag vet inte i vilken mån det har ett nära samband med den stad som hon bor i och den kampanj som organiserats från en del håll och som säkert bearbetat henne. Men jag kan glädja Cecilia Wikström med att berätta att jag inte bara har studerat vid Uppsala universitet. Jag har också varit en glad medlem av Västmanlands-Dala nation. Jag kan försäkra henne att det var oerhört värdefullt att få vara med där under de åren. Jag är övertygad om att den verksamheten kommer att ha goda möjligheter att fortsätta eftersom det förslag som Cecilia Wikström här i dag vill avvisa går ut på att ta vara på det goda och göra det ännu bättre i en utredning innan riksdagen tar förnyad ställning.

Det handlar faktiskt, Cecilia Wikström, om att hitta en lagstiftning som garanterar alla studenter rättssäkerhet och inflytande. Det handlar om att uppmuntra studenter att organisera sig på det sätt som studenterna finner bäst själva. Där finns det uppenbarligen en stor skillnad mellan Cecilia Wikström och mig. Hon talar om vuxna medelålders i riksdagen som motsätter sig kårobligatoriet. Vuxen är väl både Wikström och jag, och vuxna är också studenterna. Studenterna är vuxna och kapabla att själva ta ställning till hur de vill organisera sig inom ramen för den lagstiftning som garanterar dem inflytande.

Det är ofint att tala om ålder med en dam, men jag kan försäkra Cecilia Wikström att det är kortare tid sedan jag studerade i Uppsala än sedan hon studerade där.

Anf. 172 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Nu är det ju så att den kronologiska åldern inte alltid är avgörande. Man kan vara gubbe även om man är tonåring. Det är också så att även om man har studerat i Uppsala och tagit del av de fantastiska verksamheter som nationerna, kåren och universitetet erbjuder så gör det inte alltid intryck. Det är inte alltid så att de som har tagit emot på samma sätt ger vidare eller ger tillbaka. Detta är bara att beklaga.

Jag har för min del lärt mig av livet vid nationerna och Uppsala universitet att också ge tillbaka av engagemang och hängivenhet och inte minst intellektuell reflexion inför de problem man har att möta. Denna reservationstext är tunn. Den svarar inte emot de krav som Torsten Lindström så högrävande står här och pratar om.

Om man hade börjat i andra ändan med en förutsättningslös utredning, om man hade säkerställt, som jag sade från talarstolen, bibehållen skattefrihet för nationerna och börjat via skatteutskottet och möjligen Lagrådet och tittat på förutsättningar för en särlagstiftning hade jag tyckt att det varit ett seriöst arbete nedlagt. Så är tyvärr inte fallet i dag.

Anf. 173 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Intellektuell reflexion talar Cecilia Wikström om. Vad är det för intellektuell reflexion att vara så initiativlös att man bara säger: Nej, låt oss bevara det som har varit, låt oss inte ta frågan på allvar, låt oss inte utreda den, låt oss inte titta och vrida och vända på alla aspekter? Dessa täcks in av den reservation som Cecilia Wikström står här och recenserar så lättvindigt, uppenbarligen utan att ha läst den särskilt noggrant.

Fru talman! Jag måste säga att Cecilia Wikströms anförande väcker två mycket allvarliga frågor. För det första ska hon vad jag har förstått företräda ett liberalt parti. Hur går kollektivanslutning ihop med liberalismen som idé? Vad finns det för intellektuellt samband mellan de två tankarna?

För det andra står Cecilia Wikström och talar om demokrati och gör någon jämförelse mellan kårvalet och Europaparlamentsvalet. Det är väl ändå en smula huvudlöst. Parlamentsvalet samlade förra gången många gånger större uppslutning än studentkårsvalen.

Jag har en positiv inställning till studentkårerna. De kommer att gynnas positivt av en starkare lagstiftning som slår vakt om studenternas rätt

och som ger dem möjligheter till ett reellt, inte bara på papperet, inflytande och en god rättssäkerhet.

Det går också, fru talman, att göra en liknelse som Cecilia Wikström kanske förstår, nämligen med skilsmässan mellan staten och Svenska kyrkan. När den skilsmässan genomfördes beslutade denna riksdag – och det beslutet var både Wikströms och mitt parti med på – att ingen kollektivanslutning skulle ske men att Svenska kyrkan däremot skulle ha ersättning för de speciella uppgifter man hade. Den typen av uppgifter får också lösas inom ramen för den utredning som Cecilia Wikström så kategoriskt vill avvisa.

Anf. 174 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det är ganska komiskt att stå i den här kammaren och höra människor som har hört samma argument upprepas gång på gång på gång och ändå inte har lyssnat ett enda dugg. Torsten Lindström karakteriseras av ögonbindel framför ögonen, öronproppar i öronen och klackarna i backen. Det är pinsamt att konstatera, tycker jag.

Vi har sagt gång på gång att kårmedlemskapet inte är att jämföra med en vanlig förening. Vi har talat om den offentlighetsrättsliga ställningen. Detta borde man problematisera i stället för att bara förenklat skjutsa fram en reservation där man säger att utgångspunkten ska vara att kårer och nationer inte missgynnas när obligatoriet avskaffas. Det är väl inget förutsättningslöst i detta, och det garanterar definitivt ingenting!

Jag tycker att det här är patetiskt, fru talman!

Anf. 175 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag har också mitt hemvist i Uppsala och hör till dem som har läst vid universitetet innan politiken helt tog över. Jag uppskattar min hemstad mycket. Jag uppskattar vårt universitet. Jag uppskattar våra studenter, som klart sätter sin prägel på livet. Jag uppskattar till och med den gamla tradition som finns i staden. Den är dock på gränsen till konservatism. Det finns en klasskillnad mellan de ungdomar som inte läser på universitet och de som gör det. Det finns till och med en rädsla, tror jag, för att försöka se på någonting nytt.

Det är för mig självklart att studenterna har rätt att bestämma vilka föreningar de ska vara med i under studietiden. Men frågan är om det är alldeles självklart att just kårobligatoriet ska avskaffas. Jag har försökt sätta mig in i den här frågan så noggrant som möjligt och ämnar fortsätta med det. Jag hoppas nämligen att den så kallade eventuella utredningen faktiskt kommer till och sätter i gång att jobba. Efter det tänker jag ta definitiv ställning till framtiden för studentlivet, i den mån vi från riksdagen kan göra det.

Fru talman! Jag blev bestört när jag läste Miljöpartiets motion där man krävde att kårobligatoriet skulle tas bort nästan bums, utan att motionären hade satt sig in i vilket samband det fanns mellan kårobligatoriet och de rättigheter som det har talats om här, nämligen befrielse från fastighetsskatten, och vad det innebar för det studiesociala livet. Riksdagsledamöterna på Uppsalabanken har varit inbjudna till olika informations-tillfällen, och vi har fått bra information. Jag var också och lyssnade när ni motionärer förklarade er åsikt på universitetet. Jag blev minst sagt upprörd när man så lättsinnigt deklarerade för ungdomarna att det inte

var något problem med skatter, nationsliv och kopplingen till kårobligatoriet. Det skulle man lösa snabbt och enkelt. Så enkelt tror inte jag att det är.

Fru talman! Jag tycker ändå att det är bra att de borgerliga ledamöterna nu tillsammans med Miljöpartiet inte föreslår att obligatoriet ska avskaffas direkt utan föreslår en utredning. Det ger oss andrum och möjligheter att fördjupa oss ännu mer i frågans komplexitet.

Det beslut som reservanterna från Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet i dag föreslår är att en parlamentarisk utredning ska tillsättas. Jag vill stryka under ordet "parlamentarisk", för det innebär att de olika politiska partierna i riksdagen kommer att vara med i arbetet. Att utredningen också ska ske i samarbete med studentföreningarna är bra.

I direktiven till utredningen, säger man, måste ett antal moment preciseras. Man ska granska hur inflytandet för studenterna är i dag. Man ska presentera alternativ för en frivillig kårverksamhet. Utredningen ska ägna särskild uppmärksamhet åt förhållandena för nationerna vid Lunds och Uppsala universitet och hur dessa nationers studiesociala kvalitet ska kunna upprätthållas vid ett eventuellt avskaffande av obligatoriet. Utgångspunkten ska vara att dagens kårer och nationer inte missgynnas skattemässigt om och när obligatoriet nu ska avskaffas.

När jag tar ställning i dag för den här reservationen innebär det inte att jag tar definitiv och slutgiltig ställning till att kårobligatoriet ska avskaffas. Det beslutet kan ingen av oss ta förrän vi har sett vad utredningen kommer fram till. Det är min åsikt, och jag vill klart deklarera den.

Samhället förändras hela tiden. Vi måste våga möta utredningar som visar på olika saker. Och det *kan* ju hända att utredningen kommer fram med någonting som är ännu bättre än vad det är i dag. Då tycker jag att det skulle vara skada om vi stjälper den.

Anf. 176 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Vi ska väl inte göra det här till för mycket av en Uppsaladebatt, även om det tveklöst är kårorten Uppsala som är mest berörd av detta.

Rigmor Stenmark höll ett i många avseenden bra anförande där hon var medveten om de problem som ligger i vågskålen. Det hade varit klädsamt om reservanterna i utbildningsutskottet också hade haft den ansatsen. I stället skriver man om en utredning som ska utgå från att obligatoriet ska avskaffas som en självklarhet och tycks inte vara medveten om problemen.

Rigmor Stenmark gör det lätt för sig genom att säga – jag förmodar att det var innebörden – att hon ska rösta med reservationen. Reservationen är ju inte för den här förutsättningslösa utredningen, utan reservationen utgår kristallklart från att obligatoriet ska avskaffas.

När Rigmor Stenmark gjorde ett försök att citera vad som står i reservationen citerade hon inte rätt. Hon sade att kårer och nationer inte skulle missgynnas skattemässigt "om och när" obligatoriet avskaffas. Så står det inte. Det står "när obligatoriet avskaffas". Det är det som skapar oron i Uppsala: att riksdagen skulle ta ett principställningstagande att det är ett axiom att obligatoriet ska avskaffas, och sedan får man försöka fixa det så bra som möjligt.

Jag intar en mer pragmatisk hållning. Jag vill rädda Uppsala från de här förlusterna på 15–20 miljoner kronor och först verkligen se att man klarar ut alla frågor. Sedan kan obligatoriet diskuteras utifrån den utgångspunkten.

Jag tycker att det är allvarligt att Rigmor Stenmark inte citerar reservationen rätt. Har du inte läst den på rätt sätt förstår jag att du kommer att rösta fel.

Anf. 177 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tror att Lennart Hedquist och jag har samma uppfattning när det gäller utredningar. När man tillsätter en utredning och den ska komma tillbaka är det ju inte självklart att det är målsättningen hos dem som velat ha denna utredning som kommer att bli det gällande. Först måste vissa bitar klarläggas.

Jag delar Lennart Hedquists åsikt att det hade varit bättre om reservationen tydligt hade sagt att det gällde en helt förutsättningslös utredning. Men vi har här i debatten hört olika borgerliga ledamöter klart tala om att det *är* en utredning, och det står också klart och tydligt i reservationen.

Jag sade medvetet ”om och när” eftersom jag tolkar det så. Som jag har sagt i dag är jag inte absolut övertygad om att det kommer att kunna bevisas att det allra bästa är att just kårobligatoriet läggs ned.

Men jag kan också tycka att det är bra att man tittar närmare på detta. Eftersom samhället förändras hela tiden måste vi kunna se framåt och se något nytt. Vi kan inte bara bromsa och inte våga någonting. Jag är förvånad över att Lennart Hedquist som jag faktiskt respekterar som en mycket kunnig politiker från mitt hemlän inte vågar se lite nytt också.

Anf. 178 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag är i väldigt mycket beredd att se nytt. Det vet Rigmor Stenmark. Men jag är också beredd att tänka efter innan jag fattar beslut.

Det är bra, Rigmor Stenmark, att vi är överens om att det inte står så i reservationen som Rigmor Stenmark försökte citera. Det stod något helt annat.

Man kan möjligen säga att den här frågan säkert kommer tillbaka till riksdagen. Det blir säkert en ny motionsomgång. Det brukar det vara varje år. De som nu står bakom reservationerna och vill ha en utredning får väl göra ett bättre jobb till ett kommande år.

Men jag vill göra det tillägget att med den deklaration som har kommit från socialdemokratiskt håll i dag om att man är fullt beredd att göra en översyn av reglerna för hur studenter kan besvära sig över beslut fattade av studentkåren har diskussionen tagit ett steg framåt. Det som många talar om är en kränkning av föreningsrätten minskar dramatiskt när man får ett obligatorium med en tydlig kompetens och med precis en sådan besvärsmätt som gäller för en kommun.

Jag menar att det ibland kanske inte behövs en stor utredning utan det kanske ibland kan göras ganska små justeringar för att det obligatoriska medlemskapet, som också har stora fördelar, skulle kunna accepteras fullt ut av alla studenter.

Anf. 179 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Min erfarenhet av den här riksdagen och den majoritet som just nu leder regeringen är att utredningar inte går särskilt snabbt. Jag tvivlar på att en utredning kommer att bli klar under den här mandatperioden. På den punkten kan jag dela Lennart Hedquists åsikter att det säkert kommer nya motioner.

Det är möjligt att, och det skulle vara väldigt bra om, samtliga politiska partier kunde komma överens om att vi måste våga se över allting för att kanske göra något ännu bättre än vad som gäller i dagens samhälle för studentlivet. Det viktigaste är ju att studenterna känner att vi bryr oss, att vi vill att deras studiesociala verksamhet och det liv de lever i Uppsala ska vara så bra som möjligt så att de får en bra start i livet. Det är för mig det betydelsefulla. Det tycker jag att vi alla borde kunna enas om.

Anf. 180 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Fru talman! Det är intressant att komma sist. Det händer inte så ofta, men någon gång ska vara den första. De sista skola vara de främsta, är det ju skrivet. En dag som den här är man för övrigt tacksam över att man valde Lund som studieort och inte Uppsala.

Först och främst skulle jag vilja yrka bifall till fempartireservationen nr 23 samt säga att vi för tids vinnande avstår från att yrka bifall till våra övriga moderata reservationer, även om vi givetvis står bakom innehållet i samtliga.

Fru talman! Det återfinns naturligtvis en mängd frågor i det här betänkandet som rör högskolan. Mängden och mångfalden är så stor att vi säkerligen skulle kunna debattera i tre dagar och ändå inte hinna med alla aspekter. Själv kommer jag därför att koncentrera mig på eftermiddagens och kvällens clou, nämligen kårobligatoriet.

Först och främst skulle jag vilja citera några meningar.

”Jag menar att det är principiellt felaktigt att någon tvingas till medlemskap i någon organisation. – – – Jag menar att ett avvecklande av obligatoriet inte bara skulle vara principiellt riktigt utan även ge det organiserade studentfackliga arbetet en nödvändig vitamininjektion. Det obligatoriska medlemskapet har inte varit till fördel för en aktiv studentfacklig verksamhet.”

De här meningarna är inte skrivna i någon moderat partireservation. De skrevs av nuvarande utbildningsministern, Thomas Östros, i november 1994 i hans motion Ub14 som behandlades i betänkandet UbU05. Vem som helst är välkommen in och läsa det här.

Vi kan alltså konstatera att även utbildningsministern, innan han blev utbildningsminister, hade en uppfattning om att obligatoriet var fel. Den uppfattningen ändrade han väldigt snabbt därefter och valde helt plötsligt en annan linje.

Vi moderater tycker att den frihetliga aspekten väger tungt i det här sammanhanget. Individer ska inte tvingas in i organisationer mot sin vilja. Alla ska ha rätt att själva välja. Traditionellt brukar organisationsfrihet dessutom vara en grundläggande fri- och rättighet. Den ingår också i de stora rättighetskataloger som man internationellt brukar hänvisa till.

Det är en principiell fråga som vi diskuterar, och mitt partis inställning till kårobligatoriet har varit fastlagd sedan 20 års tid, senast förnyad vid vår partistämma 1997.

Vad går då den reservation som de borgerliga partierna samt Miljöpartiet har lämnat i utskottet ut på? Syftet är att genomlysas alla de aspekter som läggs på obligatoriet och den process som det innebär att avskaffa det. Det är mycket som har hänt under den tioårsperiod som har gått från det att ärendet senast var aktuellt 1994.

Riksdagen har exempelvis fattat beslut om en ny lag om studentrepresentation i landets lärosäten. Vi har också en annan typ av studenter i dag som varken lever traditionellt studentliv eller har möjlighet att delta i kårernas eller nationernas aktiviteter. De är ändå betalningsskyldiga gentemot dessa, men utan möjlighet att faktiskt påverka sitt medlemskap eller innehåll i detta. Det låga valdeltagandet vid landets kårer talar också sitt tydliga språk vad gäller det demokratiska underskottet.

Jag ska också uppehålla mig vid de påståenden som har gjorts om att Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna skulle ha granskat det här och kommit fram till att kårobligatoriet inte skulle vara stridande mot de grundläggande fri- och rättigheterna. Detta är nonsens, fullkomligt fel.

Det man tog ställning till 1977 och 1996 var det enskilda lärosätets rätt att säga nej till alternativa kårer. Men det sade ingenting om att denna erkända studentkår som de enskilda lärosätena fick besluta kring hade rätt att tvinga in alla studenter i medlemskap i den här kåren. Jag hoppas att slippa se hänvisningar till detta i framtida betänkanden, för det är fullkomligt fel.

Sedan 1997 har vi också Europeiska sociala stadgan som föreskriver ännu starkare negativ föreningsfrihet i det här landet än vad som har varit fallet tidigare.

Det vi nu vill att regeringen ska leverera till riksdagen är förslag om hur obligatoriet ska avskaffas och hur det praktiskt ska gå till. Vi vill se en handlingsplan och en tidsplan som väl definierar förutsättningarna. Jag skulle vilja säga att synpunkten att det skulle vara en förutsättningslös utredning som vore det bästa inte är bra. Vilka förutsättningar är det som inte ska beaktas i så fall? Nej, hur är rimligare än varför. När är viktigare än om. Ärligheten mot väljarna tycker jag i det här fallet, fru talman, väger tyngst.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

12 § Studiestöd

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU5
Studiestöd.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

Prot. 2003/04:76
3 mars

Högskolan

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU4
Naturresursfrågor och vattenrätt.

Anf. 181 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! Vindkraft är något som får alla svensks känslor att svalla. Få av oss är neutrala och likgiltiga. En del är positiva. Men många fler är negativa.

Vi moderater vill behålla kärnkraften så länge den är ekonomisk och säker. Men vi vill gärna också ha el från förnybara källor. Att använda och tämja vinden är något som människor har försökt göra i tusen år. Trots den långa tiden finns det förvånansvärt lite forskning om miljökonsekvenserna. Men de möjliga störningarna är många, både för människor och för djur.

Vindkraftens anhängare inom den traditionella miljörörelsen brukar vara de första som ropar på tillämpning av försiktighetsprincipen. Men de ropar inte på försiktighetsprincipen när det gäller vindkraft. I Skåne, vid Lillgrund i Öresund, ska nu byggas 48 verk, och än värre, vid Kriegers flak, söder om Trelleborg, finns planer på att uppföra 200 vindkraftverk. Vad kommer alla dessa att innebära för skador på den marina miljön i Östersjön och Öresund?

För oss moderater är det grundläggande att varje energislag ska bära sina egna kostnader i produktionsledet. El från förnybara energikällor bör produceras utan omfattande subventioner. Men det fungerar inte för vindkraft, utan den subventioneras på flera sätt. För att ett vindkraftverk ska producera el måste det blåsa lagom – inte för lite och inte för mycket. Det handlar med andra ord om att utnyttja ett ganska litet intervall, även om den moderna tekniken kan utvidga intervallet något. Men vi blir lätt blåsta på effekten! Utanför mitt fönster hemma i Kvidinge kan jag se tre vindkraftverk. Det är ofta som de står stilla. Antingen blåser det för mycket eller för lite. Priset på den vindkraftsel vi köper är vitt skilt från det pris elen kostar att framställa. Där har vi skattebetalare ännu ett håll att fylla. Man ska inte heller glömma bort kostnaderna för de omfattande investeringar som behövs i det fasta nätet. De får vi betala direkt via elräkningen.

Fru talman! Det behövs inga särskilda nationella planeringsmål. Vindkraften behöver inte heller klassas som riksintresse. Utbyggnad av vindkraft bör ske på egna meriter.

Det finns klara målkonflikter mellan en god livsmiljö och livskvalitet å ena sidan och vindkraftsparker å andra sidan. När vi pratar om naturvård, kulturmiljö, friluftsliv och turism står detta i skarpt motsatsförhållande till de stora verk som nu byggs med ”svoschande” buller, blinkande skuggreflexer och lågfrekventa ljud. Ett och annat verk – eller en och annan mölla, som vi säger i Skåne – kan möjligtvis vara pittoreska inslag i landskapet, men industrianläggningar på ett par hundra verk är något helt annat. Det är inte acceptabelt att närboende människor utsätts för sådana störningar. Det är inte acceptabelt att en person får sätta upp ett vindkraftverk som får till följd att ingen vill köpa grannens hus eller

gård. Det är inte ens acceptabelt att vindkraftverk förändrar och förstör landskapsbilden för många av oss.

All lagstiftning ska genomsyras av stor respekt för den enskildes rätt och för äganderätten. Den bör samtidigt präglas av stor respekt för människors liv och hälsa samt för skydd av natur och miljö. Därför bör vindkraftsetableringar granskas lika noga i den kommunala planeringen som andra etableringar. Krav bör ställas på detaljplaneprovning. Stora verk bör miljökonsekvensutredas. Respektavstånd mellan bebyggelse och verk bör fastställas, och vi vill också att det tas fram en särskild gränsvärdesnorm för buller.

Många motioner avstyrks i betänkandet med motiveringen att utredning pågår inom Regeringskansliet. Fram till i måndags undrade jag om det kunde bero på att Regeringskansliet är underbemannat eftersom detta tar så fruktansvärt lång tid. Men då läste jag att regeringen har 2 659 personer anställda. Det är en ökning med 50 % på 13 år. Jag minns när Ingvar Carlsson skällde på Carl Bildt för att den borgerliga regeringen hade så många anställda. Det antalet var betydligt lägre än 2 659.

Bara inom vindkraftsområdet väntar vi på utredningar från Statens energimyndighet, Svenska kraftnät, Boverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Försvarsmakten.

Jag tänkte avsluta med att skicka en hälsning till regeringen – genom er som har kontakt med dem: Kom fram med propositionerna! Vi är redo att behandla dem!

Men fram till dess de kommer, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1, och jag står även bakom reservation nr 5.

Anf. 182 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas motioner från allmänna motionstiden som rör naturresurser och vattenrätt inom bostadsutskottets område. Vi från Folkpartiet liberalerna har en reservation, och den yrkar jag bifall till. Det är reservation nr 2.

Jag kan konstatera att större delen av betänkandet handlar om etablering av vindkraft och krav kopplade till vindkraft. Det hörde vi med all tydlighet alldeles nyss. Det är naturligtvis omöjligt att inte sätta in detta i sitt sammanhang. Vindkraften är en del i energiförsörjningen. Utgångspunkten för Folkpartiet i det sammanhanget är att energiproduktionen är fri så länge den uppfyller de av staten uppställda kraven på hälsa, säkerhet och miljö. Staten ska alltså sätta upp likvärdiga krav som kan uppfyllas. Valet av energiproduktionsanläggning ska inte ske genom politiska beslut.

Ett exempel på ett krav som Folkpartiet liberalerna har drivit är att vi säger absolut nej till utbyggnad av de orörda älvarna.

I betänkandet påpekas det att det pågår ett flertal utredningar angående etablering och krav på vindkraft, vilket förvisso är sant, men det förhindrar inte att man kan ha synpunkter på detta. Även om vindkraften är en förnybar energikälla är det viktigt att ställa upp tydliga krav även för denna. Det kan vara av ett visst värde att peka ut områden som riksintresse för vindkraft, som stöd för kommunernas hantering av plan- och byggfrågor. Det är ändå viktigt att påpeka att kommunerna har en central roll och inflytande genom sin översiktsplanering, områdesbestämd detaljplan och så vidare. Det finns bygglovsgivning för hela PBL-området.

Fru talman! I Folkpartiets reservation framhåller vi vikten av att vindkraft måste ha samma krav på prövning som en motsvarande industrietablering. Hänsyn måste tas till både störningar från buller, till skuggbildningar i landskapsbilden och inverkan på djur- och växtliv. Vi pekar på känsligheten i kustområdena, och vi anser att stor restriktivitet bör råda vid tillståndsgivningen. Vi påpekar vikten av fortsatt forskning om påverkan på växt- och djurliv, inte minst vid havsbaserad vindkraft.

Under en speciell rubrik i betänkandet behandlas yrkesfiskarnas ställning som sakägare vid etablering av havsbaserad vindkraft. Detta sker med anledning av en enskild motion. I skrivningen sägs att regeringen i samband med miljöbalkspropositionen 1997/98 var av den uppfattningen att yrkesfiskare bör kunna vara sakägare. Sakägarbegreppet i miljöskyddslagen skulle vara utgångspunkten.

Vad jag förstår har det inte skett någon större rättstillämpning av detta. Från vår sida kommer vi att följa hur rättstillämpningen blir i fallet, och vi vill återkomma om yrkesfiskarna inte får en sakägarställning.

I behandlingen av motsvarande område när det gäller naturresurser och vattenrätt förra året reserverade sig Folkpartiet till förmån för ett tillkännagivande till regeringen om behovet av ändamålsenliga regler för omprövning av vattendomar med sikte på att säkra fiskens vandringsvägar. I det nu aktuella betänkandet har vi valt att ställa oss bakom utskottsskrivningen där det konstateras att regeringen har fört frågan framåt. Det viktiga är att utskottet fortsätter att följa frågan och åter aktualiserar frågan vid behov.

Fru talman! Jag har alltså yrkat bifall till reservation nr 2.

Anf. 183 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 3 i betänkandet.

Samhället måste ställa om till en mer uthållig utveckling. Vindkraften spelar en roll i det sammanhanget. Vind har vi gott om i landet. Den är ren och outsinlig. Påverkan på klimatet är obefintlig. Vi ska inte glömma bort att vindkraftverk ganska enkelt går att montera ned när de har tjänat ut sitt syfte.

Dessvärre, precis som någon har nämnt här förut, finns det målkonflikter kring energikällan. Det handlar om ingreppet i landskapsbilden men också om buller, skuggbildningar och påverkan på till exempel telekommunikation. Eftersom vi talar om den eftertraktade vinden, som är vanlig runt kusterna och till havs, finns de bästa förutsättningarna för vindkraft på samma platser som är mest attraktiva för turism och friluftsliv.

Vindkraftsutbyggnaden behöver därför planeras ur ett helhetsperspektiv. Därför är det viktigt att områden av riksintresse för vindkraft pekas ut. Det gäller också områden som inte ska vara föremål för lokalisering av vindkraftverk. Det här har varit känt länge och har diskuterats länge, men de nödvändiga besluten saknas. Förvånansvärt lite har hänt.

De senaste årens betänkanden från bostadsutskottet i ämnet Naturresurser och vattenrätt utstrålar kanske inte den största handlingskraften på detta område. Varför kan jag säga så?

Jo, Nutek startade våren 1996 ett arbete som hade till mål att områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad skulle pekas ut. Regeringen gav

år 2000 uppdraget vidare till Statens energimyndighet, som skulle ta fram områden med särskilt goda förutsättningar för vindkraft, på land och till havs.

I bostadsutskottets betänkande från 2000/01 står att läsa att ”redovisning av uppdraget skall ske senast den 30 april 2001”.

Året därefter, 2001/02, skriver bostadsutskottet att Energimyndighetens arbete ”beräknas vara klart under år 2002”.

2002/03 skrivs följande: ”Utskottet har nu erfarit att Energimyndigheten under år 2003 beräknas vara klar med sitt arbete.”

I år – *slutligen*, får man hoppas – anförs att ”Energimyndigheten beräknas numera vara klar före sommaren 2004 med sitt arbete med att peka ut områden av riksintresse för vindkraftsutbyggnad”.

Detta uppskjutande av beslut, eller försening eller vad vi nu ska kalla det, är problematiskt, dels för att den angelägna utbyggnaden drar ut på tiden, dels för att det viktigaste redskapet för att hantera de många intressekonflikterna saknas. Regeringen är ytterst ansvarig för denna segdragna process. Men utskottets majoritet bär också ett ansvar. De fyra senaste åren har motioner om utpekande av riksintressen slentrianmässigt besvarats med att frågorna ”kan antas få sin lösning inom en inte alltför avlägsen framtid” och att det ”inte föreligger tillräckliga skäl för att föregripa den pågående beredningen”.

Någon form av agerande från riksdagens sida för att påskynda beredningen hade utifrån det jag nu har sagt onekligen varit på sin plats. Det tror jag till och med att utskottsmajoriteten kan skriva under på nu, med facit i hand. Att utgå från att regeringens och myndigheters handläggning löper på enligt plan är långtifrån tillräckligt, ja, rentav otillfredsställande.

Jag är inte för slarviga beredningar, utan jag tycker tvärtom att det är viktigt med ordentliga analyser och utredningar. Men det händer så oerhört mycket på vindkraftsområdet just nu, och risken är uppenbar att stat och myndigheter inte hänger med utan blir överkörda.

Som jag sade förut är det mycket som talar för att utbyggnaden av den havsbaserade vindkraften bör fortsätta. De grunda havsområden som är mest lämpade för vindkraftverk är samtidigt värdefulla områden för till exempel fiskbestånd, som vi har hört här. Därför bör områden där vindkraftverk kan byggas med minimal påverkan på miljö och fiske kartläggas och klassas som riksintressen för vindkraftsproduktion. Vi kristdemokrater anser att man bör sträva efter att bygga på platser där få människor kan bli störda.

Av ekonomiska skäl bör större vindkraftsutbyggnader lokaliseras till områden med en utbyggd infrastruktur för eldistribution. Detta, det vill säga kartläggning och utpekande av områden av riksintresse samt lokalisering där det finns en lämplig infrastruktur, föreslår vi att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening.

Fru talman! I reservation 6, som jag också står bakom, anslår vi kristdemokrater ett mer lokalt perspektiv på samma fråga. Det bör ställas krav när det gäller översiktsplaneringens hantering av vindkraftsetableringar. Översiktsplaneringen är det medel som står till buds för att skapa överblick och därmed förutsättningar för en genomtänkt utbyggnad. Det är viktigt att det i planerna finns områden lämpliga, men också olämpliga, för vindkraftverk. Det är också viktigt att en samordning sker mellan

berörda kommuner och att länsstyrelserna är aktiva i sin roll som bevakare av mellankommunala intressen.

Anf. 184 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Det är en lysande borgerlig enighet som har visats upp hitintills när det gäller vindkraftverken. Det är väl, kan man konstatera, en förutsättning för att vindkraften ska kunna byggas ut.

Jag kan inte låta bli att reagera lite grann när min kollega från Skåne med indignation pratar om byggandet på Lillgrund i Öresund. Samma parti var utan någon som helst tvekan berett att sätta ned jättelika pålar i marken på de känsliga områden där sedan det som heter Öresundsbron bildades.

Det ska i och för sig sägas att när man nu har tittat på vad som har hänt längs de nedsatta pålarna i marken, med de vibrationer som tåg- och biltrafik skapar i vattnet, har det visat sig vara ganska positivt för musslor, ålgräs och annat. Till och med fiskarnas lekplatser har förbättrats kring dessa pålar. Jag utgår från att den miljöprövning när det gäller vindkraftverk som är föreslagen är ärligt menad, så att man också tittar på de här sakerna.

Lillgrund är ett utmärkt ställe att bygga vindkraftverk på. Det är möjligt att bygga där, och man kan bygga ganska mycket. Vi ska naturligtvis se vilka effekter det får för fisklivet. Resultatet av det som har hänt vid Öresundsbron är alltså ganska positivt i den bemärkelsen.

Jag skulle också kunna instämma i mycket av det Dan Kihlström säger, fru talman. Jag skulle till och med kunna lova Dan Kihlström att om vi får ett liknande svar på dessa motioner nästa riksmöte, att det ska vara utrett till 2005, kommer jag att reservera mig tillsammans med Dan Kihlström. Någonstans går väl en gräns även för en rikspolitikers tävlan med regeringen och den långsamhet som tyvärr ofta präglar utredningsinstitutet. Jag delar också uppfattningen att det inte innebär att vi ska ha slarviga utredningar, utan de ska vara noggrant gjorda. Jag tycker att man borde ha haft tid nog för noggrannhet.

Uttekandet av riksintressen för vindkraftverk är viktigt, av det skäl som Dan Kihlström nämner, när det gäller var vi ska bygga och i vilka områden vi ska se till att det inte byggs en massa som hindrar utbyggnad, men också var det är direkt olämpligt att placera vindkraftverken.

Jag är också övertygad om att regler om avstånd och allt annat kommer. Eftersom vi får en miljöbalksprövning av vindkraftverken med mera kommer förhoppningsvis också regelverket kring hur långt från hus de kan byggas, hur långt bullret från dem får nå och så vidare att bli ganska tydligt. Även Plan- och bygglagskommittén ska se över det regelverket tillsammans med Miljöbalkskommittén, så jag är övertygad om att det kommer att bli bra. Men det som nu är viktigt är att se till att vindkraftverken byggs.

I det fallet tror jag inte att ni kan lita på Moderaterna, men inte heller på Centerpartiet, om man läser reservationerna. De vill i stort sett släppa alla restriktioner fria. Men jag tror att vi kan få Lars Tysklind och Folkpartiet med på det här och även Socialdemokraterna och Miljöpartiet, så det kan bli en ganska bred majoritet för att se till att vi får den massiva utbyggnad av vindkraft som är önskvärd ur miljösynpunkt på alla möjliga sätt.

Fru talman! Vänsterpartiet har en reservation i ärendet, och det är reservation 9, som jag yrkar bifall till. Den handlar om åtgärder till förmån för fisk.

Lars Tysklind från Folkpartiet hade förra gången reserverat sig till förmån för den här motionen. Vi valde då att gå med majoriteten. Nu har vi bytt sida. Det är bara för att vi ska få en kontinuitet i debatterna. Vi kan inte släppa ärenden hursomhelst.

Snarare är det så att vi trodde på de löften om utredning som man skrev om förra året, att Miljöbalkskommittén skulle ta upp det här. Vi har kollat det, och tyvärr är det så att det inte finns någon utredning som håller på med frågan om fiskarnas vandringsvägar. När man nu hänvisar till samma utredning som vid det förra tillfället – en utredning som inte har den här uppgiften och inte heller tänker ta den på sitt bord – innebär det att vi känner oss nödgade att reservera oss till förmån för de två alldeles utmärkta socialdemokratiska motioner som är inlämnade under den allmänna motionstiden.

All forskning är entydig. Det myckna odlandet av fisk har försämrat standarden på dessa fiskar rejält. Motståndskraften mot sjukdomar, förmågan att gå upp och leka och så vidare har försämrats oerhört. När det gäller ålen är det ett katastrofläge. Förr kunde man runt Skånes kuster kunde se ålpinnarna som det spändes nät emellan och där ålen simmade in, men i dag finns inga sådana kvar. Det är inte så konstigt, för det finns ingen ål kvar heller. Ålen kan inte komma upp och leka i vattendragen som den har gjort tidigare.

Vi tycker att det här är viktigt, och därför vill vi ha ett tillkännagivande om att regeringen så fort som möjligt ska göra det som ett enigt utskott egentligen ville under förra riksmötet när vi diskuterade samma sak, nämligen ta tag i de här frågorna.

Tyvärr kan vi, efter att ha kollat på den utredning som det hänvisas till, bara konstatera att den sysslar inte med de här frågorna. Därför behövs det ett tillkännagivande från riksdagen som ser till att man gör så att ålar, laxar, havsöringar och annan vandrande fisk får en möjlighet att få naturliga lekplatser så att vi återigen kan få en ganska livskraftig stam av de här fiskarna. Annars lär vi nog inte ha någon naturlig reproduktion av fisk på sikt. Ålen är mycket nära en katastrof.

Anf. 185 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag blev lite tagen på sängen när Folkpartiet nämndes i samband med detta med massiv utbyggnad av vindkraft. Då kände jag mig nödgad att gå upp och säga något, för det var egentligen inte det jag sade. Jag sade att Folkpartiet har en mer neutral synpunkt på det här med energiproduktionsanläggningar. Vi försöker ändå sätta kraven. Detta med vilken typ av energiproduktionsanläggning man använder är ingen politisk målsättning i sig.

När jag ändå har ordet kan jag tillägga att Folkpartiets politik till exempel innebär att man ska ha egen ekonomiska bärkraft. Det ska inte subventioneras fram. Sedan var det detta med att uppfylla miljökraven. Jag vet inte om det var du eller Dan Kihlström som sade det, men det här med att man ska bygga så långt ifrån människor som möjligt tror jag i och för sig är en lite farlig inställning. Det är just därför vi kommer in i

den här diskussionen kring havsbaserade kraftverk – helst så långt ut att ingen ser dem. Det kan inte heller vara någon målsättning i sig.

Det är väldigt viktigt att man ändå ser på vilken miljöpåverkan det här har. Det som har kommit fram i utredningen om att det växer havstulpaner, musslor och sådant på fundament är i och för sig inte heller något större bevis. Det växer det ju nästan på giftmålade båtar. Det är något naturligt i havet. Det måste vara fler faktorer än så som tas in i sammanhanget.

Anf. 186 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag bara konstaterar att Lars Tysklind tyckte att det kunde vara ganska verkningsfullt att man pekade ut riksintressen för vindkraftverk. Det kan inte vara särskilt intressant att peka ut riksintressen om man inte tänker bygga. Poängen med riksintressen är att man ska kunna peka ut dem. Man ska kunna säga: Här ska det byggas. Sedan blir det en massiv utbyggnad, det är självklart.

Om det bara hade varit havstulpaner och musslor som fanns, men det som visat sig på Öresundsbron, vilket naturligtvis är tragiskt för en gammal bromotståndare som mig, är att lekplatserna för fisken faktiskt har förbättrats oerhört runt fundamenten.

Anf. 187 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag får hålla med om att det faktiskt finns en del vetenskap som säger att även konstgjorda rev och sådant är bra för fisket. Det kanske vi inte behöver diskutera så mycket mer.

Apropå det här med riksintresse är min synpunkt mycket det som Dan Kihlström sade. Han sade att det är lika viktigt att peka ut de områden där man inte ska bygga. För att man ska kunna föra en vettig diskussion ute i kommunerna kan det faktiskt vara av visst värde att man har pekat ut de områdena. Då kan man väga det mot andra intressen. Längs våra kuster har vi till exempel säkert redan i dag åtminstone tre fyra riksintressen travade på varandra. Om vindkraften kommer in i kustområdena lär det också få ingå när riksintressena vägs mot varandra.

Anf. 188 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning. Naturligtvis finns det ställen där vi självklart inte bygger vindkraftverk. Stortorget i Malmö är till exempel inget bra ställe. När man pekar ut riksintressen pekar man också indirekt ut var det inte ska byggas. Riksintressen plockar man fram där det är bra vindförhållanden, där man inte stör djurlivet, där man inte stör de boende och där man inte heller stör friluftslivet. Man pekar ut områden där det är lämpligt att bygga. När vi hittar de områdena kan vi bygga ut vindkraftverken på ett sådant sätt att de faktiskt tar över en större del av energitillverkningen.

Vi kan slippa – inte bara på grund av vindkraftverken – en hel del oljeeldning och förhoppningsvis en hel del kärnkraft. Vindkraften löser inte det här i sig själv, men det kommer att bli en av lösningarna för att ställa om till en hållbar produktion av energi.

Fru talman! Centerpartiet anser att man, för att energipolitiken ska få långsiktiga och stabila spelregler som garanterar en verkligt hållbar utveckling i samhället, måste söka ett samarbete över partigränser och över blockgränser. Därför har Centerpartiet tillsammans med regeringen och Vänsterpartiet nått en överenskommelse om hur framtidens energipolitik ska utformas. Det skulle vara ett välkommet inslag om även andra partier kom med på vagnen. Jag undrar: Är Kristdemokraterna på väg?

I propositionen 2001/02:143, *Samverkan för en trygg och miljövänlig energiförsörjning*, ges en rad förslag om hur kärnkraften ska avvecklas och hur förnyelsebara energikällor ska stödjas. Här ingår också att ett särskilt stöd ska ges till vindkraften. I vårt betänkande här i dag har vi åter motioner att behandla som handlar just om vindkraft. Jag kan åter se att det finns motstående åsikter om när, var och hur vindkraften ska utvecklas i Sverige. Eftersom en majoritet i riksdagen anser att vindkraften ska ges stöd anser jag att det är möjligheterna för vindkraften som vi i bostadsutskottet borde fokusera på.

Fortfarande är det så att finns hinder som måste undanröjas för att få verklig fart på vindkraften. Farten finns – luften finns. Och det behöver inte blåsa särskilt mycket, Margareta Pålsson. Det klarar sig ändå. Det bildas energi. Det är det som är det tjusiga.

Centerpartiet har i reservation 7 punkt 3 tagit upp problemet när det gäller tillståndprocessen för att nya vindkraftverk ska få sättas upp och tas i bruk. Det vi har nu är ett krångligt och tidsödande byråkratiskt arbete som förhindrar utbyggnaden. Det är motstridiga krav från olika myndigheter som förhindrar och fördröjar vindkraftens utbyggnad. Därför kräver vi i Centerpartiet att tillståndsprövningen måste anpassas till dagens behov, nämligen det behov som människor har av att skynda på utvecklingen. Man vill få mer vindkraft. Man vill sätta i gång och ge energi till Sverige.

Vi ifrågasätter även logiken i att vindkraften i dag klassas som miljöfarlig verksamhet samtidigt som den erhåller miljöbonus för att den är miljövänlig. Var finns logiken? Kan någon från Socialdemokraterna förklara, kanhända?

Att projekt ska granskas och att strikta miljökrav ställs är självklart. Jag tror faktiskt inte att det finns något så kallat grönt parti som har några konstiga miljöfasoner för sig och inte tycker att man ska granska. Där tror jag att det finns ytterligare något som vi behöver arbeta med, att få bort fördomar. Den byråkrati som finns i dag borde kunna hanteras på ett mycket smidigare sätt. Den borde kunna hanteras inom plan- och bygglagens riktlinjer.

Fru talman! Riksdagen antog 2002 ett planeringsmål för vindkraften på tio terawattimmar till 2015. För att förverkliga det målet krävs det kvalificerad information för planerare, politiker, projektörer och inte minst allmänheten. Den brist på kunskap som så tydligt visar sig i samhället, och även här i kammaren i dag, bidrar till myter, missförstånd och problem.

Det här är något som vi måste kunna lösa. Vi skulle kunna satsa på Centrum för vindkraftsinformation vid högskolan på Gotland. Bostadsutskottet var förra mandatperioden, tror jag att det var, på besök just vid högskolan på Gotland och fick ta del av den satsning som man verkligen

gör där. När jag hör Margareta Pålsson i dag, och när jag hör Lars Tysklind, skulle jag vilja komma med en uppmaning. Nu är inte utskottets ordförande här, men vice ordförandena är här. Vi borde åka dit igen. Det är bra att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna lyssnar, Lilian Virgin.

Vi borde ta med oss våra kamrater och åka dit igen för att väcka detta och få bort en massa myter och missförstånd och satsa på vindkraftsinformation på Gotland. Gotland är ett naturligt centrum att studera vindkraft på ur alla tänkbara aspekter.

Vi får se problemen. Vi får ta del av dem, men vi får också se möjligheterna. Man har 20 års praktisk erfarenhet av vindkraft. Man har hundratals vindkraftverk med olika effekt och av olika fabrikat i drift samtidigt, små som stora, på skolor, på taken eller ute i havet. Det är jätteinträsant. Jag lovar.

Utanför Näsudden kan vi även se möjligheter till biologisk forskning som behövs för att vi ska få kunskap om hur miljön påverkas av bland annat havsbaserade vindkraftverk.

Alltfler inser ju, fru talman, att samhället måste ställas om till en mer uthållig utveckling. Vindkraften kommer att spela en allt större roll som förnyelsebar energikälla. Den är en påfallande ren energikälla. Den tillför energi som är gratis och outsinlig. Påverkan på luft och klimat är synnerligen begränsad. När ett vindkraftverk inte ska brukas för den tjänst det har gjort kan det bara monteras ned. Det behöver inte förvaras åtskilt från liv i tusentals år.

Fru talman! Jag yrkar bifall till endast en reservation, nämligen reservation 7 under punkt 3.

Anf. 190 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Den här debatten visar väldigt tydligt på en sak, nämligen att frågan om vindkraftverk innebär ganska tydliga målkonflikter. Jag tycker att vi ska vara ärliga och säga att det finns målkonflikter i fråga om att utnyttja vindkraft som energiresurs. Både utskottets betänkande och de inlägg som har varit beskriver just målkonflikter.

Det är ju politikens uppgift att finna de avvägningar som är de bästa möjliga för att uppfylla olika mål. Ett viktigt mål är att utveckla en energiproduktion som i så liten utsträckning som möjligt skadar andra viktiga mål för ett ekologiskt uthålligt samhälle. Det är ett viktigt mål att uppfylla.

Ett annat är att skydda andra viktiga värden som natur, människors livssituation och mångfalden i växt- och djurliv. Som framgår av betänkandet har frågorna kring vindkraft och naturvärden behandlats av utskottet i flera betänkanden. Det har ju några varit inne på tidigare.

Det betänkande vi nu behandlar kan man säga är kompletterat från tidigare betänkanden med de uppgifter som har tillkommit sedan betänkandet dessförinnan, 2002/03.

Det är en ganska stor omställning. Flera av er som stått i talarstolen före mig har redovisat det. Det är viktigt att omställningen löses på sådant sätt att olika sektorer i samhället och medborgarna känner trygghet i den utvecklingen. Det gäller naturligtvis hänsyn till människors vardagsliv i bostadsområdet, i de nära rekreationsområdena, i naturreservat och andra skyddade miljöer.

Jag skulle vilja säga att det ju är tur att den majoritet som finns i utskottet är beredd att ta ett så långsiktigt ansvar.

Jag kan väl tycka, inte minst efter de tidigare inläggen, att majoriteten borde vara lite bredare än de samverkande partierna. Både Kristdemokraterna och Centerpartiet visar i sina reservationer på samma förhållningssätt som utskottsmajoriteten. Nu visar också Folkpartiet det i sitt inlägg när man talar om att det är viktigt att peka på riksintresset.

Det gäller synen på riksintresset och förhållningssättet att riksintresset ska få genomslag i kommunernas och regionernas planering både vad gäller detalj- och översiktsplanering.

Jag blev däremot litet konfunderad över Moderaternas två reservationer. Man uttrycker att man vill ha nationella regler som detaljplaneringen ska styras av och följa, men samtidigt vill man göra dem dispositiva. För mig går det inte riktigt ihop om man vill ha styrande regler. De vill ha ett reservationslöst skydd för ägandet – det kan man naturligtvis ha sympatier för – samtidigt som man säger nej till att peka ut riksintressen och riksintressant viktiga områden där regelverket för ägandet skulle kunna förtydligas och klargöras. Det innebär att man vill skapa trygghet för markägarna i en långsiktig planering när det gäller vad som är riksintressant för att bygga eller riksintressant för att avstå.

I betänkandet pekar utskottsmajoriteten på det faktum att både försvaret, Svenska kraftnät, Riksantikvarieämbetet och Boverket har lämnat sin syn på vad som är viktigt att peka ut och viktigt att avstå ifrån.

Naturvårdsverket har gjort planen för vilka marina miljöer man behöver gå igenom. Det framgår väldigt tydligt att när det gäller de marina miljöerna har man tid på sig fram till 2005 innan man ska avrapportera genomgången av planeringen.

Slutligen ska Statens energimyndighet sammanfatta detta.

Jag kan hålla med om att när man citerar betänkandet år efter år och flyttar det framför sig ser det inte särskilt bra ut. Jag delar den uppfattning som framfördes att nu är det väl ändå dags att komma med de direktiv och det underlag som regeringen behöver för att fortsätta arbetet.

Plan- och bygglagen tar just upp frågan om miljöprövning och styrning och samordning. I utskottsbetänkandet pekar vi på att frågorna ska kunna lösas inom en snar framtid. Vi pekar också på vikten av styrning och samordning så att den styrning vi menar behövs verkligen blir tydlig.

Jag ska också säga något om det avsnitt som handlar om vatten.

Den större delen av det avsnittet handlar ju om regelverket för omprövning av vattendomar. Det handlar om hur vi utformar reglerna för omprövning som både kan hantera samhällets kostnader och de investeringar som är gjorda av olika anledningar med hänsyn tagen till en modern syn på miljö- och naturresursfrågor.

Utskottet är tydligt i fråga om att vi utgår ifrån att det tas fram ett sådant regelverk för omprövning av gamla vattendomar, och att man i det regelverket också tar hänsyn till de ställningstaganden som är gjorda när det gäller EU:s ramdirektiv för vatten.

När det gäller vattenleder och andra kompensatoriska insatser för lax och annan fisk är jag lite konfunderad över Vänsterpartiets ställningstagande. Jag förstår inte riktigt Vänsterpartiets inlägg. Det verkar som om det var en sammanblandning av behovet av att ompröva gamla vatten-

domar och det faktum att man behöver kompensatoriska insatser till exempel för vandringsleder för lax, annan fisk och ål.

När det gäller kompensatoriska insatser har ju Fiskeriverket i sitt regleringsbrev fått i uppdrag för 2004 att gå igenom insatser, möjligheter och konsekvenser i de nuvarande och kommande vattendomarna. Det är ett steg framåt. Det var också utskottsmajoritetens uppfattning.

När det gäller omprövning av vattendomar har Regeringskansliet väldigt tydligt sagt ifrån att när Miljöbalkskommittén lämnar sitt betänkande har man för avsikt att ge ett tilläggsdirektiv för att man inte ska missa något när det gäller de olika regelverken för omprövning av vattendomar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 191 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först och främst måste jag säga att anförandet väl innebär att även Ingela Thalén kommer att ha samma otålighet nästa gång vi behandlar motsvarande motioner. Då får vi kanske ett tillkännagivande i stil med det som Dan Kihlström och jag själv företräder. Och det låter bra.

Det handlar inte om någon sammanblandning. Naturligtvis kan vi vänta och se vad dessa utredningar kommer att göra. Vi talar inte om kompensatoriska åtgärder i den bemärkelse som står skrivet i betänkandet, att skapa mindre lokala självproducerande enheter. Vad vi talar om är att skapa möjligheter i utbyggda älvar och åar för fisken så att den kan få möjlighet att kämpa mot det motstånd som det innebär att komma upp till en lekplats och därmed få en mycket livskraftigare stam. Att skapa reservat för fisklek får tyvärr inte den effekten. Det finns redan sådana. Det som är den naturliga vandringsleden innebär också ett sätt att förstärka det naturliga urvalet för dessa fiskarter.

Det enda som vi kan konsterna när vi har frågat dem som sitter i Miljöbalkskommittén och liknande är att detta inte är några frågor som de ägnar sig åt. Man talar om att ompröva gamla vattendomar, och man talar om kompensatoriska åtgärder. Det som reservationen och motionen handlar om är att se till att det finns vandringsleder för ålen och laxen. Dessutom tillkommer med automatik havsöring och en del annan fisk. De behöver två olika system. Ålarna klarar tyvärr inte av att klättra i trappor även om de kan springa över gräsmattor.

Anf. 192 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Såvitt jag förstår bygger er reservation på två motioner från Socialdemokraterna, och de motionerna bygger på precis det som jag säger, nämligen att det handlar om att i några fall kanske pröva vattendomar därför att man behöver gå in och ändra den praktiska hanteringen kring vattenleder och annat. Men det handlar framför allt om kompensatoriska insatser, och de kan ju vara av olika slag. De kan vara rent praktiska, men de kan också handla om att ompröva. Vi kan redan i dag ompröva vattendomar. Men det är ju regelverket kring omprövningen som man tycker är otydligt, och därför behöver man se över det.

Precis det som står i betänkandet säger man från Regeringskansliet. Vi hade en omgång i utskottet om detta där jag också hade bibringats uppfattningen att Miljöbalkskommittén hade detta uppdrag. När jag till-

sammans med de övriga i utskottet konstaterade att det inte var så, sade man från Regeringskansliet att Miljöbalkskommittén då får ett tilläggsdirektiv. Det ansåg jag att utskottet kunde nöja sig med därför att man går in och tittar särskilt på just regelverket kring omprövning av vattendomar eftersom Miljöbalkskommittén inte har uppfattat att det var dess uppdrag.

Jag menar alltså att utskottet genom underhandsdiskussioner med Regeringskansliet har klarat ut den frågan, och Regeringskansliet kommer att ge sådana tilläggsdirektiv. Fiskeriverket ska också gå in och titta på kompensatoriska praktiska insatser.

Anf. 193 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! När det gäller Fiskeriverket pratar man bara om laxen och havsöringen men inte ett dugg om ålens vandringsleder. Men det kan vi lämna därhän. Men man säger att man ska skapa reservat för självproduktion. Det handlar alltså inte om att Fiskeriverket ser över möjligheten att återskapa gamla vandringsleder som skulle skapa en betydligt mer livskraftig stam.

Jag kan hoppas att Ingela Thalén har rätt med de direktkontakter som hon kanske har i departementet men som jag inte har. Man kanske har gjort ett tilläggsdirektiv. Men det fanns inte tidigare. Och de som sitter i Miljöbalkskommittén har än så länge inte fått detta direktiv. Låt oss därför hoppas att Ingela Thalén har rätt. Annars är det precis som när det gäller arbetet med riksintressena att vi får se till att återkomma nästa år igen. Då får vi se om det här stämmer. Jag hoppas att Ingela Thalén har rätt i den här frågan. Jag tror inte på det, därför att det svar som vi fick förra gången och som vi ställde oss bakom var att man redan utredde detta, och det gjorde man inte. Därför reserverar vi oss för att få ett tillkännagivande från kammaren under omröstningen i morgon för att ännu tydligare ge Regeringskansliet i uppdrag att ge detta tilläggsdirektiv.

Anf. 194 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag förstår naturligtvis den politiska poängen i att göra en reservation från Vänsterpartiet på denna punkt. Men jag förstår inte att man behöver göra en reservation med anledning av ett utskottsbetänkandet, där man i utskottsbetänkandet konstaterar att Regeringskansliet har för avsikt att i den här frågan ge ett tilläggsdirektiv. Tydligare än så behöver man väl knappast skriva regeringen på näsan när man själv konstaterar det.

Sten Lundström säger att vi ska vara otåliga. Jag utgår från att det nästa gång som vi behandlar den här frågan finns förslag från regeringen. Jag känner mig därför ganska trygg på den punkten.

Anf. 195 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var klädsamt av Ingela Thalén att säga att det inte ser bra ut när jag räknade upp alla dessa årtal utan att det vore dags för beslut. Men vi får tyvärr vänta ytterligare ett år.

När jag började studera den här historiken hade jag en bild av hur det var några år tillbaka. Men det var ännu värre än jag trodde. När jag tittrade längre tillbaka blev jag bekymrad. Det gällde en tidsperiod från 1996 fram till 2004, och det är en väldigt lång tid.

Precis som jag sade i mitt inlägg är detta uppskjutande eller denna försening, eller vad man ska kalla det, av besluten problematisk därför att denna angelägna utbyggnad faktiskt drar ut på tiden men också därför att det viktigaste redskapet för att hantera dessa intressekonflikterna saknas. Och regeringen är faktiskt ytterst ansvarig för detta, men även regeringspartiet.

Majoriteten visste väl lika mycket som jag om den här historiken och om den långa tid som har gått och att det är nu som det är dags för beslut och att man inte ska vänta ytterligare ett helt år.

Anf. 196 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det är väldigt lätt att säga det, och det är väldigt lätt för oss att stå i riksdagen och kräva tidtabeller och skrivna planer. Men alla de underlag som jag räknade upp, och jag behöver inte ta upp tid med det nu, och som är gjorda av olika myndigheter och som jag utgår från är gjorda med gott omdöme och god kompetens är ju i sin tur baserade på undersökningar, analyser, samtal, diskussioner och avvägningar mellan grupperingar som också långt ned på lokal nivå har passerat olika konflikter, som vi kan kalla dem, när det gäller mål som man ser för olika områden. Jag räknade upp dem tidigare. Det handlar om nära natur, rekreation, vardagsliv och så vidare.

Vi har förmånen att få tillgång till forskningsrapporter och annat avancerat material. Rigmor Stenmark pekade tidigare på det. Det är en process med en kunskapsinhämtning. Men det går inte att bortse från att det under ett antal år finns starka konflikter. Det gjordes alldeles nyss ett inlägg i den här riksdagen som visade på en helt annan uppfattning än den som en allt bredare majoritet i utskottet nu visar. Jag tycker att vi ska ha respekt för det även om vi kan kosta på oss att vara otåliga när vi tycker att det tar tid och när underlag och rapporter inte kommer fram som vi har förväntat oss.

Nu ser vi ändå att det börjar närma sig förutsättningar för att sammanfoga dessa olika kunskaper och dessa olika rapporter till en helhet. Då pekar utskottsmajoriteten på att när detta material finns tillgängligt handlar det om att foga samman det så att det också ger en tydlig styrning, och den styrning som vi avser är naturligtvis att peka ut riksintressanta områden.

Anf. 197 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Visst kan man ha respekt för det. Jag sade också i mitt anförande att jag inte är för någon slarvig utredning eller någon snabbutredning. Men när jag läste vad som hade skett tidigare framkom det att detta arbete började 1996, och nu är det 2004. Och nu får vi besked om att allt ska vara klart om ett år. Varför då? Varför just 2005? I andra sammanhang tar utskottet ibland till och med initiativ om tillkännagivanden för att trycka på. Det tycker jag skulle kunna ha varit angeläget just i detta ärende om vindkraftsutbyggnad eftersom det händer så oerhört mycket just nu. Vi kan läsa i tidningar och i facktidsskrifter om stora utbyggnadsplaner.

Risken finns hela tiden, som jag sagt, att stat och myndigheter blir överkörda och att man får göra brandkärsutryckningar. Det är det som vi vill undvika.

Jag tror att det är så att Ingela Thalén nu känner att det bränner lite under fötterna. Sten Lundström har ju här i dag lovat att om det inte händer något inom ett år kommer han att ansluta sig till en reservation. Således brinner det kanske just nu.

Prot. 2003/04:76

3 mars

*Naturresursfrågor och
vattenrätt*

Anf. 198 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag är inte ovan vid att släcka bränder, så det oroar mig inte särskilt mycket.

Jag ska ta en reflexion från ett helt annat område. År 1989 påbörjades sammanfattningen, uppsummeringen, av det tioåriga utredningsarbete kring det svenska pensionssystemet som startade 1981. År 1991 blev det majoritetsskifte i Sveriges riksdag. Då påbörjades ett praktiskt arbete med att införa ett nytt pensionssystem. Återigen är jag ordförande i den pensionsarbetsgrupp som fortfarande med stor energi och noggrannhet arbetar färdigt med pensionssystemet. Detta är ett uttryck för omsorg, omtanke och långsiktigt tänkande.

Jag menar mycket bestämt att ska vi ändra energisystemen – vilket vi ska – då ska vi göra det med respekt för utredningskunnandet och med hänsyn till och respekt för de målkonflikter som finns samt se till att de löses på ett klokt sätt så att ingen efteråt kommer och säger: Aj då, blev det så där?

Jag tycker inte att det ska ses som en argumentation för vänta och se – det är inte min inställning – men man ska nog vara noga också när den här typen av beslut fattas med att värdera kunskaperna när de kommer. Jag känner inte någon särskilt stor oro för teknikutvecklingen utan tycker att den är en tillgång, inte ett hot.

Anf. 199 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! I Sverige behöver vi mer pengar till rättstrygghet, till skola och till sjukvård. Att då betala för att stänga väl fungerande kärnkraftverk och subventionera vindkraft är, tycker jag, huvudlöst. Vi vill verkligen inte ha en massiv vindkraftsutbyggnad med hjälp av subventioner. Då behöver vi inte heller peka ut några riksintressen för vindkraften.

Ingela Thalén må tycka att det är ologiskt att den moderata politiken inte är logisk så att säga. Jag tycker inte att den socialdemokratiska politiken alltid är logisk men det är väl därför som vi tillhör respektive parti.

Jag blev dock glad när jag hörde Ingela Thalén tala om målkonflikter. Där har vi kanske lite grann samma uppfattning. Jag undrar om det kanske är därför som regeringen inte vågar sätta ned foten och leverera ett svar på alla utredningar som ligger. Är det så? Och vet Ingela Thalén något om när utredningarna kommer?

Anf. 200 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur det är med Moderaterna. Det måste vara något i resonemanget om kärnkraften och vindkraftverken som gör, höll jag på att säga, att elproduktionen – tankeverksamheten – stänger av sig. Behovet av att peka ut riksintressen har inte att göra med huruvida vi ser till att stimulera utbyggnad, forskning och annat kring alternativa energikällor. Utpekandet av riksintresset beror ju på att vi ska skydda områden

som *inte* ska användas för den här typen av energiproduktion. Det är där jag tycker att Moderaterna gör en felkoppling.

Jag håller fast vid att det är viktigt att vara klar över att det finns målkonflikter. Men den klarsynen har inte hindrat regeringen från att ta ställning beträffande vikten av att ta fram vindkraft som alternativ källa och andra typer av alternativa energislag för att säkerställa elproduktion, värme och annat som ett land som Sverige behöver – framför allt för att klara industriproduktionen i ett komplicerat samhälle som vårt. I stället handlar det helt enkelt, som jag i ett tidigare replikskifte sade till Dan Kihlström, om respekt för att det krävs kunskap och kompetens och att det ständigt måste provas. Också där finns det målkonflikter. Det där måste provas.

Vi har förvisso, vilket du också sade, ett antal rapporter framlagda. Men alla rapporter som behövs för att vi ska kunna foga samman till en helhet finns ännu inte på plats. Vi kan vara besvikna över att Energimyndigheten inte har gjort vad man borde ha gjort förra året. Nu är de inte framme med sina ställningstaganden. Vi måste ha respekt för att ställningstagandena måste finnas där innan de andra bitarna fogas till Energimyndighetens resultat. Dessutom återstår en del när det gäller den marina miljön men det tror jag att man faktiskt kan leva med.

Anf. 201 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret men har en liten fråga till att ställa till Ingela Thalén. Om vi skulle få den massiva vindkraftsutbyggnad som vänstern talar sig varm för, vad ser då Socialdemokraterna för ersättningsproduktion? Vi vet ju att det ofta står stilla och då produceras ingen el. Således måste man då ha annan el som ersättning. Ska vi importera den, eller ska vi bygga något som ersättning i så fall?

Anf. 202 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte i ett replikskifte gå igenom den alternativa energiproduktion och de sammansättningar som krävs för att kompensera för de borttaganden av kärnkraftsproducerad el som successivt sker, utan här handlar det om en helhet där vindkraftsproduktionen utgör en del av helheten. Det finns både forskning och utveckling kring en del andra alternativa källor.

Som någon pekade på tidigare här är det så att även om något av vindkraftverken vid något tillfälle inte producerar fullt ut finns det hela tiden vindkraftsproduktion. Jag tror att det var Rigmor Stenmark som sade att även vid väldigt låg vindstyrka fungerar de här vindkraftverken. Det är ju inte så att vindkraft som elproduktion är det enda tillskottet vi behöver. Vi behöver också en hel del annat.

Utan att förlänga energidebatten vill jag säga att jag tror att det finns mycket kvar att göra i Sverige när det gäller små produktionsenheter, till exempel inom vattenkraften, och då utan att gå in på de stora orörda älvarna.

Anf. 203 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det är oenkligen en intressant diskussion. Jag har länge intresserat mig just för att få bort kärnkraften. Tänk om det var samma diskussion som den som förs om vindkraften – att det är fult, att utsikten

hindras och så vidare! Omedelbart tänker jag då på Forsmarks kärnkraftverk där jag har varit ganska mycket. Jag ser kolossen framför mig, hur fult det är, och sedan har vi ju detta med att sitta i säkerhetsnämnden och höra om hur avfallet ska hanteras.

Att Moderaterna är ganska isolerade i frågan gör mig inte ett dugg. Intressant är att Margareta Pålsson ändå efterlyser utredningen. Kanske är hon trots allt lite nyfiken.

Det var dock inte det jag skulle fråga om, utan jag vill, som jag tidigare gjort från talarstolen, fråga vari logiken ligger när det gäller att vindkraften i dag klassas som miljöfarlig verksamhet. Samtidigt erhåller den ju miljöbonus för att vara miljövänlig. Kan Ingela Thalén förklara det för mig?

Anf. 204 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! I ett juridiskt perspektiv är jag inte säker på att jag klarar det. Men det är ganska logiskt att ett vindkraftverk i vissa lägen naturligtvis kan vara störande och därmed också miljöovänligt – till exempel nära ett bostadsområde eller om det är placerat på fel ställe. Det är därför som vi diskuterar framtagandet av områden som är positiva i ett riksintrassant perspektiv och därmed också, vilket jag anser, avstår från andra områden. Det kan handla om fjällnära områden eller om marina områden. Men det kan faktiskt också handla om områden i närheten av naturreservat eller om naturskyddade områden där det här är miljöstörande och där även andra investeringar, exempelvis av produktionskaraktär, kan vara miljöstörande. Av det skälet kan jag, utan att vara juridisk, se det så.

Anf. 205 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Ingela Thalén. Men det är inte riktigt med sanningen överensstämmande. Jag instämmer i att det finns problem, och jag skäms inte ett dugg för att säga det. Det finns problem med allting, men de går att lösa mycket lättare med vindkraft än med kärnkraft. Oavsett var vindkraftverken är placerade klassificeras de som miljöfarlig verksamhet. Det är det som är så fullständigt onaturligt för mig. Det finns ingen logik när man samtidigt i den andra portmonnän får miljöbonus för att man sätter i gång med vindkraft.

Men vi lämnar den frågan och går över till nästa. Det som jag tycker är allra viktigast är att få mer kunskap om vindkraften och att framför allt ta till vara den kunskap och erfarenhet som finns. Jag vill därför skicka med Ingela Thalén satsningen på ett vindkraftscentrum vid den nya högskolan på Gotland.

Anf. 206 INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag delar den uppfattningen.

Anf. 207 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag åker hemskt gärna till Gotland, men då tycker jag att vi ska åka båt fast jag har en benägenhet att bli sjösjuk.

På östra Vätterstranden blåser det förfärligt mycket. Trots att vi inte har kommit så mycket längre på många år med etablering av vindkraft har man där själv etablerat vindkraft. Vindkraftverken växer som svampar ur jorden. Ett tag hade Ödeshögs kommun flest vindkraftverk per capita. Vi har också flest miljöpartimedlemmar per capita, om det nu kan finnas ett samband.

Detta är en väldigt viktig fråga. Jag är så glad över att alla utom en i bostadsutskottet ställer upp för vindkraften på ett mycket betryggande sätt. Det är väldigt roligt att se.

Jag har ingen reservation till det här betänkandet därför att jag tycker att det är bra. Det är lite kortare än vanligt. Tidigare har betänkandena innehållit lite mera beskrivningar av utredningar och sådant, men det kommer ju rapporter undan för undan.

Jag är lite osäker på om vi är framme redan om ett år. Redan i höst kan vi skriva nya motioner om vi inte är nöjda med detta. Naturvårdsverket ska genomföra en plan och lämna en redovisning av gjorda inventeringar i december 2005. Det låter lite avlägset, tycker jag.

Jag skulle gärna vilja se rapporten från Riksantikvarieämbetet som har lämnats till regeringen och som nu bereds. Riksantikvarieämbetet har en lite annan syn på vindkraften. Man tycker att den företrädesvis ska byggas på industriområden och inte på sådana platser som till exempel Ödeshög. Där har man med kommunens planmonopol försökt att kombinera de olika intressena. Det finns områden som är väldigt viktiga för natur, kultur och friluftslivets intressen. Det är ett väldigt känsligt område i Ödeshögs kommun utefter Vätterstranden.

Ändå har vindkraftverken kommit upp. En liten bit inåt land har det gått jättebra att bygga sådana. Det finns enskilt ägda vindkraftverk, andelsägda och vindsamfälligheter.

Det här har alltså hänt utan att vi har gjort så mycket. Jag vet också att man har väldigt många olika åsikter i kommunen. Till och med mitt eget parti har motsatt sig en del vindkraftsetableringar. Det beror på att det rör sig om ömtålig natur och ömtåliga kulturvärden som man måste beakta. Det är viktigt att utbyggnaden inte sker för fort och för hafsigt. Planerar man placeringen av vindkraftverken vettigt kan man också få ett optimalt utnyttjande av marken och vindlägena.

Dan tycker att man har hållit på med detta jättelänge. I Ödeshögs kommun fick vi en förfrågan av den dåvarande miljöministern Birgitta Dahl – och det torde ha varit någon gång i mitten av 80-talet – om bra lägen för vindkraft. Därför är också jag otålig och tycker att vi borde ha uppnått de tio terawattimmarna för länge sedan. Centerpartiet skriver i sina reservationer om hur man snabbt skulle kunna uppnå de tio terawattimmar som vi har på oss till 2015 att åstadkomma. Det skulle kunna gå fortare.

Det vi bör vänta är Plan- och bygglagskommittén. Man har fått det här året på sig att komma med en redovisning.

Något annat som jag undrar över och som vi kanske måste fundera på är vattendomarna. Jag tycker att det som vi har kommit överens om i utskottet är bra. Det gäller översvämningsrisker och sådant som man kanske mera ska beakta. Det behövs inga omprövningar av vattendomarna, utan det gäller den fysiska planeringen i kommunerna.

Vi var allesammans och lyssnade på Statens va-nämnd. Där beskrev man översvämningsrisker och skador. Numera är det kanske inte 20 års regn som man har anledning att räkna med, utan det handlar om 10 eller 5 års regn. Nu uppstår det ju ytterligheter i väderlekstyper ungefär varje eller vartannat år.

Detta är Miljöpartiets synpunkter på detta. Då förstår ni varför vi inte har några reservationer. Med samma otålighet som ni andra återkommer vi i nästa eller nästnästa års betänkande. Det måste ske en del åtminstone under mandatperioden.

Anf. 208 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Mot bakgrund av vad Helena Hillar Rosenqvist säger i sitt anförande känner jag mig nödgad att begära ordet och göra en distinktion. Jag tror inte riktigt att det har gått fram att vi har lite olika inställning till vindkraft.

Precis som jag sade i mitt anförande är Folkpartiets grundsyn att vi inte har någon anledning att motarbeta vindkraften om den uppfyller de krav som ställs. Däremot säger vi att den ska vara självbärande när det gäller ekonomi och så vidare. I dagsläget kan vindkraft egentligen bara bli ett komplement.

Vi har ju inte intagit samma ställning mot kärnkraften, snarare tvärtom. Vi ser ju kärnkraften som en långsiktig energikälla i det här landet som också kan utvecklas.

Man måste ändå ha en viss realism. Av den här diskussionen kan man nästan tro att vindkraftverk på ganska kort sikt kan ersätta kärnkraften. Men så är ju inte fallet.

I vår reservation skriver vi att bara Trollhättans vattenkraftverk producerar tre gånger så mycket ström som samtliga vindkraftverk som finns i Sverige i dag. Man måste ändå se på proportionerna, så att vi inte hamnar i den situationen att vi tror att detta är en lösning på kort sikt.

Vi från Folkpartiet ser kärnkraften som en av huvudproducenterna av energi under överskådlig tid framåt.

Anf. 209 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Där skiljer vi oss åt, Lars. Det är kanske inte så överraskande.

Jag tyckte annars att det hade varit trevligare att se Lars Tysklind som vindkraftskramare i stället för kärnkraftskramare. Det är många andra här som har jämfört kärnkraften och vindkraften. Bara själva nedmonteringen skiljer sig ju rätt väsentligt.

Om man tänker sig att ett kärnkraftverk står stilla, vilket händer ibland, åtminstone någon av reaktorerna, får det ju så mycket större konsekvenser än om ett vindkraftverk inte snurrar. Jag håller med Lars Tysklind om att det finns andra saker som är väldigt betydelsefulla i sammanhanget och också andra saker att oroa sig för. Därför tycker jag att det är väldigt egendomligt att förre näringsministern tydligen låter Sydkraft, det vill säga Ruhrkraft, planera och försöka övertala kommunledningar runtom i vårt land att bygga ut naturgasledningar. Jeltsin var ju här och förespråkade att vi skulle bygga ut naturgasen i ledningar, och den skulle komma norrifrån. Nu kommer den söderifrån. Den kommer också väster-

ifrån, från Norge. Sådana här utbyggnader av de fossila bränslena är väl möjligtvis också Folkpartiet emot, hoppas jag.

Anf. 210 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag tänker inte gå in på någon bredare energipolitisk diskussion. Men som jag sade i anförandet intar Folkpartiet en ganska neutral ställning till energiproduktionsanläggningarna, men vi tycker att det är oerhört viktigt att man sätter upp likvärdiga krav på alla typer av anläggningar. Som diskuterades förut kan ett vindkraftverk mycket väl vara en miljöfarlig verksamhet ur en aspekt, som produktionsanläggning betraktat. Men om det hamnar rätt och så vidare är det ju inte miljöfarligt. Det är inte så konstigt att det förhållandet finns.

Vi har valt att inte krama vare sig det ena eller det andra, utan vi har en lite mer neutral syn just när det gäller anläggningarna.

Anf. 211 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Ja, men en kärnkraftskramare är du i alla fall, Lars Tysklind.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 mars.)

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2003/04:72 Svensk anslutning till det femte protokollet till konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar

2003/04:73 Inteckningsfrihet vid avstyckning, m.m.

2003/04:77 Säkerhetsprövning av offentliga ombud

2003/04:94 Bostadsrätt – underrättelser till socialnämnden

15 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 3 mars

2003/04:325 av *Ulf Nilsson* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Antalet förskollärare

2003/04:326 av *Ewa Björling* (m) till statsrådet Carin Jämtin
Svenskt bistånd

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 mars.

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 3 mars

2003/04:841 av *Kent Härstedt* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Sjösäkerhetsutbildning
2003/04:842 av *Anita Johansson* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Samlokalisering av ambassader
2003/04:843 av *Anita Brodén* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Beskattningsavdrag för dieselbilar
2003/04:844 av *Lilian Virgin* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Momsbeläggning av ideella aktiviteter
2003/04:845 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Barns behov av lek i förskolan
2003/04:846 av *Ulrik Lindgren* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Nikotinersättningsmedel

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 mars.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 mars

2003/04:784 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Flygtrafiken i Norrlands inland
2003/04:790 av *Ulla Löfgren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Ny godsbangård i Umeå
2003/04:791 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Motorväg mellan Stockholm och Göteborg genom Västsverige

den 3 mars

2003/04:803 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Morgan Johansson
Lagen om förbud mot vissa dopningsmedel
2003/04:807 av *Helena Zakariasén* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Kommunal barnomsorg på obekvämt arbetstid
2003/04:811 av *Viviann Gerdin* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetssskada
2003/04:813 av *Owe Hellberg* (v) till statsminister Göran Persson
Utlösta regionala insatser
2003/04:815 av *Torkild Strandberg* (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Sanktioner för att förhindra våld i skolan
2003/04:819 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Bidragen till gymnasiefriskolorna

2003/04:820 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Rättssäkra ersättningsregler för gymnasiefriskolor

2003/04:822 av *Lars Lindén* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky
Konkurrensfrågor

2003/04:828 av *Lars Lindén* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Hanteringen av skatteärenden

2003/04:829 av *Per Landgren* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Utpekade vägprojekt i Göteborg

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 mars.

18 § Kammaren åtskildes kl. 19.52.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med 5 § anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 75 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 115 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 128 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.57,
av förste vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 145 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet	1
2 § Förnyad bordläggning	1
3 § Staten och den finansiella sektorn	1
Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU13	1
Anf. 1 CARIN LUNDBERG (s)	1
Anf. 2 GUNNAR AXÉN (m)	2
Anf. 3 CHRISTER NYLANDER (fp)	3
Anf. 4 LENA EK (c)	5
Anf. 5 KJELL NORDSTRÖM (s)	7
Anf. 6 GUNNAR AXÉN (m) replik	8
Anf. 7 KJELL NORDSTRÖM (s) replik	9
Anf. 8 GUNNAR AXÉN (m) replik	9
Anf. 9 KJELL NORDSTRÖM (s) replik	10
(Beslut fattades under 10 §.)	10
4 § Hyressättning i statliga ändamålsfastigheter	10
Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU24	10
(Beslut fattades under 10 §.)	10
5 § Polisfrågor	10
Justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU15	10
Anf. 10 SUSANNE EBERSTEIN (s)	10
Anf. 11 HILLEVI ENGSTRÖM (m)	11
Anf. 12 TORKILD STRANDBERG (fp)	12
Anf. 13 RAGNWI MARCELIND (kd)	14
Anf. 14 ALICE ÅSTRÖM (v)	16
Anf. 15 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	18
Anf. 16 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	19
Anf. 17 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	19
Anf. 18 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	20
Anf. 19 TORKILD STRANDBERG (fp) replik	20
Anf. 20 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	21
Anf. 21 TORKILD STRANDBERG (fp) replik	21
Anf. 22 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	22
Anf. 23 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	22
Anf. 24 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	23
Anf. 25 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	23
Anf. 26 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	24
Anf. 27 JOHAN LINANDER (c)	24
Anf. 28 LEIF BJÖRNLOD (mp)	27
Anf. 29 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	28
Anf. 30 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	28
Anf. 31 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	29
Anf. 32 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	29
Anf. 33 JOHAN LINANDER (c) replik	30
Anf. 34 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	30
Anf. 35 JOHAN LINANDER (c) replik	30
Anf. 36 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	31

Anf. 37	MARGARETA SANDGREN (s).....	31
Anf. 38	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	35
Anf. 39	MARGARETA SANDGREN (s) replik	35
Anf. 40	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	36
Anf. 41	MARGARETA SANDGREN (s) replik	36
Anf. 42	HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik.....	37
Anf. 43	MARGARETA SANDGREN (s) replik	37
Anf. 44	HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik.....	38
Anf. 45	MARGARETA SANDGREN (s) replik	38
Anf. 46	TORKILD STRANDBERG (fp) replik	39
Anf. 47	MARGARETA SANDGREN (s) replik	40
Anf. 48	TORKILD STRANDBERG (fp) replik	40
Anf. 49	MARGARETA SANDGREN (s) replik	41
Anf. 50	JOHAN LINANDER (c) replik.....	41
Anf. 51	MARGARETA SANDGREN (s) replik	41
Anf. 52	JOHAN LINANDER (c) replik.....	42
Anf. 53	MARGARETA SANDGREN (s) replik	43
Anf. 54	GÖRAN LINDBLAD (m)	43
Anf. 55	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m)	46
Anf. 56	LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	47
Anf. 57	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m) replik	47
Anf. 58	LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	48
Anf. 59	JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m) replik	48
	(Beslut fattades under 10 §.)	48
6 §	Obeställd e-postreklam	48
	Lagutskottets betänkande 2003/04:LU16.....	48
Anf. 60	CHRISTINA NENES (s)	48
Anf. 61	HENRIK VON SYDOW (m).....	49
Anf. 62	MARIANNE CARLSTRÖM (s).....	50
Anf. 63	HENRIK VON SYDOW (m) replik	51
Anf. 64	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	52
Anf. 65	HENRIK VON SYDOW (m) replik	52
Anf. 66	MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik	53
Anf. 67	MARTIN ANDREASSON (fp).....	53
Anf. 68	YVONNE ANDERSSON (kd)	54
Anf. 69	TASSO STAFILIDIS (v)	55
Anf. 70	ULF HOLM (mp).....	56
Anf. 71	CHRISTER WINBÄCK (fp)	57
Anf. 72	BARBRO FELTZING (mp)	59
Anf. 73	VIVIANN GERDIN (c)	60
	(Beslut fattades under 10 §.)	61
7 §	Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter.....	61
	Kulturutskottets betänkande 2003/04:KrU4.....	61
Anf. 74	PAAVO VALLIUS (s).....	61
Anf. 75	LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	61
Anf. 76	CECILIA WIKSTRÖM (fp)	64
Anf. 77	GUNILLA TJERNBERG (kd).....	65
Anf. 78	PETER PEDERSEN (v).....	67
Anf. 79	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	68

Anf. 80 PETER PEDERSEN (v) replik.....	69	Prot. 2003/04:76
Anf. 81 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	69	3 mars
Anf. 82 PETER PEDERSEN (v) replik.....	69	
Anf. 83 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	70	
Anf. 84 PETER PEDERSEN (v) replik.....	70	
Anf. 85 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	71	
Anf. 86 PETER PEDERSEN (v) replik.....	71	
Anf. 87 BIRGITTA SELLÉN (c).....	71	
Anf. 88 PETER PEDERSEN (v) replik.....	73	
Anf. 89 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	73	
Anf. 90 PETER PEDERSEN (v) replik.....	73	
Anf. 91 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	74	
Anf. 92 MATILDA ERNKRANS (s).....	74	
Anf. 93 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	76	
Anf. 94 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	76	
Anf. 95 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	77	
Anf. 96 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	77	
Anf. 97 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik.....	77	
Anf. 98 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	78	
Anf. 99 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik.....	78	
Anf. 100 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	79	
Anf. 101 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	79	
Anf. 102 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	80	
Anf. 103 CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	80	
Anf. 104 MATILDA ERNKRANS (s) replik.....	80	
(Beslut fattades under 10 §.).....	81	
8 § Folkbildning	81	
Kulturutskottets betänkande 2003/04:KrU5	81	
Anf. 105 GÖRAN PERSSON i Simrishamn (s).....	81	
Anf. 106 KENT OLSSON (m).....	82	
Anf. 107 HANS BACKMAN (fp).....	83	
Anf. 108 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	85	
Anf. 109 BIRGITTA SELLÉN (c).....	86	
Anf. 110 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s).....	89	
Anf. 111 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	91	
Anf. 112 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	91	
Anf. 113 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik.....	91	
Anf. 114 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	92	
Anf. 115 KENT OLSSON (m) replik.....	92	
Anf. 116 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	92	
Anf. 117 KENT OLSSON (m) replik.....	93	
Anf. 118 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	93	
Anf. 119 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	94	
Anf. 120 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik.....	94	

Anf. 121 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	94
Anf. 122 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik	94
Anf. 123 HANS BACKMAN (fp) replik	95
Anf. 124 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (s) replik	95
Anf. 125 HANS BACKMAN (fp) replik	95
Anf. 126 ROSSANA DINAMARCA (v).....	95
Anf. 127 LARS-IVAR ERICSON (c).....	96
(Beslut fattades under 10 §.)	97
9 § Högskolan.....	98
Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU3.....	98
Anf. 128 ULF NILSSON (fp)	98
Anf. 129 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	100
Anf. 130 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	103
(forts. 11 §).....	105
Ajournering.....	105
Återupptagna förhandlingar	105
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	106
FiU13 Staten och den finansiella sektorn.....	106
FiU24 Hyressättning i statliga ändamålsfastigheter	106
JuU15 Polisfrågor.....	106
LU16 Obeställd e-postreklam	108
KrU4 Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter	109
KrU5 Folkbildning	110
11 § (forts. från 9 §) Högskolan (forts. UbU3).....	111
Anf. 131 ULF NILSSON (fp) replik.....	111
Anf. 132 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	112
Anf. 133 ULF NILSSON (fp) replik.....	112
Anf. 134 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	112
Anf. 135 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	113
Anf. 136 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	113
Anf. 137 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	114
Anf. 138 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	114
Anf. 139 HÅKAN LARSSON (c).....	115
Anf. 140 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	116
Anf. 141 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	118
Anf. 142 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik	118
Anf. 143 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	118
Anf. 144 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik	119
Anf. 145 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s).....	119
Anf. 146 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	121
Anf. 147 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	122
Anf. 148 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	122
Anf. 149 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	123
Anf. 150 ULF NILSSON (fp) replik.....	123
Anf. 151 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	124
Anf. 152 ULF NILSSON (fp) replik.....	124

Anf. 153	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	124
Anf. 154	MIKAELA VALTERSSON (mp) replik.....	125
Anf. 155	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	125
Anf. 156	MIKAELA VALTERSSON (mp) replik.....	126
Anf. 157	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	126
Anf. 158	HÅKAN LARSSON (c) replik.....	126
Anf. 159	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	127
Anf. 160	HÅKAN LARSSON (c) replik.....	127
Anf. 161	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	127
Anf. 162	ANA MARIA NARTI (fp).....	128
Anf. 163	LENNART HEDQUIST (m).....	129
Anf. 164	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	132
Anf. 165	LENNART HEDQUIST (m) replik	132
Anf. 166	ULF NILSSON (fp) replik	132
Anf. 167	LENNART HEDQUIST (m) replik	133
Anf. 168	ULF NILSSON (fp) replik	133
Anf. 169	LENNART HEDQUIST (m) replik	133
Anf. 170	CECILIA WIKSTRÖM (fp).....	133
Anf. 171	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	135
Anf. 172	CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	136
Anf. 173	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	136
Anf. 174	CECILIA WIKSTRÖM (fp) replik	137
Anf. 175	RIGMOR STENMARK (c).....	137
Anf. 176	LENNART HEDQUIST (m) replik	138
Anf. 177	RIGMOR STENMARK (c) replik	139
Anf. 178	LENNART HEDQUIST (m) replik	139
Anf. 179	RIGMOR STENMARK (c) replik	140
Anf. 180	TOBIAS BILLSTRÖM (m)	140
	(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	141
12 §	Studiestöd	141
	Utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU5	141
	(Beslut skulle fattas den 4 mars.).....	141
13 §	Naturresursfrågor och vattenrätt.....	142
	Bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU4	142
Anf. 181	MARGARETA PÅLSSON (m)	142
Anf. 182	LARS TYSKLIND (fp).....	143
Anf. 183	DAN KIHLSSTRÖM (kd)	144
Anf. 184	STEN LUNDSTRÖM (v).....	146
Anf. 185	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	147
Anf. 186	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	148
Anf. 187	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	148
Anf. 188	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	148
Anf. 189	RIGMOR STENMARK (c).....	149
Anf. 190	INGELA THALÉN (s).....	150
Anf. 191	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	152
Anf. 192	INGELA THALÉN (s) replik.....	152
Anf. 193	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	153
Anf. 194	INGELA THALÉN (s) replik.....	153
Anf. 195	DAN KIHLSSTRÖM (kd) replik	153

Anf. 196	INGELA THALÉN (s) replik	154
Anf. 197	DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	154
Anf. 198	INGELA THALÉN (s) replik	155
Anf. 199	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	155
Anf. 200	INGELA THALÉN (s) replik	155
Anf. 201	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	156
Anf. 202	INGELA THALÉN (s) replik	156
Anf. 203	RIGMOR STENMARK (c) replik	156
Anf. 204	INGELA THALÉN (s) replik	157
Anf. 205	RIGMOR STENMARK (c) replik	157
Anf. 206	INGELA THALÉN (s) replik	157
Anf. 207	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp)	157
Anf. 208	LARS TYSKLIND (fp) replik	159
Anf. 209	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	159
Anf. 210	LARS TYSKLIND (fp) replik	160
Anf. 211	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	160
	(Beslut skulle fattas den 4 mars.)	160
14 §	Bordläggning.....	160
15 §	Anmälan om interpellationer	160
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	161
17 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	161
18 §	Kammaren åtskildes kl. 19.52.	162

Elanders Gotab, Stockholm 2004